

קול התאחדותינו

יו"ר ע"י התאחדות האגרכים דחסידי סאטמאר

בגשיאות כ"ק פדן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

ולא יהיה מנוח לכף רגלך

על אי רחוק, בדרך ושומום, ישב בן המלך שגלה מעל שולחן אביו, אודות מעשיו התענועיים הורחק בלית ברירה מארמונו של אביו ויען אשר מרד בו הוכרח להסתגל לחיי עוני ומחסור, שם הרחק מעיר הכירה התגורר בבית עלוב ועזוב, וכך עברו עליו ימים רבים בחיי צער ודחקות.

ומאידך, מירדות עגומות ומחשבות נוגות היו מנת חלקו של אביו המלך, כי לא היה יכול לשאת את הצער והסבל של בנו, וביום מן הימים שלח את עבדיו שיבינו שם ארמון מפואר עבור בנו הנמצא בגלות המר.

ויחי כאשר הגיעו השליחים אל הכן, והודיעו לו על מטרת בואם, פרץ בבכי מר ובכה מאין הפוגות, השליחים המה ראו כן תמוה על ולא הבינו סיבת הבכיה הרי הם באו לדרוש את מוֹבְתוֹ, ויש לו לשמוח כי מעתה יוכל לו סבלו וגלותו.

ענה להם הכן המלך, הבה ואבאר לכם סיבת בכי ויגוני, כל זמן שהייתי מתגורר בדוחק ובצער, אמנם קשה מאוד היו לו חיי הצער והדחקות, אולם זאת נחמתי בהעלותי על לבי שלא יעבור זמן רב ויתעוררו רחמי אבי וישיבני אל ביתו. ברם, עתה בראותי שאבי מתכוון להנעים את מושבי כאן בגלות, סימן הוא שרצונו שמקומי יהיה כאן בדרך קבע, ולי לא ינעמו כל תענוגי העולם, כאשר מרוחק אני מאביו.

עפ"י משל זה מבואר בספח"ק מה שנאמר בדברי התוכחה "ולא יהיה מנוח לכף רגלך", כי ישראל בעת גלותם לא יגיעו אל המנוחה ואל הנחלה, ובה ימצאו נוחם לנפשם שעוד יאמר לצרותינו די, ועוד יתנחם ה' על הרעה אשר מצאתנו בדרך, וכדמובא בזה"ק שבכל דברי התוכחה רמוזה גם ברכה, ואף כאן ישנה ברכה, וכדרכי השי"ת אשר ממכה עצמה ממיצי רמיה רפואה ומזור, כי לפי גודל התלאות והצרות הרדופות אותנו מיום ומחברתה לחברתה רח"ל, יש בה בשורת נחמה ותקוה גדולה, שהקב"ה האב הרחמים ירחמינו עוד בגלותינו לגאלינו, כי כל עוד הם לא מוצאים מנוח, יש תקוה גדולה שהגלות תהיה ארעי ובקרוב תבוא הגאולה.

ויחא רעווא שכאשר שמענו כן עוד נחזה, וכמו שכתבו בספח"ק יהא רעווא 'קמיה' דתשרי... שעוד נגאל לפני תחילת חודש תשרי הבא עלינו למוכח, והקלות יתהפכו לברכות ולישועות, עדי נוכח לביאת משיח צדקינו בחדוותא ובאנפין נהירין ומלכינו מרן רבינו שליט"א בראשינו במחירה בימינו אמן.

תוכן הענינים

א	לפך שוגר
ב	דבש תפרים - לקיטת תפרים
ג	קדו"ש יא"פ ר"י
ד	בשפני צדיקים - לשון חכמים
ה	פרפראות לחכמה - דורש טוב
ו	שבת"י דפ"ק
ז	פנינת יקרת
ח	חוקים להודות
ט	פשיב כהלכה
י	סוכה כהלכה
יא	לוח ההילולא
יב	דבר בעת
יג	נועם שבת
יד	פשוטות פלכים
טו	דברות קודש

אגודת פרק ב'

לשמך בכל עת

מינה לא תחיע

צו יעדע צייט א ישועה

להכנסת מודעות, מול טוב, הנצחת שם, לע"י, אפשר לפנות:
להר"י אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש הי"ד

052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

וזה ברכך את אברהם בכל

כאותות הוקרה וחיבה, נשגר כזה ברכת מזל טבא, קדם מעלת כבוד ידידינו ומכובדינו האי גברא יקרא, רודף צדקה וחסד תדירא, לבו ער וחם לכל דבר שבקדושה, ביד רחבה ובמידה גדושה, מסור כלב ונפש חפצה למענינו, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, כבואו תמיד לעזרת מוסדותינו וקהילותינו הק' בארה"ק, עומד לימין קדשו של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א, זה' ברכך את אברהם"ס בכל, על כל מכיריו נערץ ומהולל, נדיב ושוע לפרט ולכלל, איש חמודות רב תכונות, שמו הטוב מהללים בשפתי רננות, בנש"ק

הרבני הנגיד הנכבד והמפואר, מוכתר בכל הי"א
מו"ה

אברהם יהושע גלאנץ

ה"ר
חבר המנהלת קהילתנו הק' בקרית יואל י"א
ומראשי המנהלת מוסדות יטב לב בארה"ק כ"ר

לרגל שמחתו הגדולה שבמעונו, באירוסיו בנו למזל טוב בשעתו"מ

החתן החשוב הנודע לתפארה, מו"מ בתורה וביראה, שלמ"ה שמו ושלימה משנתו, כפי ישרים תהילתו

כמור 'חיהל שלמה' ה"ו

עכ"ג הכלה החשובה והמזולה שתח"י בת ידינו החשוב והנעלה

הר"ר חיים אלימלך יאקאב ה"ו

והכרעה אחת ביוזרת הכבוד, לכרך ברכת מו"ט בהדר והוה, לעטרת זקנים בני בנים

אביו הרה"ג ר' ישכר דוב הכהן גלאנץ שליט"א, מכארידיוב

וחותנו הרה"ח ר' שמואל הכהן פריעדמאן שליט"א, משכ"ק

וזאת הכרעה, יוסף ה' עליך אלף פעמים ככה, וזכות פעליך הכבירים לפרט ולכלל, יעמוד לך על כל צעד ושעל, ותזכה לראות ולרוות מכל יו"ח רב תענוג ונחת, בנים ובני בנים כגפן פורחת, ויתאחדו אצלך תורה וגדולה במקום אחת, וכל טוב סלה.

החותמים למען שמו ברגשי ששון ושמחה, אסירי התודה וההערכה

הנהלת מוסדות סאטמאר בארה"ק

ירושלים • בני ברק • בית שמש

לקח טוב

ליקוטים יקרים. לפי סופרים וספרים,
ע"ד מוסר והסידות נאמרים

הכח לשוב לדרך הטובה והישרה, הוא ע"י קול ה' המעורר כל יום לכל בר ישראל

והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלקיך. "יבואר על פי מאמר חז"ל (עי' וד"ק ח"ג קכו). בכל יום בת קול יוצאת: שובו בנים שובבים. ובאמת כל איש ישראל זוכה לפי מדרגתו לשמוע זה הקול וכמאמר רבותינו ז"ל (פגילה ג). אף על גב דאינהו לא חזי, מזליהו חזי, ומזה הקול בא התעוררות תשובה לכל איש ישראל בכל יום (עי' תולדות יעקב יוסף פר' וקרא אות ב' בשם הב"ש"ט, ובספר חרדים בחתימת הספר), וזהו שאמרו רבותינו ז"ל (הגינה טו). "שובו בנים שובבים חז"ק מאחר", כלומר את אחר אינו מעורר זה הקול לשוב בתשובה, רק אם יתעורר מעצמו לשוב בתשובה יקבלו אותו, אבל זה הקול אינו מעורר אותו לשוב בתשובה, כי הוא היה למעלה ולא שבו, לכך צריך להתעורר מעצמו בתשובה, אבל את כל ישראל וכו', מעורר זה הקול לשוב בתשובה. וזהו: "והיה" והיה לשון שמחה (כ"ד פ"ג, א) "אם שמוע תשמע בקול ה' אלקיך" היינו הקול מלמעלה המשמיע בכל יום, היינו הכת קול כנ"ל המשמיע בכל יום לשוב בתשובה".

קדושת לוי

עבודת הביכורים רומז שצריך להגיע להכנעה וענוה, ומזה יבא לראיה ואהבה בעבודת ה'

ולקחת מראשית כל פרי האדמה וגו', "ביכורים רמז על הכנעה ושפלות האדם, שצריך להחזיק עצמו במדת ענוה והכנעה אמיתי", כמאמר התנא (ביכורים פ"ג מ"ד): "הגיע להר הכית אפילו אגריפס המלך נוטל הסל על כתיפו ונכנס", וזה היה למען הכנעה. ולזה רמז התנא בלשוננו (שם מ"א): "ביכור מצות ביכורים, אדם יורד לתוך שדהו וראה תאנה שביכרה, בורך עליה גמי' דהיינו האדם הרוצה לשבר תאוותיו כי לב האדם מתאוה לפרי ראשון, וצריך לשבר תאוותיו בזה, "בורך עליה גמי' פירוש, יזכור יום המיתה איך יהא מונח בקבר ויצמיח עליו גמי ועשב, ואחר שיבוא האדם למדת הכנעה וענוה אז יראתו ואהבתו שלימה בעבודת הכבוד יתברך, וזה הוא לשון "ביכורים" כפשוטו לשון בישול וגמר הפרי.

נזעם אלימלך

טעם הביכורים להזכיר לכל אחד את שאיפותיו ורצונותיו מימי נעוריו לקרבת אלקים ועבודתו

ארמי אבד אבי וגו', בטעם הבאת ביכורים נראה, יען כי נתן ה' לעמו ארץ חמדה מלאה כל טוב מקניני העולם, היה מקום לחשוש שאחר שיוטרו בעסקי העולם הזה, יומשכו מעט מעט אחר חמדת העולם וישכחו במשך הזמן רצונם ותפקידם לעבודת את ה', כי כן דרך כל מבקשי השם בימי נעוריהם,

טרם יסתכבו בטרדות העולם מבקשת מזונם ודומיהן, ולהיב לבכם אל השם ואות נפשם לעשות רצונו ולעבדו, אכן אחר שיתחילו להטריד עצמם בעסקי העולם... יוכלו ח"ו ליפול מעט מעט, ולשכוח כל רצונם ומאווים אשר היה להם בימי קדם לעבודת הכבוד ב"ה". ועל כן הצריכם הקב"ה, שראשית פרי אדמתם לא יטעמו הם, אלא יעלו אל הכהנים, "כדי שיוזכרו את עצמן שצריך האדם לעבוד ה', ואח"כ כשיבואו לפני הכהנים חזריון בעבודתו ית' יומם ולילה, הם יזכירוהו, עד אשר יחזור למאוס בכל דברים המטרידים, ויחזור לבם להתלהב לעבודתו יתברך שמו".

והנה, "אבי" הוא לשון רצון, כמו: "לא אבה יבמו" (כ"ה, ז). וזו כוונת הכתובים שהיו אומרים בשעת הבאת הביכורים: "ארמי אובר אבי" פירוש, לבן הארמי היתה כוונתו להטריד את יעקב אבינו בקניני העולם, כדי שיפול ח"ו ממדרגתו ועבודתו ויאבד רצונו אשר היה לו לעבוד את השם. וגם אח"כ נטרדו עוד: "וירד מצרימה" וגו'. "וירעו אותנו המצרים" וגו', ועם כל זאת "ונצעק אל ה' אלקי אבותינו" לא שכחנו את השם. וזוה מזכירין לאדם לבל יעמוק ראשו ורובו בטרדות העולם, ואף גם שהוא נאחז בסבך הטרדות, הרי בכל זאת אפשר לו להתגבר ולהחלט מטרדותיו, לחזור לעבוד את הש"י.

מאור ושמש

על ידי שנקיים התורה ומצות בשמחה ובטוב לבב, יש לנו יתרון ונצחון על כל הגוים

תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל. ועבדת את אויביך. "שמעתי מאדמו"ר הה"ק מריזנאב דבנוהג שבועות מי שיש לו הרחבה לתאות נפשו יותר על חבירו, הוא מושל על חבירו, כמו העשיר על העני והחכם על השפס. והנה כל תאות העולם הזה היא לאומות העולם, כי לישראל אי אפשר בשום אופן שיהיה לו כל כך מילוי תאוותו כמו הנכרי, ואם כן לפי דרך הטבע אומות העולם מושלים על ישראל. ועל כן נתן הקב"ה לנו תורה ומצות, שאם נקיימם בשמחה ובטוב לבב יהיה לנו תענוג מהם יותר מכל תאות עולם הזה. וכמו שאמרו (ברכות י). "עולמך תראה בחייד", ויפה שעה אחת בתשובה ומעשים בעוה"ז מכל חיי עולם הבא" (אבות ד, י). ולתענוג הזה לא יוכלו אומות העולם להגיע, ועל כרחם אנחנו נהיה מושלים עליהם. משא"כ כשאנחנו אין מקיימים המצות בתענוג גדול, אם כן יש לאוה"ע תענוג יותר מאתנו והם מושלים. וזהו שאמר: "תחת אשר לא עבדת ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב" א"כ יש לאוה"ע תענוג יותר, לכך: "ועבדת את אויביך". וההיפך בהיפך כמידה טובה מרובה.

מראה יחזקאל (פר' נבכים)

לְאַפֵּץ יָדַי בְּכוֹחוֹת אֵימָנִים
בְּתוֹרָה וּתְפִילָּה עֲמֹדֵי עוֹלָמִים
הַצְרִיכִים חֵיווֹק כָּל הַיָּמִים

תורה ותפילה

זהרורי אורה
מספרים הקדושים
בפרשה יפה נדרשים

תורה

תורה הוא מתרומם בשתי עולמות, הוו זהירים לשמוע דברי תורה. מנין ממה שכתוב בענין והיה אם שמעו, תשמע בקול ה' אלחיד, זהו שאמר הכתוב אשרי אדם שומע לי וגו'.

הנה ר' יודן רמז לנו על כל מי ששומע בקול תורה בעולם הזה, כי יש צדיקים בעולם לומדים תורה ויודעים סודותיה ורמזיה אשר כל ענין וענין מרמז על איזה יחוד גדול וקדוש. ולזה לאו כל אדם זוכה ואפילו הכי צריך לעסוק בתורה כפשוטו. ומי שלבו נוקפו, כלומר איך יעשה היחוד על ידי שאני עוסק בפשטי התורה הנהוגין לעולם הזה כגון ראובן חייב לשמעות. לכן אמר ר' יודן הנ"ל אל יפול לבר, כי גם כל ששומע תורה בעוה"ז, דהיינו כפשוטו הנהוג בעוה"ז, זוכה אח"כ לשמוע באותו קול קול חתן קול בלה, כי סופו לשמוע באחרית הימים איך שנעשה יחוד חתן ובלה דלעילא על ידי עסק בפשטי התורה. וזה שכתב המדרש שהוא מתרומם בשני עולמות סוד ו"ה המתירחים על ידי עסק התורה ומתרומם גבוה מעל גבוה:

עבודת ישראל

אור הגנוז נגזז בתורה, וכל שמחתך לא תהיה רק בתורה

ושמחת בכל הטוב בו, עוד ירמוז על דרך (ברכות ה'): אין טוב אלא תורה. ואיתא (חגיגה י"ב) וירא אליקים את האור כי טוב לגנוז וגנוז לצדיקים ואמר אא"י זללה"ה שגנוז בתורה, וזהו ושמחת בכל הטוב היינו ה' טוב רצה לומר שתזכה לה' אורות של ה' הומשי תורה שהאור נגזז בהם והיינו שתזכה לתורת אמת והמשכיל יבין, כי כל שמחתך לא תהיה רק בתורה כמו שכתב אור החיים 'אלו הוי ידעי ישראל עריבות ומתיקות התורה אמיתית כמעט היו משתגעין ויוצאין מדעתם מחמת מתיקות ועריבות התורה' והבן:

דגל מחנה אפרים

חלומד תורה כפשוטו בעוה"ז יזכה בעוה"ב לראות גודל היחודים הנעלים בשמות הק', ויתרומם גבוה מעל גבוה

והיה אם שמע תשמע. במדרש (דבר"ז ז) אמר רבי יודן כל מי ששומע בקול של תורה בעולם הזה זוכה לשמוע באותו קול שכתוב בו (ירמיה לג, יא) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול בלה וגו'. אמר להם משה לישראל הואיל וכל מי ששומע לדברי

תפילה

מבקשים השיכנו אבינו לתורתך וגו', וכן [כמה] עניני תפלות על דרך זה:

והאדם צריך להתפלל על דרך זה תמיד בכל עת ובכל שעה, עד שיחיה מעורר רחמנותו יתברך על עצמו, שיחיה עת רצון לפניו יתברך לשמוע התפלה אליו, ולא יהיה נסוג אחר מלחתפל על זה תמיד לא יהיה עיף ויגע, ולא ינוח מלחתפל עד שימצא עת רצון, על דרך שפירש הרב הקדוש מוריני הרב אלימלך ז"ל (בס' נוע"א ר"פ וישלח) מאמר חכמינו ז"ל (יומא כב:) זכבר צווח אנא השם, ונשמע קולו ביריחו', שצריך לצווח זמן רב עד שישמע קולו לפניו ית"ש, להיות לריח ניהוח לפניו ית"ש כביכול, בדרך המפתח את אחד לאיזה דבר, שמדבר יום יום, עד שמוצא עת שמתפתח אליו, ובאמת גם זה הדיבור שמדבר האדם כן לפניו יתברך, זה בעצמו גם כן בעזרתו ית"ש, שהוא ית"ש מדבק ושולח את הדיבורים אלו בפיו. וזהו שנאמר ידבק ה' כך את הדבר, פירוש שישלח וידבק כך הדבר, פירוש דברים טובים, עד כלותו אותך, לשון כלתה נפשי, תשוקה, שיחשוק אותך, על דרך יק' באבותיך חשק ה' וגו', מעל האדמה וגו', פירוש הגם שאתה על אדמה שפילה. על ידי הדיבור הנ"ל יחשוק אותך השי"ת, ויעשה את אשר בדרכיך תלך:

זרע קודש

הגם שהבחירה ניתנה לאדם עכ"ז בידו ית' להטות לכבינו אליו, וע"ז צריך להתאמץ ולהרבות תפילה בכל עת וזמן

הנה ידוע שהקללות שבתוכה יש בהם רמזים על טובות רבות לישראל, ונראה לי לרמוז גם כן בפירוש הפסוק, יידבק ה' כך את הדבר עד כלותו אותך מעל האדמה אשר אתה בא שמה לרשתה', שהטובה הגנוז בה הוא, כי כתיב (ישעיה מג, כו) סִפֵּר אֶתָּה לְמַעַן תִּצְדָּק, כי האדם צריך להתנצל את עצמו לפניו יתברך, על דרך שאמרו ז"ל (ברכות יז) גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך ומי מעכב השאור שבעיסה ושיעבוד מלכויות יהי רצון מלפניך שתצילני בו, וכן אמר אליהו ז"ל (מ"א יח, לו) ואתה הסיבות את לבם אחרוניתי, וכן כתיב (ישעיה מג, יז) למה תתעניו ה' מדרבך תקשיח לבנו מיראתיך, הגם שידע הנביא שהשי"ת רוצה שנלך בדרכיו, רק עם כל זה אמר כן, והתנצל את עצמו שרצונינו לעשות רצונך, ומוזה יש לו ית"ש תענוג, ומצוה [אותנו] סִפֵּר אֶתָּה לְמַעַן תִּצְדָּק כנ"ל, שרצונינו לעשות רצונך ומבקשים אנו מאתך יתברך, שתעשה את אשר בחוקיך נלך, כי הגם שהבחירה ניתנה לאדם, עם כל זה בידו יתברך להטות לכבינו לאהבה וליראה את שמו, על דרך שביקש דוד המלך עי"ה לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי, ואנו

דבש תמרים

פנינים יקרים, פגאר הפרוה שרים, רבותנו הקדושים עצי התמרים

כי תבא אל הארץ, בזכות זה תזכה וירשתה וישבת בה.
(ייטב לב)

☆

ונתנך היא עליון על כל גוי הארץ ובאו עליך כל
הברכות. יבואר עפ"י מ"ש בתפלה למשה עה"פ ואני
כוית רענן בבית אלקים, דאיתא במדרש יפה תואר פרי
זית קרא הי שמך, למה נמשלו ישראל לזית מה זית אינו

מוציא שמנו אלא ע"י כתישה אף ישראל וכו', ד"א מה
שמן צף מלמעלה ואינו
מתערב בשום משקה

וכו', וכל אי מישראל
יש לו הבחירה אם
שיהיה נבדל מהאזה"ע
בכל הענינים אי"כ
נתקיים בזה קריאת
שם פרי זית שקרא הי
שמו וא"צ לכתישה,
משא"כ כשאנו נבדל
ומתדמה להם אי"כ
בהכרח צריך לכתישה,
וזהו ואני כוית ר"ל
בזה נמשל איש
הישראלי לזית במה

שהוא רענן מושרש
בבית אלקייהינו
מובדל ומופרש
מאזה"ע וא"כ אי"צ
לכתישה ע"כ, והנה
אם ח"ו ישראל נמשלו
לזית דכמו זית אינו
מוציא שמנו אלא ע"י
כתישה אי"כ אין שלוח
והשקט רק ההיפך, כי
מן ההכרח להעמיד
עליהם מלך קשה כדי
לעורר לבם לשוב אל
ה', משא"כ אם נמשלו
לזית דכמו הזית צף
למעלה ואינו מעורב
בשום משקה כנ"ל

והיית רק למעלה ולא תהיה למטה. לכאורה קשה דאין
צריך לומר ולא תהיה למטה דמי שהוא למעלה ודאי
דאינו למטה, והנ"ל בזה ע"פ שנמצא עצה בספרים
להחביל כל חמדות עוה"ז והשבה בני אדם והגנות,
שידמה בעניו שהוא מבני עולם העליון, כי באמת האדם
העקרי הוא הנשמה, ואז יהיה כל מה שבועלם הוא
כנגדיר הדרל לנגד עוה"ב נגד עולם העליון ע"כ, ועפ"י
מבואר הפסוק הנ"ל והיית רק למעלה כנ"ל, ולא תהיה

למטה ר"ל שחלא
דהיינו האפסות
וההעדר תהיה למטה,
שכל מה שלמטה יהיו
בעיניו כאפס וכעין.

(ישמח משה)

☆

וזה כי תבא אל
הארץ וגוי וירשתה
וישבתה בה. יוכן
בהקדם דברי הגמ' כל
המתאבל על ירושלים
זוכה ורואה בנחמתה,
שהמתאבל צריך
להאמין אמונה שלימה
וחזקה כאילו כבר היה
הדבר למראה עיניו,
וה"ש כל על ירושלים,
הקב"ה נוטה בלבו
אמונת אמת עד שזוכה
שרואה לבו תיכף
בנחמתה ומה שיהיה
כאילו כבר היה לנגד
עיניו, וע"ד שפי
השל"ה עתידין ישראל
שיאמרו שירה לעת"ל,
כלומר שיאמרו שירה
על מה שעתי"ל אח"כ
וא"כ ישיש וישמח
בעת האבל למען
העתיד, וזה שאמר והיה
לשון שמחה שתשמח

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים,
על רבותיה"ק עצי התמרים

הש"י אומר אלינו שנעשה עבודת ר"ה כראוי שעי"ז נעשה כבריה חדשה

היום הזה ה' אלקיך מצוך לעשות את החוקים האלה ואת המשפטים.
פרש"י ידוע, ועוד אפשר לומר זה ידוע היום הזה ר"ה (כדאי בזה"ק 'היום'
דא ר"ה), ובהקדם דברי הר"ה"ק מאוה"על ע"פ "נעשה אדם", ואמר הרב
הקדוש הנ"ל ע"י מ"ש העיקרים שכל דבר שאינו במלואו וטובו, אינו
נקרא 'עשוי', כי אינו מתוקן עדיין. ועפ"ז אמר הר"ה"ק הנ"ל הקב"ה אמר
'נעשה אדם' לשון רבים, כי האדם בעל בחירה בעשותו מצות ה', ובחרו
בטוב או נקרא אדם. וזה פירש 'נעשה אדם', המורא ב"ה עם האדם
עושים את האדם.

וזה פ"י הפסוק 'היום הזה' פ"י בראש השנה, ה' אלקיך מצוך לשון צוותא
חדא, 'לעשות' כנ"ל נעשה אדם, ע"י 'את החוקים האלה', דר"ה ותקיעת
שופר נקרא חוק ומשפט. ובוה יוכן המדרש רבה ריש פרשת אמור א"ר
תחליפי בכל מוספין וכו' והקרבתם, ובר"ה כתיב ועשיתם וכו', מעלה אני
עליכם נעשיתם היום לפני וכו'.

[א"ה: וידועין דברי המדרש (מדרש תהלים, קב) עה"פ: פנה אל
תפלת הערער ואל בזה את תפילתם. אמר רבי יצחק, כלפי
דורות אמרו, שאין להם לא נביא ולא כהן ולא בית המקדש
שיכפר עליהם, אלא עוד תפלה אחת שנשתתף להם שהם
מתפללין בראש השנה ויום הכפורים, ולא תבזה אותם מהם.
הוי, ולא בזה את תפלתם. כתבת זאת לדור אחרון ועם נברא. וכי
עדיין אומה עתידה להבראות שהוא אומר ועם נברא כו', רבנן
אמרי, אלו הדורות שהן כמתים במעשיהם, ובאין ומתפללין
לפניך בראש השנה ובוים הכפורים ואתה בורא אותן בריה
חדשה. ומה להם לעשות, ליקח הדס ולולב ולהלל אותך,
שנאמר, ועם נברא יהלל יה]

אילה שלוחה (פרשת כי תבוא)

ובין שכן א"צ לכתִּישָׁה, וזש"ה ונתנך היא עליון על כל נוי הארץ, שתהי צף מלמעלה ומובדל ומופרש מהם בכל הענינים ולא תצטרך לכתִּישָׁה להיות שרוי בצער ויסורים בשביל להבדיל אותך מהם, אלא אדרבא ובאו עליך כל הברכות והשגוך, וע"כ הסמך לכאן במדרש דברי הכתוב לריח שמנך טובים שמן תורק שמך, ר"ל למעלותא נמשלו ישראל לשמן שצף מלמעלה ואינם צריכים לכתִּישָׁה, וע"כ עלמות אהבך אלו אוה"ע כמו שפירש"י, שתשב בטח בדרך ושאנן בשלוה והשקט.

(קדושת יו"ט)

☆

ושמחת בכל הטוב. ובמדרש אין טוב אלא תורה לפיכך

משה מזהיר את ישראל עשר תעשר, ונראה דהנה יש להקשות הלא ידוע שנסיון העושר קשה מאד והוא עלול להניא את לבב האדם מדר התורה כמו שהזהיר קרא פן תאכל ושבעת וגוי ורם לבבך ושכחת את ה' וגוי, אמנם מצינו בגמ' מפני מה ניתנה תורה לישראל מפני שהן עיון, וביאר המהרש"א כי מפני שהן עיון לא ישובו מכל ויוכלו לעמוד בכוחות איתנים נגד כל הנסיגות הקמים עליהם להדיחם מדרך התורה, ולפי"ז י"ל דמכין שיש לישראל מדת עזות דקדושה להתגבר על כל הנסיגות יכולים הם להתברך בעשירות, כי בכח העזות יתגברו על נסיון העושר, והוא שדרש המדרש ושמחת בכל הטוב אין טוב אלא תורה והטעם שניתנה תורה לישראל מפני שהן עיון, שיש להם עזות דקדושה להתגבר על כל דבר המונע בעדם ללכת בדרכי ה', לפיכך משה מזהיר את ישראל עשר תעשר עשר בשביל

שתתעשר, דכיון שיש להם מדת העזות יכולים להתברך בעשירות.

(ברך משה)

☆

כי תבא אל הארץ וגוי ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך. ונראה לפי"ז שכתב בספר סמא דחיי עה"פ נפש כי תחטא ומעלה מעל בהי וכחש בעמיתו, דהנה ארז"ל כך דרכו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך ומחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו לך עעו"ז, והנה ריב"ז אמר לתלמידיו ולואי שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם תדע שאם אדם עובר עבירה אומר שלא יראנו האדם, נלמד מזה כי נוח לאדם להיות רע לשמים מלהיות רע לבריות, וא"כ מסתברא מי שהיצה"ר התחיל לפתותו מפתוהו תחלה במה שבין אדם למקום ואח"כ בין אדם לחברו, ובה יוכן דברי הכתוב ונפש כי תחטא, ר"ל כשהתחיל לחטוא אז ראשיתו למעול מעל בהי דהיינו בינו לבין קונו, אך עבירה גוררת עבירה וגורמת להיות גם מכחש בעמיתו בפקדון, דהוא עבירה שבין אדם לחברו ע"כ, ולפי"ז כאשר האדם רוצה לשוב אל ה' צריך לעשות תשובה על עוונותיו חמור אל הקל, והיינו קודם לשוב על עבירות שבין אדם לחברו ואח"כ על עבירות שבין אדם למקום, וזש"כ ולקחת מראשית כל פרי האדמה, דכשתרצה לשוב אזי קודם ולקחת מעבירות אלו אשר תביא מארצך היינו עבירות שבין אדם לחברו, ואח"כ והלכת אל המקום אשר יבחר בו ה' היינו לשוב על עבירות שבין אדם למקום.

לחברו, ואח"כ והלכת אל המקום אשר יבחר בו ה' היינו לשוב על עבירות שבין אדם למקום.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מליקט מספרים, על רבותי"ק עצי התמרים

כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם ואין שכחה לפני כסא כבודך

ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי ולגר ליתום ולאלמנה ככל מצותך אשר צויתני לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי. שמעתי (כ"ק אדמו"ר בעל תורת מרדכי מוויזניץ ז"ל) מוקני בעל "אהבת ישראל" (מוויזשניץ) ז"ע שאמר בשמו של אדמו"ר הרה"ק מסאטמאר זצ"ל, שכשהודמן האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל לבקר את זקני זי"ע בגראסווארדיין, אמר לו זקני זי"ע בשם ה"קדושת לוי" מבארדיטשוב זי"ע, "כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם" שהקב"ה זוכר כל מה שאדם שוכח, וזה בין המצוות בין העבירות, המונח שאם אדם עושה מצוה, ומחזיק עצמו מזה ומתנאה מזה, אז השי"ת שוכח מזה, ולהיפוך אם אדם עושה עבירה חלילה, וזוכר מזה ויודע שצריך לתקן מה שעשה בבחינת יחטאתי נגדי תמיד, אז השי"ת שוכח מזה, משא"כ אם כשעושה מצוה שוכח מזה תיכף, שאין לו במה להתנאות מזה שהרי יודע שכמה שיעשה עוד לא יצא ידי חובתו, אז השי"ת זוכר את המצוה.

וסיפר זקני זי"ע שעל זה נענה לו הרב מקראלי (ה"ה כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצוק"ל) שלפי הנ"ל אפשר לומר הפשט במה שאנו אומרים ביוזי מעשר "לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי", ולכאורה קשה איזו וידוי זה, הרי מחשיב רק דברים טובים "עשיתי ככל אשר צויתני" וגוי, ויודי הרי צריך לומר כשעשה דברים לא טובים, רק הפשט שהיודי הוא על "ולא שכחתי", עשיתי רק דברים טובים, אבל לא שכחתי מזה, אז איך זאל עם אינגאנצען אוועקמאכען, כי כשעושים דברים טובים צריכים תיכף לשכוח מזה, ולא להחזיק את עצמו גדול בזה.

שקיעת החמה (עמ' ק"ב)

קדו"ש יאמר לו

פנינים מתורתו של פרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ע חספר "קדושת יואל" אשר על פירוש הדפוס

נמסר לנו בתש"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורח"

ונראה לפרש בדרך אחר של רש"י, ובאופן זה יתפרש גם הביאה לצרכה בפני עצמה, והוא כי אנו מתפללים תמיד על ביאת המשיח ועל ביאתנו לארץ, אמנם צריכים רחמים גדולים שינחיתנו מהגלות יהיה מתוך נחת ושמחה ולא מתוך צרות גדולות, שהרי גם ממזרים זכו ישראל לנחת, אמנם ילידה זו היתה מתוך קשיי השעבוד, ולזה צריכים אנחנו לצרכה מיוחדת שינחיתנו זה [דער איבערגאנג] יהיה מתוך נחת ושמחה, ובלי צרות וחבלי משיח "עם זאל שוין גענוג זיין וואס ס'איז געווען, איז דען נישט גענוג וואס ס'איז געווען, עס איז שוין די והותר וואס אידן האבן מיטגעמאכט". וזה ביאור הכתוב, ברוך אתה צבאך, כי צרכה אחת היא שנוכה לצוא ולהגיע אל מקום המקדש, אמנם זו צומן מוסיפים אנו ומתפללים גם כן ברוך אתה צבאך, שהיציאה מהגלות יהיה נמי מתוך נחת ושמחה, ונוכה לראות הישועה שלימה בצנין ציון וירושלים בלי צרות ובלי עגמת נפש, "ווייסט השי"ת וואס עס הענגט נאך אויף דער וועלט, וואס עס הענגט אויף די דורות. דער צורא כל עולמים זאל העלפן מען זאל זוכה זיין לו זען די ישועה שלימה, מיר זאלן זוכה זיין לו זען בצנין ציון וירושלים אן צרות און אן עגמת נפש".

ס"ג תבוא תשכ"א

ונתנך ה' לראש ולא לזנב (כח יג). יש להבין אומרו לראש ולא לזנב, הלא דבר פשוט הוא כי אם יהיה לראש לא יהיה לזנב. גם יש להבין, דהא צרכה זו נאמר לכל ישראל, והא לאו כולם ראשים הם.

ונראה לפרש על פי מה שפירש בתרגום יונתן הפסוק לראש ולא לזנב, למלכין ולא להדייטין. והנה מצינו לפעמים כי הדייט נעשה ראש, דהדייט קופץ בראש (עי' מגילה יב:), והוא מחמת עון הדור ממנים מנהיגים שהם הדייטין, וכמאמרם (בבא קמא נג.) כד רגזו רעיא על ענא (כשכועס הרועה על האין), עבד לנגדא (את העו ההולכת בראש העדר) סמותא (עורת), ומתוך שנשאלת בהליכתה, נופל כל העדר כולו אחריה, ופירש"י כך

והיה כי תבוא אל הארץ וגו' (כו א). איתא בספרי, עשה מזוה האמורה צנין שצרכה תכנס לארץ. והקשה ההפלא"ה ז"ל בפנים יפות (פרשה וז), הא לא נתחייבו ישראל בצרכים אלא לאחר ירושה ושיבה, נמצא דבשעה שיקיימו מזוה זו כבר יהיו בארץ, ואם כן איך שייך לומר שצרכה תכנס לארץ, הרי כבר נכנסו.

ונראה על דרך שכתב בצנינה לעמים (דרוש י" ד"ה אמרתי להוללים, וכע"ז) שחפלה למשה מזמור סח) לפרש הכתוב (תהלים סח ד) ולדיקים ישמחו יעללו לפני אלהים ויששו בשמחה, דהנה השמחה הגשמית אינה רק בעת התענוג, כגון בעת האכילה והשתיה וכיוצא, אלא כעבור התענוג לא ישאר אצלו שום שמחה ממנו, רק אחרת יולד לו ענז והתנחמות על זה, מה שאין כן בשמחה של מזוה, אף אחרי עזור סבת השמחה ועילתה, עוד ישוב לשמחה על מה שהיה לו התענוג והשמחה הקודמות, וזה יוסף לו עוד שלימות, וזה ולדיקים ישמחו יעללו לפני אלהים, וגם אחר עזור השמחה עוד יששו בשמחה, עכ"ד.

ובררך זה יצואר גם כן צענינו, כי נאטוו ישראל ליכנס לארץ, אמנם עיקר הכניסה אל הארץ היה בצביל להיכנס לקדושת הארץ, כי על ידי שיקיימו שמה מזוה התלויות בארץ, יכנסו יותר ויותר בקדושת הארץ. וזה ביאור הספרי עשה מזוה התלויות בארץ האמורות צנין, כדי שעל ידי זה תזכו להיכנס לקדושת הארץ יותר ויותר, ולהרגיש נועם זו קדושתה.

ליל שב"ק תבא תרצ"ב, בעיר מירון יצ"ו

ברוך אתה בבוואך וברוך אתה בצאתך (כח ו). פירש"י שמהא יציאתך מן העולם בלא חטא כביאתך לעולם. ולכאורה קשה דנמצא לפי זה דעיקר הצרכה היא רק אומרו וברוך אתה בצאתך, אלא אומרו ברוך אתה צבאך אינו צרכה בפני עצמו, ולפי זה לא היה לו לומר חיצת ברוך פעמים, רק ברוך אתה צבאך ובצאתך, כיון דאין זה רק צרכה אחת יחידה.

כשהמקום נפרע משונאי ישראל, ממנה להן פרנסים שאין מהוגנין.

לזה אמר הכתוב ונתקן ה' לראש, שיתן ה' אותך צדי מנהיגים שהם ראשים באמת, ולא לזנב, היינו לראשים שהם הדיוטות אלא שהם קופצים בראש.

רעיונות זה להלן אצל התוכחה (כח מד) כתוב בהיפך, ואתה תהיה לזנב, היינו שיפרע מכס המקום לתת אחסן צדי ראשים שהם באמת הדיוטות, ולא צדי מנהיגים שהם ראשים אמיתיים.

ס"ג תבוא תש"ב

ישא ה' עליך גוי מרחוק מוקצה הארץ וגו' (כח מט). וז"ל אומרו גוי מרחוק, דמאי נפקא מינה אם הגוי בא מרחוק או מקרוב, אם צין כך וצין כך הוא מכה והורג, וסובלים ממנו כרות רבות ורעות ל"ע.

אמנם לפי מצינו שאנו נמצאים בו כהיום (שנת תרצ"ח בתחילת מלחמת העולם השנייה על הגרמנים האדוירים) יוצן היטב, כי צומנים הקודמים אי איתרמי באחת מן הארצות שהיתה עת זרה ליעקב, עדיין היו אל היהודים אשר בשאר מדינות העולם שלא עבר עליהם כוח המרעלה, מנוחה והרחבת הדעת להתפלל ולבקש רחמים בעד הנחומים בצרה ובשביה, אבל כעת בעוה"ר פשתה המספחת ככל העולם בפעם אחת, כי אומה אחת היושבת בקצה העולם אשר כל מחשבותם והגיגותם היא איך לבצע זממם להרע לישראל ח"ו, הם מרגיזים ומרשיעים ומרעשים את כל העולם ממש, ושולחים חיל ומעות וכלי נשק וספינות, ומודיעים כל רשעתם מסוף העולם ועד סופו על ידי ה'ראדיאס', אשר באמצעותם קולם הולך מקצה העולם ועד קצהו, עד שלדאבוננו אין ישראל בטוחים בשום מקום ר"ל.

וזה יש לרמוז בדברי הכתוב, ישא ה' עליך גוי מרחוק, כי אף שישאר במקומו מרחוק ולא יתקרב אליך כלל, מכל מקום תרגיש כאילו הוא קרוב אליך ממש, מפני שכוחו וחילו דרכו לילך ולהזיק עד קצה העולם, על ידי שהוא מרעיש ארץ ומרגיז ממלכות כל העולם.

דרשה י"ג אדר א' שנת תרצ"ח ביום תענית ציבור שגורו לאור הגזירות והרדיפות על אהב"י במדינת ראמזניא יצ"ו

וזה לשון רבינו בקונטרס על הגאולה ועל התמורה (סימן לו בא"ד), מזה שאירע אצלינו במדינת ראמזניא סמוך לשנות המלחמה בשנת תרצ"ח, כאשר המיצר לישראל נעשה ראש אכזר צורר היהודים (נאגא ימ"ש) נתמנה

לראש המלוכה במדינה ההיא, וגור גזירת כליון ואבדון רח"ל על כל היהודים תושבי המדינה, וכבר היתה הגזירה חתומה והיה פחד גדול על כל היהודים, וגורנו צום תענית ויום תשובה ותפלה לבטל הגזירה, וימים אחדים לפני יום התענית שהוקבע, ריחם השי"ת עלינו והורד הרשע הנ"ל מכסאו ונתבטלה הגזירה לגמרי, והיה נס גדול מן השמים שניצולו אלפים ורבות ישראל מגירוש והריגה ר"ל, עכ"ל.

ישא ה' עליך גוי מרחוק וגו' גוי אשר לא תשמע לשונו (כח מט). פירש"י לא תכיר לשונו. ולכאורה קשה כי מה צריך שלא תכיר לשונו, הלא אפשר להתלמד לשונו, ולמה הזכירו הכתוב באמצע התוכחה.

ויש לומר כי צעת שאיזה מלכות וממשלה גורז גזירה, והם אומרים בצהירות מה שהם רוצים וחפצים, אי יודעים על כל פנים על מה להתפלל ולהתחנן אל ה', כגון צימי מלכות יון שהיתה הגזירה על הדת, כאמרם ז"ל (ב"ר פ"ג ס"ד) שגורו כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל. וכן בגזירת המן שהיתה הגזירה על הגופים להשמיד להרוג ולאבד ח"ו, ככל אלו ידעו לפחות ענין הגזירה ומהותה, וממילא ידעו על מה לבקש ולהתחנן מה', אבל בעמדינו המר כעת (שנת תרצ"ח) אין לנו מצינים כלל מה רצונם וגזירתם, כי אינם מגלים אף חלק מועט ממה שטמון בלבם להרע לישראל.

על זה אמר הכתוב בתוכחה, ישא ה' עליך גוי מרחוק וגו' גוי אשר לא תשמע לשונו, מלשון הבנה כמו (בראשית מא טו) תשמע חלום לפתור אותו, ורצה לומר דממה שיאמר בפיו ולשונו לא תצין מה רצונו וגזירתו באמת, כי לא יגלה הרע הטמון בלבו ומה הוא זומם לעשות, וצכן לא תדע על מה להתפלל.

עוד יש לרמוז בזה, על הגלות שנמצאים צין הערב רב, שרשעי ישראל כופרים ואפיקורסים רוצים ללכוד ברשעים אנשים מנצי ישראל הכשרים, על זה זקוקים לרחמי שמים מרובים, כי הוא גוי אשר לא תשמע לשונו, שקשה להצין מה הוא אומר, מפני שהם באים בשקר ובמרמה ואינם מגלים האמת הטמון בלבם.

דרשה י"ג אדר א' שנת תרצ"ח ביום תענית ציבור שגורו לאור הגזירות והרדיפות על אהב"י במדינת ראמזניא יצ"ו, וס"ג תבוא תשכ"ב

סיפורי צדיקים. גביאור הפסוקים הפלאים יז ונוגה פפיקים

לא עבדת את ה'א בשמחה ובטוב לבב

בעת גזירת המלבושים ברוסיה, שגזרו לשנות המלבושים וללבוש כבגדי הגוים, קם איש אחד, שהיה המתחיל בדבר, ולבש בגדים חדשים כמצווה מפי השלטונות, ובא אל הרה"ק ר' משה צבי מסאווראן זי"ע בלב שמחה, אמר הרה"ק מסאווראן, שעתה נתיישב לו מאי דכתיב בתורתנו הק' שכל העונשים הקשים מנשוא שבתוכחה באים על אשר לא עבדת את ה' אלוךך בשמחה ובטוב לבב, שנראה ממשמעות הכתוב שעבדו את ה', אך לא משמחה ובטוב לבב, והיה תמוה לו – למה יבואו גזירות קשות אלו שבתוכחה על העדר השמחה שבעבודת ה'. אלא יש לומר שפירושם של הדברים כך הם, שבאמת אינם עובדים את ה' כלל וכלל, אך על העדר העבודה בלבד עדיין יש להמליץ שמקושי הגזירות המוטלות עליהם ע"י השלטונות ראש כל עמם ואנוסים הם להתבטל מעבודת ה', אולם כאשר אינם נעצבים אל ליבם על קושי גזירות אלו, ולא עוד אלא ששמחים בדבר, הרי שוב אין להמלצה זו מקום לחול, ועל כך באה התוכחה הקשה, וזהו: תחת אשר לא עבדת את ה' אלוךך, והיה לך להיות נעצב על זה, ולא די שלא עבדת אלא שעוד היית שרוי בשמחה ובטוב לבב.

תחת אשר לא עבדת את ה'א בשמחה

סיפר הרה"ק ר' חנוך העניך הכהן מאלכסנדר זי"ע: מעשה בכפרי אחד שהיה לו בן שלא רצה בשום אופן ללמוד תורה, ואמנם לא ידע צורת אות אחת, פע"א נסע הכפרי העירה, הביא משם מלמד והבטיח לו שכר הגון על מנת שילמדו את

בנו צורת אות, טרח המלמד ועמל קשות זמן מרובה, עד שלמד לבן הכפרי את האל"ף ב"ת עם הנקודות, לימים בא האב לבחון את בנו, לראות אם אמנם יודע הוא את התורה שלמד, הראה לו המלמד על האותיות והנער השיב כהלכה: א' ב' ג', אח"כ המשיך ושאל: מה יש מתחת לאלף, מתחת לבית... והנער השיב כהוגן, עד שהגיעו לאות ה"א, שאל המלמד את הנער: מה מתחת לה"א: שתק הנער ולא ענה מאומה, לא הועילו בקשותיהם של המלמד ושל האב והנער התעקש ולא פצה את פיו, חרה אפו של האב על הבן העיקש, נטל מקל בידו ועמד להלקותו מלקות הגונות, כיון שראה הבן כך, נענה ואמר: אבא, אם אתה אומר להלקותיני אחיה מוכרח איפוא לגלות את הדבר: מתחת לה"י (מאכל הבהמה "שחת" נקרא כן) טמון העגל הגנוב... או אז נתברר שהאב גנב עגל והטמינו מתחת לערימת השחת, וציווה על כל בני הבית לבל יגלו לאיש את הדבר, לפיכך התעקש הבן ולא רצה לגלות מה נמצא מתחת לה"א אשר בסידור, וסיים הרה"ק מאלכסנדר זי"ע ואמר: שזה יש לרמז בפסוק "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוךך בשמחה" – תחת, פי' אותה הסיבה אשר מ"תחת" לזה שלא עבדת את ה' אלוךך בשמחה [כדרך שאומרים מאחורי מעשה פלוני ישנה סיבה פלונית] היא היא אשר בגללה תיענש, כי אפילו אם בעד עצם הדבר שלא עבדת את ה'א בשמחה עדיין אינך ראוי כל כך לעונש, אולם ראוי אתה לעונש בעד המעשה אשר עשית לפני כן, והיא אשר גרמה לכך שתינטל ממך השמחה לעבודת השי"ת, כי אם אינך יכול לעבוד את ה' בשמחה, ברור שמשוהו גרם לכך, והיא סימן שאיזה גניבה מסתתרת מתחת לזה...

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

היום הזה ה' כו' ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך. זה קאי על כל המצוות והחוקים, כי בספר זה נכללו כולן כמוש"כ הגר"א ז"ל ריש דברים, עיי"ש. אולם על דרך צחות נראה על פי שאמרו בתענית (ט). בכל אסור לנסות להקב"ה שנאמר לא תנסון חוץ מזו במעשר עיי"ש, לכן אמר בביעור מעשר בערתי כו' וגם נתתי ממנו ללוי כו' עשיתי ככל אשר צויתני, לכן השקיפה ממועון קדשך מן השמים וברך כו', ואמר אחר כך אף דבזה מותר לנסות ועשר בשביל שתתעשר, מכל מקום יותר מוטב שתתן בלא שום פניה ונסיון כלל רק לעשות את החקים האלה דייקא, ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך בלי מחשבה וזלתי קיום רצון הבורא יתברך.

משך חכמה

ברוך אתה בבוואך וברוך אתה בצאתך. יש לומר בדרך צחות דהיינו בפרשת כי תבוא נאמרו התוכחות, ובפרשת כי תצא כתיב 'ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה', וזה יש לרמוז ברוך אתה 'בבוואך', ר"ל שכל הקללות והתוכחה שנאמר בפרשת 'תבא' יהיה ברוך, כי ברוך אתה 'בצאתך', דהיינו בפרשת 'תצא' נאמר ויהפוך ה' אלקיך את הקללה לברכה, וממילא בפרשת כי תצא מבוואר הברכה על פרשת תבא שכל הקללות יתהפכו לברכות, וזהו נרמז בהפסוק ברוך אתה בבוואך וברוך אתה בצאתך.

חיי צבי

וידעו לך את ברכת אברהם

אורה ושמחה תעטפנו, לשגר ברכתינו, למע"כ ידידינו וידיד כל ח' בל עת קוראים אליו אברהם אברהם ויאמר הנני, אר"י שבחבורה וידף צדקה וחסד לפרט ולכלל, עומד על כל צעד ושעל לימינו הא"י גברא יקרא, ראשון למקראי קודש, רב הפעולה וכביר המעש משמא זכה לבוא בעזרת מוסדותינו וקהילתנו הק' כמלאך המושיע

הוא הרבני הנציח הנעלה והנכבד, אחד הוא אברהם במידת החסד
מסור בלעז לבעז הריבית נבלי קדשיו בהתנסות רבה ואמנה
עובדי לויין כק מין רבני העזק שליטא בכל עת ועתה

אברהם יהושע הכהן גלאנץ

הוא הגבר אשר יום ולילה לא ישובת חסידו כאורה
לבעז שגשג ופריחת מוסדותינו וקהילתנו הק' והנעלה
מירוחק בקום מצרית פרוסה ברוח בסורה, נודע ליתולה ולתפארה

לרגל שמחת אירוסין בנו למזל טוב ובשעט"מ

הבחור החשוב מו"מ בתורה וביראה, נודע לעז ולתפארה
החתן כמר יחיאל שלמה גלאנץ הי"ו
ממצוייני תלמידי ישיבה"ק בקרית יואל יע"א
עב"ג החשובה שתחי' בת ידידינו הרבני החשוב והנעלה
מו"ה חיים אלימלך יאקאב הי"ו

ושגורה ברכתינו, ותערב לפני ה' עתירתנו, שיזכה
לראות ולרוות מכל יוצי"ח רב תענוג ונחת, תורה
וגדולה במקום אחת, וימשיך בפעליו הברוכים
בהרחבת גבולי הקדושה, מתוך אושר ועושר
והרחבת הדעת עם כל ברכאן דנפישא

כד ידחיו מקדיו השמים בשמחה
ותבסרם בגש ודאח ותעיסו לעוניה

ויעד קרן הבנין

להקמת רבית הגדול לחינוך הבגית
בני ברק יצ"ו

מַאֲלָרִים נַחֲלָדִים, עַד דְּרוֹשׁ מִיּוֹסְדִים כַּפְתּוֹר וּפְרָח מְשׁוֹקְדִים

פְּרָפְרָאוֹת לַחֲכָמָה

וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת דייקא בספר דברים וזו היא מיתת צדיקים.

(ליקוטי בשמים)

☆

גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה. ובמדרש אי' זו מיתת צדיקים, ונראה דהנה באמת מיתת צדיקים אין יכולה ליכתב בתוכחה דאין לה מקום לא בתחילה ולא בסוף, דאיתא בגמ' (בבא בתרא ה:) דבפורעניות וקללות כל המאוחר בפסוק קשה מחבירו, והנה אמרו חז"ל (בבא קמא ט.) עה"פ כי מפני הרעה נאסף הצדיק שהצדיק מת כדי שלא יראה ברעה העתידה לבוא עיי"ש, וא"כ איפוא נכתוב מיתת צדיקים בתוכחה, אי נכתוב בתחילה

יהא נראה דמיתת צדיקים היא הקלה שבקללות כנ"ל, ובאמת היא שקולה כשריפת בית המקדש כדאיתא בגמ' (ראש השנה י"ח:), ואי נכתוב

לבסוף יהא משמע דכל התוכחות והקללות באו בימי הצדיק ואח"כ מת, ובאמת אינו כן כי מפני הרעה נאסף הצדיק כדי שלא יראה ברעה, ולכן אינה יכולה ליכתב מיתת צדיקים בהתוכחה, וז"ש גם חלי וכל מכה אשר לא כתובה בספר התורה הזאת זו מיתת צדיקים, דהוא מכה אשר אין יכולה ליכתב.

(קהלת יצחק)

☆

גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה. ובמדרש זו מיתת צדיקים, ויתבאר עפ"מ"ש בספר חסידים שהקב"ה כותב כל מעשה אדם והדיו הנשאר בקולמוס הוא מקנח בראש הצדיקים שהגיע זמנם ליפטר מן העולם, ולפי"ז כל חלי וכל מכה "אשר לא כתוב בספר" היינו דיו הנשאר אשר לא כתוב, זו מיתת צדיקים שבוה מתים הצדיקים.

(דרוש שמואל)

ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלוך. ובילקוט איתא אין טוב אלא תורה לפיכך משה מזהיר את ישראל עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר. וצ"ב. ויש לפרש דברי הילקוט עפ"מ דאיתא בגמ' (פסחים ס"ב:) כתוב אחד אומר "עצרת לה' אלוך, וכתוב אחד אומר עצרת תהיה לכם, ר"א סבר או כולו לה' או כולו לכם, ור"י סבר חלקו חציו לה' וחציו לכם, עוד איתא בגמ' (שבת קי"ט.) עשירים שבא"י במה הם זוכין בשביל שמעשרין, שנאמר עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר ושבשאר ארצות במה הם זוכין בשביל שמכבדים את השבת, ובוה יובנו דברי המדרש: ושמחת בכל הטוב אין טוב אלא תורה, דהיינו ללמוד כל היום וכו' אליעזר שאומר כולו לה', אך אם כן תקשה באיזה זכות יוכלו

להתעשר הלא עי"ז לא תוכל לכבד ולענג את השבת כראוי, לכם משה מזהיר לישראל עשר תעשר, עשר בשביל שתתעשר.

(ילקוט האורים)

☆

גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת. ובמדרש אי' זו מיתת

צדיקים, וכבר נאמרו בזה הרבה ביאורים ליתן רמז במקרא על הדרשה הזאת. ויל"פ דהנה בכל ספר מחמשה חומשי תורה תמצא כתוב מיתת צדיקים, בספר בראשית נאמר מיתת נח ומיתת האבות, בספר שמות נאמר וימת יוסף וכל אחיו, בספר ויקרא נאמר מיתת נדב ואביוהוא, בספר במדבר נאמר מיתת אהרן ומרים, אבל בספר דברים לא נזכרה מיתת שום צדיק (הגם שנאמר בסוף הספר וימת שם משה, יש שתי תשובות בדבר חדא, שבעת שאמר להם משה רבינו ע"ה פרשה זו עדיין לא היה מת, ושנית, הלא האיש משה עניו מאד ובודאי לא החזיק את עצמו לצדיק, וזה"פ גם כל חלי

דורש טוב

ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם, ואמרת אליו הגדתי היום לה' אלקיך וגו'. יש לדקדק דמילת היום נראית כמויתרת, דפשיטא דביום ההוא הוא מדבר. עוד יש לדקדק דהנה רש"י ל"פ פ' אל הכהן אשר יהיה בימים ההם - 'אין לך אלא כהן שבימך', וצ"ב אמאי דייקא גבי קריאת ביכורים הורתה לנו התורה"ק יסוד זה.

ונראה דהנה איתא בגמ' ראש השנה (דף כ"ה) דאפי' אם טעו ב"ד וקבעו החודש בטעות ביום שאינו ראוי לכך, החודש מקודש, שנאמר 'אשר תקראו אותם במועדים', וקרין ב"י "אתם", והיינו אתם אפילו מוטעין, ומביא על זה הגמ' הא דאמרו 'אין לך אלא שופט שבימך', דיפתח בדורו כשמואל בדורו, והלכה כמותו. וכאשר יקבע הוא את החודש כן יקום.

והנה בזמן הבית אתרמי לפעמים לאיש פרטי שיהיה נראה לו בבירור לקדש החודש לפי ראות עיניו שלא כפסק הבי"ד שבימיו, וימצא לפעמים לפי חשבונו שכבר היה ראוי שלא לקרות פרשת ביכורים, שהרי אחר סוכות מביא ואינו קורא, ואם לא היה הבי"ד מעברין את השנה, היה אז כבר אחר סוכות, אך לפי קביעות הכהן הזה ובית דינו עדיין זמן קריאה הוא, וחייב אדם לשמוע בקולו ולקרא את הפרשה.

וזה שאמר הכתוב, "ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם", ופירש"י שאין לך אלא כהן שהוא בימך, וכאשר יקבע הוא כן יתקיים, דאתם קרין ואפילו מוטעין, ולזה תאמר אליו הגדתי "היום" דייקא, דאף שלפי חשבוננו אין חיוב קריאה, אעפ"כ קראתי היום לפי חשבונך, שעדיין ראוי היום להגדה, כי אין לי אלא אותך כהן שבימי, ומיושב שפיר ג"כ אמאי דייקא כאן לימדתה תורה יסוד זה שאין לך אלא כהן שבימך.

חתם סופר

יומרון לך שירון בקדיתא דירושלים

מדרשות האל הגדול הגבור והנורא. ומדרשות זקנים ונעדים יושבי שורה. ומדרשות יושבי אהל אלופי התורה, ומדרשות ראשי ישיבות מרביצי התורה. ומדרשות תינוקות של בית רבן הלומדים בקדושה וטהרה. ומדרשות חבורתא קדישתא אברכי הכולל הלומדים בני עמודי דגירסא ביראתה טהורה, ומדרשות כל הקהל הקודש בקרתא קדישא דירושלים מפז ומפנינים יקרה.

אלון מיליא יהון קדם מכובדינו רבי אברהם יהושע גברא יקירא
בונה ומקים עולמות של תורה ותפילה וחסד בכל אתר
אחים ומוקירי דבנן ואיהו גופיה חד מנהון בהנהו חבורתא
זוהא בנציון ומצדתו פרוסה על ירושלים בדנה ושקעתא
מנחם ציון ובונה הבית הגדול אשר בירושלים בחכמתא ובדעתא
יקריה כד אתגלי מה דעביד בעת צר בתוקפא וגבורתא
העומד לימיננו במסירות נפש אחרי אשר הצית ד' בציון אשתא
אירם את ידו בעת צר לקהלא קדישא למקטן עדי לקששותא
שלא יבוטל התמיד בית מדרש לימות החול ומידי שבת בשבתא
עמודי התורה בית אולפנא לאברכי הכולל, ותשב"ד מצפצפין בקולתא

ידידינו עוז הטפסד המדומם איש ירושלים מוזה"ר אברהם יהושע גלאנץ הי"ו

מדאשי וועד קרן הבנין דקהלתינו ומוסדותינו

לדגל שמחת אירוסים בנו הבה"ח יחיאל שלמה נ"ו

מאדיות שבחבורה בני עמודי דגירסא במתיבתא דבתי קרית יואל

עב"ג בת ידידינו החשוב

הרה"ח ר' חיים אלימלך יאקאב הי"ו

עסקן נמרץ לטובת כוללינו המפוארה

ובכן נרים ונישא קולינו, מעומק לבנו, שתזכו לכל הברכות האמורות בתורה,
נחת דקדושה מכל יוצ"ח בשמחה ואורה, בנים ובני בנים עוסקים בתורה
ובמצות, חיי ארוכי ומזוני דוויחי בלי קצבות, תורה וגדולה, יתאחדו על שולחנו
לתהילה, עדי נזכה לקבל פני משיח צדקינו ומלכינו בראשינו בב"א.

המברכים בל"ג הפיצה

הנהלת הקהילה - הנהלת הכולל

פעיה"ק ירושלים תובב"א

וַיִּהְיֶה ה' אֱלֹהֵינוּ לָנוּ הַקְלָלָה לְבִרְכָּהּ פִּי אֶחָד כִּי אֶלֶקֶד

בִּיאָדוֹר פִּסְקוֹי הַתּוֹכַחָה בְּפִרְשֵׁתוֹן עֵדוּךְ גְּרִיכָה מְלֻקָּט מִפִּי סִפְרִים וּסּוּפְרִים

וַיִּהְיֶה ה' אֱלֹהֵינוּ לָנוּ אֶת הַקְלָלָה לְבִרְכָּהּ

(דברים כג, ו)

עניני הברכות המרומזים בתוכחה

בעמדינו בימי הרחמים והרצון לפני בוא יום הדין הגדול והנורא, בבואינו לבאר את התוכחה, מן הראוי להתחיל בדברי הרה"ק התפארת שלמה בפרשתן, וז"ל: יש לתת טעם בענין התוכחה מה שאנו קוראים בעת הזאת, שתכלה שנה וקללותיה, והוא כמו שאומרים ונשלמה פרים שפתינו, שאם ח"ו נגזר אשר לא טוב, הנה יצאנו חובותינו בקריאת הדברים האלה, וממילא יתהפכו לנו כולם לברכה, האמנם כי באמת ידוע כמ"ש בספרים כי כל התוכחות הם ברכות וכו'. ומפרש שם לפי דרכו בקודש.

ומקור הדברים מבואר בזה"ק בפרשתן (נח, ד) כל הבטחות ונחמות דישראל בהני קללות כתיבי, וזה לשון בעל השפתי כהן עה"ת: הקדים מלת והיה שהיא שם הוי"ה, הקדים להם שם הרהמים, לומר אף על פי שתמצא כאן מאה קללות חסר שתיים, לא תתמה איך בתורת כהנים שהן דיבורי של מקום אמר ארבעים ותשע קללות ומשה יכפול אותם ויאמר מאה חסר שתיים, לזה התחיל והיה, לומר שמאחבתו להם מייסרם, בנגלה היא תוכחת, ובנסתר היא אהבת ה' דברי אהבה, וזהו שאמר שלמה (משלי כז, ה) טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת, וסמך ליה נאמנים פצעי אוהב, זה משה, ונעדרות נשיקות שונא, זה בלעם, שהסתיר הקללות וגילה הברכות, לזה היו קללות של משנה תורה מאה חסר שתיים, סימן דודי צח ואדום (שיר השירים ה, י), אף על פי שתראה שהן אדומות כשתסתכל בהם תמצאם שהם לבנים מחלב, אם כן והיה שיהיה לכם הויה עולמית, ולזה אמרו חז"ל (מגילה לא:): קללות שבתורת כהנים אין מפסיקין בהן ובמשנה תורה מפסיקין בהן, לפי שאף על פי שתראה שהן קללות בנראה, אם תדקדק בהן תמצאם שהן ברכות, ואינן אלא לאיים עליהן, כמו שאמרו ז"ל בזה"ק (זו"ח פ"ה כי תבוא) רבי שמעון אול ואיטמר במערתא, והדברים ארוכים, עיי"ש.

על כן אמרנו וענינו הנ"ה בר"ך לקחת", לאסוף מעט מן הספרים הקדושים עניני הברכות המרומזים בתוכחה ולהציגם בפני קוראינו הנאמנים.

יִדְבֹק ה' בְּךָ אֶת הַדָּבָר עַד כָּלְתוֹ אֶתְךָ מֵעַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה בָּא שְׂמָה לְרִשְׁתָּהּ:

ידבק ה' ב"ך, הכ"ב אותיות שאתה מדבר את הדבר, תהא השכינה מדברת מתוך גרונו. (היכל הברכה)

שהבטיח הקב"ה לעבדיו הצדיקים המתדבקים בו, שיחשוק בהם ובעבודתם יותר מעבודת כל צבאי מעלה המשבחים ומהללים לפניו יתברך, וזהו אמרו ידבק ה' בך פירוש שתהיה מדובק בו יתברך על ידי מחשבותיך הקדושים, את הדבר, מלת את פירושו עם כמו ויהי ה' את יוסף, וביאורו שעם דבורך הקדושים ותפלתך הוכה תהיה מדובק באין סוף ב"ה. עד כלותו אותך פירוש כמו כלתה נפשי, ופירוש כלותו לשון גודל התשוקה והחפיצה עד שיחפוץ בך השם יתברך מעל האדמה השפלה אשר אתה בא שמה לרשתה. (מאור ושמש)

ונ"ל בפסוק הזה שהטובה הגנוז בה הוא, כי כתיב ספר אתה

למען תצדק, כי האדם צריך להתנצל עצמו לפניו ית', עד שאמרו ז"ל גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושיעבוד מלכות יה"ר שתכניעם וכו', ומזה יש לו ית' תענוג, ומצוה ספר אתה למען תצדק כנ"ל שרצונינו לעשות רצונך, ומבקשים אנו מאתך ית' שתעשה שבחוקתיך נלך, כי הגם שהבחירה ניתנה לאדם, עכ"ז בידו ית' להטות לבבנו לאהבה וליראה את שמו, וכמו שמבקשים השיבנו אבינו לתורתך וכו', והאדם צריך להתפלל ע"ז תמיד ולא ינוח מלהתפלל וכו', ובאמת גם זה הדיבור שמדבר האדם כן לפני ית' זה בעצמו גם כן בעזרתו ית', שהוא ית' מדבק ושולח דיבורים אלו בפיו, וזה שאמר ידבק ה' בך את הדבר, פ"י שישלח וידבק בך, את הדבר פ"י דברים טובים, עד כלותו אותך, לשון כלתה נפשי תשוקה, שיחשוק אותך ע"ד רק באבותיך חשק ה' לאהבה אותם, מעל האדמה פ"י הגם שאתה על אדמה שפילה, ע"י הדיבור הנ"ל יחשוק אותך ית' ויעשה את אשר בדרכו תלך.

(זרע קודש)

ולבהמת הארץ אימתי יהיו, באין מחריד באם אין מחריד לעולם להתפלל כדת כראוי. (מבשר טוב)

והיתה נבלתך למאכל לכל עוף השמים מטטרון וחילותיו, **ולבהמת הארץ** עמי הארץ שכל חשקם ותאוותם לכסף וזהב עסקי עוה"ז והתפילות העולין ליחוד עליון אין להם שפע ותועלת מזה, אבל לפעמים כשהצדיק נופל לקטנות ולנובלות אזי משפיע שפע גשמיית וכו', **ואין מחריד** שיתלקו כל המחרידים והמקטרגים, **ואתה תשפיע כל טוב לבית ישראל.** (היכל הברכה)

יככה ה' בשגעון ובעורון ובתמהון לבב:

יככה ה' בשגעון וכו' והיית משוגע ממראה עיניך, י"ל כי יככה הוא שוגג אחר שכבר נתקיים בך מקודם והיית משוגע ממראה עיניך שזהו מזיד, לכן אמר זה כדי לעורר אותך לתשובה **יככה ה'** להביא אותך לידי שוגג, מאחר שלא נתעוררת מעצמך לתשובה יביא לך השי"ת התעוררות לתשובה, **וא"כ יש במקרא** **הזה אהבת השי"ת לישראל.** (בן פורת יוסף)

והיית ממשש בצהרים באשר ימשש העור באפלה ולא תצליח את דרכיך והיית אך עשוק וגזול כל הימים ואין מושיע:

ומה שאמר **ובעורון**, אינו עורון ממש, אלא הוא שאמר אחר כך **והיית ממשש בצהרים**, שמרוב בהירות השמש לא יראה ראותו צח, ובראותו כן ישב בטל ממלאכה, **ולא תצליח את דרכיך**, לא אמר ולא תצליח דרכיך אלא את דרכיך במותרות ובמה שאינו לצורך לא יהיה לך בו הצלחה, **והיית אך עשוק**, אכין ורקין מעוטים, לומר שלא יראה העושק כל כך, כל זה כדי שתפנה אליו ולא תעזבנו, כמו שאמר מפני רוע מעלליך **אשר עזבתני.** (שפתי כהן)

כאן נאמר ברכה גדולה, והיית שיהיה לך הויה חדשה אשר תמשש באור עליון הנקרא צהריים אור צח אור מתוק זו השכינה, תרגיש ממשות תענוג ואור בתורה ומצוות שובע ממש, **כאשר יתפעל וימשש העור** התאוה ההולך אחר תאות לבו בתאות העוה"ז והוא מרגיש ממשות תענוג בתענוגי עוה"ז, כך תהיה אתה מרגיש ומתפעל ושבע מתענוגי התורה והמצות **כאשר ימשש העור באפילה** של חשכות תענוגי עוה"ז, ופעם אחת היה הצדיק הקדוש רבי משה לייב [מסאסוב] אצל שר אחד לפדות שבוי אחד והוא עדיין לא טעם כלום באותו יום, והיה עומד שם בבית התבשיל הנקרא קער, והעבירו לפניו תבשיל אחד שהיה שוויו ח' מאות גילדן פוליש, ועלה הריח בנפשו עד שאחזו בולמוס, וסיפר זה לתלמידו מורי דודי רבינו צבי [מזידיטשוב] ואמר בזה הלשון

בענין התוכחה אמר שאדם שאין לו שום חולשה הוא מסוכן, כך אומרים הרופאים, וכמו שיש באדם רמ"ח אברים כך יש בתורה, והתוכחה הוא המרה של התורה וכמו באדם תלוי החיות במרה, שאם נחסרה או ניקבה טריפה ואינו יכול לחיות, כך התוכחה וכו'. וכמ"ש רש"י פ' נצבים שהקללות מציבין ומקיימין אתכם בעולם וכו'. (אמרי פנחס)

אמר בזה הלשון כד הוינא טליא והתחלתי ללמוד גמרא בעיון ושאלתי את אמורי [הרה"ק ר' ישכר בער מנאדבורנא] זי"ע איך אוכל לקיים שוית' ה' לנגדי תמיד כיון שאני טרוד בגירסא, והשיב לי אבא מארי "אף על פי כן חיובא רמיא לקיים", ולא הבינותי דבריו הקדושים כי היה בעיני כבלתי אפשרי, וכד נהירנא עיני הבינותי כשאדם מבטל עצמו רק לעשות נחת רוח להבורא ברוך הוא זוכה להיות לנגד עיניו שם הוי"ה ברוך הוא אף גם בעת טירוד עיון בלימוד התורה הקדושה בעמקי הקדושה בעמקי מחשבתו, והנה התורה נקראת **דבר** כמו דאיתא דבר צוה לאלף דור, וזהו פירוש הפסוק **ידבק ה' בך** היינו שתוכל להיות בדביקות ה' להיות השם הוי"ה לנגד עיניך, **את הדבר** היינו אפילו בעת עיון רב בלימוד "**תורה הקדושה**" שנקראת **דבר**, **עד כלותו אותך** פירוש באופן שתבטל עצמך מכל וכל ולא תחשוב כלל להנאת עצמך, השם יתברך יזכנו לבוא למדרגת הזאת בזכות אבותינו הק'. (מאמר מרדכי)

יתנך ה' נגף לפני איביך בדרך אחד תצא אליו ובשבעה דרכים תנוס לפניו והיית לזענה לכל ממלכות הארץ:

יתנך בעיניהם כמו שאתה ניגף. בדרך אחד תצא אליו כדי שלא תטרח, ובשבעה דרכים תנוס לפניו כדי להטריחם. והיית לזענה לכל ממלכות הארץ, ולא לך, אלא להם, כדי שלא יבואו עליך. (שפתי כהן)

והיתה נבלתך למאכל לכל עוף השמים ולבהמת הארץ ואין מחריד:

פעם אחת הייתי שובת בשבת פרשה זו, אצל הרה"צ ר' ישראל דוב זלה"ה אבד"ק יאשניצא בעל המחבר ספר רביד הזהב, ואמר בשם הרה"ק והנורא המגיד מקאזניץ זצ"ל, שכאשר שמע פסוק זה מפי הקורא שאג בקול ואמר **"רבונו של עולם, מתי אגיע לפסוק זה"**, ואחר כך בשבתו על השלחן בסעודת שחרית, אמר כוונתו בפ' פסוק זה, כי התפילות צריכים להיות בדחילו ורחימו ובכונה רצויה, אז נקראת תפילה כשירה, ואם ח"ו אינם בכונה ודעת שלימה נקראת נבילה, והשומע תפלה כל פה מרחם על הבריות, ונותן בלב האדם התעוררות דלעילא להתפלל בכונה כראוי, אז התפילה עולות כראוי, ונאחזין עמה כל התפילות שהיו מונחין בבזיון כולן יחד למכון שבתם להיות עטרה ליזכרם, וזהו הפירוש והיתה

נבלתך היינו התפילות פוסלות, לעוף השמים שיעופו אל ארבות השמים, ע"כ וסיים הוא ז"ל גם סוף הפסוק מה שכתוב אחריו, **ולבהמת הארץ ואין מחריד**, כלומר אם אינו מתפלל בשום פעם כראוי, בכונה, אז התפילות נופלין להקליפות רחמנא ליצלן הנקראים **בהמת הארץ**, וזה שאמר הכתוב

"משה לייב האט זיך דערמאנט נשמת כל חי של שבת האט ער פיל מער תענוג מומש", ונתייבשה דעתו. (היכל הברכה)

בית תבנה ולא תשב בו פֿרם תטע ולא תחלִּלְנוּ:

בית תבנה, ולפי שאין לך בו מזל טוב כמו שאמרו ז"ל (חולין צ"ה ע"ב) בית תינוק ואשה אף על גב דניחוש לא הוי סימנא הוי, או שמא באותו בית ימצא מזיקים, או נבנה על ידי רוח הטומאה, כמו שאמרנו בפרשת מצורע לזה לא תשב בו, וכן בכרם, שכל אלו הדברים שבתוכה ראו לך שהן רעה ואינן אלא אהבה מסותרת. (שפתי כהן)

שורך טבוח לעיניך ולא תאכל ממנו חמורך גזול מלפניך ולא ישוב לך צאנך נתנות לאיביך ואין לך מושיע:

חמורך גזול מלפניך, שהיה עסקיו רעים, וכדי להרחיקך מנזקיו נגזל מלפניך. (שפתי כהן)

פרי אדמתך וכל גיעך יאכל עם אשר לא ידעת והיית רק עשוק ורצוץ כל הימים:

י"ל עפ"י אמרם ז"ל כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין, ופי' בספרים מחמת כי חנינא בני די לו בקב חרובין והצדיק מסתפק עצמו במיעוט וסובל יסורין, עיי"ז ניזון העולם בזכותו, והנה אמרו חז"ל בפסוק (בראשית יב, ג) ונברכו בך כל משפחות האדמה, אפי' ספינה המטורפת בים ניצולת בזכות אברהם, ואפי' עכו"ם שאמר אלוקי אברהם עננו הוא נענה, וזהו פרי אדמתך

וכל גיעך, היינו שר מעשיך הטובים, יאכל עם אשר לא ידעת, היינו אפי' עכו"ם, כי יהא נושע בזכותך, והיית רק עשוק ורצוץ כל הימים, היינו כנ"ל, מחמת שהצדיק הוא עשוק ורצוץ, ודי לו בקב חרובין לבד, עיי"ז כל העולם ניצולים בזכות מעשיו הטובים. (אמרי נועם)

פרי אדמתך יאכל עם אשר לא ידעת, לא אמר יאכלנו אויבך אלא עם אשר לא ידעת, אלו הן חתניך וכלותיך. והיית רק עשוק, מעט, אכן ורקן מעטים, כל הימים מריבוי בנים ובנות, והיית משוגע, מריבוי השמחות תהיה כמו משוגע.

יולך ה' אתך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבתיך

זו נחמה כי כשהוא אצל אומה שהיו מכירין אותו והוא מכירם יתבזה מהם, אבל כשאינם מכירים זה את זה אין לו כל כך ביזוי. (שפתי כהן)

ועבדת שם אלהים אחרים עץ ואבן:

ועבדת שם אלהים אחרים, כתרגומו שאין הכוונה שיעבוד שם עבודה זרה חס ושלום, אלא כדי לעורר לבבו ויאמר אם לעוברי רצונו כך נתן להם עבדים בני חורין כל שכן לעושי רצונו, ומתוך כך ישוב לעבודתו יתברך. (שפתי כהן)

והיית לשמה למישל ולשנינה בכל העמים אשר ינהיגך ה' שמה:

הרי זו ברכה, לשמה שתעשו שמות בגוים, למשל פי' שהרי עתידים אתם לשלוט עליהם ולמשול בם. (דברי בינה)

בא לומר והיית לשמה, ר"ל כאשר יהיו צרות רבות אז תקח עמך, למשל זה התורה שהיא משל הקדמוני של עולם, ולשנינה שיהיו מחודדים בפיך, בכל העמים ר"ל בגלות הזה אשר אנחנו מפוזרים בכל העמים, ר"ל בגלות הזה שאנו מפוזרים בארבע כנפות הארץ, ועיי"ז נצא חפשי מגלות, וא"ת ומי יודע כי כן יא, לזה אמר הלא אשר ינהיגך בכל מקום שהנהיגך השונא בשביה הלא ה' שמה דייקא, ובישועתו ית' נושענו ונהיה רק למעלה, כי כבר בכל חטאינו נלקינו כפולה, אמן ודו"ק.

א"י בשביל זה תגרום אשר ינהיג אל מקום אשר ה' שמה היינו ירושלים, ר"ל ע"י לימוד התורה בדחילו ורחימו ינהגנו השי"ת לציון במהרה אמן. (אור פני משה)

בנים ובנות תוליד ולא יהיו לך כי ילכו בשבי:

בנים נקראים מצוות ומעש"ט, ולא יהיו לך דייקא, היינו שלא תעשה ע"מ לקבל פרס, רק ילכו בשבי היינו לקרב הניצוצות שנשבו ונפלו תקרבם למקורם ולשרשם. (דגל מחנה אפרים)

כל עצך ופרי אדמתך יירש העלצל:

יש לפרש על דרך הפסוק (קהל ז, יב) בצל החכמה בצל הכסף היינו אם תשב בצל החכמה זו תורה אז בודאי תהיה בצל הכסף, ממה נפשך, כי (משלי ג, יז) אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד כידוע (פאה פ"א מ"א) ואלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה וכו', וזהו פירוש הפסוק כל עצך ופרי אדמתך הם מצוות מעשיות, יירש שנקראת עץ חיים, ופרי אדמתך הם מצוות מעשיות, יירש

הצלצל היינו ב' פעמים צל, צל החכמה וצל הכסף כי הקרן יהיה קיים לך לעולם הבא והפירות תאכל בעולם הזה מכל תורה ומצוות שתעשה ותעסוק לשמור. (דגל מחנה אפרים)

הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה:

צ"ב מה שהכפיל בתוכחה, לומר "הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה". וגבי טובת ישראל כתיב "אתה תהיה למעלה והוא יהיה למטה", והא מדה טובה מרובה ממדת פורעניות (תוספתא סוטה פ"ד ה"א), וכאן הוא להיפך. אכן י"ל דמה שנאמר פעם אחת למעלה הוא יותר טובה, ומה שנאמר פעם אחת למטה הוא יותר רע, על פי שכל למעלה למעלה משמע שאינו עומד במקום אחד, אלא הולך ממדרגה למדרגה היותר גדולה בזה העולם ולממשלה שאין למעלה ממנה, וכן מטה מטה הנאמר בישראל, אם יגיעו למדרגה התחתונה בתכלית השפלות ואינם עומדין במקום אחד, אז בהכרח שיתהפך הסיבוב ויעלו מעלה, אבל בטובת ישראל הם יהיו נשארים למעלה, והם ישארו למטה, עד כאן מבואר בספרים. ועל פי זה יל"פ נפלה ולא תוסיף לנפול, דהיינו שיהיה נפילה בגדר שלא יוכל להוסיף דהיינו במדרגה התחתונה, אז קום בתולת ישראל. (ישמח משה)

המגין על דורו ובידו לסלקם על ידי תשובתו. וזהו אמרו והפלא ה' את מכותך, והפלא לשון מופלא ומכוסה שהשם יתברך יכסה מכות הנגזרים עליך במקום פלא לכל יראו לעולם. ואמרו **מכות גדולות ונאמנות** ואמרו חז"ל נאמנות בשליחותן, וביאורו שהגם שכבר נשתלחו על ידי השלוחין עם כל זה יכסם ה'. (מאור ושמש)

גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת יעלם ה' עליך עד השמדך:

פסוק זה נדרש בזוהר חדש מפי אליהו לטובה וכו', דהא יעלם בחטף פתח לא כתיב כמשפט ללשון עליה, אלא יעלם בשוא בלבד, יכבש להון ויעלם אותם מלשון העלמה בהסתר ויכסה אותם בנוקבא דדוכתייהו דלא יפקון לבר ויהון כבושין ומכוסין בנוקבייהו, עד השמדך, מה דלא ירא לעולם ולעלמי עלמיהו וכו'. (היכל הברכה)

ונשאתם במתי מעט תחת אשר הייתם ככוכבי השמים לרב

ויש לומר, דידוע דבכל התוכחות גנוזים בתוכם ברכות, ואף בזה אפשר לומר כי גנוז בגווה נחמה לכלל ישראל, שהבורא כל עולמים מבטיחנו, לכל יפול רוחנו, בראותינו כי אנחנו מתי מספר, ולעומת הדורות הקודמים אשר היו ככוכבי השמים

והיו בך לאות ולמופת ובזרעך עד עולם:

זהו ברכה לפי הקללה, שאלו הקללות לא ימצאו בישראל לעולם עד"ד מקרה טבעי ומכה מהלכת, כי לעולם הקב"ה ישגיח על עמו ויצילם מכל רע, ולא ימצאו בהם לעולם, אלא עד"ד אות ומופת כשיגברו החטאים כדאמרי אינשי זהו מכה מהתוכחה שהוא עד"ד פלא כי לא שכיחי בישראל אפי' בגלות אלא לזמן רחוק ועד"ד אות ומופת. (חתם סופר)

והפלא ה' את מפתך ואת מכות זרעך מכות גדלות ונאמנות וחלים רעים ונאמנים:

ויראה לרמוז בזה כי הנה באם ח"ו נגזר על האדם איזה גזירה רעה רחמנא ליצול עדיין יש יכולת בידו לתקנה ולבטלה על ידי תשובה ומעשים טובים, אכן באם ח"ו נחתם הגזר דין ונמסר להגבאין המחזירין תדיר לפרוע מן האדם אזי קשה הדבר להחזיר הגזירה, ועם כל זאת יש יכולת לצדיקי הדור והשרידים אשר ה' קורא שמכריעין את כל העולם כולו לכף זכות על ידי תשובתם ומעשיהם הטובים, בידם יש יכולת להחזיר הגזירה ולכסות אותה על ידי שמקשרין הגבורות לשרשן ולבל תראה ולבל תמצא שוב לעולם. ומפני זה נאמרו הקללות הללו בלשון יחיד, שהכל תלוי בצדיק

תכלה שנה וקללותיה - תחל שנה וברכותיה

נוהג היה הרה"ק בעל תפארת שלמה מרדאמסק זי"ע כמה פעמים לקלל בקללות נמרצות את האנשים שבאו אליו עם קוויטלעך להפקד דבר ישועה ורחמים, עד כי כל השומע תצילנה אזניו, אבל הצלחה גדולה היתה לאיש שקילל אותו, כי היה מצליח בעסקיו ומתעשר, בדרך הטבע ושלא בדרך הטבע, פע"א בא אליו תלמיד חכם וחסיד, והוא גם גביר, מפיעטרקוב, ליטול עצה ממונו בענין מסחר גדול אחד, הצדיק נתן לו עצה נפלאה על פי דרך הסוחרים, עצתו הצליחה מאוד, והאיש שלח שליח מיוחד להודיע להצדיק כי נעשתה עצתו וכי כאשר ישאל איש בדבר אלוקים היה הדבר, שמו הצדיק בהצלחת החסיד, והשליח כשראה שהצדיק בדיחה דעתו הק' עכשיו הרהיב עוז ואמר: אל יחר אף רבינו אם אשאלהו שאלה אחת: הלא אנו רואים כי נתן הפעם עצה פשוטה מאוד, ולמה איפוא הוא נוהג לקלל קללות ולעזור על ידי כך לאנשים, אם הוא יכול לעזור בברכות, השיב לו הצדיק: תדע שגם מורי ורבי הרה"ק בעל אור לשמים מאפאפ זי"ע היתה לו דרך זו, ואמר כך: "יתכן מאוד שבעולם העליון ילקו אותי על שקללתי נפשות ישראל, אבל אני מוכרח לכך, ואין עצה אחרת, ואונס רחמנא פטריה", והוא שאמר משה רבינו: "לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעותי את אחד מהם" כי אי אפשר להיושע מהצדיק אלא ע"י אחד מושני אלה: או שהצדיק יקח פדיון, או שעכ"פ הצדיק יקלל אותו, ומשה רבינו אמר כי שני הדברים לא היו אצלו, לא חמור אחד מהם נשאתי, שלא לקחתי מהם שום פדיון, וגם לא הרעותי את אחד מהם, שלא קללתי אותם בדיבור רע, ולכן לא היה יכול לעשות להם טובה. ואכן זו היתה עבודתו בקודש של הרה"ק בעל תפארת שלמה מרדאמסק שאע"פ שהיה משפיע טוב לישראל ע"י שלקח מהם פדיונות, עכ"ז לפעמים כשזה לא עזר קילל אותם ובוזה פעל להם שפע ברכה והצלחה וכל טוב סלה. וראה בספרו הק' תפארת שלמה בפרשתן מוש"כ בענין התוכחה, והבאנו דבריו הקדושים בתחילת המאמר הלו ומשם תדרשינו לטובה ולברכה

לרוב, מזה כוחינו ומה נחשבים תפילותינו ופעולותינו. לזאת הבטיחנו יוצרינו, שאף על פי שיהיה **ונשאר אתם במתי מעט**, "מכל מקום בגודל רחמיו וחסדיו, יהיה נחשבים לפניו תפלותינו, לפעול מה שהיו פועלים בדורות הקודמים", בשעה שהיו **כוכבי השמים לרוב**. (דברי יואל)

**וְהָיָה כַּאֲשֶׁר שָׁשׁ ה' עֲלֵיכֶם לְהִיטִיב אֶתְכֶם
וּלְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם כִּן יֵשִׁישׁ ה' עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד
אֶתְכֶם וּלְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וּנְסַחֲתֶם מֵעַל הָאָדָמָה
אֲשֶׁר אֲתָה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:**

ונוכל לומר על פי מה שמצינו על פסוק (ישעי' סג, ט) בכל צרתם לו צר שהוא נכתב לא וקרין לו, ופירושו שכאשר כביכול הצרה מגעת עדיו יתברך אז ממילא מתבטלת ונעשה לא צר, כי השם יתברך עוז וחדוה במקומו, והשמוחה אי אפשר שתהיה אלא אם כן נשכחה הצרה, ואם כן מפני אשר בכל צרתם לו צר אז מפני זה נעשה לא צר ומסתלקת הצרה. וזה שהבטיח לנו השי"ת **שכאשר שש להיטיב לנו כן ישיש וכו'** ותהיה השמוחה בעת אשר תהיה ח"ו גזירה על ישראל להשמידך.

ואם כן אי אפשר שתסור השמוחה מלפניו יתברך שכן הבטחנו, ממילא מתבטלת הגזירה שהרי בכל צרתם לו צר ואין מקום לשמוח כשישראל בצרה וכו'. ועל פי דרך זה אף אנו נאמור בפירוש הפסוק שהבטיחנו השם יתברך שגם בעת השמוד לא תסור השמוחה מלפני כבודו יתברך, ועל ידי זה בלתי אפשרי להרע לישראל מפני אשר בכל צרתם לו צר והשם יתברך משותף בצרתם של ישראל ומוכרח הוא שיתבטלו כל הגזירות מעל עמו ישראל. (מאור ושמש)

בא לומר דאפילו כאשר נגזרה חלילה, **ישיש ה' עליכם** שיכנס בכם שמחה ובכח השמוחה תוכלו לבטל את הגזירות ולהמתיק הדינים, ולא יוכלו להרע לישראל. (דברי בינה)

**וְהַפִּיץ ה' בְּכָל הָעַמִּים מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד קֶצֶה
הָאָרֶץ וְעַבְדְּתָם שָׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא
יִדְעֶתָ אֲתָה וְאֶבְתִּיד עֵץ וְאֶבֶן:**

והפיץ מלא יו"ד, והוא השכינה הגולה עמנו בגלות בכל העמים מקצה ועד קצה, ועבדת שם עבודה שבלב זה תפילה בכל לב, שם דגש השי"ן להורות על רושם שלשה אבות שיש בלב ישראל החתום חותם בתוך חותם, ואח"כ בא לבשר עוד בשורה אחרת שיהיה בגלות הזה, כי ידוע שעבודה זרה בימים קדמונים היה ע"י כשפים ושמות, ובקל היה מטעה אחריו רוב העולם, וכן ע"ז של פעור מאוסה, אעפ"כ היה בה חכמה נפלאה בעניני טומאה, אבל אלהים אחרים שבגלות אשר לא ידעת אתה ואבותך יהיה עץ ואבן בפשטות בלי שום כח כלל כמו כל

עצים ואבנים, ועל זה רמזו, גוים שבחו"ל לאו עובדי ע"ז הם, כי נעלם מהם דרכי עבודת אל נכר כמו שהיה לירבעם, וגם הבטחה כי ס"מ ונוקבא התגשמו בראשי ערב רב כמבואר בזוהר ועושין עצמן אלהות רב ורבי, מבטיח אותנו השי"ת שיהיו עץ ואבן שלא יפעול אדם אצלם שום דבר, לא בנין ולא רפואה ולא חיים אלא כמו ההולך אצל עץ ואבן שאין בו רוח, אבל צדיקי אמת בכל עת עושה הקב"ה נסים והשפעות לעמו ישראל על ידם. (היכל הברכה)

כההוא מעשה דקטיעא בר שלום דמס' עבודה זרה (דף י:) עיי"ש [דההוא קיסרא שה' שונא את היהודים שאל לחשובי מלכותו, מי שעלה לו בשר מת ברגלו ומצטער יקטענה ויחיה או יניחנה ויצטער [והתכוון לשאל אם לצאת במלחמה נגד בני"] אמרו לו יקטענה ויחיה, אמר להם קטיעה בר שלום שלא יוכלו להלחם עם בני ישראל ולאבדם מן העולם, דכתיב כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם, כשם שאי אפשר לעולם בלא רוחות, כך אי אפשר לעולם בלא ישראל], לזה אמר והפיץ בכל העמים, כשירצה אחד לעשות בהם גזירה כשיראה שאינם כולם ברשותו ואינו יכול לכלותם תבטל הגזירה כמו זה המעשה, לזה אמר **בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ**. (שפתי כהן)

**בענין התוכחה אמר דכולה
ברכות. ובשם הרב בעל עקידה
[כך דומה לי] שהפסוק כשקורין
בהיפך הוא ברכה, [כמו על
הפסוק צאנך נתונות לאויבך ואין
לך מושיע, קורין אותה] לך ואין
לאויבך נתונים וכו' וזה ויהפך ה'
לך את הקללה וכו' כשקורין
בהיפך הוא ברכה. (אמרי נחם)**

**וּבְגוֹיִם הָהֵם לֹא תִרְגֹּשׁ וְלֹא יִהְיֶה מְנוּחַ לְכַף
רַגְלְךָ וְנָתַן ה' לְךָ שָׁם לֵב רָגַז וּכְלִיּוֹן עֵינָיִם
וְדַאֲבוֹן נֶפֶשׁ:**

ונתן ה' לך שם לב רגז להכניע הרשעים, וכליון עינים מצפה עד כלות הנפש לישועה ותבוא, ודאבון נפש על עבירות, וחלישות דעת כדי שלא תפול ברשת הגאווה. (היכל הברכה)

**וְהָיוּ חֲתִיד תְּלָאִים לְךָ מִנֶּגֶד וּפְחַדָּת לִילָה וְיוֹמָם
וְלֹא תֵאֱמָר בְּחַיִּיד:**

דדרשי' בגמ' אין נגד אלא למזרח, ורצ"ל מזרח זריחת הבורא ב"ה, וזהו פ"י הכתוב והיו חייך תלואים לך מנגד, שכל חיותך יהיה תלוי בזריחת והארת הבורא ב"ה, שיאיר עליך וכבודו עליך יראה, ואמר עוד ופחדת לילה ויומים רצ"ל שיומם ולילה יהיה לך הפחד והיראה מאת הבורא ב"ה, ולא תאמין בחייד, כשהיה דבוק "בלא" דהיינו באין סוף ב"ה, אז תאמין בחייד, תוכל להאמין שזהו עיקר החיות. (דעת משה)

שמעתי מן הרב המגיד מוהר"ם מנחם [מבאר] פירוש הפסוק, שהיא מן צ"ח קללות, והוא עצם הברכה, והוא על פי משל, ב' אחים שהצליחו במשא ומתן, אחד בהדרגה שהיה לו כל פעם שעלה למדרגה תענוג, והשני קודם שהשיג מדרגה זו, ידע שיש יותר מדרגה מזה שלא השיגה, ואין לו תענוג רק צער. והנמשל ברוחני, וזה שכתוב והיו חייך חיים אמיתים תענוג

שאין קץ לגדולתו, קונה פי' כבר קנה את ישראל להיות לו עבדים ובנים, לפיכך לא יוכלו אחרים לשלוט עליהם ולקנותם.

(בעל שם טוב)

שכמו שביציאת מצרים אמרתם שירות ותשבחות כן תשובו עתה להלל ולשבח, זהו באניות לשון רינה, כמו וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה וגו'. (שפתי כהן)

ונ"ל דהרי זה ברכה שהשונאים יובילו למצרים דוקא לבזותם יען אמר ה' לא תוסיפום לראותם עוד, ע"כ יתאמצו האויבים להושיבם בספינות למצרים על אפם וחמתם של ישראל, אמנם בבוא השונאים שמה ושביים בידם ורוצים למכור שם במצרים, יאמר המצרי אין אני קונה מבני ישראל כי אין חכם כבעל נסיון, הם היו עבדים בחמור וטיט אצלינו ולבסוף עלו למעלה ראש ואותנו הורידו לים סוף, ע"כ לא יקנה אותם לעבדים, וכשישמעו השונאים כך תיפול עליהם אימתה ופחד מלהרע לישראל. (חתם סופר)

דבאמת כל רצונו של הקב"ה להטיב וברא ג"כ מדת הדין שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו, אמנם כשהרשעים רוצים לכלות את ישראל לגמרי ח"ו אז וודאי אין השי"ת מסכים דעיקר הדין הוא למען קיום העולם ולא לאיבוד העולם, וזה שכתבה תורה והתמכרתם שם וכו' ואין קונה, דהיינו עד שם יכול להיות הגלות עד שתצאו למכור עצמיכם לעבדים ולשפחות, אבל כשגם בזה לא יהיה די להם רק שיבקשו להשמיד ולהרוג ח"ו, אז בוודאי יתבטלו מכל וכל. (אך פרי תבואה)

מזן הקדוש הריב"ש קודם פטירת נשמתו, אמר "אל תביאנו רגל גאווה" ואמר והתמכרתם שם בלבך לאיביך שאתה תחשוב בכל עת בלב נשבר, ותחשוד אותך שאתה נמסר ומכור לאויביך ליצר הרע, לעבדים ולשפחות כי כל מעשיך לקבל פרס בבחינת 'עבד' ו'שפחה' כל זה תחשוב בלבך, כי התמכרתם כתיב ולא כתיב ונמכרתם, בלבבכון תחשבון דאתון זבינין ואז אין קונה כתיב, לית מאן דיכול לשלטה עליכו. ואמר בזה"ל: ואין קונה כשתהיה לבבכם נכנע ונשבר ושפל כי תחשוב בלבך שאתה מלא רע ונמכר ומסור ביד הרע, וכל מצותיך הם לקבל פרס לעבדים ולשפחות הולכין ועדיין לא עשית רצון ותענוג לבוראין מימך, אז ואין קונה, "וועט נישט קיין מאכט און קיין שליטה האבן אויף דיר קיין שום רע, קיין משטיין ומקטרג, און דו וועסט דבוק זיין בחי החיים", ובה יצאה נשמתו ביום ראשון של חג השבועות קודם התפילה. (היכל הברכה)

ויש עוד להאריך בזה, ונמשיך בפ' פסוקים אלו ע"ד העבודה

הרוחני בתורתו ובעבודתו יתברך תלויים לך מנגד, קודם שתשיג מדריגה זה, תדע שיש עוד יותר תענוג מדריגה יותר גדולה שלא השגת עדיין, ותמיד הם מנגד וכו', ודברי פי חכם חן. (תולדות יעקב יוסף, בלק)

נראה לי על פי דידוע, דכל התוכחה הוא חסדים מצומצמים, והנה זאת גם כן ידוע, אשר על כל אבריו מאברי האדם שורה שם הוי"ה ברוך הוא וברוך שמו, ואיתא בספרי יראים: שצריך אדם לצייר שם הוי"ה ברוך הוא וברוך שמו לנגדו. וזהו כוונת הכתוב והיו חייך, רצה לומר שם הוי"ה ברוך הוא שמשם אתה יונק החיות שלך, תלואים לך מנגד שתתבונן בכל פעולתך, כמו שכתוב (תהלים טז, ח): שויתי ה' לנגדי תמיד, ומזה יגיע לך ופחדת יומם ולילה, רצה לומר שתגיע ליראת ה' יומם ולילה, ואף על פי כן ולא תאמין בחיך, על דרך מה דאיתא (ברכות כט.), אל תאמין בעצמך. (ליקוטי מוהר"ל)

בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר מפחד לבקר אשר תפחד וממראה עיניך אשר תראה:

כי עובדי ה' באמת נדמה להם תמיד כאילו מתרחקים תמיד מהקדושה, ולכן מתחזקים לעבוד את ה', וזהו בבוקר תאמר מי יתן ערב ר"ל ערב של אמש כי נדמה להם כי אז היית יותר עובד השי"ת, וזהו יתפרש בערב תאמר מי יתן בוקר, וכך תוכל לפרשו על להבא שלא יחטיאך היצה"ר ח"ו, וזהו מי יתן ערב שאוכל להכניע היצה"ר כמו עתה, וזהו גם ובערב תאמר מי יתן בקר, וכל זה מפחד לבבך אשר תפחד שלא יחטיאך היצה"ר, וזהו מפחד לבבך מן השי"ת, ולכן ידמה לך שאתמול היית יותר בשלימות מן היום, וממראה עיניך אשר תראה, ר"ל תראה גדולת השי"ת וחסדיו בכל עת ורגע, ותדע שלא יצאת ידי חובתך בעבודת השי"ת, הרחמן יאיר עינינו בתורתו הקדושה אמן. (אמרי יוסף)

בשם הרה"ק מוהר"צ מזידיטשוב ז"ע, בבוקר תאמר מי יתן ערב זה ערב פסח שאיש ישראל משתוקק להגיע לליל שימורים, ובערב תאמר מי יתן בוקר זה ליל סוכות, כי דוע מהרה"ק מבארדיטשוב שהיה נייער כל ליל א' של סוכות מחמת געגועים להגיע לעת מצות נטילת לולב. (אילה שלוחה)

והשיבך ה' מצרים באניות בדרך אשר אמרתי לך לא תסיף עוד לראתה והתמכרתם שם לאיביך לעבדים ולשפחות ואין קנה:

ואין קונה, מאחר שהקב"ה קונה שמים וארץ, ואין פי' הוא לבדו

יִדְבֶּק ה' בְּךָ אֶת הַדְּבָר:

יִדְבֶּק ה' בך, פ' שתזכה להתדבק בהקב"ה, את הדבר לשון דיבור, היינו על ידי דיבורי תורה ותפילה. (חסד לאברהם)

יִמְכֶּה ה' בַּשְּׁחָפֶת:

הזכיר כאן שבעה מיני פורעניות וכל אחת מהם כדאית לכולת האדם וכל שכן כל השבעה ואי אפשר לקבל כולם, אלא מכאן נראה שאינו אלא איום כדי לייסרם. ורבינו בחיי ז"ל כתב, **יככה ה' בשחפת**, הזכיר השם המיוחד ולא אמר אלהים וכו'. (שפתי כהן)

וְהָיוּ שְׁמִיךְ אֲשֶׁר עַל רֹאשׁוֹ נְחֹשֶׁת וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר

תַּחְתִּיךָ בְּרֹזֶל:

וכי לא ידענו שהשמים הם על ראשך. אך שצריך כל אדם בכל רגע לשער גדולת הבורא ברוך הוא כמאמר (ישעי' מ, כו) שאו מרום עיניכם. וכן כתב (משלי לא, כג) נודע בשערים בעלה וגו' ופירש בזה"ק (ח"א ק"ג.) שכל אחד כפום שיעורין דיליה. וצריך לידע גדלות העולם העשיה וגדלות העולם האמצעי ועולם העליון היינו כמו שנאמר שאו מרום עיניכם. וגם עולם המלאכים בכלל זה אשר שכלו מגעת על כל פנים ואז יכול להגיע למעט יראת שמים ויתפעל וידע גדולת הבורא ב"ה יתברך מה שאין כן אם לא ידע גדולת העולם ויהיה קטן בעיניו. וזה פירוש והיה שמיך וגו' שלא

תשער רק את אשר על ראשך. וכן הארץ אם לא תדע רק מה אשר תחתך ולא תשער גדלות הארץ. אז יהיה השמים נחושת בלא השפעה וכן הארץ יהיה ברזל כי לא תגיע ליראת השם אבל כשתדע גדלות העולמות שאין מספר לגדודיו ולעולמות אין מספר כמו שמוצא בזה"ק (שם), וגם השמים ושמי השמים ועולם העשיה אזי יגיע ליראת שמים כשידע מי ברא אלה. (משנת הרמ"ל)

וְהָיִיתָ מְמַשֵּׁשׁ בַּצְהָרִים בְּאֶשֶׁר יִמְשֵׁשׁ הָעוֹר

בְּאַפִּילָה וְלֹא תַצְלִיחַ אֶת דְּרָכֶיךָ וְהָיִיתָ אֶךְ עֲשׂוֹךְ

וְגִזּוּל כָּל הַיָּמִים וְאִין מוֹשִׁיעַ:

שמעתי מהרה"ק מו"ה אלימלך מרודניק זצוק"ל, היינו שהתורה הקדושה מלמד אותנו שאפילו מי שהוא עושה מצוות ומעשים

טובים כל היום, יהיה ממשש תמיד במצותיו אם עשה אותם בשלימות כהלכתו, כמו אדם שעושה תשובה על עבירות גדולות בודאי לבו מתמרמר מאוד, כמו כן יתמרמר על שלא עשה בשלימות, וזה פירוש הכתוב **והיית ממשש בצהרים, צהרים** הוא מכונה למצות כדכתב (תהלים יט ט) מצות ה' ברא וגו' וימשש תמיד במצותיו **כאשר ימשש העור באפילה**, היינו הבעל עבירה בעבירות שעשה, ומדמה הבעל עבירה לעור שהולך באפילה, **ולא תצליח וגו'** היינו שידמה לך בעיניך שאין לך שום הצלחה בדרכי השם יתברך, **והיית אך עשוק וגזול** אתה כל היום ממצות ומעשים טובים, **ואין מושיע** היינו מתוך שתהיה תמיד בבחינת אין כנזכר לעיל, זאת יהיה לך למושיע, עד כאן. (אמרי שפר)

זֶרַע רַב תּוֹצִיא הַשָּׂדֶה וּמַעֲט תֹאכֶסֶף:

ויל"פ עפ"י אמרם ז"ל לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין להבטל ממנה, ולכאורה קשה וכי יש ה"א לאשר שלא יגמור אותו לזאת לא יעשה כלום הלא אם ישכור האדם פועלים שכיר י' אף שהוא לא יגמור עכ"ז הוא צריך לעשות את שלו, אמנם לדעתנו הפירוש הוא כי למשל כשנותן אדם לאיזה אומן כסף או זהב לעשות ממנו כלי אז הרשות ביד האומן להיות בטל איזה יום כי הגם שיש לו זמן קבוע לגמור הכלי עכ"ז כיון שעליו אינו מוטל רק לגמור הכלי יוכל לומר אלך בטל ואח"כ אשתדל להיות מהיר במלאכתו לגמור על יום המוגבל משא"כ כשנותן לו

המלאך מט"ט ואלהיו יעשו מטעמים לאבינו שבשמים

ממעשינו הטובים

והיה נבלתך מאלך לעוף השמים ולבהמת הארץ ואין מחריד, הנה נודע אשר המליצי יושר בעדינו לטובה בימי חפץ אלו ימי הרצון הבעל"ט, הן המה המלאכים מט"ט אליהו, וליען שהמה היו בעוה"ז בגוף וראו צרכי עולם כי הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם, ע"כ אין להחריד עוד מהדין ומשפט כי בטח יצא לאור משפטינו ע"י המליצים הנ"ל העומדים לימין צדקינה, והנה איתא בתיקונים, עוף השמים יוליך את הקל דא מט"ט שהוא נקרא עוף השמים, וזהו והיה נבלתך מלשון נבול תבול היינו גודל מעשינו הטובים א שר אנחנו נבול מהעבודה הגדולה הלזו, והיה למאכיל לעוף השמים שהוא מט"ט כנ"ל, ולבהמת הארץ הוא אליהו כי בהמ"ה עולה אליהו והוא בחי' מלכות בחי' ארץ, וזהו ולבהמת הארץ, והמה יעשו מעשינו הטובים מטעמים לאבינו שבשמים, ועי"ז בטוחים אנחנו שיצא לאור משפטינו באין מחריד על מינוטי מעשינו הטובים ח"ו ויסתם פי מוסתין ומטרג מואתנו, וזהו ואין מחריד. (עטרת ישועה)

דבר אשר אי אפשר שהאומן יגמור אותו רק ששכרו לעבוד אצלו איזה שבועות וכדומה אז אין באפשרי שיבטל איזה יום כמו כן בעסק התורה כיון שאין עליך המלאכה לגמור כי ארוכה מארץ מדה ואי אפשר לגומרה אף אם יחי' אדם אלף שנים וילמוד יום ולילה מעט הוא נגד דבר שהוא אין סוף ובלתי תכלית לזאת אי אפשר להבטל ממנה אף רגע אחת כי שכר אותך על משך שבעים שנה לעבוד ולא לגמרה וכמו שאמר הרב הצדיק ר' מיכל [מזלאטשוב] ז"ע אשר בלמדו בתורה לא יסתכל על מה שכבר למד רק יסתכל מה שיש לו עוד ללמוד וכמו שביארנו במ"א בהא דאמר ר"י מעולם לא אמרתי דבר וחזרתי לאחריו היינו שלא למדתי תורה ולהסתכל לאחריו לראות כמה דפין שכבר למדתי ורק הסתכלתי לפני לראות מה שיש לי עוד ללמוד וזה **זרע רב תוציא השדה** היינו שתלמוד הרבה ותסגל הרב מעשים טובים ועכ"ז **מעט תאסף** הינו שאין

בידך רק מעט כי נגד אין סוף הכל הוא מיעוט. (אמרי נועם)

ומעט תאסוף, לאסיפה להניח לשנים אחרות תאסוף מעט, כדי שיהיו ענייך תלויות לה' יתברך ולא תבטח על המכנס לך. (שפתי כהן)

כרמים תטע ועבדת ויין לא תשתה ולא תאגר כי תאכלנו התלעת:

כרמים תטע ועבדת ויין לא תשתה ולא תאגר, רמזה לנו תוה"ק בזה כי עיקר הוא התפלה בעיקתא דמשיחא, ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה, וכמ"ש בס' לפרש הקרא פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם תכתב זאת לדור אחרון, היינו שבעוה"ר בעקבתא דמשיחא בדור האחרון שאנו מטורדים בטרדת הפרנסה, העיקר הוא תשאר לנו אך כח התפילה, ועיין בספרי לזאת אפי' שע"י התפלה לפעמים מבטל מן התורה, אל ישגיח ע"ז כי עיקר עבודה הוא התפלה, והנה דרשו ז"ל על קרא כרום זלות לבנו אדם דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזולזלין בו וזהו התפילה, הרי דכרם רומז לתפילה, יין רומז לתורה בסוד הביאנו אל בית היין ודרשו ז"ל זה מרתף גדול של יין זה סיני, וזה שרמזה תורה כרמים תטע ועבדת, שעיקר תראה לעבוד בתפילה, ואף שע"ז יין לא תשתה ולא תאגר היינו שתפילה יימנע את עצמו לפעמים מן התורה, אל ישגיח ע"ז כי תאכלנו התולעת, היינו למה העבודת התפילה עקריית יותר מתורה, כי בתורה בניקל שידבק התולעת שיהיה בפניות וגאות מצד היצר, אולם באשר גם שפך לבו בתפילה לפני המקום, אזי ניצל מזה. (עטרת ישועה)

הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה:

יש לפרש לדרכי עבודה, דהנה היצה"ר הוא בתוך האדם מיום הוולדו, והיצ"ט אינו בא רק כשנעשה בן י"ג, ולכן נקרא היצה"ר תושב, והיצ"ט נקרא גר, וצריך האדם להגביר היצ"ט על היצה"ר, וזה נקל לו אם יהיה בשפלות, וזהו הגר היינו היצ"ט אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה, שהוא יהיה אצלך למעלה, והיצה"ר יהיה ממילא למטה, וזה תשיג אם ואתה תרד מטה מטה, שתהיה בשפלות והבן. (אור מלא)

וקשה דבהברכה לא כתיב רק והיית רק למעלה לבד, והכא כתיב מעלה מעלה, וי"ל דידוע דעיקר בריאת העולם היה מצד החסד, עולם חסד יבנה (תהלים פט, ג) רק שצריך ג"כ למדת הדין לכן נידון העולם במדת הרחמים, וזה הגר אשר בקרבך דהיינו מדת הדין יעלה עליך מעלה מעלה, דהעליונים יכולים להתקיים גם עפ"י דין, אבל ואתה דהוא החסד, תרד מטה מטה דהיינו החסד יתפשט עד קצה האחרון, ונמצא שהוא פ"י טוב לישראל, כמס"כ הבעל יו"ד מאמרות שכל הפר' נדרשת לטובה. (אך פרי תבואה)

הגר אשר בקרבך וכו', דהאדם הוא חומר וצורה, והם שני הפכים, כשזה גובר ועולה למעלה השני יורד מטה, ואפשר שזה

ענין הנזכר כי החומר בעוה"ז הוא בעל הבית, והצורה בעוה"ז הוא הנשמה נחשב לגר, שאין לה התחברות עם שום עניני עוה"ז, וזהו שאמר הגר אשר בקרבך היא הנשמה, יעלה ממדרגה למדרגה למעלה, ואתה שהוא החומר תרד מטה, כי כשזה קם זה נופל. (אמרי יהודא)

ונשאתם במתי מעט תחת אשר הייתם ככוכבי השמים לרב

ונשאתם במתי מעט תחת אשר הייתם וכו', נראה עפ"י מ"ש מרן אבינו זצ"ל הפסוק טוב מעט לצדיק מהמון רשעים רבים, כי שנות האדם נחלקים על ג' זמנים ער"ב מועי"ל טו"ב, כי בימי נערותו הוא עוסק בדברים ערבים, ואח"כ במועיל עוסק במקנה וקנין, ובימי זקנותו הוא עוזב הכל ועוסק בטוב הוא תורה ומעש"ט, וזהו העיקר לאדם, וזהו פ"י טו"ב מע"ט לצדיק, כי מע"ט ר"ת ער"ב מועי"ל טו"ב, והצדיק לוקח לו עוד בנערותו את הטו"ב, תורה שהוא מספר מעט מהג' הנ"ל, מהמון רשעים רבים, היינו הרשעים לוקחין הרוב מן תיבת מע"ט והוא ער"ב מועי"ל עכדה"ק ודפח"ח, וז"פ ג"כ שהבטיחה לנו תוה"ק ונשאתם במתי מעט היינו שתשארו במספר המועט מן מע"ט הוא הטו"ב, תחת אשר הייתם ככוכבי השמים לרב, וזהו הבטחה שיקחו לעצמם מדת טו"ב שהוא המועט מן מע"ט. (עטרת ישועה)

והיה כאשר שש' ה' עליכם להיטיב אתכם ולתהבות אתכם בן ישיש' ה' עליכם:

בא לומר דאפילו כאשר נגזרה גזירה חלילה, ישיש' ה' עליכם שיכנס בכם שמחה ובכח השמחה תוכלו לבטל את הגזירות ולהמתיק הדינים, ולא יוכלו להרע לישראל. (דברי בינה)

ובגוים ההם לא תרגיע ולא יהיה מנוח לכהן רגלך ונתן ה' לך שם לב רגז וכליון עיניים ודאבון נפש:

ובגוים ההם לא תרגיע וכו', ומאחי הרב ז"ל שמעתי לפרש כאן הקרא, דאמרו חז"ל לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר, נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה וכו' יקרא קריאת שמע וכו' יזכיר לו יום המיתה, וזה מרומז כאן, ובגוים ההם לא תרגיע ולא יהיה מנוח לכהן רגלך, היינו לא יהיה מנוח מכף הרגילות שתרגיז לכופו ולא תוכל, ונתן ה' לך שם לב רגז כטעם לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר, וכיון שלא תוכל יהיה לך כליון עיניים ודאבון נפש, הנה העצה היא והיו חייך תלואים לך מנגד, שיעסוק בתורה כי הוא חייך ואורך ימך, ואם לא תועיל אז ופחדת לילה ויוזם, הוא סוד קר"ש הנאמרת באימה ופחד ביראה ברדת ובזיע, ודייקא לילה ויוזם ע"ש הכתוב בשכבך ובקומך, ואם גם זה לא תועיל אז ולא תאמין בחיך, שתחשוב מה חייך, היום כאן ומחר בקבר והוא ענין זכירת יום המיתה, ועי"ז יהיה ניצול וינצח את היצה"ר, ע"כ ודפח"ח. (אור מלא)

וְהָיוּ חִיּוֹת תְּלָאִים לָךְ מִנְּגֵד וּפְחַדְתָּ לִילָה וְיוֹמָם וְלֹא תֵאֲמִין בַּחַיִּיד:

והיו חייך תלואים לך מנגד, שתהיה מוכן ומזומן למסור נפשך על קידוש שמו ית', ותעבוד השי"ת במסי"נ על התורה והעבודה, ופחדת יומם ולילה שיהיה לך יראה מהקב"ה, ולא תאמין בחייד, ע"ד ואל תאמין בעצמך עד יום מותך שאע"פ שעמד נגד יצרו הרע היום, מי יודע אם יוכל לעמוד למחר. (אמרי יוסף)

והיו חייך תלואים לך מנגד, ב' במסורה דין, ואידך ועמי תלואים למושבתי, ובדרך אפשר אמרתי זאת תהיה תורת המסורה, דאיתא במס' ברכות, אמר ר' שמעון בן לקיש, בכל יום ויום יצרו של אדם מתגבר עליו, נצחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה, נצחו מוטב, ואם לאו יקרא קר"ש, נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה, לתמדין מזה דאם האדם נתן אל ליבו יום האחרון שלו יום המיתה, לא במהרה הוא חוטא, ולבבו יבין זאת לשוב בתשובה שלימה, וזהו דבר המסורה, והיו חייך תלואים לך מנגד, היינו שתזכור יום המיתה, אזי ועמי תלואים למושבתי בטוח אתה באלה שתעשה תשובה מכח זה, כדברי חכמינו ז"ל, והבן. (באר מנחם)

והיו חייך תלואים לך מנגד וכו', וי"ל עפ"י"מ שאחז"ל כל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה ועד ראש השנה, וזהו אמרו והיו חייך תלואים לך מנגד, ענין פרנסתך ומזונותיך תלויים לנגד עיניך וקצובים לך כבר מראש השנה, ואינך צריך לדאוג כלל עליה, וא"כ למה ופחדת לילה ויומם, הנך דואג אחריה יומם ולילה, בוודאי סיבת הדבר היא מפני שלא תאמין בחייד, פ"י שהנך מקטני אמונה, במאמרם הנ"ל. (הרה"ק מהר"י מבעלזא ז"ע)

והיו חייך תלויים לך מנגד. על דרך מה שאיתא בשולחן ערוך אורח חיים (סימן א') שוית' ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים וכו' ומיד יגיע אליו יראה והכנעה מפחד השי"ת, וזהו והיה חייך שהוא השם הוי"ה ב"ה וברוך שמו שהוא החיות של אדם תלויים לך מנגד ואז תהיה לך יראה מהשי"ת וזהו ופחדת יומם ולילה וזהו ברכה גדולה. (דגל מחנה אפרים)

ופחדת לילה ויומם, ע"י יראת העונש שהיא פחותה ואפילה כדוגמת לילה, יזכה האדם להשיג יראה הנעלית יראת הרוממות המאירה כיומם. (אמרי יהושע)

והיו חייך וכו', שמעתי מן הרב המגיד מוהר"ם פ"ה הפסוק, והוא ע"פ משל, ב' אחים שהצליחו במשא ומתן, אחד בהדרגה שהיה לו כל פעם שעולה למדרגה תענוג, והשני קודם שהשיג מדרגה זו ידע שיש יותר מדרגה מזו שלא השיגה, ואין לו תענוג רק צעיר והנשמל ברוחני, וזהו שאמר והיו חייך אמיתים, תענוג הרוחני בתורתו ובעבודתו ית', תלואים לך מנגד, קודם שתשיג מדרגה זו תדע שיש עוד יותר תענוג, מדרגה יותר

גדולה של השגת עדיין, ותמיד הם מנגד וכו' ודפח"ח. (אמרי יהודא)

בַּבֶּקֶר תֹּאמַר מִי יִתֵּן עָרֵב וּבְעֶרֶב תֹּאמַר מִי יִתֵּן בֶּקֶר מִפֶּחַד לְבָבְךָ אֲשֶׁר תִּפְחַד וּמִמְרָאָה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה:

כי האדם צריך לחשוב בכל יום ולעשות תשובה על יום אתמול כי יעבור והוא ממאריה דחושבנא, וזה וממראה עיניך אשר תראה, כי צריך לירא משם הוי"ה ב"ה שעומד לנגד שיויתי ה' לנגדי תמיד. (תורת חיים)

בבוקר, הגם שתהיה בביקור ודרישה שתדרוש ותבקר את ה', מ"מ תאמר תמיד מִי יִתֵּן עָרֵב, רצ"ל העריבות והמתיקות מעבודתו ית"ש, ובערב, הגם שתטעם העריבות הזה, תאמר מִי יִתֵּן בֶּקֶר שאוכל לבוא לידי ביקור ודרישה לדרוש את ה' כי תחשוב תמיד כי אתה דורש ומבקר, ולמה כל זה לכך אמר מפחד לבבך אשר תפחד בשני יצריך שיסכים עמך גם היצר הרע, וממראה עיניך אשר תראה רצ"ל מחמת הבורא ב"ה המשגיח עליך, שענינו פקוחות על כל מעשה בני אדם, והבן. (דעת משה)

אפשר לפרש בדרך רמז שבוקר רומז על זמני גדלות המוחין שמרגישים חיות בעבודת ה', ולילה רומז על זמני קטנות המוחין שלא מרגישים חיות בעבודת ה', ועיקר חשיבות העבודה היא בקטנות המוחין כמו שאמרו חז"ל לפום צערא אגרא, וכמו שאמר הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע שמקוה שיקבל שכר על עבודתו שהיתה בזמן שהיה צריך להתייגע עליה, וזהו בבוקר בזמני גדלות תאמר מִי יִתֵּן עָרֵב שגם בקטנות המוחין אזכה להתחזק בעבודת ה', ובערב בזמני חשכות תאמר מִי יִתֵּן בֶּקֶר מתי יגיע כבר זמני גדלות המוחין, מפחד לבבך שמה תיפול ח"ו מעבודתו, וממראה עיניך אשר תראה אנשים שנפלו בזמני קטנות. (דברי אמונה)

וְהַשִּׁיבָה ה' מִצָּרִים בְּאֵנִיּוֹת בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לָךְ לֹא תִסֵּף עוֹד לְרִאשֹׁתָהּ וְהַתְּמַכְּתָם שָׁם לְאַיִבֶיךָ לְעֹבְדִים וְלִשְׁפָחוֹת וְאֵין קִנָּה:

אף שישראל שרוים בגלות כעבדים לאומות, ניכר עליהם חותם המלך השי"ת שחותמו אמת ואינו ניתן לשינוי, וכל רואיהם יכורום כי הם זרע ברך ה', לפיכך ואין קונה לא יתכן שיחול עליהם שום קנין אחר בעולם, מלבד קנין המקום ב"ה. (מחזה אברהם)

וְלֹא אָבָה ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַת אֶל בְּלָעִם וַיַּהַפֵּךְ ה' אֱלֹהֶיךָ לָךְ אֶת הַקְּלָלָה לְבִרְכָּה כִּי אֲהַבְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ:

תודה וקול זמרה

בברכת הודאה, מעומקא דליבא, נשגד בזה ברכת מזלא טבא וגדיא יאור, למעלת כבוד ידידנו החשוב האי גברא יקידא, מנח"ם משיב נפש רעידא, בפעולותיו הנמרצות והנבונים לטובת מוסדותינו המעטידי, יום וליל לא ישובת דשיכה כאורה, למען הרמת קרן מוסדותינו הק' לשם ולתפארה, מכבד את ה' בגדונו בקול זמרה, מידותיו הטובות לראשו עטרה, ה"ה

דובני החשוב והנעלה, כבוד המעש רב הפעול
מוה"ר

מנחם מענדל וויינשטיין

הי"ד

מראשי עסקי מוסדות יטב לב סניף אידיאפע

לרגל יום שעשה ואורה, בהיכנס בט לעול התורה

הבחור היקר ונץ וחכם, כולו עשירים וחכם עשירים
חיים שיש בו כל עדה וענלה, תורה ויר"ש אצלו כלולה

עבר חיים וויינשטיין הי"ד

יד"ד שתזכה לרוות ממנו רב תענוג ונחת, מתוך עושר ואושר
והרחבת הדעת, ותוכל להמשיך ברמת מוסדותינו דקדושה,
במידה מרובה וגדושה, ובשכר זאת תתברך בעושר ואושר
בטוב ובנעימים, ואך טוב ורחס ידפוך כל הימים, עד ביאת
משיח צדקינו, ומלכנו מרן רבינו שליט"א בראשיתו, בב"א

העברכים ברגשי הודאה והוקרה

יחזקאל ראטטער

בשם הגהלת העוסדות

פה בני ברק יצ"ו

וְלִקְחֶתָּ מִרְאשֵׁיט בֵּל פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְרֵא מֵאֲרֶצְךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לְךָ וְשָׂמָתָּ בְּטָנָא וְחִלְקֶתָּ
אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֶיךָ לְשָׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם: (פרק כו פסוק ב)

והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך. כפי פשוטו, וזהו שלא תקריב בכורים בלחוד משעריך, משנבחר הכי. כי כמו שהזהיר בשחוט חוץ בקרבנות, כן וזהיר בככורים*. לכל חובת הככורים לאחר שכבשו וחלקו מיד, כדברי רש"י (נפסוק 6).

ובספרי (נאח) 'והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם', זה שילה ובית עולמים. ושמה יאמרו כי הכמות אסורות כשני הזמנים האלו, אבל גם בנוב וגבעון יקריבו הככורים, אבל כמות יחיד אינן קריבין, דמזבח כתיב. ואולי ממנה שכתוב (שמות כג ט) 'ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך, לא קרבו בלחוד ובמשכן, אלא, כשילה שהיה שם בית אבנים ועולמים^ד.

לֹא אֶבְלֶתִי בְּאֶנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא בַעֲרֶתִי מִמֶּנּוּ בְּטָמְאָא וְלֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמַת שְׂמֻעָתִי בְּקוֹל ה' אֱלֹקֵי עֲשִׂיתִי
בְּכָל אֲשֶׁר צִוִּיתֵנִי: (פרק כו פסוק יד)

ולא נתתי ממנו למת^ה. לעשות לו ארון ותכריכו, לשון רש"י. ולא הבינותי זה, שהרי מפורש בכתוב (לעיל ד כה טו) שמעשך שני אינן מחללין אותו חוץ ליורשנים, אלא על כסף נורה, וכירושלים יתן הכסף על דבר הראוי לאכילה, כדבר וכלאן וכיין ובשכר, ויאכל לפני ה'.

מעשה הש"ב

וכתב רבינו (שם פסוק יא) "ולא ידעתי אם לומר, כי לאחר שיבנה בית המקדש, לא נאסף להקריב קרבנות הרגלים, אלא במקום ההוא אשר יבחר ה', כטעם שיאמר לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך". או שיבואר כאן, שלא יתחייבו לעלות לרגל, עד אשר יבחר השם מקום לשכן שם". פירוש, שרבינו מסתפק האם כוונת הכתוב 'במקום אשר יבחר' להורות שלאחר שיבנה המקדש לא יאספו אלא במקום ההוא, אבל עד אז יתאספו בשאר המקומות. או בא להשמיע שלא יתחייבו כלל בעליה לרגל עד שיבחר ה' מקום למקדשו.

והנה ב' האופנים בביאור הכתוב הם כמו שני האופנים שביאר רבינו כאן בהקרבת ביכורים. שאופן הא' הוא כפירוש רבינו ע"ד הפשט שהאיסור להקריב בכורים חוץ למקדש הוא רק משנבחר המקדש, אבל קודם לכן היה מותר להקריב אפילו בבמת יחיד. והאופן השני הוא כמו הספרי שאסור להקריב ביכורים לפני שנבחר מקום המקדש.

וכאמור שהסברא לומר שלא התחייבו לעלות לרגל רק כשהיה בית המקדש, הוא כמו דעת הספרי בבכורים, שאסור להקריב בכורים לפני שהיה בית המקדש, א"כ לפי"ז יהיה לנו מקור למש"כ רבינו (פרק יב פסוק ח) ע"ה"כ 'לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום, שרק מי שהיה רוצה לאכול בשר היה צריך לבוא למשכן לשחוט שם, אבל אם אינו רוצה לאכול בשר, ליכא חיוב לבוא למשכן' ואפילו ברגלים לא נתחייב לבוא שם". ומהיכן המקור לזה, ולפי האמור המקור הוא מהספרי.

אמנם לכאורה בספרי לענין ביכורים מפרש זה שילה ובית עולמים, ושם כתב שלא יתחייבו לעלות לרגל עד שיבנו בית המקדש בירושלים, ולא נזכר שילה, אפשר לומר דשאני ביכורים שנאמר גם, 'ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה', ובשילה היה מזבח שם אבנים. משא"כ בשלמי שמחה ובמזות עליה לרגל לא נאמר 'בית ה', רק 'המקום אשר יבחר ה', וזהו רק בבית המקדש בירושלים.

^א דעת רבינו שהאיסור להקריב ביכורים מחוץ למקום המקדש, הוא רק משנבחר מקום המקדש. אבל קודם לכן היה מותר להקריב ביכורים אפילו בבמת יחיד. כמו שמצינו בשחוט חוץ לענין קרבנות שכתוב בתורה (ויב יג-יד), 'השמר לך פן תעלה עולתך בכל מקום אשר תראה, כי אם במקום אשר יבחר ה'". שהאיסור להקריב קרבנות מחוץ למקום המקדש הוא רק מאז שנבחר מקום המקדש.

^ב דעת הספרי שהתורה משמיענו דאסור להקריב ביכורים לפני שנבחר מקום המקדש. ורבינו מסתפק בכוונת הספרי, האם בא רק למעט הבאת ביכורים בבמת יחיד, אבל בנוב וגבעון שהיה במה גדולה היה מותר להביא ביכורים. או גם ממעט הבאת ביכורים בנוב וגבעון, הואיל ולא היה שם בית של אבנים, ואין מביאין ביכורים אלא 'לבית' של אבנים. ולכן הבאת ביכורים נוהגת רק בשילה שהיה בית של אבנים, ובית עולמים.

^ג העולה מן האמורין: לפי דעת רבינו ולפי פשוטו מש"כ 'אל המקום אשר יבחר ה' א', הוה ריבוי, שבא לרבות שכל זמן שלא נבחר מקום המקדש, והבמות היו מותרין, היה מותר להקריב ביכורים אפילו בבמת יחיד.

אבל לדעת הספרי מש"כ 'אל המקום אשר יבחר ה' א' הוה מיעוט, שאין מקריבים בכורים אלא בשילה ובית עולמים, ורבינו מספק בדעת הספרי, האם בא למעט רק בבמת יחיד, אבל בבמה גדולה שהיה בנוב וגבעון היה מותר להקריב ביכורים. או שבא למעט אפילו במה גדולה, ורק בשילה ובבית העולמים היו מקריבים ביכורים, שאין מביאין ביכורים אלא לבית של אבנים.

^ד הנה בשלמי שמחה נמי כתוב (ראה, פרק טו פסוק יא) "ושמחת לפני ה' אלקיך וגו' במקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם", וכן במזות לא להיראות ריקם כתוב (שם פסוק טו) "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר",

והרב רבי משה כתב כחכורו (הב"ל מעשר שני פ"ג ה"י) מעשר שני ניתן לאכילה ושתיה, שנאמר 'ואכלתם שם לפני ה' אלקיך', וסיכה כשתיה. ואסור להוילאו כשאר צרכיו, כגון שיקח בו כלים ובגדים ועבדים, שנאמר 'ולא נתתי ממנו למת', כלומר, לא הולאתי אותו בדבר שאינו מקיים את הגוף. עשה מלת 'למת' ככלל כגון לדברים אשר לא יהיה האדם בהם. ואלו דברי הבא"ל.

ואחרים מפרשים שמתודה שלא נתן ממנו ארון ותכריכין אפילו למת שהוא מזה, וכל שכן לחי, בטלית וחלוק"ק.

ובספרי (תבול ד) 'ולא נתתי ממנו למת' לעשות לו ארון ותכריכין, דברי רבי אליעזר, אמר לו רבי עקיבא אם למת אסור אף לחי אסור, ומה ת"ל לא נתתי ממנו, שלא החלפתיו אפילו בדבר טהור. פירוש, רבי עקיבא דורש 'ולא נתתי ממנו', שלא עשיתי ממנו חליפין אפילו בדבר טהור הראוי לאכילה, כענין ששינו (מעשר שני פ"א מ"א) אין מוכרין אותו ואין מחליפין אותו, ולא יאמר אדם לחבירו בירושלים הא כך יין ותן לי שמו, ויהיה 'למת' על דעתו מחובר למעלה, לא אכלתי ממנו באוני למת, שאין אנינות אלא למת.^א

וראיתי בירושלמי (מעשר שני פ"ב ה"א) רבי אליעזר בשם רבי סימאי אומר, לא נתתי ממנו למת מה אנו קיימין, אם להביא ארון ותכריכין, דבר שאסור לחי, לחי אסור כל שכן למת, איזה דבר שמוטר לחי ואסור למת, זו סיכה. גם זה לא ידעתי מהו, שאם סך כשמן מעשר למת הרי בערו בטומאה. וכבר התודה עליו 'לא בערתי ממנו בטמא'.

ובגמרא כפרק הערל (יבמות עז) אמר רבי שמעון בן לקיש משום רבי סימאי, מנין למעשר שני שנטמא, שמוטר לסוכו, שנאמר 'ולא נתתי ממנו למת', למת הוא דלא נתתי, הא לחי דומיא דמת נתתי. איזהו דבר ששם בחיים ובמתים, הוי אומר זו סיכה. ושם הקשו, ואימא ליקח לו ארון ותכריכין, ופירושן שיהיה מותר בחי ליקח לו חלוק כשנטמא, כיון דלא קרינא ביה 'ואכלתם שם לפני ה' אלהיך', ופירקו 'ממנו' מגופו. נשאר עכשיו, כי הוידי ב'לא נתתי ממנו למת' מחובר עם 'לא בערתי ממנו בטמא', יתודה עליו שלא אכל ממנו טמא, ולא נתן מן הטמא למת לשוך אותו.^ב

אבל במשנה (מעשר שני פ"ב מ"ב) שנינו בדברי רבי אליעזר, לא נתתי ממנו למת, לא לקחתי ממנו ארון ותכריכין למת, לא נתתי לאוננים אחרים. ומשמעות זה שהם דורשים בו שלא נתנו למת, לא לגופו של מת בארון ותכריכין, ולא לאוננים שלו, שהוא מתודה על אנינות שלו ושם אחרים, ומפני אנינות של אחרים יתודה על הארון והתכריכין אע"פ שאפילו לחי אסור.^ג

מועשה הש"ב

^א רבי עקיבא מפרש 'למת', שלא אכל המעשר שני כשהיה אונן על מת. ולפי"ז מדברים על חי, ולא קשה הקושיא שגם לחי אסור. ורבי עקיבא מחלק הקרא לשתים, ולא נתתי ממנו, היינו שלא עשה ממנו חליפין, ואפילו חליפין בדבר מאכל, שהרי מעשר שני נתנה לאכילה, ולא לחליפין. ולמת, קאי על תחילת הפסוק 'לא אכלתי באוני', והפסוק ממשיך 'ממנו למת'.

^ב בירושלמי מפרש 'למת' היינו על סיכה, שלא סך ממנו על מת. ודבר זה מותר בחי, דסיכה בכלל שתיה. והקשה על זה רבינו שאין לפרש כן, שאם סך ממנו למת הרי בערו בטומאה, וכבר התודה עליו 'לא בערתי ממנו בטמא'. ואיתא במפרשים ליישב שכוונת הירושלמי במעשר שני טמא, שזה אסור למת, ומותר לחי. ולא בערתי ממנו בטמא, היינו כשהאדם טמא. וכפי שמביא רבינו לקמן מהגמרא ביבמות.

ונראה להביא סימוכין להני מפרשים שכוונת הירושלמי על מעשר טמא, דהרי בגמרא (יבמות שם) מפרש להדיא דמיייר במעשר טמא, ושם המימרא בשם רבי סימאי, וכן בירושלמי המימרא בשם רבי סימאי, ע"כ שגם הירושלמי מפרש כמו הבבלי, דמיייר במעשר שני טמא.

^א בבבלי מפרש 'למת' היינו על סיכה, ומיייר במעשר טמא, שלא סך את המת במעשר טמא. ודבר זה מותר לחי.

^ב המשנה מפרש 'למת', שלא האכיל מעשר שני לאוננים אחרים, ודרך אגב מתוודע שלא נתן למת של אוננים אחרים לארון ותכריכין. ומכיון שזה רק דרך אגב. אין לדיק מזה שלחי מותר.

^ג תמצית השיטות: (ראה טבלה)

^א מבואר בדברי רבינו כאן ז' פירושים בכוונת הכתוב 'ולא נתתי ממנו למת', שהרי בוודאי אין לפרש כפשוטו, שלא נתן לאכול המעשר שני למת. דהרי אינו שייך אכילה אצל מת. ולכן צריכים לפרשה באופן שרק למת אסור אבל לחי מותר.

^ב רש"י מפרש 'למת', לעשות לו ארון ותכריכין. והקשה הרמב"ן דמשמעות הכתוב שרק למת אסור, אבל לחי מותר לקנות בגדים וכדו'. וזה אינו שהרי לקנות דבר שאינו ראוי לאכילה גם לחי אסור. דהרי בכל אופן אין יכול לפדות מעשר שני על דבר שאינו מאכל, דהרי אם המעשר שני נמצא חוץ לירושלים, שיכול לחלל המעשר שני, מ"מ אינו יכול לחללו אלא על כסף צורה, ואם הוא בתוך ירושלים יכול לקנות מהכסף רק דבר הראוי לאכילה.

^ג הרמב"ם מפרש 'למת', היינו כל דבר שאינו מקיים את הגוף. שלא השתמש עם המעשר שני על דבר שאינו מקיים את הגוף, כגון כלים או בגדים. ולפי הרמב"ם 'למת', אין הכוונה כפשוטו, רק הוא כינוי לדברים אשר לא יהיה האדם בהם. ולפי"ז לא קשה קשיית הרמב"ן מה שהקשה על רש"י דגם לחי אסור, שהרי מדברים מהחי. ורבינו כתב ע"ז 'ואלו דברי הבאי'.

והנה לכאורה מגיל להרמב"ם דרך דבר המקיים את הגוף מותר, ואילו הנאת הגוף כגון בגדים וכדומה אסור, הרי באוכל נפש שהתירה התורה ביו"ט, חוץ מדבר המקיים את הגוף, דהיינו כגון אכילה ושתיה, מותר אף דברים שהם הנאת הגוף. אפשר לומר דדייק מלשון הכתוב (פרשת ראה פרק יב פסוק ז) 'ואכלתם שם לפני ה'א', והיינו רק דבר המקיים את הגוף כאכילה ושתיה וסיכה.

^ד אחרים מפרשים 'למת' הכוונה אפילו למת שהוא מצוה לעשות ארון ותכריכין, וכש"כ לחי בטלית וחלוק שאסור.

ולא נתתי ממנו 'למת'	רש"י ארון ותכריכין	רמב"ם דברים שאינם מקיימים את הגוף	אחרים אפילו למת שהוא מצוה	רבי עקיבא מחלק הכתוב לשתים 'לא נתתי' - היינו חליפין. 'למת' - היינו שלא אכל המעשר כשהיה אונן על המת	ירושלמי סיכה שראוי למת וולדעת רבינו היינו במעשר שני טהור	בבלי סיכה שהוא ראוי למת. ומיייר במעשר טמא	משנה שלא האכיל מעשר שני לאוננים אחרים. ודרך אגב על ארון ותכריכין
---------------------	--------------------	-----------------------------------	---------------------------	--	--	---	--

חוקים להוראות

הברכות ודינים לפסקי הראשונים והאחרונים עם תוספת ג'אורים וטעמים שונים

נ"נ ע"י הרב האגן דומ"ץ דקדילתנו שליט"א

דיני מצות מאה ברכות (ב)

ולכן מי שאינו אוכל פת בכל יום צריך לחשב להשלים בשאר ברכות.

ואפשר לחשב כמה פעמים "אשר יצר", ואכילה שאר דברים במשך היום.

לילה - ברכת המפיל.

סך הכל - ק"ג ברכות.

זמן חישוב הברכות

זמן חישוב הברכות משמעות כמה פוסקים שהוא מערב עד ערב, דהיינו שמתחילים החישוב מהלילה.

בהגה' עובר אורח שצ"ס אורחות חיים (ספינקא) נסתפק בזה, וכתב למלא סתירות בראשונים בזה, ובכמה ראשונים ממבואר קצת דמתחילים מהלילה, ע"י בסדר היום (סס) כתב ולמנות אותם מתחילת הלילה אחד לאחד, וע"י בשו"ת כלל החכמה (ח"ד סי' קנ"ה) מביא עוד ראשונים דמשמע דמחשבים מהבוקר ולכמה ראשונים מחשבים מהערב, והביא מס' העתים (לאחד מגדולי הראשונים סי' קנ"ה) שהביא מחלוקת בזה, ומפשטות האחרונים משמע דמחשבים מהערב, וכן מסיק שם למעשה.

ונביא כמה ראיות מהאחרונים לזה: (א) בב"י ובמ"א חסבו דבשבת חסר ל"ז ברכות שנחסרו מתפילת שמו"ע וכנגדם מוסיפים מעין שבע, ומשמע דגם ליל שבת נכלל בשבת, וכן לא מחשבים תפילת מעריב והבדלה במו"ש לחשבון מאה ברכות בשבת, (ב) מהאי דלא חסבו דביום ו' חסר מתפילת ליל שבת, (ג) בב"י וכן במשנ"ב מתחילים לחשב הברכות מזכרת המפיל כשהולך לישון בלילה, ואלא לפני"ז ז"ע אומאי לא התחילו מתפילת ערבית, אלא דיש ליישב דכל התפילות נקטו בחדל מחתא, או אפשר דהתפללו ערבית מצעו"י, (ד) בשו"ע"ר כתב בא"ד דהברכות מזכרים תמיד

מנין הברכות שאנו מברכים בכל יום

ברכות של שחרית - על נטילת ידיים, אשר יצר, אלוקי נשמה, ג' ברכות התורה ובשועה"ר ומשנ"ב מחשבים לג' ברכות כדעת הרמ"א בסי' מ"ז, ד"אשר בחר"ו והערב גא" נחשבת לברכה נפרדת, וכתב בב"י דלהפוסקים הסוברים שהם ברכה אחת נוסף למנין הברכות ברוך המקדש שמו ברכים, ט"ו ברכות השחר, ולהב"י שאין מזכרים הנותן ליעף כח הם ט"ז ברכות עם אלוקי נשמה, ולהרמ"א שמזכרים הנותן ליעף כח הם ט"ז ברכות כפי שכתב במ"א (סק"ח), ברכת הציצית (טליה), ב' ברכות התפילין וזה תלוי במנין הברכות שמזכרים על תפילין ע"י בב"י, ובס' המנהיג (דיני תפילה עמ' כט) דלמזכרים בחליטת תפילין "לשמור חוקיו" יש ברכה נוספת! הרי הן כ"ד.

תפילת שחרית - ברוך שאמר, ישתבה, יוצר אור, אהבה רבה, ויצבי, י"ט ברכות שמונה עשרה, הרי כ"ד.

תפילת מנחה - י"ט ברכות שמונה עשרה.

תפילת ערבית - המעריב ערבים, אהבת עולם, אמת ואמונה, השכיבנו, י"ט ברכות שמונה עשרה, הרי כ"ג ונכו"ל שאומרים בערבית יראו עינינו הרי כ"ד ברכות.

ואם מתפלל מעריב מצעו"י יש לדון האם יש לדמותו למחלוקת אחרונים לגבי שאר דברים האם תפילת מעריב מצעו"י עושה לילה, כגון לגבי הפסק טהרה לאחר מעריב ע"י ש"ך (סי' יו"ד סי' קצ"ו סק"ח) ושא"ר אחרונים שם, וכן לגבי הל' אבילות (בס"י שעה"ס סי' י"א), ובשו"ת כלל החכמה (ח"ד סי' קנ"ה) מסיק דשייך ליום שלפניו.

ב' סעודות כל יום ערבית ושחרית - על נטילת ידיים המוציא, ד' ברכות המזון, הרי י"ב ברכות.

ואם מזכר ברהמ"ז על הכוס ניתוסף ב' ברכות על היין מלפניו ומלאחריו ככל סעודה.

ערב ובוקר ואהריים, ה) במ"א דן לגבי המתענה אם מפסיק מצעוד יום דחסר לו הברכות מסעודה הראשונה, ו) בסידור ר"י עמדין אחר תפילת ערבית כתב דימנה מתחילת הלילה כמה ברכות יעלו בידו שלא יפחות ממאה, ויתחיל למנות ברכותיו מתפילת ערבית.

מאה ברכות בשבתות וימים טובים

בשבתות וימים טובים חסרים הרבה ברכות ממונין המאה.

דבג' תפילות מתפללין רק ז' ברכות ולא י"ח כבימי החול, וכן חסרים ב' ברכות התפילין, הרי ל"ח ברכות, אכן ניתוסף תפילת מוסף שהיא ז' ברכות, וברכות הקידוש שהם ב' כלילה וא' ביום ועוד ו' ברכות של סעודה שלישית (על נטילת ידים, המואל, וברהמ"ז) וביחד הם ט"ז ברכות, נמלא דשבת יס כ"ב ברכות פחות מימות החול (דל"ז ברכות פחות ט"ז יאלא כ"ב ומנין הברכות שנגילים לדרך שבת עולים לחשבון פ"א ברכות.

ולגבי ברכת המזון דסעודה שלישית כתב בשו"ת שבה"ל נח"ה סי' כ"ג) דמשלים למאה ברכות של שבת אף אם מצדד לאחר אלת הכוכבים, ויל"ע מה הדין לגבי שבע ברכות בסעודה שלישית וברכת דופה"ג ומעין ג' על הכוס, ולגבי הזכרת "וראה והחליטנו" בסעודה שלישית כששותים הכוס של ברכהמ"ז שבע ברכות מובא (במסגרת השולחן על קישא"ע) בשם המהר"ם א"ש דלא אמרו דכבר אינו שייך לשבת ואינו דומה לברכהמ"ז, וא"כ אפשר דה"ה לגבי מאה ברכות דברכת מעין ג' אינו שייך לשבת ואינו דומה לברכהמ"ז, אולם בתשוה"נ (ח"ד סי' ס) כתב דאינו משלים דכבר שייך ללילה.

וכן יש לדון לגבי ברכות השבע ברכות כשמזכרים לאחר אלה"כ, ואפשר דהם שייכים יותר לשבת מזכרת מעין ג' על הכוס, דשבע ברכות שייך לסעודה כמו ברכהמ"ז, משא"כ מעין ג' אינו שייך לסעודה אלא שייך לברכהמ"ז, ואולי דלגבי מאה ברכות די בזה שיש לברכה שייכות קצת לשבת, דהיינו שמזכרים מחמת הסעודה שעשו בשבת, והרי דעת המ"א (סי' מ"ו סט) דלאף סעודת מואלי יוה"כ משלים למאה ברכות דיוה"כ, ואף דהנתיב חיים תמה עליו, אולם הרבה פוסקים העתיקו דברי המ"א, ומזה בנה בעל שבה"ל הג"ל יסודו לגבי סעדה שלישית, וא"כ כל שכן דברכת מעין ג' על הכוס, ואולי עדיין יש לחלק בין סעודת מואלי יוה"כ שהוא סעודה שנעשתה לכבוד יוה"כ לאחר התענית משבע ברכות שאין להם שייכות לשבת, וגם יש לומר דלאף להמ"א אין

לחשב סעודת מואלי יוה"כ, והיינו דכתב המ"א דיוה"כ חסר סעודה אחת, ודעת המ"א דסעודת ערב יוה"כ יכול להשלים דשייד יותר ליוה"כ שהוא בא לחועלת התענית.

ישתדל להשלים מאה ברכות באכילת פירות ומיני מגדים, ויריה מיני בשמים, וימנה כל ברכותיו עד שישלים למנין מאה.

בגמ' (מנחות מ"ג) רב חיילא בריה דרב אחא בשבתא וביומי טבי טרח וממלי להו באיספרמקי (בשמים) ומגדי (מיני מגדים שטעונים ברכה), ומובא ברמב"ם (פ"ז מהל' תפלה הל' ט"ו), וכן הביא השו"ע (סי' ר"ג) ירבה בפירות ומגדים ומיני ריח ככלי להשלים מנין מאה ברכות, ובס' המנהיג (דיני תפילה עמ' ז') כתב דעל ידי בשמים יכול להשלים כמה ברכות דיש כמה מיני בשמים וגם יכול לדרך כמה פעמים על ידי היסח הדעת.

ויש לציין טעם עפ"י סוד מש"כ באשל אברהם (בטושאטש סי' קמט) דהשלמת מאה ברכות בשבת ק' על ידי פירות מגדי ואספרמקי, מלך ששבת קודש התיקון על ידי תלמידי חכמים בבחינת כסם ביוותה, והוא בבחינת תיקון חטא עץ הדעת גפן וחטה, כולל פרי עץ ואדמה שהם רוב פרי מגדים עיי"ש עוד.

ובשו"ת "תשובה מאהבה" (ח"ב סי' רכ"ט, מובא בהשמות פנינים יקרים) מובא בשם הגה"ק ר' שמעלקא מנהלשבורג זצ"ל לפרש הפסוק שיר השירים (ה, יב) "האלף לך שלמה ומאתיים לטוטרם את פריו חברים מקשיבים לקולך השמיעוני", ד"שלמה" האמור בשיר השירים הוא כעני להקד"ה, המלך שהשלוס שלו, ולפי החשבון של מאה ברכות בכל יום, חסרים ביום השבת כ' ברכות, דמאה ברכות עולים לאלף זהובים ליום, כי עשרה זהובים הם לברכה אחת, עשרים ברכות שווין מאתיים זהובים, נמלא ששבת ויו"ט יש שכר רק לשמונים ברכות שהן שמונה מאות זהובים, אלא אם כן משלימין אותם הברכות על ידי אכילת פירות, או ע"י שיואלים בעניית אמן לברכות שאחרים עושים, וזהו "האלף לך שלמה" איך יצו בכל יום לקבל אלף זהובים בשכר מאה ברכות, ואפי' שבת ויו"ט, ע"ז האמר "ומאתיים לטוטרם את פריו" היינו אותם עשרים ברכות החסרות שבת ויו"ט יכולים למלאות בפירות ובמיני מגדים, אכן ענה נוספת יש "היושבת בגנים" היא כנסת ישראל היושבת בבתי כנסיות, "חברים מקשיבים לקולך השמיעוני" שמכוונים לאלה בברכות ששומעים מחבריהם כאשר עולים לקרות בתורה והם עונים אמן, גם כך ממלאים בזה את המאה ברכות.

וגם בליל שבת קודש טוב שישלים בהם המאה ברכות.

לשון המשנ"ב (סי' ר"ז ס"ק א'), ויל"ע מה חידש המשנ"ב.

וכן נהגו גדולי ישראל להרבות במיני מגידים בשבת.

בס' ברכת הבית (קט"ז סקמ"ג) כתב דבשבת נכון לבדק על המחיה וכשאוכל מזונות לפני הסעודה בכדי להרבות בברכות, ויפסיק מעט ויאלץ לחוץ משום חשק ברכה שאינה לריכה, וכן כתב בא"ח (בוסטאטש) שכן היה נוהג, וכן קבלתי מאדמו"ר הקדוש וייטב לב) זל"ל שכן היה נוהג זקינו הקדוש מאוהבגל (השמיח משה), ובזמירות דברי יואל (אות ג) מובא שכן היה נוהג רבינו הקדוש ט"מ סאטמאר זי"ע שאחר קידוש היה טועם מזונות וזהו מהדר שיהא בה הרבה קמה, שיהא כזית בכה"פ מהקמה לחוד, ודגים ממולאים ופירות, ואינו מבואר אי משום ק' ברכות או משום סעודת ר' חידקאל וכו"כ היה נוהג לאכול פירות בליל שבת לאחר עריכת השולחן ואולם בליל יו"ט לא נהג כן, ולכן אינו ברור האם בשבת נהג כן מחמת מאה ברכות או מטעם אחר, וכן אכל פירות בשבת אחה"ל לפני תפילת המנחה.

עצות להשלים ק' ברכות בשבת

מי שאין לו פירות יכוין לשמוע לברכת הקוראים בתורה ולברכת המפטיר ויענה אחריהם אמן ויעלה לו להשלים מנין מאה ברכות.

שו"ע (סי' רפ"ד סעי' ג'), ועל ידי עניית אמן חשיב כאילו היה מצדק לעצמו, ואע"ג דלפאת ברכה מפי אחר ע"י שומע כעונה יולאים דיעבד אפי' בלא עניית אמן כלפסקי בסי' רי"ג, הכא גרע טפי דלא שייך לומר שומע כעונה דהא לא קרא בחורה, ואינו מחוייב בעצמו לבדק, ולא שייך לומר דהוי כמצדק רק ע"י עניית אמן מטעם גדול העונה אמן דעולה לחשבון ק' ברכות, פמ"ג (סי' קכ"ד) ומובא בהגה' רעק"א (סי' רפ"ד).

ואין זה אלא דיעבד דהרי אין להשומע שום שייכות לברכה דאינו מחוייב בה, ולא שייך לומר שומע כעונה, ובאמת בתשו"נ (ח"ד סי' קנ) הביא דהגאון דבריסק זל"ל נהג בכל שבת לעלות לתורה למפטיר כדי לזכות בעוד ברכות להשלים למאה, שדקדק בזה טובא, אבל ביוהכ"פ עלה לתורה בלוי, כיון דלדעתו בלא"ה לא יגיע למאה ברכות, ח"כ אין ענין להרבות אלא אם יוכל ללכת התקנה דמאה

ברכות, ומבואר דלא סמך על שמינה מאחרים ברכה שאינו מחויב בה.

ואם אינו שומע את הברכה מפי המברך, אינו עולה לו למנין מאה ברכות.

כן מבואר במ"א (קס), ואע"פ דכשיודע איזה ברכה מצדק ראשי לענות אחריה אמן כמו שנפסק (בסי' קכ"ד סעי' ח') דאם יודע באיזה ברכה עומד המברך אף שלא שמע הברכה ראשי לענות אמן, אולם לגבי מאה ברכות נריך לשמוע כל הברכה, אולם בערוה"ש (סי' מ"ו סעי' ב') כתב בשם י"א דאפילו אם המברך מצדק בלחש שאין שומעין הברכה כיון שיודע מה מצדק עונה אמן ויולא בזה.

ולכן מצוה על העולים לתורה לברך הברכות בקול רם כדי שכל הקהל ישמעו ויוכלו לענות אמן לצאת חובת המאה ברכות.

משנ"ב (סי' רפ"ד ס"ק ה'), ובס' קף החיים כתב בשם חסד לחלפים דמי שאינו עושה כן עליו נאמר וחוטא אחד יאבד טובה הרבה.

מי שיש לו פירות ושאר מינים להשלים הברכות אינו יוצא ידי חובתו בשמיעת ברכת התורה והמפטיר.

מ"א (סי' מ"ו סק"ח), שו"ע"ר (קס סעי' י'), משנ"ב (קס סקי"ד), וראיית המ"א מהא"ר דר' אברהם היה טורח להשלים בפירות, והרי היה יכול להשלים בשמיעת ברכות התורה והמפטיר, וא"א לומר דלא היה בעירו ליבור לקריאת התורה, אלא על כרחך דהיכא דיש לו פירות אין לסמוך על ברכות התורה, והנה בפמ"ג כתב דלכתחילה אינו יולא ומשמע דדיעבד יולא אף בשיש לו פירות, ופשוט לשון המ"א שו"ע"ר וכן בא"ר משמע דביש לו פירות אף דיעבד אינו יולא, וכן הוא בסידור היעב"ז.

במקום הדחק כשאין לו פירות ולא היה יכול לשמוע ברכות דקריאת התורה אפשר דיוצא במה שיכוין לשמוע חזרת הש"ץ או שאר ברכות מאחרים ויענה אמן.

משנ"ב (קס) ושו"ע"ר (סעי' ח') לגבי יוהכ"פ דחסדים ג' סעודות של שבת דחוץ ממה שיכול להוסיף ברכת הריח יכוין גם בשמיעת חזרת הש"ץ, ובמשנ"ב כתב דזה מועיל בשעת הדחק, ובסידור היעב"ז כתב כן אף בשבת דמי שאין לו פירות יס לו להדר לעלות לתורה או להפטיר או להיות ש"ץ לחזרת תפילת שמונה עשרה, אולם משאר האחרונים מבואר

תעניתים

ביום כיפור ושאר תעניתים ישתדל להרבות בשמיעת ברכת התורה וחזרת הש"ץ.

ביוה"כ חסר למעלה משלושים ברכות, ובתשעה באב חסר י"ב ברכות, וכן בשאר תעניתים חסירים ברכות האכילה, והנה לגבי סעודות יוה"כ מאינו מחלוקת, דבמ"א כתב דחסר סעודה אחת, ובנתיב חיים תמה עליו דהא ביום כיפור חסר ב' סעודות, דהא סעודה המפסקת שייך לערב יום כיפור, כמו שכתב הוא והמ"א בעלמו, דמי שמפסיק תעניתו מבעוד יום חסר עוד ח' ברכות מסעודה אחת, וסעודת מולאי יום כיפור שייך ליומא דבתריה ע"כ, ובדברי המ"א דחסר רק סעודה אחת יש לפרש דכוונתו לסעודת יום יוה"כ, דסעודת הלילה נחשב בסעודת ערב יוה"כ, דבאה לצורך התענית כדאי' כל האוכל בתשיעי כאילו מתענה תשיעי ועשירי, אולם בשב"ל (ס) למד דכוונתו על סעודת הלילה, דסעודת מולאי יוה"כ נחשב למאה ברכות דשייך ליוה"כ.

ויש שהרבו להריח בשמים.

ישתדל לשמוע ברכות כמו בשבת, ועי' מה שהבאנו דהגה"ק מצעלזא ז"ל היה שומע ד' פעמים ברכות השחר מאחרים ביוה"כ.

ולענין ריח בשמים ביוה"כ עי' חוקים להורוהם אלול – תשרי ומסע תדקשינו לטובה.

ברכה שאינה צריכה בשביל ק' ברכות

אין לגרום לברך ברכה שאינה צריכה בבדי להשלים מאה ברכות ולכן אם בדעתו לאכול שני מאכלים שיכול לפוטרם בברכה אחת אין לצוות שיביאו לו המזין השני רק לאחר שיברך ברכה אחרונה על המזין הראשון, וכן אין לבזבז שלא להוציא בברכתו אלא מין אחד, בזמן שבדעתו לאכול עוד ממין שברכתו כמותו.

מ"א (סי' רט"ו ס"א ו'), משנ"ב (סי' מ"ו ס"ק י"ד), שו"ע (סי' רט"ו ס"ק ד'), ובלשון הרמב"ם תמהו האחרונים דכתב (פ"ו מהל' תפילה ה"ז טז) כיצד ומשלים המאה ברכות בפירות אוכל מעט ירק ומבדק לפניו ולאחריו וחוזר ואוכל מעט מפרי זה ומבדק לפניו ולאחריו ומונה כל הברכות עד שמשלים מאה בכל

זהו גרע טפי, כיון דכבר יאל הברכות בעלמא ואין לו שייכות כל כך לברכות, ובתשובה"נ (ס) הביא שקמע שהרה"ק מצעלזא ז"ל היה נוהג ביוה"כ לשמוע ברכות השחר ארבעה פעמים מאחרים להשלים המאה ברכות, וזהו חידוש דאף ברכות השחר של אחרים מועיל אף לאין להשומע שום שייכות לזה, ואינו דומה לקריאת התורה שיש להשומע שייכות להקריאה, ויש לומר דמחמת כן יש לשמוע שייכות לברכה, ולכן אין זה אלא בשעת הדחק, ודעת המב"ט דאינו יואל כלל בזה, דכתב (בתשובה ח"א סי' קיז) וז"ל נראה לאין תקלום מאה ברכות אלא בברכה עצמה או בעניינת אמן על ברכה שחייב בה ושומעה מפי שחייב בה, שהרי אמרו בהשלמת ק' ברכות בשבת וי"ט דממלי להו במיני אספרמקי ולא אמרו שיענה אמן אחר מי שמבדק ברכה שכבר יאל הוא ידי חובתה, ושישכים בשבת וישמע ברכה שמבדק כל א' וא' ויענה אמן, וכתבו קצת מן המפרשים דברכות שמבדקים הקוראים בתורה וברכות המפטיר עולים לשומעיהם לחשבון, והיינו משום דתקנת מרע"ה היא לקרות בתורה בציבור, וכל הציבור חייבים בזה ובתפילה, ובברכה שמבדק העולה לקרות בתורה והמפטיר יואלם כל האבור ידי חובתן בתקנות אלו, והוא ליה כאלו כל א' בדרך, ולכן עולים לחשבון, אבל עניינת אמינם אלו של ברכות שאינו יואל בהן ידי חובה אותה ברכה שכבר יאל או מחבין שלא ללכת בשמיעה זו אלא בדרך הוא אח"כ, אינם עולים לחשבון, שאם היו עולים למה היה צריך הגמרא לומר דממלי להו באספרמקי ולמה אמרו המפרשים שיענו אמן על ברכות התורה והתפילה יאמרו שיבדק זה ויענו אמן ויאלו י"ח ק' ברכות ע"כ.

ומאינו בכמה ראשונים שיבולי הלכט (סי' א'), מחזור ויטרי (סי' א') ועוד דכתבו דדיעבד אפשר לחשב השבח של אין כאלוקינו לברכות ולהשלים למנין, ונחשב כהשלמה ל"ב ברכות, דארבע פעמים "אין" וארבע פעמים "מי" וארבע פעמים "נודה" שהם ר"ת "אמן" ואח"כ אומרים "ברוך" "אתה" ונמלא דאומר י"ב פעמים "ברוך אתה אמן" ובכל זו (סי' ז"ו) חישבו לכ' ברכות דכל הכ' כינויים נחשבים כברכה, ובמהרי"ל (הל' יוה"כ פ"א דף כז) כתב דלכן אין אומרים "אין כאלוקינו" ביוה"כ, כיון שכבר אומרים "אהלך בקול רם" שמזכירים בו שמונה עשרה ברכות, אולם בס' המנהיג (עמ' לא) כתב לאין שורש להא דמשלימים באין כאלוקינו, דהרי עדיין חסירים ברכות ועוד שכל ברכה שאין בה הזכרת שם ומלכות אינה ברכה, קל וחומר בזה שאין בה לא שם ולא מלכות.

אחרונה המיוחדת להם, ובפרט בשבת ויו"ט כדי להשלים ק' ברכות ולא לסמוך על חזרת הש"ץ וברכות קריאת התורה.

מברך להוציא אחרים

המברך ברכה בכדי להוציא אחרים בלבד, יש אומרים דברכה זו עולה לחשבון מאה ברכות.

בתה"ל"ד (סק"א) מ"דלד כו, והיינו בדברכת המאות שאע"פ שיאל מו"יא, וברכה זו שפוטרי אחרים מועיל לחשבון מאה ברכות, וס' נשאר בל"ע לגבי ברכת הנהנין אמאי לא אמרי' אע"פ שיאל מו"יא דהרי מחויב לבדך בשביל מאה ברכות, ועי' מה שכתבנו לעיל.

שני תפילות שמו"ע

שבה או טעה הזכרה בשמונה עשרה בענין שצריך לחזור ולהתפלל, שני התפילות עולות לחשבון ק' ברכות.

מוצא בשם החזו"א (ספר מעשה אדם פ"ח), והטעם דגם התפלה הראשונה יש לה שם תפלה אף דלחינה תפילה ראויה, ובסו"ת ארץ לבי (סי' כ"ד בד"ה ועיי"ש בספרי שיה השדה) כתב דיהא תלוי במחלוקת הרבינו יהודה ור"מ מאלכאור שכתוב (בברכות כ"ו: ד"ה טעה) לגבי מי שטעה בשמו"ע ואריך לחזור להתפלל האם התפילה הראשונה נחשב תפילה אלא שצריך לחזור או אינו נחשב תפילה כלל, עיי"ש הרבה נפק"מ בזה.

נשים במאה ברכות

נשים אינם חייבות במאה ברכות.

שו"ת שבה"ל (ח"ה סי' כ"ג) וטעמו דמפסעות דברי הב"י והפוסקים דחשבו ק' ברכות של כל אדם וחשבו בחשבון טלית ותפילין וכהאי גוונא ברכות דלא שייכי בנשים ולא כתבו הני נשים במאי קא זכיין מכלל דפשיטא להו דמאה ברכות לא שייכי בנשים.

יום, ובלח"מ הקשה דזה אסור משום גורם ברכה שאינה כריכה, ולכן ביאר שאוכל שוב לאחר היסח הדעת, ובמרכבת המשנה וכן בפירוש זו משנה (ורש"י תרס"ד, להגאון רבי זאב וואלף טורבאוויץ ז"ל) ביארו דהרמב"ם לא אמר וחוזר ואוכל מעט מירק זה, אלא אמר וחוזר ואוכל מעט מפרי זה, הרי דאמר מפורש שיאכל מעט ירק תחלה, ואח"כ חוזר ואוכל מעט מפרי ולא מירק ע"כ, אלא דהלשון מפרי זה ז"ע לפי זה, וגם לכאורה אף לדבריו עדיין תיקשי דכתב גם דמברך לאחריו אחר כל אכילה, והרי ברכה אחרונה יכול ליפטור פרי וירק בברכת בורא נפשות ושוב הוי ברכה שאינה כריכה, ואולי כריך לדחוק דכוונתו פרי משבצת המינים שברכתו מעין ג' וירק שברכתו בורא נפשות, או כריך לומר דמייירי על ידי היסח הדעת ביניהם.

בשבת ויו"ט אם הביאו לו פירות בתוך הסעודה יכול להניחם עד לאחר ברכת המזון כדי שיברך לאחריהם ברכה אחרונה לחוד בכדי להשלים המאה ברכות.

במ"א (סי' רט"ו ס"ק ו') הביא דעת הש"ח (מס' שבת פר' נר מאה אות מז ד"ה כתבו) הסובר כו, וסברתו דבשבת מותר לגרום ברכה כדי להשלים ק' ברכות, ובמ"א הקשה עליו וחולק עליו דאסור לגרום ברכה שאינה כריכה אפי' לצורך מאה ברכות, ורק אם עדיין לא הביאו לו הפירות לשולחן והוא מזה לבני ביתו שלא להביא לפניו כל הפירות בבת אחת הביא שם מחלוקת פוסקים דהמהר"ם גלאנטי בתשובה (סי' ל"ח) כתב דבשבת יכול לאות לבני ביתו שלא להביא כל הפירות לפניו בבת אחת, אולם בכ"ה כ' בשם ס' הזכרונות דאפי' מזה שלא יביאם לפניו אסור להרבות בברכות בזה, ובשועה"ר (סעי' ה') פסק דלא הביאו לו פירות בתוך הסעודה טוב יותר שניחם לאחר הסעודה וסברתו דליכא בזה משום ברכה שאינה כריכה דרק היכא שיכול לפטור את שני המינים בברכה שהיא מיוחדת לשניהם אזי אסור לגרום ברכה, אבל היכא שכל מין יש לו ברכה מיוחדת ורק מדיון עיקר וטפל יכול לפטור ליכא איסור גורם ברכה שאינה כריכה ואדרבה טוב יותר להרבות בברכות ולבדך עליהם ברכתם המיוחדת, ולכן בפירות בתוך הסעודה דנפטרים בברכת המזון טוב להניחם לאחר הסעודה ולפטורם בברכה

לעילוי נשמת הרה"ח ר' צבי גרין ז"ל

בן הרה"ח ר' מרדכי מנחם ז"ל

נלב"ע ט"ז אלול

ברכת ד' אציון

באותות כבוד, בהדר וחדוד, ישמחו ורגנו ידידים, בשבח וסילודים, להריק
שפעת ברכותינו ואיחולינו, אל מע"ב ידידינו, איש המעלה, מאד נעלה,
ידיד כל בית ישראל עדת מוי מנה, העומד לימינינו בכל עת ועונה,
בעושה ובמעשה ברוח נכונה, משליך עצמו מנגד לטובת מוסדותינו הק'
במסירות לב ונפש נאמנה, ה"ה

ה"ה מוה"ד

מנחם מנדל ודיינשטיין

הי"ד

מראשי העסקנים דמוסדות יטב לב בארה"ק - סניף אייראפא

לראש שאלותינו בהכנס בנו כאר חייק ני"ו לעול התורה והאצוות

בזה ינתן משאלותינו, מעומק לבינו, שיוכה לברכות עד בלי די
ומשמי מעל יתברך בבני חיי ומוזני רוויחי אושר ועושר וכ"ל
ל מלא ברכות, מגנוי צהצחות, נחת דקדושה לשלם ולחיים ולטוב
ד שנים ורעננים, שנים נעימים, בשכר פעליו ומעשיו לטובת הכלל
ויזכה לכל הברכות והישועות אשר בתורתנו הקדושה הקוק וכתוב
לכנה ותכונן עיר קדשנו, בביאת גואלינו, ובבנין ציון וירושלים

הכו"ח בברכת ציון וירושלים

בשם הנהלת המוסדות בעיה"ק ירושלים תוכב"א

י"ל כי גלא יאקא

הלכות צדקה

- [א] מי שרגיל לתת בקביעות צדקה למוסד או לעני מסוים אסור לו לשנות ליתן לעני אחר ולכן אם רגיל ליקח עופות לכפרות שהכנסותיו קודש לצדקה מסוימת לא ישנה מנהגו לקחת העופות במקום אחר כמו"כ אם יש לו קביעות להפריש לקופה סכום קצוב למטרה ידועה לא ישנה ליתנו לעני אחר ^(א).
- [ב] בדיעבד אם כבר שינה רגילותו והפריש הצדקה לעני אחר אין לעני הראשון שום טענת ממון וכסף הצדקה שייך לעני השני שהפרישו בפועל ולא למי שרגיל ליתן תמיד ^(א).
- [ג] ואף באופן שאסור לשנות וליתן לעני אחר מ"מ אם השני הוא קרובו או תלמיד חכם או שהוא דחוק ונצרך למעות יותר מן הראשון ויש בזה מעלה יתירה במצות צדקה בכה"ג יכול לשנות וא"צ ליתן למי שרגיל [ויש המפקפקין בזה] ^(א).
- [ד] וכל זה דווקא בדברים קבועים וקצובים שרגיל ליתן תמיד אבל מה שמפריש לקופה בעת צרה או עידן חדוותא שלא בקביעות יכול תמיד לשנותו וליתנו למי שירצה ^(א).
- [ה] יש מן הפוסקים הסוברים שאם רוצה לחזור בו ולשנות קודם שהפריש את הכסף לצדקה אין בזה שום חשש כלל ויכול לשנותו כפי שירצה והמיקל בזה אין מזניחין אותו דיש לו על מי לסמוך אבל לדעת הרבה פוסקים אין לעשות כן ויש בזה איסור ^(ה).

ביאורים והוספות

- (א) כמבואר במשנה גיטין (ל' ע"א) המלוה מעות את הכהן ואת הלוויתן העני להיות מפריש עליהן מחלקו מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ופרי' בגמרא ואע"ג דלא אתי לידה ומתוך רב במכירי כהונה ולויה ופירש"י כיון דרגיל ליתן רק לכהן ולוי זה הוי כמאן דאתי לידהו ובתוס' בבא בתרא (קכ"ג ע"ב ד"ה הכא) דהטעם הוא דהוי כמתנה מועטת שאם הבטיח ליתן לחבירו מתנה מועטת אסור לו לחזור משום מחוסר אמנה כמבואר בב"מ (מ"ט) דסמכה דעתיה של המקבל על דיבורו כמבואר בחו"מ (רמ"א ס"א) ובפסטות משמעות הגמרא דגם בעניים יש דין "מכיר" דהרי במשנה מבואר הדין גם לגבי עני, אך בירושלמי שם בגיטין מבואר דאין דין מכיר במעשר עני ובמשנה למלך (פ"ו מעשרות ה"ו) ביאר דלא שייך דין מכיר רק במתנות כהונה דכתיב בהו נתניה ויש בו טובת הנאה לבעלים ואין המקבלים יכולים ליקח בעל כרחו של בעה"ב בזה שייך לומר דשאר הכהנים אסחי דעתייהו וזכה כהן המכיר אבל במעשר עני דאין בו טובת הנאה לבעלים שהרי עניים באים ונוטלים בעל כרחו לא שייך דין זה, עיי"ש ולפי"ז בצדקה דיש לבעלים טובת הנאה שיכול להחליט למי ליתן שוב שייך דין "מכיר" ואסור לבעלים לשנות, וכן פסק הש"ך לדינא (ויד"ד סימן רנ"ז ס"ק י"א בשם ספר התרומות) וכן נקטו האחרונים למעשה (עיי' שו"ת חת"ס יו"ד סימן רל"ז שו"ת בית שלמה יו"ד סימן צ"ט שו"ת מהרש"ם ח"ה סימן ע"ז ח"ו סימן ק"ה).
- (ב) אף דבמכירי כהונה שרגיל ליתן מתנות כהונה שלו לכהן מסויים יש לו צד זכיה במתנות [עיי' בראשונים גיטין ל' ע"א ובתוס' כתובות ק"ב ע"א ד"ה לברורין] וכמבואר בסימן רנ"ז ס"ה ברמ"א דמלוה לעני משלו ומפריש מעשר עני ומחשב על זה שהלווה לעני ומעכב לעצמו מה שהפריש ובש"ך (שם ס"ק י"ג) דצריך לזכות לעני ע"י אחר ואח"כ יפרע ממנו חובו כדי לקיים מצות נתן תתן אבל אם רגיל ליתן לעני זה א"צ לזכותו דהוי כמכירי כהונה שכבר זכה בו, ובקצה"ח (סימן רע"ח ס"ק ט"ו) מביא תשובת מוהרי"ל (סימן ל"ו) דס"ל דמכירי כהונה כיון שרגיל בכהן זה אינו יכול לחזור בו והכהן נחשב למחזיק ויכול לתופסו בעל כרחו של הנותן אך הקצה"ח חולק עליו ונקט דכדרי התוס' (ב"ב קכ"ג ע"ב ד"ה הכא) דהוי כמתנה מועטת ואסור לחזור בו אבל אם רצה לחזור יכול עיי"ש, נמצא דאף שהנותן עובר איסור בזה ששינה אבל החלטותו לתת לשני חלה ושייך לעני השני ולא למי שרגיל להפריש.
- (ג) עפ"י מ"ש החכם צבי (סימן ע') דמותר לשנות אם העני הוא קרובו או תלמיד חכם וטעמו הוא שדין מכירי כהונה הוא כהבטחה במתנה מועטת דאסור לחזור משום מחוסר אמנה והרי דעת כמה פוסקים דבתרי תרעי לא שייך מחוסר אמנה ואפילו לדעת החולקים אפשר שבמקום מצוה עדיף מתרי תרעי וכיון שמצוה להקדים קרוב ות"ח נמצא דמשנה בשביל לקיים מצוה מן המובחר ומותר אפילו לכתחילה לחזור (והובא דבריו בשו"ת מהרש"ם ח"ה סימן ע"ז ובשו"ת מהרש"ג ח"ב סימן ר"ב אך עיי' שו"ת פרי יצחק ח"ב סימן ל"א שפקפק בזה וכן באמרי יושר ח"א סימן ד' דן בזה דהרגיל ליתן זמן רב עדיף מאמירה במתנה מועטת שהרי המוהרי"ל המובא בקצה"ח סובר שבמכירי כהונה אינו יכול לחזור ואילו במתנה מועטת עכ"פ יכול לחזור אלא שאסור משום מחוסר אמנה ולפי"ז ה"ה בדין כיון שהשני הוא נזקק בצדקה יותר מן הראשון הרי יש בזה מעלה יתירה בצדקה ומותר לשנות [עיי' דרך אמונה ה' מעשר פ"ז ה"ו בסוף הביאור"ל].
- (ד) כמבואר בשו"ת אמרי יושר (ח"א סימן ד') דלא שייך דין מכירי כהונה רק בדבר שחיובו קצוב כגון תרומות ומעשרות ומעשר עני ומעשר כספים אבל בצדקה שאין לו קביעות כמה יתן ובכל פעם הרי הוא תלוי בדעת הנותן ברצותו מרחיב וברצותו מקצר ע"ז לא סמכי דעת עניים ואף דנראה מדברי הש"ך הנ"ל דבכל צדקה שייך דין מכירי כהונה היינו רק באופן שנותן דבר קצוב לשנה או מה שנותנים בקביעות לקופות לפני הדלקת נרות שהוא דבר קצוב אבל מה שנותנים שם שלא בדרך קביעות לא שייך דין זה ואפשר לשנות [ומסיק שם "כמדומה שהעולם נהגו להקל בכך ע"י תנאי שאומר במפורש שהכסף יהיה לעני אחר" עיי"ש].
- (ה) דדעת כמה פוסקים שהאיסור לשנות הוא דווקא לאחר שכבר הפריש את המעות לצדקה אפילו כסתמא דאז ממילא חל החיוב ליתן למי שרגיל בו ומכירו אבל אם עדיין לא הפריש הוי דבר שלא בא לעולם ורשאי לחזור בו וליתנו לעני אחר [עיי' שו"ת פרי יצחק ח"א סימן מ"ט שו"ת מהרש"ג ח"ג סימן קל"ו אות י"א וכן נראה בשו"ת מהרש"ם ח"ד סימן פ"ח אך יש קצת סתירה בדבריו בח"ה סי' ע"ז ח"ו סימן ק"ה דמשמע דיש לחוש לדין מכירי כהונה אף בדבר שלא בא לעולם וכ"כ בשו"ת אמרי יושר שם להחמיר אף בדשלב"ל וע"ע מש"כ בשו"ת אמרי יעקב ח"א סימן קכ"ה למי שרגיל ליתן למוהל אחד ורוצה לשנות דמסיק דהמיקל בזה יש לו על מי לסמוך].

דפנות הסוכה

מספר הדפנות

בסוכה צריך שיהיו בה שלש דפנות. באורך שבעה טפחים, וגובה עשרה טפחים¹. ונאמרה הלכה למשה מסיני שהדופן השלישית סגי לה בשיעור טפח. ומדרבנן צריך להשלים את הדופן השלישית, והיות שיש בזה הרבה פרטים איך משלימים את הדופן השלישית², לכן כתב הרמ"א³:

"ונהגו עכשיו לעשות מחיצות שלמות, כי אין הכל בקיאין בדין המחיצות (כל בו). ומי שאין לו כדי צרכי למחיצות, עדיף אז לעשות שלש מחיצות שלמות מארבע שאינן שלימות (מהרי"ל)".

וכתב המשנה ברורה⁴ מחיצות שלמות ר"ל שלא ע"י עצות של לבוד וצורת הפתח. וכתב עוד:

"ובהלכות של ר' יצחק גיאאות ראיתי שכתב גם כן דלמצוה מן המובחר בעינן שיהיה שלש דפנות הסוכה סתומות מכל רוחותיה, ולא יהא מקום פתוח אלא מקום הפתח בלבד". ופשוט שחלונות שלמעלה מעשרה טפחים אינם שום חסרון, כי גובה הדפנות סגי בעשרה טפחים.

מצוה מן המובחר ד' דפנות

כתב הפמ"ג (ס"ס תרמג) שמצוה מן המובחר שיהיה ארבע מחיצות שלמות". וכן כתב החיי אדם (כלל קמו ס"ג), ומצוה מן המובחר שיעשה ארבע דפנות שלימות. ועיין בשעה"צ (סימן תרמ ס"ק ג) שכתב שבזמן הזה מנהגינו לעשות ארבע דפנות לסוכה.

מחיצות של שתי או ערב

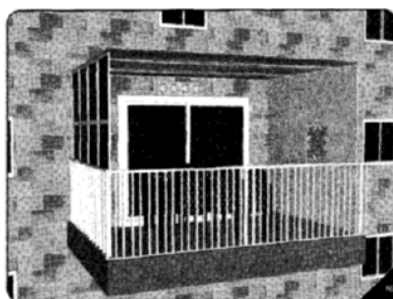
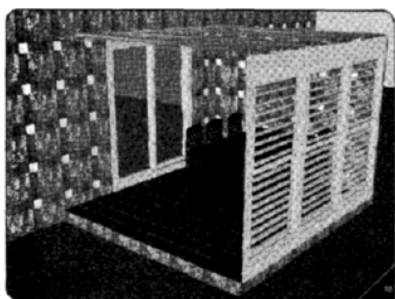
הנה בסוכות הנעשים במרפסות הבתים, דבר מצוי שרוצים לצרף למספר הקירות: הסורגים המשמש כמעקה, שהם מוטות ברזל לאורך, ואין ביניהם שלשה טפחים, שמצטרף מדין לבוד, – והיא מחיצה של שתי, האם אפשר לצרפה למספר הדפנות.

¹ בגמרא (סוכה ו:): נדרש מהפסוקים שצריך שיהיה שלש דפנות, שהרי נאמרה בתורה ב' פעמים 'בסכת' בלשון יחיד, ופעם שלישית 'בסכות' לשון רבים הרי ארבע. הפסוק הראשון נצרך לגופו, נותרו ג', ללמד שצריך שיהיו לסוכה ג' דפנות.

² כמבואר בשו"ע סימן תרל.

³ סימן תרל ס"ה.

⁴ שם ס"ק כח.

וכן האם אפשר לצרף
התריסים הנמצאים
במרפסת, בזמן
שהשליבים פתוחים –
מחיצה של ערב.

כתב המשנה ברורה (סימן
תרל ס"ק ז) "במגן אברהם

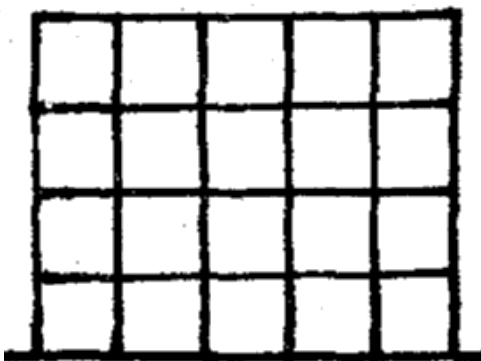
מבואר שמותר לעשות דפנות הסוכה בקנים שמעמידים פחות פחות משלשה טפחים רחוק זה מזה, והוא בעושה כן ארבע
דפנות דהיינו קנים כזה מארבעה רוחות. אבל כשאין רוצה לעשות רק שלש דפנות, בעינין שתי מחיצות שסמוכות זו לזו
ושלמות והשלישית בטפח".

מבואר דעת המג"א שמחיצות של שתי או ערב מהני רק בסוכה של ארבעה דפנות. אמנם החזון איש (או"ח סימן עה סק"ב)
חולק על המג"א וסובר דאפילו בסוכה של ד' מחיצות אינו מועיל.

והנה כל הנידון הוא רק במחיצה של או שתי או ערב, אבל בעושה מחיצה של שתי וערב יחד, לכו"ע נחשב כדופן ממש,
ומהני אפילו כשעושה רק שלשה דפנות.

אם עשה מחיצות שתי, ובסמוך לו תוך שלשה טפחים, יש מחיצות ערב, מצטרף להחשב כמחיצת שתי וערב (חזו"א סימן עה
ס"ק יד). ולפי"ז במרפסת שיש גם סורגים – מחיצת שתי. וגם תריסים – מחיצת ערב (כשפתוח), הרי זה מחיצת שתי וערב
יחד, ומהני לכו"ע. אמנם אם פותח לגמרי התריס שנשאר רק הסורגים, לפי המג"א והמשנה ברורה מהני כשיש ארבעה
דפנות, ולפי החזון איש לא מהני.

אמנם עדיין יש לומר דיהני אפילו סורגים לבד, או תריס ששליביה פתוחים, שיהא נחשב כמחיצת שתי וערב, ויהני אפילו
בסוכה של שלשה דפנות. דהנה מבואר במשנה ברורה (שעה"צ סימן שס ס"ק ב) בשם הפמ"ג, שאם יש מחיצה של שתי ועשה
קנה אחד למעלה לחבר את הקנים, הרי זו מחיצה מעולה ומותר בשבת אפילו יותר מבית סאתים. והכוונה שבאופן כזה
נחשב לשתי וערב יחד. ולפי"ז בסורגים של מעקה שיש בה למעלה ולמטה ברזל לרוחב שמחזיק המוטות המונחות שם
באורך, וכמו כן התריסים יש להם מסגרת לאורך יהא נחשב
כמחיצת שתי וערב.

אמנם החזון איש (או"ח סימן עז סק"ד) חולק על הפמ"ג וסובר שאין
לומר שבקנה אחד של ערב תחשב למחיצה של שתי וערב, ולכן
מסיק "שאי אפשר לעשות מזה שום סניף להקל", ולפי החזון איש
אינו נחשב הסורגים והתריסים למחיצה של שתי וערב.

ובקובץ מבית לוי (חלק ח עמוד י) כתב בשם בעל שבט הלוי וצ"ל,
שאפשר להקל בזה דנחשבים סורגים אלו למחיצות להכשיר את
הסוכה גם כשהתריסים פתוחים.

בס"ד

הודעה חשובה

הננו להודיע בזה לציבור אנשי שלומינו
כי לקראת חודש אלול הבעל"ט,

יהיה אפשרות
לבדוק המזוזות
על ידינו.

כמו כן הננו להודיע להסופרים החשובים
שבחודשי אלול ותשרי
הלשכה תהיה פתוחה
לשאלות בהלכות סת"ם
ולבדיקת סת"ם

בתיאום מראש בלבד 054-8562976

ביקרא דאורייתא
לשכת הסת"ם כהלכתה

אנשי מעשה נוהגין לבדוק
בחודש אלול תפילין ומזוזת שלהן.
(במטה אפרים אלול)

לשכת הסת"ם
כהלכתה

שע"י קהל יטב לב ד'סאטמאר
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר תולדות ע"ה
בני ברק יצ"ו

בית הוראה - בדיקת סת"ם (אקספרט ונגיד) - שיעורים - פיקוח

רח ראווער 8 בני ברק
972-548562976

הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנסטייפל זי"ע

הרה"ק רבי מרדכי דוב נולד בחנוכה שנת ת"ר לאביו הרב צדיק רבי משולם זוסיא יצחק אויערבאך אב"ד סלאמיטש, שהיה נין בן אחר בן להרבי ר' זושא זי"ע, ולאמו הצדיקת מרת שטערנא פייגא בת הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס (נסתלק ב"ג אלול תרל"ו) בן המגיד הק' רבי מרדכי מטשערנאביל וחתן הרה"ק רבי דובער מליובאוויטש, זכ"ע. ואכן, על שם שני זקניו הקדושים הללו, מצד אמו, נקרא שמו בישראל: מרדכי דוב. בהיותו כבן שש התייתם מאמו הצעירה, ונתגדל ביחד עם שתי אחיותיו על ברכי זקינו הק', אבי אמו, שהיה דר בהארנסטייפל שבארץ אוקראינא, זקינו גידלו וחינוכו במסירות ובאהבת נפש, ולימים אף סיגל רבינו לעצמו שם משפחתו 'טווערסקי', כשם משפחת זקינו הרה"ק מטשערקאס. רבות נפלאות מסופר אודות התמדתו ויגיעתו בתורה והתנהגותו בקדושה ובטהרה בשנות ילדותו. בהיותו בן י"ג שנה בחר בו הרה"ק ה"דברי חיים" מצאנז כחתן לבתו הצדיקת מרת רייצא, ובעת חגיגת ה'בר מצוה' שלו נכתבו ה'תנאים' בהיכל הסב"ק מטשערקאס. מועד החתונה נקבע לשנת תרט"ו, שאכן התקיימו כמוסכם בעיירה הוסיאטין שעל הגבול שבין עסטרייך ורוסלאנד. לאחר נישואיו המשיך לשבת בצל זקינו הק' בהורנסטייפל, שם נתקדש ונתעלה הלוח וגדל, ובה ישב כמעט כל ימיו. כשהיה י"ח, כבר היה בקי בש"ס ופוסקים כאחד הגדולים ושבילי ההוראה היו נהירין לו כזקן ורגיל, בשנת תרכ"ג, והוא אף בן שלש ועשרים שנה, הטיל עליו זקינו הק' את עול ההנהגה בהורנסטייפל אותו הועיד לו שנים אחדות קודם לכן, בעת שעקר ממנה והשתקע בטשערקאס. למרות גילו הצעיר נפרשה מצודתו על פני כל הגליל, שכלל עשרות עיירות. לאחר פטירת זקינו הק', בי"ג אלול תרל"ו, התקשרו אליו המונים מחסידי טשערקאס, ואף נתמנה למלאות מקומו כנשיא דכוללות וואהלין "מעוֹת אה"ק" לצדקת רמבעה"ג. עם נשיאות עטרת האדמורו"ת והנהגתו בחסד עליון בדרך רבת אנפין עילאין בתורה ועבודת ה', והיותו נודע כקדוש עליון ואיש מופת, היה מפורסם כאחד מגדולי פוסקי דורו, ומכל קצוי הארץ הריצו אליו רבנים גאונים ויושבי על מדין את כל הדבר הקשה, וקבלו את הכרעתו כדבר האורים ותומים. בשנתו האחרונה, שנת תרס"ג, והוא אף בן ס"ג שנה, רמז כמה פעמים מפורשות שיום פטירתו קרב ובא, ושזו שנתו האחרונה עלי אדמות, כמו, בעת שנכנסו בניו לדבר עמו בענין הדפסת ספר תשובותיו "עמק שאלה", הפטיר לעומתם אכן, גם זקנכם ה'דברי חיים' הדפיס את ספרו בשנה האחרונה... ועוד כהנה, ואמנם במוצאי מנוחה, בעוד ליל שישאל קדושים מתחילין לומר בו סליחות, אור לכ"ב אלול, לאחר שערך תשובה בהלכה, ואחר שקיבל 'קוויטלעך' מהקהל, ישב וסעד סעודת 'מלוה מלכה', ושוב שנית נתיישב להגיה את התשובה שכתב קודם לכן [בדיני בית הכנסת, הנדפסת ב'העמק שאלה' או"ח סימן ז'], ונטל קולמוס בידו לתקן את הזמן המסומן בראשה, במקום "אור ליום א'" חזר ורשם "מוצאי שבת", וכשסיים עלה על יצועו ותוך זמן קצר השיב את נשמתו הטהורה ליוצרה. השאיר אחריו ברכה לדורות חיבוריו הקדושים פלא יועץ עה"ת ומועדים המהליב לבבות לעבודת ה' בדרך פרד"ס שו"ת עמק שאלה על ד' חלקי שו"ע, קונטרס לחם רב על דיני פת הבאה בכיסנין, תורי זהב ספר מקיף על הלכות ריבית והמסתעף עמק חכמה פרפראות עה"ת, אותו הדפיס ביחד עם הספר "עמק תפלה" של זקינו הק' מטשערקאס וקראם ביחד "שושנת העמקים". עוד נשאר חיבור גדול בכ"י על שמות גיטין שנשרף בשנת תרמ"ב, וספר עמוק בחכמת הקבלה בשם 'כד הזהב' שנאבד בשנות המהפכה ברוסלאנד. מנו"כ בהארנסטייפל, זיע"א.

בפי ישראלים תתרום

מאמרים ועובדות מלוקטים
מדרומות מעלותי בקודש

אור בהיר הוא בשחקים

בשנתו הי"ג לקחו מרן הקדוש מצאנו זיע"א כחתן לבתו מרת רייצא. השידוך נעשה ונגמר ע"י שליח מבלי שהרה"ק מצאנו יראה תחלה את החתן, ועל כך אמר, חותני הגאון מלייפניק לקחני לחתן מבלי שיראני תחילה, אף אני אעשה כמוהו כי רואה אני מרחוק את החתן לומר תור לשמה ומאיר כשמש בצהרים.

זכות אבות

גברא רבה קמסהיד עליה

פעם ביקשה מהרה"ק מצאנו אחד מבנותיו שיתפלל בעדה להפקד בפקודת ישועה ורחמים, והשיבה האב שתפנה אל חתנו הרה"ק מהארנסטייפל לפי שהוא בתפלתו הזכה בוודאי יפעול ישועה, שמעה הבת לקולו וערכה מכתב מפורט אל הרה"ק מהארנסטייפל, ומעברו השני הוסיף הרה"ק מצאנו בכי"ק כדברים האלה, 'אנה למלא בקשת בתי תחי', ואבקשו גם להתפלל עבורי, כי חולה אנכי, חותנכם חיים בן מרים'. כמו כן פנה אליו חותנו הרה"ק מצאנו במכתב, אחרי שנשא הרבנית הרביעית, כי יתפלל בעדו שיוזכה לבנים, מאחר שהרבנית מפצירה בו מאוד, ובא על החתום 'חיים בן מרים'. (המכתב היה עד להמלחמה בידי הרה"ק רבי אלישע מנארליץ, חתנו של הרה"ק מהארנסטייפל זלה"ה). פעם בשיחה עם בנו הרה"ק מקשאנוב זלה"ה, התבטא הרה"ק מצאנו לאמר, הידעת בני כי לרבי מאטילע יש דעה בשמים, חותנו הק' רחש לו חיבה יתירה, והיה פונה אליו בלשון רבים 'איהר'.

בעלז' צדיקים' עמ' ק"ל

ובתשובותיו מכתירו חותנו הקדוש בתוארים מופלגים: הרב הגדול בוצינא קדישא חסידא ופרישא המאוה"ג חסיד ועניו ירא ה' בנש"ק שר התורה המפורסם.

שו"ת דברי חיים יו"ד סי' מ"ט, לקוטים י"ז

תל תלפיות

שמעתי מהרה"ח רבי בנימין יוסף וולייגער ממונקאטש שיחי' ששמע מחותנו הרה"ח הישיש רבי אליעזר פאשקעס ז"ל שזכר עוד מימי בחרותו אין די יארין צווישן תר"נ תר"ס, והרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנסטייפל ז"ל היה אז פעם בעיר ראצפערט בשבת קודש אצל חתנו הרה"ק רבי שלום אליעזר ז"ל הי"ד מראצפערט, ובאו על שבת קודש

טויענטער יודין מערי אונגארין וראמעניע וממדינת טשעכיי, לראות את פני הגאון הצדיק הרה"ק מהארנסטייפל ז"ל.

משמיע ישועה' עמ' רל"ט

שר התורה ועמוד העבודה

עוד בימי ילדותו ארץ רעשה מחכמתו וקבעו הלכה כמותו כי ה' אתו כותבים בניו הצדיקים בדברי פתיחה לספרו שו"ת "עמק שאלה". ואמנם מנעוריו היתה יראתו קודמת לחכמתו, וכל רואיו הכירו כי שם ה' נקרא עליו. הן בעודנו נער כבן י"א כבר היה מתעורר כל לילה ויורד ממטתו לישב על הארץ ולערוך "תיקון חצות" מתוך בכיות על חורבן ביהמ"ק וגלות השכינה. לא בכדי נתקדש שמו בפי כל צדיקי וגאוני הדור, והעריצוהו כחד מקמאי.

הקדמה לשו"ת העמק שאלה

אביהן ורבן של ישראל

מתאמרא משי' דהרה"ק רבי דוד מטאלנא זלה"ה שאמר כי אל רבי מאטילע צריכים לנסוע לא רק חסידים, כי אם גם רביים, צעירים וישישים הישישים יתביישו מפניו, והצעירים ילמדו ממנו בעודו אבר"ך צעיר לימים כאמור, כבר השפיע מקדושתו כחד מצדיקי הדור, וכבר עמד כתרו בין גדולי פוסקי הדור, בהיותו נודע כפוסק ומשיב, ותשובותיו בהלכה נפוצו באהלי שם. (בתשובה ב'בית שלמה' בענין שחייה בה רבינו דעתו בענין 'אישתהו י"ב חודש' שסערה ארץ סביב דעת תורתו נכתב שם שהיה זה באייר תרכ"ז. נמצא שרבינו היה אז בשנתו ה"ח). דרכו זאת היתה משום חידוש, כי שאר צדיקי וואהלין לא הורגלו לפרסם ברבים נגלות התורה, ואילו הוא הרבה להשיב ולהפיץ חידושי תורה ובירורי הלכה בפלפול ובסברא, וראשו ורובו היה שקוע בעמק שאלה, לפסוק ולהשמיע דבר ה' זו הלכה, ועם כל זה לא כהתה אוננו מטורח ההנהגה ועניני העבודה, אשר רבו גם רבו הוא רומז על כך בתשו' אה"ע סי' מ"ט "כי עמוס הטרדות מאד אנכי ואם מפאת הימים האלה המעותדים להשיב חשבון הנפש בכל מצעדי איש, ואם מפאת האנשים הבאים כל אחד דורש ומבקש להיותו שואל כענין" וגם נודע בדורו כאחד מקדושי ארץ, המלהיב לבות ישראל לעבודת ה' ומפליא פלאות לישותם.

תולדותיהן של צדיקים

עמוד ההוראה

ביתו היה תל שכל פיות פונים אליו באשר המון העם נקבצו ובאו ליהנות ממנו עצה ותושיה ולבקש על דבר ישועה ורחמים, בני עליה מופלגים נהרו לתפלותיו ושולחנותיו אנשי תורה ובעלי הוראה מכל קהלות הקודש דרשו לשכנו וסמכו על פסקיו, כפי אשר תחזינה עינינו חליפת שו"ת עם גאוני

וצדיקי גאליציא ובהם חותנו ה'דברי חיים', ה'שואל ומשיב' מלבוב, ה'בית שלמה' מסקאלא ועוד, ואף גדולי ליטא פנו אליו מתוך הערצה ויותרת הכבוד, כמו הגר"ח ברלין וגיסו הגר"ר רפאל שפירא, והגר"א גורדון מטעלז שמתארו ארי דבי עילאי בוצינא קדישא חסידא ופרישא (ראה שו"ת רבי אליעזר מטעלז סי' כב ג). ובמיוחד היה רב חילו בהתרת עגנות, ורבים מפוסקי הדור התנו הכרעתם בהסכמתו, ועם כל זה אף הוא, בגודל ענותנותו ובהיותו מיראי הוראה, היה מדגיש בתשובותיו לרוב שאינו מכריע כי אם בתנאי שיצטרפו לדעתו עוד חכמי תורה. וכך כותב בתשובה אחת "ידעתי ערכי וקוצר המשיג ועומק המושג, וזה רבות אשר גדרתי בעדי שלא לדון בדברים חמורים כאלה, כי לא אלמץ ישראל מגדולי ארץ ואבררי התורה, אך כאשר שאמרו חז"ל בזה אשר המוציא היתר דומה כאילו בונה אחת מהרבות ירושלים ע"כ נתתי דעתי לחפש היתר לבת ישראל ומה' אשאל עזר לבל אכשל בדבר הלכה ובאופן אשר דברי יהיו רק להלכה ולא להמעשה עד כי יבואו דברי לפני גדולי ישראל"

אה"ע"ז סי' ל"ז

אף מבית דינו של הברסקער רב – הגרי"ל דיסקין זצ"ל מקרנא דשופריא ירושלים ת"ו נדרש דעת תורתו, ובדברי תשובתו אליהם מקדים ברוב ענותנותו לא ידעתי הנחיצות עלי שאשיב בזה הלא התורה דילהון הוא ואתם הגבורים אנשי השם. ושוב בסוף התשובה: לא באתי להורות הלכה כי אתם הגאונים הגדולים ובראשם רבם הגאון מברסק שיח"י נצח וכאשר יכריעו הם כן הוא הלכה.

עמק שאלה סי' ס"ג

תורה מסיני

מקובל שכל פעם לפני אמירת 'דברי תורה' בעריכת שלחנו הטהור היה מקיא מה שאכל מקודם, כבחנינת משה רבינו ע"ה שאמרו חז"ל (יומא ד:) שעלה למרום קודם קבלת ארבעים יום "כדי למרק אכילה ושתיה שבמעיו", ובעת אמירת התורה קרן אור פניו כלפידים.

מפי ספרים וסופרים

למען תספר

גדולים מעשי צדיקים, וסיפורי נפלאות וישועות

מסירות נפש להטיב ליהודי

בעת הנסיעה על מקומות הקדושים קברי אבות באייראפע, סיפר מרן רביה"ק בעל ברך משה זללה"ה מזקינד הקדוש מהארנסטייפל, אשר בהיותו ילד צעיר לימים נתגדל בבית זקינו הרה"ק מטשערקאס לאחר פטירת אמו, ופעם אחת נסע זקינו הרה"ק מטשערקאס מביתו, ויהודי אחד בא לטשערקאס אל הרה"ק להתחנן על נפשו, מפני הפריץ הנוגש בו, אשר רוצה לזרקו מביתו ואת אשתו וילדיו, כאשר אין לו לשלם דמי החכירה, והגיעו מים עד נפש כי מה יעשה לעת כזאת ואנה יוליך את משפחתו והימים ימי חורף וכפור, ומכיון שהרה"ק מטשערקאס לא היה בביתו שפך היהודי את מר שיחו לפני הרבנית, אמרה לו הרבנית אשר היתה מפורסמת בחכמתה, שמע נא אלי והכנס אל נכדינו הצעיר ונשפך לפניו את מר לבך והוא יוכל להושיעך, עשה כן היהודי ונכנס אל רבי מרדכי דוב וסיפר לו את כל ונוכחת, ויאנח רבי מרדכי דוב הצעיר ויאמר, מה אוכל להושיעך, אמר לו היהודי אם באמת אינך יכול להושיעני אין לי שום טענות עליך, אבל אם יש בידך לפעול ישועה עבורי ולא תעשה אין אני מוחל לך לעולם, ויהי כשמעו את הדברים האלו יוצאים מפי היהודי המסכן, ויודרו הרה"ק מהארנאסטייפל ויאמר להיהודי נלך למקוה, הלכו למקוה וירד הרה"ק רמ"ד לטבול ושהה שם זמן רב, ובצאתו אמר להיהודי, סע לביתך ואל תירא ואל תחת מפני הפריץ, ויסע היהודי לביתו והנה הפריץ יוצא לקראתו ויבקש למחול לו על אשר חטא כנגדו, והרי הוא מוחל לו על כל החוב, ויספר לו כי בפעם אחת הרגיש פתאום בנפשו איך שמישהו אוזו בגרונו ורוצה לחנקו, מיד תלה הדבר כעונש על אשר התעלל בהיהודי, וקבל עליו להניח את היהודי לנפשו, ואז הונח לו, בדק היהודי ומצא והנה מעשה החניקה היתה בדיוק באותה שעה אשר הרמ"ד שהה בהמקוה, וישב היהודי לטשערקאס להכיר לו טובה על הישועה הגדולה, וסיפר הדברים לזקינד הקדוש, ויהי כשמוע הרה"ק מטשערקאס את דבריו, התפלא על נכדו ואמר, הרי הוא כה צעיר לימים, ועד כדי כך כבר ימסור את נפשו עבור יהודי.

אלה מסעי – מסע רביה"ק בעל ברך משה למקומוה"ק

תיכף לת"ח ברכה

מסופר על זקניתי הרבנית שרה גיטל מפאדגאראז ע"ה, בהיותה פעם בקארלס'באד, והיה חפצה להיות בלייפניק על קבר זקנה ה'ברוך טעם' זצ"ל, אולם, לא היו לה הוצאות הדרך, ונכנסה וביקשה ברכה מדו"ר הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנסטייפל

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא,
ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

שימחת ההכנה למצוה

הנה שמעתי מגיסי הרב החסיד שיחי' (ה"ה הרה"ק משינאווא זי"ע) שאמר בשם חותנו זקנו הק' בעל הישמח משה מאוהעל זי"ע שאצלו היה חזק מאוד השמחה שבהכנה להמצוה ואמר דוודאי כשאדם עושה איזה מצוה מוצא אחרי כן חסרונות שלא עשאו כראוי בשלימות האהבה וטהרת המחשבה אבל במה ששמח בזה שיוצא הקב"ה לעשות ולקיים המצוה בזה תהיה השמחה גדולה בקרבו לאין שיעור ומקוה להשי"ת שיוכל להשלים המצוה כתיקונו, (ראה ישמח משה ר"פ כי תבא).

פלא יועץ

נתאוה שיהיה לו דירה בתחתונים

הגאון הקדוש מוה"ר מרדכי דוב מהארנסטייפל זצ"ל אמר פעם בשבת תשובה לפרש משנתיו, 'בטל רצונך מפני רצונו' דהיינו אף שרצונך לצאת מן הגשם ולא לעסוק בדברים גשמיים כלל, 'בטל רצונך מפני רצונו' (אבות ב' ד'), שרצון הבורא הי' דוקא להיות בעולם הגשמי ולעשות דברים גשמיים [ולקיים 'בכל דרכיך דעהו'], ועי"ז יגיע הכבוד ושעשועים להבורא ית"ש מכל מה שברא בעולמו, ע"כ.

'מן האלף', עמ"ס אבות עמ' ע"א

זללה"ה ששהה גם שם, ונתן לה ברכה, וכשיצאה ממנו מצאה בדרך כפתור של זהב מאחד ממלבושי השרות האורחות והיה שוה לדמי הוצאותיה זי"ע.

שיחתן של עבדי אבות' ח"א עמ' כ"א

הוא המשביר לכל עם הארץ

סיפר לי כ"ק מרן בעל ה'ברך משה' זללה"ה (כשהלכתי לטייל עמו בסעמרינג שבמדינת שווייץ) שכשהרה"ק רבי מאטעלע זי"ע שהה בעיר ראצפערט התאכסן אצל אחד שבחצר ביתו היה לו חנות קטנה של מיני חגורות ועורות וכדו' והתמרמר לפני הרה"ק על שאינו מצליח במסחרו ואין לו במה לכלכל ביתו, וקודם שנסע הרה"ק מעיר ראצפערט הכניסו בעל האכסניא לחנותו בהראותו לרבי מאטעלע שזהו מקום פרנסתו, נענה הרה"ק אליו כמסיח לפי תומו, הרי יש לך הרבה סחורה למכור ולמה אינך מוכר אותם, ובירכו לשלום, ולפלא שמני אז התחיל לראות ברכה במסחרו והצליח למכור סחורתו עד שנתעשר.

נפלאים מעשיך' ח"א עמ' ק"צ

כי שם ציוה את הברכה

פעם בא לפניו אבי בת בוגרת ושפך כאבו על כך שכבר עברו מספר שנים מאז שהגיעה בתו לפרקה, וכל השתדלויותיו הרבות לשדכה ולהשיאה מעלות חרס בידו. כששמע הגה"ק מהוריסנטייפל זי"ע דברי האב, שאלו, אם לאחר לידת בתו זו ערך קידוש כנהוג. והשיבו אבי הבת, שבאמת כשנולדה בתו נתן לה שם בבית הכנסת ביום הקריאה, ותו לא מדי. אז אמר לו בעל הגאון הקדוש ה'עמק שאלה': שוב לביתך, ובשבת הקרובה תהנה את חבריך וידידיך בקידושא רבא, והם יברכוך כנהוג בחולדת הבת. כמובן שעשה כאשר צוה, ואכן נושע במהרה. כשבא שנית להארנסטייפל לבשר דבר ישועתו, אור אומץ ופנה אל הרה"ק זי"ע ושאלו, מהי השייכות בין אי עריכת הקידוש בשעתו לעיכוב הנישואין. על כך השיב לו בעל ה'עמק שאלה', שכשנולד זכר וזכה אבי הבן להתברך שיוצא להכניסו לחופה, הן בליל שבת הראשונה ללידתו במסיבת 'שלום זכר', כשמשתתפי השמחה מברכים אותו תזכה להכניסו בבריתו של אברהם אבינו ולגדלו לתורה, לחופה ולמעשים טובים והן בעת הברית כדאיתא במס' שבת (קל"ה) העומדים שם אומרים, כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים וכן פסק בשו"ע י"ד (סי' רסה ס"א) וכן בסעודת הברית שלאחריה, וברכותיהם של ישראל קדושים אכן מביאות ומסייעות ברבות השנים בהכנסתו לחופה. גם הכנסתה של הבת לחופה צריכה סיוע וברכה, ולפיכך נהגו לערוך קידוש בבית הכנסת בעת הולדתה וכו', ובזה שמנעת זאת מבתך בשעתו, התעכבה עתה כניסתה לחופה, עד שאספת ברכה לתוך ביתך בהשלמת הקידושא רבא כעת עכתודה"ק.

עינוי הלכות (ח"א עמ' שכח)

עמוד החסד

מצעירותו צלחה עליו רוח ה' ולמרות גילו הצעיר נתבצר לו מעמד רם ונשא ביהדות אוקראינע, אלפי חסידים נשאו עליו עיניהם, ועד מהרה הגיעה השפעתו למרחקים ומצודתו היתה פרושה על פני עשרות ישובים וקהלות ישראל, עינו היתה פקוחה על כל המתרחש בחיי הציבור, ביתו נעשה תל תלפיות אנשי תורה ובעלי הוראה מוצי"ם ושובי"ם מעשרות קהלות קודש פנו אליו לבקש הכרעותיו בהלכה, גם שאר גאוני ישראל סמכו על פסקיו והעריצו גדולתו בתורה כחד מקמאי, אף גדולי חסידות ובמיוחד

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא,
ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

עצה נפלאה להתחזקות בכל מצב

כאשר ידע אינשי בנפשיה, וימצא עצמו בעל מום בכל קומתו וכו', עצה היעוצה לזה, שיאמין באמונה שלימה, אשר הש"י חושב מחשבות לכל ידח ממנו נדח, ורחום וחנן ה', ורחמיו על כל מעשיו כתיב, וגם אני ממעשי הבורא, ומודה ועוזב ירוחם, ובודאי יקבל השם יתברך מחשבתי הטובה, בחרטה על מעשי, כי מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, וקרוב ה' לנשברי לב, ובודאי יהיה תפילתי וקיום המצוה לריח ניחוח. ובוזה האמונה יתמלא לבבו גיל וחדוה, ויפתח פיו להתפלל וללמוד ולקיים מצותיו, מתוך שמחה של מצוה.

פלא יועץ, יום ב' דר"ה, ד"ה פתח

על שלשה דברים האד"ם עומד

הרה"ק ר' מרדכי דוב מהארנסטייפל זצוק"ל אמר: איתא במשנה (אבות פ"א מ"ב) על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. ובאמת הלא כל אדם הוא עולם מלא, ואם כן בכדי שיתקיים ויחזיק מעמד, צריך כל אדם לקיים בשלימות השלשה דברים הללו תורה עבודה וגמילות חסדים.

ילקוט מאורי אור עמ' רמ"ח

דודיו לבית טשערנאביל הפליגו מאד בשבחו, וכמו"כ דבקו אחריו ישראל מאמינים בני מאמינים, והיו צובאים תמיד על פתחו לבקש ממנו ברכותיו להוושע בזכות תפילתו הזכה, וידוע שלא הניח לעשות בביתו שעות קבלה, רק בכל עת שבא אליו יהודי עם "קויטל" ה' סוגר את את הספר שה' לומד ומקבלו בסבר פנים יפות לעזור ליהודי בעת צרתו. גולת הכותרת של קדושתו היתה מדת החסד שבו, בהיותו פטרונם ואביהם של נדכאים ואביונים, דינו במה שמסופר כי אחותו הצדקנית הרבנית מלובען ע"ה התרעמה בפניו כי בביתו שוררת דחקות נוראה, ענה לה, וכי מה דעתך נקרא רבי, רבי אינו אלא גבאי צדקה, לוקח מזה ונותן לזה, אם הוא בעצמו נצרך רשאי אף הוא להנות מכספים אלו, אבל אם יקח הכל לעצמו אין להקב"ה צורך בו.

תולדותיהם של צדיקים

נתן ליבו להיות מיצר בצרתם

הרה"ח הישיש ר' ישראל בריעף ע"ה סיפר, שבימי נעוריו זכה להיות על שבת שבע ברכות של הרה"ק בעל קדושת ציון ז"ל מבאבוב שנערך בראצפערט פ' שלח בחודש סיון תרנ"ט. על ש"ק ה' שם כינוס צדיקים לבית צאנז, המחותנים הרה"ק מהר"ש מבאבוב ז"ל והרה"ק ר' שלום אליעזר'ל מראצפערט ז"ל, וחותרנו הרה"ק ר' מרדכי דוב מהארנסטייפל ז"ל, והרה"ק ר' ישעיהו טשחויבער ז"ל והרה"ק ר' אלעזר'ל אושפצינער ז"ל. והמון גדול באו על ש"ק, ולפי האומדים ה' שם למעלה מעשרת אלפים חסידים על ש"ק. ונתאסף המון גדול כזה כיון שבאותו זמן ה' גזירות וצרות שונות על אחבנ"י, ורצו להגיש פתקאותיהם לפני הצדיקים להתברך בדבר ישועה ורחמים. במוצש"ק נערך שבע ברכות ברוב פאר והדר, אבל במשך רוב השבע ברכות היו שורות שורות של המונים שעמדו צפופים להגיש פתקאותיהם לפני א' מן הצדיקים, כל אחד הגיש הקוויטל שלו לפני הצדיק שהודמן לישב בראש השורה שעמד בו, והבכיות והיללות עלו עד לב השמים. ר' ישראל הנ"ל שה' אז ילד עמד עם אביו, ואירע שעמד בשורה המוליך להרה"ק ר' מאטלי הארנסטייפלער זצ"ל. ובערך בשעה ד' באשמרות הבוקר הגיעו כמעט לפניו וראו על השולחן גל של קוויטלעך, ופתאום צוה הרה"ק להגבאי שיפסק מלקבל אנשים. וראו איך שר' מאטלי פותח הבעקטשע שלו ומתיר כפתורי השפענצער, ואח"כ מתיר כפתורי החלוק שלו עד שגילה את לבו, והם עמדו משתוממים ולא ידעו מה מתרחש כאן. והנה פתח הרה"ק את פיו ואמר, "ריבוננו של עולם, קוק אריין אין מיין הארץ אריין! איך קען שוין נישט" ובכה מאין הפוגות. ואחר שישב רוחו מעט המשיך לקבל פתקאות.

חדותא דמלכא

מה הקב"ה מחיה מתים אף צדיקים מחיים מתים

סיפר לי הרה"ח ר' משה דוד שטרס נ"י ששמע מהרה"ח ר' משה קילאקאו ע"ה שעוד זכה לנסוע להרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנסטייפל זללה"ה והיה קורא אותו רבי מרדכי בער'ניו, וסיפר ששמע המעשה דלקמן מבעל העובדא שהוא היה שותף עם מתנגד אחד, במסחר של זייץ, ובית היוצר שלהם היה מחוץ לעיר, פעם אחת הלך השותף המתנגד בהשכמת הבוקר בשעה חמש לבית החרושת, וכשנכנס ראה שאחד הגוים העובדים שם תלה את עצמו, ונבהל מאד ולא ידע מה לעשות, כי ידע שמדבר כזה היה יכול להתהוות פאגראם רח"ל שתוצאותיה מי ישרונה, וניגש אל החבל וחתכה ונפל גוף הנכרי בין הנבילות של הבהמות שהיו שם (שמשומנם עושים חו"ף) ונשבע בינו לבין עצמו שלא יגלה לשום נכרא מה שראה, אך חשש שלא יתגלה המעשה ח"ו, אחר שלשת ימים

קיבלו הוא ושותפו החסיד הזמנה להפאליצי, שתבעו אותם כיון שהגוי הנ"ל פועל אצלם כמה שנים ועכשיו זה ג' ימים שלא שב לביתו והוריו אינם יודעים להיכן נעלם, ע"כ נפל החשד עליו, וצריכין לברר שאין הקולר תלוי בצאורם.

רץ השותף החסיד אל הרה"ק רבי מרדכי דוב זללה"ה וסיפר לו שצריכים ישועה כי חושדים בהם בכזה ענין (והוא לא ידע האמת כלל), אמר לו הרה"ק מהארנסטייפל, הלא כמדומני שיש לך איזה שותף, יבוא גם הוא אצלי, אבל החסיד ידע שהשותף לא ירצה לבא בשום אופן, אבל בלית ברירה התחיל לפתותו שיבוא אצלו עמו, ולא נתרצה עד שאמר לו הנה אל הרב מהארנסטייפל באים הרבה מיני אנשים ויש לו הרבה ידיעות בהרבה ענינים, אולי יעלה בידו לתת לנו עצה ישירה מה ואיך לעשות בדיננו, ובזה הכריח אותו לבא עמו, וכשבאו אל הרה"ק מהארנסטייפל אמר להם הנה שכרתם עורך דין מעיר קיעוו, וגם המשפט יהיה בקיוב, ובקיוב יש יריד גדול (שהיה נערך שם אחת לחמש שבועות) ואל היריד באים רבבות רבבות גויים וגם מוכרים שם עבדים ושפחות, ובתים וקרקעות, ובין כל האנשים אולי גם יופיע ויבא הגוי הפועל שלכם ג"כ, וכשיראו אותו יקראו תכף לשוטר משוטרי העיר ויקח ממנו ניירותיו ויראו שהוא מסתובב בקיוב ותצאו זכאים מצרה לרווחה.

והנה השותף המתנגד שידע האמת שהגוי מת ובטל מן העולם, אך לא היה יכול לגלות מפני השבועה, וכאן שומע דיבורים כאלה מהרה"ק מהארנסטייפל, נתרגז מאד וירק על גבי הקרקע בשמעו דברי הרה"ק, וברח מביתו של הרה"ק, רץ אחריו השותף החסיד, אבל הוא לא רצה לדבר עמו, על כל פנים השותף כבר לא רצה לנסוע לקיוב להיריד, רק נסע עם שותפו בשביל עניני המשפט, אבל למעשה נודמן שזמן המשפט היה אז בעת ההוא היריד ג"כ, והיו שם הרבה אנשים למאד, והם אחוזו זה ביד זה של יאבדו בין ההמון הרב, פתאום ראה השותף המתנגד את פועלם הגוי חי וקיים למול עיניו, וצעק בבהלה "יעשאק!" והתעלף תיכף, ונעשה בהלה ברחוב, ובין כך שאל השותף החסיד את הנכרי שלהם "יעשאק היכן היית?", ענה לו הנכרי שאינו רוצה לדור עם הוריו ולכן ברח לקיוב, בין כך ובין כך קרא החסיד מהרה לשוטרים המסבבים ברחוב, וניגשו אליו שני שוטרים, ושאלו להנכרי מה עמו וסיפר להם כנ"ל שהתקוטט עם הוריו וברח לקיעוו, וביקשו ממנו ניירותיו וראו אשר כנים הדברים, וממילא עי"ז נפטרו השותפים מכל המשפט שהוכיחו בבית המשפט ע"י השוטרים שראוהו חי וקיים ברחוב העיר.

כשנתעלף המתנגד הנ"ל שפכו עליו מים ועוררוהו מעלפונו, והובילוהו לבית החולים והיה חולה ז' חדשים מגדול הבהלה (שאק) שראה הרוג בא ברגליו, וכשהבריא, רצה ללכת לפייס את הרה"ק מהארנסטייפל זי"ע אחר שראה כי גדולים מעשי צדיקים לכל חפציהם, והוא בטפשותו ירק מול פניו על הארץ, כשנכנס אל הרה"ק עם שותפו נענה הרה"ק זי"ע "מען זאל האבן אזא קנאפע אמונה" (קצת אמונה לכל הפחות), אזא קנאפע אמונה, פארוואס זאל מען נישט גלייבן, אז ווען עס קען זיין א פאגראם אויף הונערטער אידן (שהיה סכנה לכל יהודי הסביבה, אם היו יוצאים חשודים בדיון על הריגת הגוי) "קען מען אפילו מיט א קאפיטל תהלים ברענגען א רוח אויף צען פופצן מינוט", ואמר לי ר' משה על המתנגד שהוא נשאר קאליקער והיה הולך עם מקלות (כנראה מחמת שירק בפני הרה"ק זי"ע) אך בנו ר' חיימקע כבר היה חסיד.

שיח זקנים חלק ה' עמ' רס"א

לטובת נשמת

הגה"ק רבי משה ארי' פריינד זצ"ל

גאב"ד ירושלים ת"ו - בעל "עטרת יהושע"

בן הגה"ק רבי ישראל זצ"ל

נלב"ע כ' אלול

הונצח ע"י תלמידיו החשובים שיחיו

י"ח אלול

הגה"ק רבי יהודה ליוואי זי"ע
[המהר"ל מפראג]

הגה"ק רבי יהודה ליוואי הנקרא בפי כל בשם "המהר"ל מפראג" זי"ע נולד בשנת רע"ב בעיר פוזנא שבפולין לאביו רבי בצלאל מווארמייזא זי"ע, לא נודע בבירור מי היו רבותיו אשר מפיהם קיבל תורה אלא י"א שחסה בצל המהרש"ל בעיר פשעמישל שבפולין, בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית מרת פערל בת רבי שמואל שהיה גדול בדורו בעושר ובכבוד והיה מקורב למלכות והיו בו תורה וגדולה במקום אחד. בשנת שי"ג היתה ראשית ממלכתו בק"ק ניקלשבורג

וכל מדינת מעהרין, שם הנהיג את עדת צאן מרעיתו באהבה ובמסירות משך עשרים שנה, בשנת של"ג עבר לפראג ופתח שם "בית וועד לחכמים" והרביץ תורה לתלמידים הרבה, על תלמידיו המפורסמים נמנים הגאונים הגדולים: רבי אפרים לונטשיץ בעל "כלי יקר", רבי יו"ט ליפמאן העלער בעל "תוספות יום טוב", רבי דוד גאנו בעל "צמח דוד", רבי אליהו מלואנג המפורסם בשם "רבי אליהו בעל שם", ועוד. אחרי י"א שנים ששהה בפראג שב לפוזנא וישב שם כארבע שנים, לאחמ"כ חזר שוב לפראג המעטירה, ויסופר שבתקופה ההוא ביקש ממנו הקיסר רודולף - ששם גדולתו וחכמתו הגיע אליו - לפגשו ולשאוב מחכמתו, ואכן נפגש עמו אז וכבוד גדול עשה לו, פגישה זו עוררה בשעתו הדים עצומים בכל רחבי המדינה, ורבו השמועות אודותיו, אמנם זאת ידוע שכעבור זמן קצר מאותה פגישה, עזב

המהר"ל את פראג וחזר שוב לפוזנא, שש שנים ישב שם וניהל את עדתו בפוזנא, באותה תקופה כיהן הגה"ק רבי מרדכי יפה בעל "הלבושים" בפראג, בשנת שנ"ח נתחלפו העטרות, המהר"ם יפה עבר למלוך ברבנות פוזנא, והמהר"ל עלה על כס הרבנות בפראג, שם ישב עד יום י"ח אלול שנת שס"ט שאז השיב את נשמתו ליוצרו וקן ושבע ימים (כנן צ"י שנים) ומנו"כ בק"ק פראג.

ידוע שהמהר"ל רבות פעל ועשה עבור ישועות כלל ישראל, ומסופר כי ברא לשם כך "גולם" לעשות שליחותו שהטיל חיתתו על עמי הארץ ושונאי ישראל, רבים הם השמועות והוויכוחים המתהלכות בקרב העם בענין זה, ואכמ"ל, אך מן הראוי להביא כאן דבר נחמד משמיה דהגה"ק רבי מאיר אריק זצ"ל שפע"א שאל אותו משכיל אחד: מה

דעתו בענין מה שאומרים שהמהר"ל מפראג ברא גולם ע"י ספר יצירה, ענה לו הגה"ק מהר"ם אריק: זה שיכולים לברוא גולם ע"י ספר יצירה איננו דבר חדש, דידועין ע"ז דברי השל"ה פר' וישב, עיי"ש, גם ידוע מה שכתב החכם צבי זו"ל: "נסתפקתי אדם הנוצר ע"י ספר יצירה כאותה שאמרו על זקני רבי אליהו (הוא רבי אליהו בעל שם) מי מצטרף לעשרה" [אגב, אחד התמהיות הגדולות של המעוררים הוא למה מביא החכ"צ את יצירת התלמיד ולא את יצירת הרב, שכאמור היה המהר"ל רבו של ר' אליהו בעל שם], א"כ שאלתו הוא אם המהר"ל היה בר הכי, למה ליה להביא ראיה מן "הגולם" על גדלות המהר"ל, הלא יכול לידע זאת מן "החכם" דהיינו התוספות יו"ט שהיה תלמידו של המהר"ל ומעיד עליו בחכמתו שהיה אדם הגדול בענקים.

ימי ההילולא

י"ז אלול

- רבי יעקב קאפל רי"ך, אב"ד בודאפעסט - תרפ"ט
- רבי יקותיאל יהודה ב"ר פרץ ראזנבערג מדיעריעש (תורת יקותיאל) תש"ה

י"ח אלול

- רבי יהודה ליוואי ב"ר בצלאל המהר"ל מפראג - שס"ט
- רבי יוסף מאוסטילא ב"ר מרדכי מונעשכז - תק"ץ
- רבי יצחק חיות ב"ר אברהם בעל אפי רב - שע"ג

י"ט אלול

- רבי משה צבי ארי' ב"ר חיים יחיאל מייכל ביק, אב"ד מעזיבזו - תש"ן

כ' אלול

- רבי יצחק רובין מראחוב ב"ר אלימלך מסוקולוב - תרל"ד
- רבי משה ארי' פריינד ב"ר ישראל (עטרת יהושע) גאב"ד ירושלים-תשנ"ו

כ"א אלול

- רבי יונתן אייבישיץ ב"ר נתן נטע (יערות דבש) - תקכ"ד
- רבי דוב בעריש מאלעסק ב"ר שלמה לוצקער - תר"י

כ"ב אלול

- רבי יעקב ב"ר משה מולין, (מהר"ל) - קפ"ז
- רבי מרדכי דוב מהורנסטייפל ב"ר מושולם זושא - תרס"ג
- רבי ישכר בערצי ב"ר מרדכי מנדבורנא - תרס"ו

כ"ג אלול

- רבי אורי מסטרעליסק ב"ר פנחס תקפ"ו

י"ט אלול

הגה"ק רבי משולם שרגא פייבוש
מברעזאן זי"ע

הגה"ק רבי משולם שרגא פייבוש היילפרין זי"ע נולד בשנת תק"ע לאביו הגה"ק רבי נפתלי הירץ אב"ד ברעזאן ושהיה חד מן מה"חבראי קדישא" של הגה"ק החוזה מלובלין זי"ע אשר אף צירפו לעבודתו הנשגבה בקירוב ביאת המשיח בשמחת תורה שנת תקע"ה. לאחר פטירת אביו בשנת תר"ה עבר אליו הרבנות בברעזאן, כהונה אשר היתה שמורה במשך הדורות לשלשלת גדולי וגאוני משפחת היילפרין, אך היות שהגה"ק רבי פייבוש מברעזאן הרבה להסתופף בצל צדיקי דורו ואף בעצמו הנהיג עדה קדושה על פי דרך החסידות, דבר שהיה למורת רוחם של אנשי העיר המתנגדים, ובפרט לנגידי הקהילה, והחלה אז לנשוב נגדו רוח התנגדות עזה, ועל אף שצדיקי דורו עמדו לימינו וגם השתדלו והתאמצו בעבורו ובפרט הגה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע ומרן הדברי חיים זי"ע, עכ"ז עלה בידם להפיק זממם ולהורידו מכס הרבנות.

כשנסע הרה"ק רבי דוד'ל מטאלנא זי"ע מרוסלאנד ושהה תקופת מה בבראד, שלח אליו הרה"ק רבי פייבוש מברעזאן חסידים לשבות אליו במחיצתו, ומסופר שבמוצאי שב"ק פרשת כי תבוא שנת תרל"ד תיכף בצאת השבת נפרד הרה"ק מטאלנא מהחסידים וציוו להם תיכף ומיד לנסוע לברעזאן כי רבם עלה לגנוי מרומים באותה שבת.

קודם פטירתו קרא לבנו וציוו לו כי כמו שבחיים חיותו היה מהדר מאוד במצות הכנסת אורחים ולעולם ביתו היה פתוח לרווחה, כן ברצונו שגם לאחר מותו יהיה פתח האוהל שעל ציון קברו פתוח בכל עת ואל ינעלוהו, ואכן בנו הקפיד מאוד לקיים צוואת אביו בכל עת, ואף גם ששומר בית החיים היה בא אליו בטענות שלכבוד הצדיק הוא דורש שהאוהל יהא סגור על מנעול ובריה כדי שרועי הסביבה לא ינהגו במקום מנהג בזיון, עם כל זה לא נתנו לנעול השער והשגית שלעולם יהא פתוח לרווחה לכל מאן דבעי כרצון אביו הקדוש, פע"א כשנכנס לביהמ"ד קודם תפילת שחרית סיפר לפני מקורביו כי לפלא הוא בעיניו את אשר אביו הקדוש נתגלה אליו בחלום לילה ופנה אליו בתרעומות על אשר לא הטיב להשגיח לבד יתנו מנעול על אוהל קברו כי יום קודם לכן התקין השומר מנעול על הפתח ואיש אחד שרצה להיכנס לשם נמנע מזה, והיה אך יצא הדברים מפיו, ועודו עומד ומשתאה על דבר החלום, ואחד העומדים סמוך לו נפל שם מתעלף, לאחר שהעירוהו והשיבו נפשו סיפר הלא הרוב התרגשות שבדידהיזיז הוא עובדא, כי מנהג קבוע לו ביום הזכרון של הוריו כשבא להשתטח על קברם ולהדליק נרות, ניגש הוא אח"כ להשתטח גם על ציונו של הגה"ק רבי פייבוש'ל ומדליק שם כמה נרות, וכמאז כן אתמול שחל בו יום היארצייט של אביו ובא כמנהגו לבית החיים וכשרצה ליכנס אל האוהל מצאו נעול ומכיון

שהיה עייף ויגע התעצל מלטרוח וללכת לבקש מפתח בעיר ואח"כ שוב לחזור אל האוהל, ובליית ברירה בטל ממנהגו ולא הדליק נרות על ציון הצדיק, ואמנם לאחר מכן נתברר הדבר שהשומר התקין מנעול בלא רשות והסכמה, והיה זה לפלא לעיני כל עד כמה צדיקים יודעים את החיים ורוצים בפעולתם.

כ"א אלול

הגה"ק הרבי ר' יהונתן אייבשיץ זי"ע
בעמח"ס יערות דבש, ועוד

יניק וחכים

נולד לאביו רבי נתן נטע מצאצאי בעל מגלה עמוקות שה"י מכהן בעיר אייבשיץ אשר במדינת מעהרין ועל שמה נקרא שם המשפחה של רבי יונתן ובניו אחריו. בקטנותו יצא לו מוניטין לחכמתו ופקחותו והרבה מסופר על שנינותו בהיותו רך בשנים שידע לענות תשובה חדה לכל מי שנכנס עמו לויכוח, כשה"י כבן ארבע ידע בעל פה את ספר בראשית וסדר התפילה ה"י שגור על פיו, ומסופר שפעם בשבו מהתלמוד תורה התנפל עליו גוי ברחוב והכה אותו, הילד שלא ה"י יכול להיאבק אותו כמובן הוציא כמה פרוטות מכיסו ונתנו להגוי, ולפליאתו אמר לו הילד שבזה היום מנהג היהודים דמי שמקבל מכות מגוי צריך ליתן לו כל כספו אשר יש לו, הלך הגוי ופגש ביהודי עשיר ונתן לו מכה הגונה והמתין לקבל ממנו מטבע גדולה והלה הזעיק את השוטרים ואסרו אותו, ואמר להם הגוי כי ילד יהודי אמר לו דבזה היום משלמים היהודים למי שנותן להם מכות ועל כן הלך להכות את העשיר הזה, וכאשר הביאו את הילד לפני השוטרים אמר להם דכיון שלא ה"י יכול להתגונן מפני הגוי הזה הפיל אותו בפח ויקשים.

בצל רבותיו

כשנפטר עליו אביו בצעירותו הלך ללמוד אצל בעל פנים מאירות בעיר פרוסניץ, ואז התנכר הנער בכשרונותיו שה"י לו זכרון חזק וה"י חריף גדול ושקדנותו לא ידעה גבול והספיק אף ללמוד תורה הנסתר וכתבי האר"י ואף ידע בחכמת התכונה ומדע וגם ידע כמה מלשונות העמים, ובהיותו בן י"ח שנים נתקבל כרב בקהילת יונגבונצלי אשר בבוהמ"י, ומן קצר אח"כ עזב רבנותו ועבר לפראג שם קיבל תורה מחותנו זקינו רבי אהרן יחיאל מיכל שפירא ובעל שו"ת מעיל צדקה ובעל קרבן נתנאל, בשנת תע"ג נסע להאמבורג ליצוק מים על ידי אבי חמותו רבי מדרכי כהן ככותב בהקדמתו לספרו כרתי ופלתי: העיר אשר בשנת תע"ג ותע"ד שכתני בה בבית חמי זקני הקצין הנדיב המפורסם כמהר"ר מדרכי כהן

ז"ל הוא הגבר אשר הקים עולו של תורה וכו' ואז קניתי שלימות התורה.

על כס הרבנות

בסוף שנת תע"ד נתמנה למגיד מושרים וריש מתיבתא בעיר פראג ושם הרביץ תורה לאלפי תלמידים, ומאז לא פסקה ממנו ישיבה ולא חדל להרביץ תורה עד סוף ימיו, וגם הי' מגיד ובעל דרשן להמון עם שהי' אומר להם תוכחת מוסר בהתעוררות גדולה עד שבכו בכי רב, והעיד עליו הנודע ביהודה ז"ל: ורבים השיב מעון בתוכחתו ומי בדור כמותו להוכיח יודע וכאשר סיפרו לי אנשי אמת כי ברוח פיו ימאס רשע, וכשנסתלק רבי דוד אופנהיים אב"ד פראג בשנת תצ"ז נתמנה על מקומו כאב"ד, בשנת תק"א עבר לעיר מיץ שם מילא מקומו של הפני יהושע שעבר לפראנקפורט דמיין וגם שם החזיק בישיבה גדולה, וכשהי' במיץ נתקבל לרב בפוירדא ולא הניחוהו אנשי מיץ לילך מעירם לפוירדא מרוב אהבתם והערצתם אליו.

או"ה למושב לו

בשנת תק"י הוזמן לשבת על כס הרבנות אה"צ (אלטנא, האמבורג, וונדסקב) ובא לשם עם ישיבתו הגדולה ממיץ אשר התלמידים כולם הפליגו בגדול מעלת רבם, שם נתעורר עליו מחלוקת גדולה מהגאון היעב"ץ אשר הי' דר שם אודות קמיע שנתן למסוכנת, וחשבו שיש בו רמז מאמנות הכת שבתי צבי שר"י והבערה ללהב יצאת בכל מחנה ישראל, ורבי יהונתן לא ענה דבר בגדול ענוותנותו דבר רק הוציא ספר התנצלות בשם לוחות עדות שבו אסף מכתבי הרבנים המעידים על צדקתו כמו שכותב בהקדמתו לס' כרתי ופלתי הנ"ל וז"ל: ורבים לוחמים לי מרום בחרבות שבפיהם, קב חרובין יוציאו עתק מפיהם להדיחני כצל בנטותו, בני אמי נחרו בי שמוני נוסרה חרמים.. אם אמרתי מטה רגלי חסדך ד' יסעדני ונצבה אלומתי וגם קמה כי ת"ל רבים הי' עמדי.. ואין צריך להאריך עוד כי כבר אמורה עם הספר נקרא שמו לוחות העדות אשר כתבים שבו יתנו עדותן ויצטרקו..

פה ומליץ

עם גודל יגיעתו בתורה ועבודת השם הי' עוסק בצרכו ציבור לבטל מעליהם הגזירות שגזרו עליהם הגוים הנוצרים, והי' ברוב חכמתו משיב להם השערה כשהיו מתווכחים עמו באמונת ודת הישראלית כפי שכותב בהקדמתו לספרו הנ"ל ז"ל: כי יגעתי בכל כחי תמיד ותדד שנתי מעיני ולילה כיום יאיר לי לגירסא, ועשיתי חיל באפרתה ותהי' לי הלילה למחשבה מחשבה מועלת לדברי תורה, והיום למשמר נכנס ויוצא בחדרי השרים וכהני מלומדי נוצרים יר"ה להתווכח עמם, בשל תורתנו אשר צחקו עלי שרים מכמה דברים אשר

יחפאו עלינו ושמנו עלינו עלילות דברים, ואני הייתי כמליץ מוציא לאור תעלומה לברר דברי קדמונים ז"ל כשחר יכון מוצאו, עד שת"ל יתברך חכמתו עמדה לי ומצאתי חן שהרשני להדפיס ספרי התלמוד מה שלא הי' מאז ומקדם.. (כי הנוצרים אסרו לדפוס את הש"ס). מסופר שפעם בהתווכח עם כומר אחד וגדר מפסיק ביניהם וראה הכומר כי לא יכול לו נתמלא עליו חימה ושאל את רבי יונתן מה ההבדל בין יהודי לדבר אחר, רבי יונתן השיב לו מיד הגדר הזה שבינינו זה המבדיל וילך לו הכומר אבל וחפוי ראש.

ועוד מסופר שפעם שאל אותו כומר אחד כי יביא ראי' מהתורה נגד אמונת משיח (יש"י ימ"ש) והשיב לו דכתיב (דברים י"ג) כי יסיתך אחיך בן אמוך וגו' נלך ונעבדה אלוקים אחרים, והם טוענים שלא הי' לאותו האיש אב והרי הוא רק בן אמוך.

איש מופת

ידוע כי הרבי רבי יונתן הי' פועל ישועות בקרב הארץ ויצא טבעו למרחוק שהוא איש אלוקים קדוש וסיפרו עליו נפלאות ומופתים גדולים, והי' נותן קמיעות לחולים וכדו' ופועל בהם ישועות, ומסופר דבהיותו עוד בעיר מיץ הי' לו ויכוח עם גלח, וכשראה הכומר שאין לו מה לענות לרבי יונתן נתקצף הכומר ולקח קנה השריפה להרגו, אבל פתאום נתאלס ידו ונתקשה ולא הי' יכול לזוזו, ורק כשביקש מחילה מרבי יונתן אז נעתר אליו, ושוב הי' יכול להשתמש בידו כאחד האדם.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

הרבי ר' יונתן נפטר ביום כ"א אלול שנת תקכ"ד וקשרו עליו מספר רב, הנודע ביהודה בהספידו עליו אמר, דכשם שאי אפשר להכחיש השמש בצהרים, כך אי אפשר להכחיש את עוצם גדולת תורתו ומדותיו הטובות.

על מצבתו חרות על פי צוואתו בזה"ל:

י"ראו כל עובר החרות על הלוחות. הי'איש אשר עמד לנס והי' כשושן פורחת. וישב אל עפר ומראהו מאיש נשחת. נ"א שימו על לבבכם ושוכו בתשובה ניצחת. ת'פלה תרבו בעדו לאלוקי הרוחות. נ'פשו אליו יאסוף ובל תהי' נידחת. ז'כות מעשיכם יגינו כי נפשות ישראל אחת. ל'מדו מוסר לשנוא כבוד ומגדולה תהי' נפשכם בורחת.

מורשתו הרוחנית

ס' כרתי ופלתי על טור יו"ד אשר נדפס בחייו (והשאר נדפסו אחר מותו), ס' אורים ותומים על שו"ע חושן משפט, ס' בני אהובה על רמב"ם הלכות אישות וגירושין, ס' יערות דבש ב"ח דרשות עה"ת, ס' אהבת יונתן על ההפטרות, ועוד הרבה ספרים נדפסו מחידושיו בתורה.

זכות הגליון בשבוע זו

נתנדב ע"י ידידינו היקר והנכבד רודצ'ו"ח

מזה"ר אברהם יהושע הכהן גלאנץ הי"ד

לרגל שמחת אירוסיו בנו ני"ו
למזל טוב ובשעה טובה ומצליחת

ישא ברכה מאת ה' ויזכה לראות ולרוות מעט ועל יו"ח
רב תענוג ונחת דקדושה, בעידה טובה מרובה וגדושה
מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת וכל ברכאן דנפישא

בעתירת וברכת

מערכת

"קול התאחדותינו"

פסוק כי עמך הסליחה למען תורא, אבל באמת זה אינו דהשיות ימינו פשוטה לקבל שבים ואדר"ל (מ"ד בראשית) אין ועתה אלא תשובה, ומבואר בשלה"ק דע"ז רומזים קולות של תשר"ת דאלקים עשה את האדם ישר ושוב ע"י חטאיו ופגמיו נעשה עקום ופגום וחושיו נשברו לשברים ע"ד ואשמה הנפש היא והתקנה לזה שהיה ילולי יליל בתשובה וישוב אל ה' וירחמנו ואז השי"ת ירפא משובתו והיה חוזר לישרות כמקדם וכ"ז ראוי ונכון לכוון בתקיעות של חודש אלול, ועיי' בדב"ק, והיינו להעבירו קול במחנה שלא יטעו עוד אחר ע"ז שהיצי"ר יעלה על לבבם דאין להם תקנה ח"ו לכן העבירו קול שופר לרמוז על הנ"ל, ומה"ט גופא תוקעין נמי בחודש אלול לב לטעה אחר תואנת וטענת הבע"ד כנ"ל, וא"ש.

(ערוגת הבושם)

רמז נ"ל על קריאת שם החודש אלול, כי אלול"ל למפרע הוא ל"ו ל"א, כי אלול הוא מלשון מאלל ארעא, כי טבע בני אדם להיות חוקרין ודורשין ומבקרין ומחפשין אחר מומי בני אדם ומטילין דופי על תלמידי חכמים ויראי שמים ומלעיבין במלאכי אלקים, וכל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ושוכח את עצמו, והנה החודש הזה האחרון הקרוב ליום הקדוש והנורא מזכיר את האדם ואומר אלול מאלל ית ארעא וחוקר ובודק ומחפש אחר מומי בני אדם כל השנה כולה לו לא לעצמו לא מבקר ומחפש ומרגל ובודק, אהה למבוכה הזאת, כי זוכר את כל מעשה עולם ואת עצמו שוכח, עתה העת והעונה קום ובודק וחוקר אחר עצמך, ראו איזה דרך הלכת כל השנה כי קרוב יום ה', וכי יקום אל וכי יפקוד מה תשיבנו.

(ישמח משה)

לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים. א"א הגה"ק זלה"ה אמר, לול"א הוא אותיות אלול"ל, והאמנתי הוא מלשון אומן את הדסה, היינו שע"י חודש אלול נתגדלתי לראות בטוב ה' ברץ חיים שבו נפתח שער לדופקי בתשובה ולהגיע לשורשו ומחצבתו כבראשונה.

(דברי יחזקאל)

אלול נוטריקון ואנכי איהי ל'כס ל'אלהים, כי ישובו אלי בכל לבם כי אז הוא זמן תשובה וע"י התשובה אנכי אהיה ל'כס ל'אלהים, גם כתוב ויהי רוח תשוב אל ה'אלהים ר"ת האות, שגם מה שהאדם פוגם בבחי' יסוד שהיא אוב"ק גם על זה מועיל תשובה.

(חסד לאברהם)

קומי רוני בלילה לראש אשמורת וגו' נכח פני ה'. ע"פ משל לאיש יהודי שהיה דר בעיר שהיה רובם שונאים אותו, והעיר ההוא היתה מתנהגת ע"פ שר העיר שלא היה דר שם, כי אם שהיה בא לפרקים אל העיר ההוא לפקח על עסקיו וצרכיו, ובבוא האיש יהודי להתניב לפניו לבקש צרכיו, היה מוצא תמיד אותן המבקשים רעתו ומדברים שטנה עליו ומשנאים אותו בלב השר, עד אשר לא יוכל להרים פניו לבקש מלפניו שום דבר וידל מאוד. לימים נתייעץ עם סיעת מרחמיהו מה לעשות, ויעצוהו להשכים ולבוא אל השר לביתו קודם יום המיועד, ולהתניב לפניו בטרם יבוא לפקח על עסקיו וצרכיו, עד אשר לא יוכלו המשטנים ומלשינים להשטין עליו, ואז יפק רצונו ממנו, הנמשל הוא שזאת עצה היעוצה לנו מימי קדם, להשכים בתשובה ולהתפלל תפלה ותחנונים בחודש אלול, בטרם יבוא יום הדין של ר"ה כי בא לשפוט את הארץ, אשר על אותו יום נאמר (איוב א, 1) ויהי היום ויבואו בני האלוקים להתניב וגו'. וז"ש קומי רוני בלילה לראש אשמורת, היינו בראש משמורת של חודש אלול, ואז שפכי כמים ליבך נכח פני ה', כלומר דרשהו בהיותו לפניו לבדו, בטרם יבואו בני אלקים להתניב, ואז אין שטן ופגע רע ותמצאו שאלתכם.

(אוהל יעקב)

ועל דרך הפשוט ירמוז הצירוף למה שנוהגין באלול לעשות משמרות, והעיקר לפשפש אז במעשיו, וכמו שפירש רבינו הקדוש מהרצ"ה זלה"ה מזידיטשוב ז"היה לנו הלילה למשמר' לשון משמרת ומסגרת למבדק בחושבנא, והוא וצדקה תהיה לנו כי "נשמר" (ר"ל נעשה משמרות, וגם משמרת ומסגרת ונבדק עצמנו) 'לעשות את כל המצוה הזאת' לא להנאתינו כי אם לפני ה' אלקינו כאשר צוינו, והבן.

(ייטב לב)

ויל"פ בס"ד עפ"י מה דאיתא בפרקי דר"א והובא בטור ריש ה' ר"ה בר"ח אלול א"ל הקב"ה למשה רבינו עלה אלי הרה והי' שם וגו' ותקעו שופר במחנה שלא יטעו עוד אחר ע"ז וכו', וכן הוא אומר אם יתקע שופר בעיר וגו' לפיכך תיקנו שיהיו תוקעין בכל חודש אלול עיי"ש, והקשה הבי"מ מאי ראי' מיימי משופר שתקעו במדבר ומאי ענינו לאלול, ונראה בס"ד דלכאורה יל"ד מהיכ"ת ס"ד שיטעו עוד אחר ע"ז כיון שכמעט באותו פרק נענשו על אותו חטא ועדיין רשומו של עונש הי' ניכר אצלם. אבל הכוונה מדרכו של היצ"ר להתהפך כחומר חותם בשעת עבירה מקטין החטא ושוב כשבא לעשות תשובה מגדיל עוונות עד למרום וממריך את הלב דלא יפעל מאומה בתשובתו ואינו יכול לתקן בימים מועטים את כל אשר העוה כל ימי חייו ועי"ז מתרשל האדם לשוב ע"ד שביאר בסה"ק

לך ענו שיר"ה בשמחה רבה

באותות הערכה והוקרה, אביע בזאת השורה, ברכת מז"ט
בשפה ברורה, קדם מעלת כבוד ידידי עוז המפורסם לשם
ולתפארה, עובד את ה' ביראה טהורה, הוא הגבר הוקם
עולה של תורה, בתוככי מוסדותינו וקהילתינו המעטירה,
רב פעלים לתורה ולתעודה חשיכה כאורה, עומד לימינו
במיטב תבונה ורוח מסורה, פעליו הכבירים לראשו עטרה

הלא הוא הרב החסיד המפו'¹ יחזקאל מז"ה ראטער

שליט"א

רוח החיים של מוסדותינו וקהילתינו הק'

לרגל שמחתו הולדת נכדו ני"ו למזל טוב

אצל חתנו כבנו האברך כמשמעו וכמדרשו, תורה ועבודה היא רכשו
הרב ר' אביגדור יו"ט הלוי שישא שליט"א

שפתי לא אכלא בהאי עידנא דחדוותא, לשגר לו כסא
דברכתא, באותות יקר ורבותא, על אשר יום ולילה לא
ישבות לבוא בעזרתו בעניני רפואה במסירות רבה ונאמנה

תחי נא ברכתי לראשך עטרה, שתזכה לראות ולרוות מכל
יוצ"ח רב תענוג ונחת מתוך שמחה ואורה, חוכות פעולותך
הכבירים למען הפרט והכלל, יעמדו לך על כל צעד
ושעל, ועל הכל תתברך בשפע קודש משמי מעל, וכט"ס.

כ"ד ידידו מוקירו אסיר התודה

יקותיאל יצחק בראך

רב אפסי ארץ נאנאש

גם אני אבוא בשולף היריעה ברגשי הכרת הטובה
על פעולותיו הכבירים למענינו

נחמן בראך

בית שמש יצ"ו

בלקט מספר "מקראי קודש" לשבת - אוצר נפלא על עניני שבת

אקוד על אפי. ואפרוש לך כפי. עת אפתח פי. בנשמת כל חי

צלולת דשבתא

שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו - קדושת ביהכ"נ בשבת > רוממות תפלת שבת

שיחת חולין בבית הכנסת, חמיר טפי בשבת מימי החול, ובאילו מחלל את השבת, הנה על זה כמו צער בנפשי, איך גדל כח היצר הרע, ופק רצונו בשבת יותר ויותר מימי החול, דבחול אינם מדברים כל כך בבית הכנסת בשעת התפילה, בדפפון יוצאים, ואילו בשבת דחמיר טובא, מרבים העם לשוח שיחת חולין, ה' הטוב יכפר בעדם.

(כף החיים, פאלאני - סימן כח אות ט)

שבת ר"ת ש'תוק ב'תוך ת'פלתך

שב"ת, ש'תוק ב'תוך ת'פלתך, רוצה לומר שתוקה מרברים אחרים בעוד שהוא מתפלל, ויותר נראה שיחה ב'ל תמצא, או שיחה ב'שלה ת'אסור וחינוך כדי שיחה לזכרון בין עיניך, דלא מצאתי לגוף טוב אלא שתוקה, ובפרט בתוך התפילה.

(כף החיים, פאלאני - סימן כח אות ט)

את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו (ויקרא כו. א). לכאורה מה ענין היא להזכיר אחר צוות שמירת שבת 'מקדשי תיראו'. אלא י"ל דמוהיר התורה 'את שבתותי תשמורו', אבל אין להיעשות מזה יום מנוחה וישיבה ושיחה בטלה בביהכ"נ ח"ו, רק זכור 'מקדשי תיראו' הביהמ"ד יש לו קדושה יתירה, אפי' בחול וכש"כ בשב"ק.

(ערוך המור - פרשת בהר עה"פ את שבתותי)

שלא לדבר קודם התפלה

היו מקפידין שלא לדבר שום דיבור בשעה שהשליח ציבור עומד אצל העמוד, דהיינו מאדון עולם עד אחר עלינו, כי כל האזהרות שהזהירו אמאן דמשתעי בבי כנישתא, היינו בשעת התפילה, ולפעמים כשהי' צריך מוה"ר רפאל (מבערשיד) ז"ל לדבר דבר נחוץ, הי' הולך לחוץ עם אותו אדם, ושם דיבר עמו. ומר' חיים שמעתי שבשבת האזהרה ג"כ קודם התפילה, כדאיתא בזהר ויקהל 'דאותה קדושה שיש בחול בשעת התפלה, יש בשבת קודם התפלה'.

(פאר לישרים, קאריין - אות קה)

אוי לאותה בושח

שירו לו וגו' שיחו בכל נפלאותיו (תהלים קה. ב). והשתא מקיימין חקרא כמשמעו שירו לו זמרו לו או שיחו, כי בעוה"ר משיחין בפסוק

בית הכנסת

כל הכחות למעלה באים בזכות ישראל המשבחים בשירות ותשבחות בבית הכנסת

גם יום שבת קודש שמחה לכולם, וכולם שמורים למעלה ולמטה, ועם הקדוש מקדימים לבית הכנסת, ומשבחים בשירים ותשבחות, וכולם שמחים למעלה ולמטה, והמלאכים בשמים אומרים אשריכם עם קדוש שבארץ, ש'ו' יתברך מתעטר בכם, וכל הכחות למעלה שמחים בזכותכם.

וכיון שנכנסו הציבור לבית הכנסת, אסור לדבר אפילו לצורך בית הכנסת, אלא רק בתפילות ותשבחות ותורה, ומי שמדבר ועוסק בדברים אחרים, ובפרט כמילי דעלמא, זהו הבר נש שמחלל שבת, אין לו חלק בעם ישראל, שני המלאכים הממונים על כך ביום השבת, מניחים ידיהם על ראשו ואומרים, אוי לפלוני שאין לו חלק בקדוש ברוך הוא.

ועל כן צריך להשתדל מאוד, ולעסוק בשבת קודש אך ורק בתפילות שירות ותשבחות, ולימוד התורה, כי היום הזה יום שבת קודש, יום של הנשמה ולא של הגוף, ולכן אומרים 'נשמת כל חי' בשבת קודש, שבו מוזכר הנשמה והרוח בלבד, וכן השבח הנפלא 'אל ארון על כל המעשים', שיש בו כ"ב אותיות, והוא שבת גדול העולה על כל השבחים.

(עפ"י זוהר - ויקהל דף רה.)

בבתי כנסיות ובבתי מדרשות תקבצו

אף על פי שגליהם לבין האומות לא תעשו כמעשיהם וכו', והשבתות תשמורו ובבתי כנסיות ובבתי מדרשות תקבצו, אני ה', נאמן לשלם שכר.

(מדרש לקח טוב - פרשת בהר)

דיבור חול בבהכ"נ

אסור לדבר בבהכ"נ דיבור חול בשבת.

(פרי עץ חיים - שער השבת פרק יט דף תכט)

שבת בשבת

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

ע"י השבת מעבירין ממנו עול מלכות ועול ד"א

וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, אפשר לומר רמז ש"ם ר"ת שבת מילה כידוע שב' אותיות נאמנים צריך להיות לבר ישראל ובחול הם תפילין ומילה, ומזה דרשו רז"ל (ברכות ו.) וראו וכו' כי שם וכו' אלו תפילין שבראש, והענין לדעתי פשוט כי כל המקבל עליו עול תורה והיינו עול מלכות שמים מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ (אבות פ"ג מ"ה) ובתפילין שמורה קבלת עול מלכותו יתברך עלינו, ומילה הוא חותם חתים לעבד למלכו של עולם יתברך שמו, ובשבת גם כן (גרמז בר"ת שם ה', שם ר"ת) שבת ומילה, כי שבת הוא אות, כי ששת ימים עשה וכו' הוא יתברך קונה שמים וארץ, ועל כן ויראו ממך. ואפשר לתת רמז זכור א"ת יום השבת לקדשו (שמות כ' מ) א"ת ר"ת אות תפילין, ר"ל מה שבחול עושה מצות תפילין אות זה יום השבת לקדשו אם מקדש השבת כראוי עושה זה פעולתו תמורת אות של תפילין.

(שבט מיהודה)

דומרה. וגם בכל נפלאותיו, ר"ל גם בתפלת שמונה עשרה שמספרין גבורות ה' ונפלאותיו איך שמוריד גשמים ומללים, ומחיה מתים, ורופא חולים, ומברך השנים, ומקבץ נדחי ישראל, ומכרית המינים, ובונה ירושלים, ושומע תפלה, ומספרים איך שעושה בכל יום ובכל עת ניסים ונפלאות הגדולים עמנו. והם מדברים אז דברים בטלים, או לאותה בושא או לאותה כלימה, מורדים ופושעים בחיוב מלך, אין זה אלא כפירה סוררה אין אלקים כל מומיותיו ח"ו.

(ישמח משה - ר"פ וישב)

קדושת תפלת שבת

יש לכוון בתפילת שבת יותר מימות החול

עולת שבת בשבתנו על עולת התמיד ונסכה, צריך לכוון את הלב בעניני שבת ובתפילות, למעלה למעלה הרבה יותר משאר הימים, וזה פירוש הפסוק 'על עולת התמיד', כלומר 'עולת השבת' תחיה למעלה 'מעולת התמיד'.

(עפ"י הוזהר - פרשת אחרי דף עט ע"ב)

מכל מיני בשמים

וכל צלותין דישאל ריחא דלהון, כריחא דמר ולבונה וכל אבקת רוכל, וזהו בשאר יומין, אבל בשבתות וימים טובים (התפלה) חשיב עליה מכל מיני בשמים.

(זהו"ק - פרשת פנחס רע"מ דף רמג ע"ב)

בני ישראל דומין למלאכי השרת ביום השבת

ישראל ביום שבת דומין למלאכי השרת קדושים, אין עסקיהם כי אם הלל ושבח ליוצרים.

(תולעת יעקב - סתרי תפלות שבת ומועדים)

קראים ונאספים לקדש אותם

ומעם מקראי קדש, שיהא ביום הזה כולם קראים ונאספים לקדש אותם, כי מצוה היא על ישראל לחקבץ בכית האלקים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפלה והלל לאל בכנסת נקה, ולעשות אותו יום משתה כמו שנאמר בקבלה (נחמיה ה' י) לבו אכלו משמנים ושתו

ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לארוננו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם וכו'.

(רמב"ן - פ' אמור כג ב')

התפלה מן התורה

הרמב"ן למד מן המקרא שצריך להתאסף ולהתפלל בצוותא בתפילות שבת ויו"ט, שע"ז נאמר מקרא קודש להיות קראים ונאספים לקדש אותו בפרהסיא, ואיכא בזה 'חייבא מן התורה'. ולפי"ז יש להחדש: א. דאף לפי מה דנקטינן דתפילה הוא מדרכנן, מ"מ י"א שבשבתות ויו"ט תפלה מן התורה. ב. דבעינן מן התורה בתפילה עשרה גדולים בני י"ג שנה וב' שערות,

דכל פרהסיא עשרה משמע, ולפי"ז ראוי לחוש לזה ולהדר אחר גדולים שידוע שהביאו ב' שערות, דבדברי תורה בעינן בידוע שהביאו ב' שערות.

(פרי מגדים - סי' קו"א סק"ג / סי' תצ מ"ז סק"ב)

תפילות שבת מעלין תפילות כל השנה

ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו (בראשית ב. ג.) י"ל הפירוש עפ"י דברי הוזה"ק (ח"ב דף פת) כל ברכאין דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, ונדוע נמי אשר כל תפלות החול יש להם עליה ע"י תפלת שבת כדאי' במגלה עמוקות (אופן קמא), שלכן סופי תיבות של קדוש יושב תחלות הוא שבת, וזה לדעתי הרמז בפסוק (תהלים לה ב) אברכה א"ת ה' בכל ע"ת עם הכולל גימ' שבת עם המילוי כזה שיין ב"ת ת"ו, והיינו שכל הברכות שיבואו לי בכל עת שאצטרך לברך עליהם את השי"ת, וגם כל תפלות החול שאתפלל ואברך להשי"ת בכל השבוע, הכל הם בשורש שבת, ההשפעות של החול בשבת העבר והעלויות של התפלות בשבת הבא, וזה ויברך אלהים את יום השביעי, לשון ברכה, שברכו שכל השפעות וברכאין של ימות החול יהי' ע"י יום השביעי, וגם כן הוא לשון הרכבה שחרכיב הקב"ה את כל תפלות של ימות החול שיתעלו ע"י תפלות שבת, נמצא שתפלות חול מורכבים יחד עם תפלת שבת ויחדיו יתעלו.

(שפת אמת, ברעזאן - פרשת בראשית ב"ה ויברך אלקים)

לכן עיקר להשיג התפלה שהוא ברצון הקדום ושיקובל התפלה הוא בשבת, ואז יש לאדם כח זה לגשת לפני הקב"ה ולבוא בטענה לפניו לומר: רבונו של עולם, הלא היום נתגלה בי בחינת ניצוץ הקדוש, שהיא בחינת נשמה יתירה, שהיא חלק אלוך ממעל כביכול, בחינת אדנותו יתברך, א"כ עי"ז תזכני נמי להפיק הרצון הקדום, דהיינו התפלה הסדורה שם עוד מקודם בריאת העולם, רק עתה ע"י העיונות נעשה מסך מברזל, אבל בשבת שנסתלק המסך המברזל והחלונות פתוחים ומכוונים, וזכיתי לחלק אלוך בחינת נשמה יתירה, שהוא בחינת אדנותו יתברך שהיא באה מבחינת בינה כנודע, שהיא בחינת אחי"ה בחינת מוחשבה, נמצא שזכיתי שנתגלה בי המחשבה תחלה לסוף מעשה בענין זה, א"כ תזכירי נמי להשיג מבוקשי ג"כ שיתגלה סוף מעשה במחשבה תחלה, ושאוכל להשיג הטובות והישועות שמוכנים תמיד שם עבורי ועבור כל ישראל, זה המענה יש

להאדם בשבת ר"ת שגורה תפילתי בפי כנ"ל, ועי"ז זוכה בטענתו. (שפת אמת, ברעואן - פרשת ויגש עה"פ ויגש אליו) **בשבת יש להתפלל מתוך הסידור** בשם האר"י, דבשבת אין להתפלל בעינים סגורים, וטוב להתפלל מתוך הספר. (שלמי חגיגה, אלגאוי - עמוד יד / שערי תשובה - או"ח סי' רסו סק"א)

שבת בשבת

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

קדושת שבת וקבלת נשמה יתירה הוא מנחם קבלת מסי"נ בק"ש כל ימות השבוע

ביומו נתן שכרו. ר"ת שבת. הנ"ל עפ"י מה שכתבנו בענין קדושת השבת הוא ע"י מסירות נפש כמ"ש 'ביום שבת קודש שמך יתקדש' [ענין זה נתבאר בדה"ק בכמה מקומות אשר אור קדושת שבת זוכים ע"י שבכל השבוע בעת קריאת שמע מקבל ע"ע עומ"ש וקבלת מסירות נפש כראוי, עי' בדה"ק פר' בראשית ד"ה ויברך, וכ"ה בפר' קדושים ד"ה איש אמו ואביו כו', ושם פי' 'זכור ושמור' היינו קדושת ש"ק 'בדבור אחד נאמר' היינו תלויים ועמידים על היחוד באחד בק"ש, ועוד] 'כי עיקר ענין הקדוש' הוא ע"י מס"נ [ובפר' קדושים כתב: שורש הקדושה הוא ענין מס"נ כמ"ש ונקדשתי בתוך בני"י כי ע"י המס"נ כל ששה ימים הם ההכנה לשבת כי עי"ז נעשה אח"כ השבת בעליית הנפש ונתוסף לו אח"כ נשמה יתירה בשבת] וז"ש 'ועל מנוחתם יקדישו את שמך' שעיקר מנוחת הנפש להחזירה לשרשה, וזהו 'מנוחה ושמחה' זה משמחתך ששמחת בו. כי זהו עיקר שמחתו של יעקב אבינו ע"ה ה' להביא השמח' להבורא ב"ה מה שיהי לעתיד לבא וגם הוא לא ה' לו שום שמחה בעוה"ז רק מה שיהי הגאולה לע"ל. וז"ש (תהלים נג, יז) בשוב ד' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל כו', וז"פ המנחיל מנוחה כו' אותיות נחל ר"ת 'נוצר' 'חסד' 'לאלפים' כי בשבת מתגלה הרצון העליון בחי' נח"ל. וז"פ (דברים יב, ט) כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה הנחלה זו ירושלים. אך ביום שבת מנוחה נתעורר נחל העליון ע"י המס"נ, וזהו מנוחה שלימה שאתה רוצה בה שיהי' הרצון במס"נ. שמח נפש עבדך כי אליך ד' נפשי אשא (תהלים פו, ד) כמבואר במ"א. וזהו סמיכת הפסוקי' "ביומו" "נתן" "שכרו" "ר"ת שבת" כי אליו הוא נושא את נפשו. פי' ע"י המס"נ זוכה לקדושת יום השבת.

תפארת שלמה

להתענג על ה'

בימות החול עבודת התפלה היא מתוך עמל ויגיעה, להתבונן בגדולת ה' עד שמוליד אהבה ויראה, ולהוציא מלבו כל רצון זה, שכל זה הוא על ידי מלחמה גדולה עם היצר, והוא בחינת יעקב עבדי בחינת אתכפאי, תפלת השבת, לעומת זאת, היא בבחינת מנוחה, אתכפאי, היינו התענג שבת מהתבוננות והשגה בגדולת ה', והוא בחינת ישראל, שיר א-ל.

(לקוטי תורה - פרשת בלק דף עב ע"א)

יש אנשים שמתפללים בשבת במרוצה, הוא מסיטרא דינא. גם יש אנשים שמתפללים התחלת התפלה שהוא עולם העשיה מאוד במרוצה, והם שוטים, כי אפשר שנשמתן מעולם עשיה וצריכים לתקנו. [ממוהר"ר רפאל ז"ל].

(אמרי פנחס - שער התפלה אות כא)

בכח התפילות שבת אכילתו תחיה לעונג שב"ק בקדושה

והנה ענין אכילה זו דשבת הוא על סדר וסגנון א' עם אכילת כהנים ששניהם בחי' המושבה מלמעלה למטה כנ"ל, ולכן כמו שבאכילת כהנים היו

צריכים לברך תחלה כדי שעי"ז יהי' המושבת אא"ם, ושיהי' לו כח להמשיך ע"י האכילה כמור"כ כדי שיוכל להמשיך ע"י עונג שבת את תענוג עליון הנ"ל, צריך מקודם להתפלל בכונה שאם יאכל בשבת בלא תפלה בכונה לא יעשה כלום ויתפשט התענוג גשמי של המאכל בחיצוני, וזולתי כאשר יתעורר תחלה בתפלה בקריאת התפלה בכונה, אזי ימשיך אח"כ באכילתו את העונג העליון כמו

שהי' בבשר הזבח וכהנים הברכה תחלה כמו"כ בשבת הקריאה
תתפלה הוא כמו"כ ברכה על מצות האכילה בשבת וד"ל.

(דק מנצחין, מהצ"צ - דף צג ע"ב)

מעלין תפילות ימי החול

היות שהתפלות שהתפלל אדם בימי החול לא יהיה בהם הכח
ההוא, עכ"ז הם מתעכבים עד יום השבת שבו דרך עליית תפלות
השבת יעלו עמהם שאר התפילות. ויש סמך לזה בזהר פ' פקודי
בהיכלות בהיכל ראשון ע"ש.

(פרדס רמונים, רמ"ק - שער טז פרק ה)

והנה ביום השבת כי אז יש תוספת לנשמה, הנה יש בתפילתנו
כח לעלות עד היסוד, כי שם מקום הנשמות, אך בחול אינם עולים עד
שם, רק מתעכבים עד יום השבת, ואז עולות יחד עם תפלת שבת
וכו'.

(פרי עין חיים - הקדמה שניה סוף דרוש ב)

ש'מעשה בקולי ת'היינה

כתבו המקובלים שכל התפלות שמתפללים בכל ימי השבוע עולים
בשבת, וזה נרמז בפסוק (תהלים קל, ב) ה' 'שמע בקולי ת'היינה אונך
קשובות ר"ת שבת, וכן (שם צד, יב) ב'רוב ש'רעפי ב'קירבי ת'נחומיך
ישעשעני נפשי ר"ת בשבת, והפ' שבתוספות נפש באותו
השעשוע שבא לאדם בשבת כל מה שאדם מכווין בשרעפיו לדבר
מצווה ומכוון בתפלתו בשבא שבת, אזי הנפש יתירה מעלה אותו
השעשוע לדרגא עילאה לעילא, לכן איש אמונות ר"ב ברכות (משל
כת, ב) ס"ת שבת, וכן ממכון 'שבתו' השניח (תהלים לג, יד) קרי ביה
שבתו פת"ח תחת השין. וזה עולת שבת בשבתו, ומה הוא העלייה
על עולת התמיד שהם תפלות שנתקנו כנגד תמידין (ברכות כה), ועו"א
ביום השבת מה שאדם מתפלל בכל יום ויום מימי השבת שהם ימי
השבוע שכל א' נקרא על שם שבת, א' בשבת שני בשבת, אותן
התפלות ממתנין עד יום השבת לכן חזר ואמר ביום השבת בעצמו
שבאותו פרק יערכנו לפני ה' שמעריכין ומסדרין אותו לפני ה'
וכו'.

(מגלה עמוקות - מהוד"ב פרשת אמור אופן ב)

הטועה יפשפש במעשיו ויתעורר בתשובה

טעה והתפלל תפלת חול וגומר אותה ברכה כו', כדאיתא בפרק מי
שמתו, ומבואר במור סימן רסח. ומצאתי מי שאירע לו כן ודאג בכל
השבוע, כי הוא סימן רע שנהג בקודש כמו חול, על כן יפשפש
במעשיו ויתעורר בתשובה.

(של"ה הקדוש - מסכת שבת פרק גר מצוה אות לד)

לפי שהתפילות עולות עד הכתר, התקינו במוסף 'כתר יתנו לך
וי' אלהינו'. כלומר, כל התפילות של יוצר שהתפללו ישראל עולות
עד הכתר. ולפיכך אנו אומרים 'כתר יתנו לך' בתפילת מוסף ולא
בתפילת יוצר, כי בתפילת יוצר עדיין לא הגיעו התפילות עד הכתר,

אבל בתפילת מוסף כבר הגיעו התפילות עד הכתר, כי כבר נשלמו
תפילות יוצר ועלו לכת"ר וכו'.

(שערי אורה - שער השני הספירה התשיעית)

הזמן מוכשר להתפלל למעלה מטבעו ולהמשיך ישועות

דאם אדם מתאמץ בתפילה יותר מכפי טבעו הרגיל, פותחין לו
כנגדו מן השמים למעלה מן הטבע, ואפי' שאינו בדאי, וזה נקרא
תנייה שאינו דרך הפתח הרגיל. ויש לדקדק דמדקאמר תחילה זה
חותר מבפנים דדיינו המלך שהוא בפנים, משמע דמשעה שנתן
דעתו להתאמץ בתפילה, אפי' טרם שהתחיל להתפלל, תיכף חותר
מבפנים, וזה עצמו הוא מסייע ונותן כח לאדם לתפילה. וזה ה' שפתי
תפתח, מכלל שהן סגורות. אך להתאמץ בתפילה כ"כ אינו דבר נקל
לכל איש. ונראה שעכ"פ בשבת דכתיב (יחזקאל מז, א) ביום השבת
יפתח וגו', שאז בלא"ה השערים פתוחים, זה עצמו נותן כח לאיש
להתחיל להתאמץ בתפילה, ואז ממילא הפתיחה שע"י התפלה היא
באופן אחר לגמרי, וע"כ גם בשבת אומרים ה' שפתי תפתח.

(שם משמאל - פרשת תולדות שנת תרעג)

ע"י שילמוד ויתפלל בשמחה והתלהבות בשבת, ישפיע על ימוח"ח
השבת שורש יסוד התפילה, כי התפילה נשאבת מקדושת שבת,
והמקדש עצמו בקדושת שבת לפי כח זה והבין ל' צלולת בימי
החול, וכפי שמתלבש עצמו בקדושת שבת, כך יכול להוריד השפעות
טובות ולבטל גזירות בתפילתו בימי החול, ונכלל זה גם בכו"ש (בזהר)
דימי החול מתברכין משבת וכו'. וכאשר התורה והתפלה
בהתלהבות שמחה גדולה בשבת, בכח קדושה זו בנקל יכול
להתפלל וללמוד בימי החול ג"כ בהתלהבות בשמחה גדולה.

(אור התורה, לר"ש תאומים - פרשת ויקהל עמוד ד)

בשמחה גדולה

ולתפלל ביום השבת בשמחה גדולה.

(מאור עינים - בהנהגות ישירות אות יד)

אמירת בקשות ותחנונים בשבת קודש

בענין אמירת בקשות ותחנונים בשבת קודש, אמר הגה"צ ר'
בנימין ראבינאוויטש זלח"ה, שעל רוחניות מותר להתפלל, ועל
גשמיות אפשר להתפלל בנוסח "מי שכירך" וכמו שעושים לחולה.

(עבודת בנימין - שער השבת)

ויש אומרים כי מעט שלשה תפילות, כי שבת נקרא כלה לישראל,
כמו שהיו אומרים בואי כלה. והכלה צריכה שלשה דברים, קידושין,
ומתנה, ואח"כ יהוד, כן בתחילה אתה קדשת שהוא קידושין, ואח"כ
ישמה משה כמתנת חלקי שהיא המתנה, ואח"כ אתה אחד לשון
ייחוד.

(דרשות ר"י אבן שועיב, תלמוד הרשב"א - דרוש לשמועות)

ואין תפלת יום שבת כתפלת ימי החול.

(ראשית חכמה - שער הקדושה פ"ז אות קא)

חלית פניך בכ"ל ל"ב גימטריא שבת

ונודע שהמדות נקראים
שערים והם זיינן שערים,
ותפלה נקראת עבודה
שבלב כמאמר חז"ל (תענית
ב) איזה עבודה שבלב זו
תפלה כי עיקרה היא לכוון
לבו היטב לאבינו שבשמים,
ועי"ז נעשה התיקון ברומו
של עולם בהמדות שהם
זיינן שערים. אמנם בימות
החול אי"ל לכוון לבו היטב
בהכנה דרבה הראויה, אלא
כל תפלות של ימי החול
נתעלים בשבת, שאז
קדושת היום גורם לנו
לכוון הלב היטב כראוי.
לכן חלית פניך בכ"ל
ל"ב (תהלים קיג, נח) גימטריא
שבת, רומז שבשבת

מסוגל לחלות ולהתפלל בכוונת הלב, לכן נתעלים אז כל תפלות
החול וכו'.

(שפת אמת, ברעואן - פרישת בהעלותך בדי"ה או יאמר
בהעלותך)

תפילת היחיד מתקבלת כבעשיית

איתא בתיקוני זוהר תיקון כא, דיום שבת נחשב כעשיית,
ומתקבל גם תפלת יחיד.

(תכלת מרדכי, בערואן - פרישת נצבים אות יז)

הגם שהמתפלל על גשמיית צריך להצפין ולהסתיר התפלה
מסמ"א שלא תהיה קטרוג, בשבת קודש שאז נשבתין הקליפות, יכול
להתפלל גם בעבור עצמו. וז"פ אומרים (פסחים סה) **הכל מודים בשבת**
דבעינן נמי לכב, שבשב"ק גם המקטריגים מודים לישראל ועונים
אמן.

(קול יעקב, מבעל מלא הרועים - פרישת דברים אות ט)

אנו רואים שבשבת אפשר להתפלל בכוונה יותר מבימי החול,
סיבת הדבר היא, בגלל ההארה האלקית שמאירה ומתגלה בכל נפש
מישראל יותר מבחול, והיא הנשמה היתירה.

(אור התורה - ויקרא עמוד תריג)

לא יהי דבורך של שבת כדבורך של חול

אמנם זאת צריכנא למודעי, שלא זה בלבד שצריך להוסיף בו
בשירות ותשבחות רבות, אלא אף בדברי שבחין והשירות והלולים,

שבת בשבת עניני שבת קודש בפרשת השבוע

כל הברכות תלויין ובאין בזכות השבת

בפסוק ובאו עליך כל הברכ' האלה והשיגוך כי תשמע בקול
ה' אלקיך. כל הברכות הוא שורש הברכות. כדאיתא בזוה"ק
על ברכת השבת כיון דלא אשתכח בי' מזונא מה ברכתא
אשתכח בי' אלא כולהו ברכאין בשביעאי תליין כו'. ולכן
פורט הכ' אח"כ ששה ברכות פרטיות ברוך בעיר בשדה פרי
בטנך טנאך בבואך בצאתך. מול ששת ימי המעשה. אבל כל
הברכות הוא שורש הברכות והוא ברכת שבת שאין הכל
מוכנים לקבל אלה הברכות רק בג"ז בכח התורה. כי תשמע
בקול כו' עי"ז והשיגוך כמ"ש את הברכה א' תשמעו כמ"ש
מזה בפ' ראה. [ויתכן לומר כי בעבור זה אומרים אלה
הברכות במוש"ק. ושוב מצאתי מזה בסידור ר' הירץ ז"ל
במש"ק שם].

(שפת אמת)

שאומרים אותם ג"כ בימי
החול כמו ביום השבת,
מ"מ לא יהיה דבורך של
שבת כדבורך של חול,
ומתפרשים חמה בדעת.

(סידורו של שבת - ח"א שורש ה
ענף א עלה א)

התיקונים כמו בזמן שבית המקדש חי' קיים

ידוע כל כוונת צפית
הגאולה העתידה ואשר
מחכים בבנין בהמ"ק
ולחקריב קרבנות הוא,
לעשות תיקון היהודים
בשלימות בכל העולמות
כמקדם, כמש"כ בכל
הקרבנות (ויקרא כג, לו)
להקריב אשה לה', אמנם
בקרבנות שבת לא נאמר
בכל המקרא אשה לה', כי

אמנם בשבת אין צורך לעשות היחוד ע"י קרבנות, כי היחוד נעשה
ממילא בקדושת שבת, ע"י תפלת שבת כמו בזמן שביחמ"ק קיים.
וזוהו שאנו אומרים 'אוחבי ח' המחכים בבנין אריאל', לעתיד לתקן
היחוד הנח עתה 'ביום השבת שישו ושמוח', כי גם עתה נעשה
כמוה ביום השבת.

(תפארת שלמה - פ' תולדות בדי"ה וישבת)

אסרו חז"ל לשאול צרכיו בשבת, כי שבת היא יום הנשמה ולא יום
הגוף, לכן אין שואלים בשבת בצרכי הגוף.

(ראשית חכמה - שער הקדושה פרק יד)

עיקר שבת יומא דנשמתין לתורה ותפלה

עיקר יום השבת הוא, להתדבק בחשי"ת בתפלה ותורה, ולזה
קורא הזוהר (ויקהל רה) האי יומא יומא דנשמתין, ולא יומא דקיימא
בגופא, ר"ל שמאיר שורש הנשמות על הנשמות שבגופים, והם
נכספים אליו, וזה נקרא תוספות נשמה יתירה, וכל זה נרגש
בתפלה, לכך צריך להזהר בתפלת שבת מאד מאד, כי זהו עיקר
השבת, לא כמו שהושכים המון עם אפילו בעלי תורה, שאינם חרדים
על דבר השי"ת ומוזלזלים בתפלה, יום השבת בעיניהם ענין אחר לא
ידעתי מה, אבל האמת הוא כמו שכתבתי, וכל זה הוא דברים
אמתיים בנינים על פי דברי חז"ל בזהר והאריז"ל ושאר מפרשים,
וקצת מדברי רבותינו הקדושים הנ"ל ית"ש החונן לאדם דעת.

(יושר דברי אמת - סימן מו / דרך אמת - פרק טז)

פְּהוּרִים יִרְשׁוּהָ וִיקְדְּשׁוּהָ / פְּעֻשֵׁי צְדִיקִים

איחור התפלה כדי שילמדו מקודם

בעת שקבלו אותו [הגה"ק המהר"ם שיק] לרב דחוסט היה אז חמי זקני אברך תלמיד חכם מופלג כידוע והיה לו התקרבות אל הרב, ושמע אז שאמר מרן זצ"ל שיאמר בדרשה שיתפללו בשב"ק בבוקר השכם, כדי שלא יעברו זמן תפלה ויברכו ברכות לבטלה, והגאון זצ"ל לא דרש מזה כלום, ושאל אותו אח"כ חמי זקני זצ"ל, הלא רבינו אמר שידרוש אודות זמן תפלה, ולמה שינה דעתו הגדולה. השיב לו, על שנודע לו ושאל מה עושים בשבת קודש קודם התפלה, ואמרו לו שכל אחד עוסק במה שיודע, האנשים פשוטים אומרים תהלים ומעבירין הסדרה, ובני תורה גפ"ת, ואחר התפלה מה עושים, אמרו לי שהרבה מהם הולכים בטלים, אמרתי אם כן הוא טוב יותר לסמוך על השיטות שאינו ברכה לבטלה, אף שמאחרים זמן תפלה, ולא ילכו בטל.

(דרכי משה החדש - אות עה)

למען לא יפרקו עול

מרן רביה"ק מסאטמאר זצ"ל אמר בטעמא דמילתא, אשר הנהיג בבתי מדרשו להתפלל בשבת בשעה מאוחר, מפני שבמקדמת דנא היה נוהגין בשבת לאחרי צ"ל לילך לביקורים לקרובים ולידידים איש ואשתו, ודבר זה גורם לכמה רעות ולפריקת גדרי הצניעות, ע"כ שיכל בדעתו להתאחר בהתחלת התפלה למען יגמרו התפלה בזמן מאוחר שעד שיאכלו סעודת שבת וישנו שינת הצהריים כבר יהיה סמוך לזמן מנחה. ושמעתי עוד שמרן ז"ל אמר לאחד שכל זמן שהעולם בביהמ"ד ומאחרים בתפלתם ודאי שאז מתנהגים כשורה, אבל אח"כ אין מובטחים, וכו'.

(ישראל והזמנים - סי' כח פ"ב)

באמת מי שטעם טעם הכנה קדושה לתפלת שבת קודש, על ידי לימוד קודם התפלה איזה שיעור גמרא ותוס', ואח"כ איזה ספר חסידות וזוהר הקדוש, זה בודאי יבין קצת הטעם האיך קבעו זה להתפלל שבת במאוחר כמעט בקביעות.

(תורת א', שאפראן - ח"ג מכתב לד')

אם התפללו זה פונה לכרמו

מרגלא בפומיה דהרה"ק ר' אורי מסטרעליסק זל"ה, ללמד זכות על המתאחרים להתפלל, כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו עד עמוד בתפלתם, כי תמיד עול מלכות שמים מרגלא בפיהם כי צריכים להתפלל, משא"כ באם התפללו אזי זה פונה לכרמו וכו' ועול מלכות שמים ח"ו משתכח בפיהם.

(אמרי קדוש, סטרעליסק - עמוד לט)

לימודים מסוגלים לתפלה בכוונה

הרה"ק מוהר"ם מקרעטשניף זצלה"ה, אמר שהלומד מס' ברכות, סגולה הוא שיוכל להתפלל בימי חול בכוונה, והלומד מס' שבת, סגולתו הוא, להתפלל בשבתות בכוונה, והלומד בסה"ק 'נועם אלימלך' מסוגל לענוה, והלומד סה"ק 'קדושת לוי' מסוגל להמתקת הדינים.

(שער האותיות, קרעטשניף - עמוד כט)

אמר [הרה"ק רא"ז מקרעטשניף זי"ע] שמעולם לא הי' חולה רק עד שב"ק, כי בשב"ק מעבודת התפילה בזיעה חלפו והלכו כל מיני חלאים ממנו.

(רזא דשבת, קרעטשניף - מאמרים עמוד צח)

שיר וקו"ל תודה

מריחוק מקום וקירוב לבבינו, ברכת מזל טוב תמופנה שפתותינו, קדם ידידינו וידיד כל, על כל מכיריו נערץ ומהולל, ושמוא"ל בקוראי שמו, טעמו ונימוקו עמו, הכה"ן הגדול מאחיו, יראת ה' חופץ על פניו, דולה ומשקה מתורת רבותינו לאחרים, שבחו בפי ישרים, לשונו עט סופר במלאכתו, כה"ן שיפה דעתו, ידיו רב לו בתורה ובחסידות, איש האשכולות, לו יאתה לו התודה והברכה על עזרתו הנכונה, תמיד בכל עת ועונה, למען גלוינו המפורסם ברננה, ובמיוחד במדור "משולחן מלכים" להרוות צמאון עדת מי מנה

האי ניהו האי גברא רבא ויקרא, נודע לעוז ולתפארה,
זכה לקירבה ולידידות אצל מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע
ולהבול"ל אצל מרן רבינו הגה"ק שליט"א

הרה"ג רבי

שמואל הכהן פרידמאן

שליט"א

אבר מערכת "קול התאחדותינו"

לרגל שמחת אירוסים נכדו ני"ו בסימן טוב ובמזל טוב

בן חתנו כבנו ידידינו האדם היקר באנשים, ראש וראשון לכל קרשים

מוה"ר אברהם יהושע הכהן גלאנץ הי"ו

ותהי נא ברכותינו עטרת לראשך, שמשמחה זו יושפע תמיד שמחות באהליך, ואך טוב וחסד ירדפוך, לאורך כל ימי חייך, ותזכה להמשיך בפעולותיך, ותמיד נספר תהילתיך, וראה בנים לבניך, עוסקים בתורה ובמצוות כאוות נפשיך, ותמשיך בהרמות גלוינו, שופרה של קהילתנו, ויהי נועם ה' עלינו, ומעשה ידינו כוננה עלינו, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו, ומלכנו מרן רבינו הגה"ק שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

הזאתמים למען שמו באהבה ובהודאה

מערכת "קול התאחדותינו"
באה"כ

מערכת "קול התאחדותינו"
באה"כ

סימן טוב ומזל טוב

משולח מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור כ"ק אדמו"ר מפינסק קארלין שליט"א

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום א' פרשת קרח, ער"ח תמוז, תשפ"ג לפ"ק

סאטמארער שטיבל איז דא עפעס, אבער אזוי ווי דא איז נישטא אין ערגעץ.

רבינו: יא כ"ה, דא איז זייער שיין דער פארטאג'ס. **האדמו"ר מפינסק קארלין:** כ'זאג אז די ירושלימער אידן מעגן זיך שעמען, די ארבייטער'ס דא לערנען מער ווי די כולל יונגעלייט אין ירושלים.

רבינו: אוודאי, עס הייבט זיך אהן שוין גאר פרי, פיר-פינעף אזיגער פארטאג'ס קומען שוין אידן עוסק זיין בתורה.

האדמו"ר מפינסק קארלין: כ'מיין אז ס'איז נאכנישט געווען אזא דור, אזויפיל תורה און אזויפיל חסד, ס'איז נאכנישט געווען אזא דור.

רבינו: ברוך ה', אסאך זאכן איז בעסער ווי ס'איז אמאל געווען, אידן זענען זיך קובע עיתים לתורה, מ'געבט צדקה, שיינע שטובער, ערליכע שטובער, עס איז זייער ערליך דא.

ביי די נאכט איז אויך שיין דא, ביינאכט איז אויך פול דאס ביהמ"ד.

וכיבדו רבינו בברכת להיב

ובירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן הצלחה רבה און סייעתא דשמיא, בורר צו זיין אסאך ניצוצין דא אין אמעריקא מיט ברכה והצלחה.

האדמו"ר מפינסק קארלין: אמן, דער אויבערשטער זאל העלפן דער רבי זאל זיין געזונט און שטארק, קענען מגביר זיין היילים, תלמידים, לתורה און יראת שמים און פירן די גרויסע הייליגע עדה על מי מנוחות.

מוה"ר שמואל חבון פריערמאן, משב"ק: עס האט געפרעגט דא איינער אויב דער נגון אויף 'קה אכסוף' צי דאס שטאמט אויך פון קארלין?

רבינו קדם פניו בברכה ודרש בשלמו

רבינו: ווען איז מען געקומען?

האדמו"ר מפינסק קארלין: היינט צופרי.

רבינו: מ'איז געקומען אהער קיין קרית יואל?

האדמו"ר מפינסק קארלין: יא אוודאי, כ'בין געקומען צום רבי'ן, נישט קיין קרית יואל.

רבינו: מ'גייט זיין דא שבת אין קרית יואל?

האדמו"ר מפינסק קארלין: אזוי הייסט דאס, אויב מ'זעט מיך אריין לאזן...

רבינו: א ודאי אזוי, וואו גייט מען זיין שבת?

האדמו"ר מפינסק קארלין: ביי ר' חיים אין שטוב,¹ מ'מאכט א פארמאכטע שבת ביי אים אין שטוב.

רבינו: [בצחות] דער עיקר אז אינדערוואכן זאל זיין אפען...

האדמו"ר מפינסק קארלין: כל ברכאן דלעילא ותתא ביזמא שביעאה תליא (וזה חלק ב, פה א).

רבינו: די ברכה קען קומען שבת, אבער אינדערוואכן זאל זיין אפען...

האדמו"ר מפינסק קארלין: כ'מיין אז כ'האב דאס שוין געזאגט דעם רבי'ן אמאל, כ'פאר דאך ארום אסאך אויף די וועלט, דאס איז קלאר אז דער סאטמארער רב ז"ל האט אויפגעמאכט דעם פארטאג'ס, אבער אזוי ווי ס'איז דא ביים רבי'ן קהלה זעהט מען נישט אין די גאנצע וועלט, אין די גאנצע וועלט זעהט מען נישט אזא זאך, אומעטום איז דא עפעס, איינמאל ס'איז דא א

¹ הרבני הנגיד הנכבד בנש"ק מוה"ר חיים טאנער הי"ו מונכדי אנ"ש, נדיבים בעם, בעיר קרית יואל יצ"ו.

האדמו"ר מפינסק קארלין: פון דעם ווייזט אויס אז ס'איז געווען א רוב כלל ישראל וואס איז געשטאנען מיט קרה.

רבינו: אינטערסאנט, דער ייטב לב האט אים געפרעגט, 'ער איז געווען נייטראל קעגן משה רבינו?' האט ער געזאגט, 'עמין ווייסט נישט וואס קרה איז געווען.' האט ער געזאגט אזוי, קרה האט געהאט די סלתה ושמנה, די בני עליה, און משה רבינו האט געהאט די עמך אידן.

האדמו"ר מפינסק קארלין: מוראדיג... אין פסוק שטייט מאתיים וחמישים איש, אבער לויט די מעשה קומט אויס אז ס'איז געווען מער ווי מאתיים וחמישים איש, די מאתיים וחמישים איז זענען געווען ראשי העדה, אבער ס'איז געווען נאך אסאך מער...

רבינו: די בני עליה האבן מיטגעהאלטן מיט קרה. **האדמו"ר מפינסק קארלין:** נישט צו פארשטיין. ווייל ווען קרה געווינט ווען, וואלטן זיי ווייטער גארנישט געהאט, דאס איז די שוועריקייט דא.

רבינו: דער רבי פון לובלין האט געזאגט 'דער הייליגער זיידע קרה'.⁴

וראה לשונו של רביה"ק בדברי יואל (עמ' ס"ו, עמ' ל"ג) שהישמח משה השיב לו אלמלא היית מכיר לא היית שואל, ומסיים שם בזה"ל: "היוצא לנו מזה שקורה היה איש קדוש וצדיק אמת אלא שטעה בדבר כמ"ש האר"ה הקדוש", ע"ש.

ועי' עוד בס' חמדה גנוזה (ח"א עמ' צ"ה) וז"ל: שמעתי מואחי הה"צ מרדכינא שא"צ (היי"ל) ז"ל בתהילה לא התערב במחלוקת הדיוע (הייט מחלוקת צאנז-סאדיגורא) ואמר שאין ברצונו להתערב מחמת ששמע מאא"צ מאוהעל ז"ל שאמר לו שזוכר כשהי' בגלגולים הקודמים במצרים וששמו נכתב בתורה וזכור עוד מחלוקת קורה ושאלו אותי אא"צ מסיגעט (היי"ל) ז"ל עם מי החזיק אמר לו אספר לך את האמת שבמחלוקת קרה הי' ג' כיתות, כת אחד היה מחזיקים מאוד עם משה רבינו ע"ה והיה להם מס"נ בעדו ולא רצו להכנס כלל בדיוע ודברים עם קרה ועדתו, כת השני התווכחו עם עדת קורה וניסו להוכיח להם בטענות שהצדק עם משה רבינו ע"ה, והכת הג' היה עומדים לגמרי מרחוק ולא היה כלל ברצונם להתערב במחלוקת זאת ואני הייתי מאותו כת שהיו עומדים מרחוק, ואמר אא"צ מסיגעט (היי"ל) אא"צ מאוהעל לא רצה להתערב א"ע אז בהמחלוקת נגד קרה ע"כ אינו רוצה להתערב במחלוקת הזאת.

אגב, עיין בס' חמדה גנוזה (ח"א) פר' קרה שהרה"ק מצאנו ז"ע פירש שקרה רצה להיות רבי, ומשה אמר לו שצריך הכריז בשמים, עיי"ש באריכות בדברי הקדושים. ועיין בס' בית פנחס (מבעל הפתחא זוטא מקאסוב) שמביא ג"כ דברים אלו בשם הגה"ק הדברי חיים ז"ל.

עיי' בס' החכמה מאין" (עמ' ס"א) שהרה"ק רבי יצחק מוסיטישין ז"ל סיפר שהמוגיד מקאנצין ז"ל אמר אי אפשר לומר טובות על קרה, שהרי הוא ציער למשה רבינו, ואי אפשר לומר עליו רעות שהרי הוא זקינו של הרבי מלובלין ז"ל, ואמר הרה"ק רבי יצחק מוסיטישין ז"ל שבספח"ק

האדמו"ר מפינסק קארלין: דער ניגון זינגט מען ביי אונז, אבער נישט אויף 'קה אכסוף', ביי אונז זינגט מען דאס אויף 'על הכל'.

רש"ה: און פון ווי קומט דער ניגון?

האדמו"ר מפינסק קארלין: אז מ'זינגט דאס ביי אונז מן הסתם שטאמט דאס פונעם בית אהרן.

רש"ה: הייסט דאס אז רבי אהרן הגדול האט געמאכט דעם נוסח הפיוט, און רבי אהרן קארלינער דער בית אהרן האט געמאכט דעם ניגון.

רבינו: אונז זענען מיר אייניקלעך פון רבי אהרן הגדול. **האדמו"ר מפינסק קארלין:** יא, כ'בין געווען ביים טאטן ביים ברכ משה ז"ל, האט ער מיר אויך געזאגט אז מ'איז אייניקלעך פון רבי אהרן הגדול.

רבינו: דער זיידע רבי שלום אליעזר'ל איז געווען א איידעם ביי רבי מאטעלע האראנאסטייפלער, און ער איז געווען א אייניקל פונעם טשערקאסער (הרה"ק רבי יעקב ישראל טשערקאס ז"ל), און דער טשערקאסער איז געווען א זון פון רבי מאטעלע טשערנאבלער, וואס איז געווען א איידעם ביי רבי אהרן קארלינער, נישט אלע קינדער פון רבי מאטעלע טשערנאבלער זענען געווען פון דעם זיווג,² אבער ער (הרה"ק טשערקאס ז"ל) איז יא געווען פון דעם זיווג.

*

האדמו"ר מפינסק קארלין: די וועלט דערציילט א מעשה פונעם ייטב לב מיטן ישמח משה וועגן קרה, אז ער האט געזאגט אז ער איז געווען אינעם דור פון קרה. **רבינו:** יא, און ער האט געזאגט אז ביי די מחלוקה איז ער געווען נייטראל.³

2

כי אחרי שנולדו ג' בנים עם בת אחד מהרבנית חי' שרה ע"ה בת הרה"ק רבי אהרן מקארלין ז"ל, נשא בזיוו"ש את הרבנית פיגא בת הרה"ק רבי דוד לייקעס ז"ל וממנה נולדו לו עוד ה' בנים וג' בנות.

3

עי' בס' תהלה למשה, כי מרן הישמח משה העיד על עצמו שכעת הוא בפעם הרביעית בעולם, וכל פעם היה מהמפורסמים שבדור, ופע"א גילה כי הוא היה מיוצא מצרים ונזכר היה גם בעת מחלוקת קרה ועדתו, ושאלו נבדו הייטב לב לאיזה צד היה נוטה, והשיב לו: אתה לא היית מכיר את קרה, אלמלא היית מכיר אותו לא היית שואל, ולכן לא נטה לשום צד כי לצידו של קרה היו גדולי הדור, והיה קשה להבחין בינו למשה רבינו.

וב"כ מרן רבינו ז"ל בדברי יואל (פ' במדבר עמ' ע"ה) וזל"ק: ידוע מה שאמר ק"צ הישמח משה זלה"ל על עצמו שהיה שלשה פעמים בגלגול בעולם הזה בפעם הראשון בדור המדבר, ואמר שהוא זוכר עדיין את האהל שהיה דר בו, ושאלוהו אם היה מהמסיעין למשה או שנמטה דעתו אחר קרה, עיי"ש באריכות.

4

הארמו"ר מפינסק קארלין: דער הוזה האט געזאגט אויף קרחן, 'דער זיידע איז שוין ארויס, אבער די באבע פרעגלט זיך נאך'.

כ'מיון אז ש'שטייט פון אר"י הק' אז לעתיד לבוא וועט קרח זיין א לוי גדול.

רבינו: עס שטייט דאך צדיק כתמר יפרח איז די סופי תיבות קר"ח, לעתיד וועט קרח נתעלה ווערן (ולכן נרמז בסופי תיבות ככדי לרמוז כי זה יהיה רק לעתיד ולא עכשיו).⁵

הארמו"ר מפינסק קארלין: דער אמת איז אז ש'שטייט אין חידושי הר"ם אז וואס מ'רעדט פון דעם דור המדבר איז בכלל נישט מיט אונזערע השגות, ווייל זיי האבן דאך אליינס געהערט 'אנכי ולא יהיה לך' און שפעטער די גרעסטע נביאים.

רבינו: ס'איז דאך ביי זיי געווען דער 'פסקה זוהמתן'.

הארמו"ר מפינסק קארלין: יא, זאגט דער חידושי הר"ם אז וויבאלד אלע דורות איז געווען ביי זיי נכלל, זענען מיר דאך אויך געווען דארט, און מיר האבן געמאכט דעם חטא.

רבינו: מ'פראבירט אריין צו לייגן אין קרח די מחלוקה, ס'איז נישט אזוי פשוט געווען.

מ'זעהט דאך אז ער האט געהאט רוח הקודש, אזוי זאגט רש"י [ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו שמואל ששקול כנגד משה ואהרן וגו'].

הארמו"ר מפינסק קארלין: און עס ווערט געברענגט אז ער איז געווען חשובער ווי אלעמען, דער עצם זאך אז ער האט נישט געהאט דעם חטא העגל מיט זיך, איז ער געווען חשובער ווי אלעמען, נאר עס האט אים געפעלט דעם 'נחנה מה', די נקודה האט געפעלט.

רבינו: דער ישמח משה זאגט (פרשת קרח) אז גדלות הכורא האט ער געזעהן, נאר שפלות עצמו האט ער נישט געזעהן, עינ'ו הטעתו. ער האט געהאט נאר איין עין.⁶

"עבודת ישראל" של המגיד מקאזניץ ז"ל אין חידושי תורה בפרשת קרח.

ועיי' בס' ילקוט מקראי קודש – בעלזא (פר' קורח) שהמהרי"ד מבעלזא זצ"ל מביא בשם אביו הק' ליישב איך הרבי מלובלין חיפש זכותם לקורח, הרי אין טוענין למסית, עיי"ש.

⁵ ועיי' מ"ש מור רבינו בעל ברך משה ז"ל (פר' קרח עמ' קס"ו): שהיה בזה ענין חמור של הדיקת הקץ, עפ"י המבואר בהקדמה לספה"ק ויואל משה, ועיי' עוד שם מ"ש בזה, ובעיקר הדבר נדפס כעת ביאורים וחידושים עמוקים בענין זה בדברי יואל במהדורה חדשה (על פרשיות חקת בלק פנחס).

⁶ וז"ל שם: "ומה שאמר עינו הטעתו, יש עוד כונה עמוקה, דהא קרח השיג גדולת הכורא, דאם לא כן מנין לו כל הכבוד הזה להיות סוכה ברוח

הארמו"ר מפינסק קארלין: אז ער האט געזעהן אייניקלעך, און עס גייען ארויס קומען פון אים נביאים, איז וואס? דערפאר דארף ער שוין זיין כהן גדול? וואס הייסט דאס עינו הטעתו?

רבינו: ביי יעקב אבינו שטייט (בראשית מה, כ) וישם את אפרים לפני מנשה, פארוואס האט ער געלייגט אפרים פאר מנשה? מנשה איז דאך געווען דער בכור, נאר וויבאלד עס קומט ארויס פון אים יהושע איז ער מער.

הארמו"ר מפינסק קארלין: איצטער נאך דעם וואס איז שוין געווען אזא מעשה פון קרח ועדתו, פארוואס האט מען געדארפט צו קומען צו די ממות, פארוואס האט מען געדארפט איבער מאכן די ממות, אלע ווייסן אז אהרן איז כהן גדול, ס'איז שוין נישט געווען קיין מורד, פארוואס דארף מען האבן די ממות?

רבינו: זעהט אויס ס'האט אויסגעפעלט לדורות.

הארמו"ר מפינסק קארלין: מיר איז אמאל אויסגעקומען צו זאגן, אז מ'זויל זאגן א מענטשן דארף מען רעדן צו אים מיט גוט'ס נישט מיט קיין פעטש, און דא איז געווען פעטש האט מען געדארפט ווייזן מיט גוט'ס....

רבי דוד'ל לעלובער האט געזאגט, ווען קרח וואלט געוואוסט אז מ'קען שטיין אונטערן אויוו, און מוהן די זעלבע עבודה ווי דער כהן גדול לפני ולפנים, וואלט ער נישט נחלק געווען על הכהונה.

רבינו: דורך תורה קען מען צוקומען, גדולה תורה יותר מן הכהונה (אבות פ"ו מ"ו).

הארמו"ר מפינסק קארלין: אהן תורה איז דאך גארנישט.

רבינו העניק לו ספר לב אהרן עמ"ס אבות

הארמו"ר מפינסק קארלין: א ישר כח, א גומן חודש, ביי מיר איז שוין ראש חודש (לפי שעות אר"י), ביים רבי'ן נאכנישט.

רבינו: ביי אייך גייט שוין חקת....

ונפרד רבינו ממנו בברכה: דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל האבן גרויס הצלחה דא אין אמעריקא.

הקודש, ומוכל שכן לפי מ"ש לעיל דהיה משיג ענין פרה אדומה, רק בשפלות בן אדם לא ראה. ובהקדים מה שפירש הרב הקדוש מו"ה אלימלך זצק"ל על המשנה (חגיגה ב) סומא באחת מעיניו וכו', היינו שרואה בגדולת הבורא ב"ה ואינו רואה בשפלות עצמו, פטור מן הראיה, כלומר יותר טוב היה אם לא ראה ולא ידע כלל, כי תועבת ה' כל גבה לב (משלי טו ה). והיינו עינו דייקא הטעתו, ר"ל שראה רק בעינו אחת, דאלו היה רואה בשתי עיניו לא היה טועה, והבן".

מתוך שיחה אצל מסיבת לחיים בבית הרבני הנגיד מוה"ר יואל לאנדא הי"ו

לרגל אירועי בתו הכלה שתחי

מוצש"ק פרשת במדבר תשפ"ג לפ"ק

המחותן: מ'זאגט נאך אז אויף די שיף האט ער נאר געהאט דעם ספר שער הגלגולים, און דעם אלה מסעי (מהגאון מהר"ם האגוי) האט ער נישט געהאט.

רבינו: כ'האב נישט געהערט אז ער זאל האבן געווען דארט, צום קבר דוד המלך האט מען שוין געקענט גיין נאך פאר די זעקס טאג'גע קריג (שהי' בשנת תשכ"ז אחר הג' השבועות).

המחותן: דער מונקאטשער רב ז"ל איז געווען...⁹

אז עשו הציונים רעש ותעמולה גדולה בעולם סביב מציאת מקום קברו של דוד ומלכי בית דוד.

ויש לציון שבסביבות שנת ד"א תק"ל הנוסע היהודי המפורסם רבי בנימין מטולדה ע"ה, כתב בזה"ל: ...ובהר ציון קברי מלכי בית דוד וקברי המלכים אשר קמו אחריו, ואין המקום ידוע, אלא מהיום ט"ו שנה נפל מותל מן הבמה [הכנסייה] אשר בהר ציון, ואמר הפטריאקה [הפטריאך] לממונה שלו קח את האבנים מחומת הקדמונים ובנה ממנה הבמה, והוא עשה כן, ושכר פועלים בשכר ידוע, וכן היו עשרים אנשים והיו מוציאים את האבנים וכו', ומצאו שם פי מערה, אמר אחד לחבירו ניכנס ונראה אם יש שם ממון, והלכו במבוא המערה עד שהגיעו אצל ארמון גדול בנוי על עמודי שיש מצופה בכסף וזהב, ולפניו שולחן זהב ושרביט ועטרת, והוא קבר דוד המלך, לשמאלו קבר שלמה המלך כמו כן, וכן קברי כל המלכים הקבורים שם ממלכי יהודה, ושם ארמונות סגורות שאין אדם יודע מה שבהם, ורצו שני האנשים ליכנס לארמון, והנה רוח סערה יוצא מפי המערה, והכה אותם ונפלו לארץ כמותם, ושכבו עד הערב, והנה רוח בא וצועק בקול רב והוא כקול אדם, קומו צאו המקום הזה עכ"ל.

⁹ עיי' בס' מסעת ירושלים (מאמר סדר יום ה' את ב') שמתאר בזה"ל: בו ביום השיגו הרשויות ושוטרי הממשלה חלבו לפתוח בעבורינו את שער הר ציון, אשר שם חלקת מחוקקי מלכי בית דוד ספון במערה, ועליהם מלמעלה בנינים נאים מתוקנים ארמונות חזקים, ובבואנו לשם אדמו"ר שליט"א (ז"ל) עשה הכנה דרבה בחדרת קודש, ואימתו מוטלת גם עלינו להשיב לב על כל פנים אפס קצתו לאיזה מקום אנו נכנסין לבית מנוחת דוד מלכינו ובנו שלמה המלך ושאר מלכי יהודה גבוהים ורמים ומורע דוד המלך ע"ה, ואמנם מיד כאשר נתקרבו אל הפתח של חדר החיצונה, ואוי לאנשים שכך שומעות מה שהזכירו אותנו השוטרים הערבי וגם האנגלי שלא לומר תהלים בהציון פנימה, כי הופיעה מטעם החוק והממשלה... אדמו"ר בשמענו נחרד חרדה גדולה ופניו כשלג ילבינו, כי כמדקרות הרב היו ביטויים האלה ללבינו, נרגזו כל עורקי מוחינו, כי לא ידענו ולא שמענו מקדם חוק רשעות נורא הלז, דאך יריחונו בחוצפא סגי כזו להיות כמושלים ח"ו על תהלת דוד מלך ישראל חי וקים ונעים זמירותיו למנוע מלאמרם, ומלשפוך שיה עוז קדושתם במקום משכן

המחותן: הרה"ג ר' לוי יצחק האגוי שליט"א, מוה"ר במסגרת יושבי אוהל: אין ספר אלה מסעי פון רבי משה האגוי ברענגט ער אז דער אריז"ל האט מעיד געווען אויף קברות דוד המלך.⁷

רבינו: ס'איז דא וואס מ'זאגט היינט אז מ'ווייסט וואו איז די קבר פון דוד המלך.

ודברו בענין נסיעת רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל לארח"ק ת"ו

והאם הסכים לזה

המחותן: געגאנגען איז ער (רביה"ק הדברי יואל ז"ל) זיכער נישט?

רבינו: ניין, כ'האב נישט געהערט אז ער זאל האבן געווען ביים קבר דוד המלך.

צום קבר דוד המלך האט מען שוין געקענט גיין פאר די זעקס טאג'גע קריג.⁸

⁷ ז"ל הספר אלה מסעי (מהר"ם ירושלים פ"ד): האלקי מוהר"י לוריא ז"ל (שער הגלגולים בסוף) דרוח ה' דיבר בו הוא גם כן אשר קיים ואישר כל אותו תחום ארץ ישראל בערי הקודש בסימניהם ומצריהם וכל הקברים המצוינים שם סביב סביב לכל תחום ארץ ישראל, וסמך ידו על מותל המערב, ועיר ציון שהוא חוץ לחומת ירושלים דשם קברי מלכות בית דוד.

ויש לציון שהמהר"ם חגיז מציין דברי האריז"ל הם בסוף שער הגלגולים, ואף שאצלינו לא נמצא זאת, מ"מ כידוע יש כמה כתבי ידות משער הגלגולים, ונאמן עליו מההר"ם האגוי שראה כת" זה.

מן החובה לציון שהאריז"ל לא נכנס לירושלים בגדלותו, אך עמד מחוץ לירושלים והעיד ברוח קדשו על אמיתות מקומות הק' בירושלים, כמו שמוכח בס' אהבת ציון (עמ' כ"א) המובא בס' חובת ירושלים (אות יט עמ' רכ"ה) וז"ל שם: דע כי אמרו שהאריז"ל לא היה בירושלים, רק עמד מחוץ לירושלים ודיבר ברוח קדשו כל הפרטים שבתוך ירושלים, ואמר פה מקום זכריה הנחיה, ופה מקום חולדה הנביאה, וכן כל הפרטים, ואל העיר עצמה לא בא, ואולי לפי שהיה ניצוץ משיח בן יוסף לא היה רשאי לבוא אליה קודם זמנה, ע"ש.

⁸ והנה יש הרבה פקפוקים על המקום המדויק של קברי מלכי בית דוד, ולטענת החוקרים שבערך לפני כמאה שנה גילו שהמקום שהיה מקובל לקברו של דוד המלך היה מקום מזויף, ע"י הישמאעלים שהתגוררו שם, ובכונה זייפו מקום אחר, כי לא רצו שיבואו לשם מתפללים או מבקרים, ומני אז יש פקפוקים על המקום המדויק.

כמו כן מקובל מפי השמועה שמרן רביה"ק ז"ל התווכח פע"א עם האדמו"ר רבי ברוך מסערעט וויזניץ ז"ל על מקום קברות דוד המלך, כי

רבינו: יא, ער איז יא געגאנגען.

המחות: ביי קבר שמואל הנביא איז דער רבי ז"ל יא געווען?

רבינו: ניין, שמואל הנביא ווייס איך נישט צי ס'איז געווען שייך צו גיין פאר די זעקס טאג'יגע קריג, כ'זוייס נישט צי מ'האט שוין געקענט גיין דארט, שמואל הנביא איז שוין אביסל אהינציר (והי' יכול לילך שם רק בחייתו באה"ק בשנת תרצ"ב ובשנת תש"ז).¹⁰

המחות: אויך שמעון הצדיק...

רבינו: יא, דערפאר זאג איך, די אלע זאכן האט זיך געטוישט די מאפע דעמאלטס (משנת תש"ח ועד שנת תשכ"ז).

מוה"ר יואל לאנדא הי"ד: סיגוט ווייסט מען יא זיכער דעם מקום?

רבינו: יא סיגוט איז ארגינעל, אלעס איז אויפן פלאץ, נאר דעם שוהל-היוף האבן זיי הרוב געמאכט.¹¹ אבער

די מצבות איז געבליבן ארגינעל,¹² דער אהל אליינס איז נישט דער זעלבער אהל, מ'האט עס שוין איבער געבויעט אזוי דארט אויפן זעלבן פלאץ.¹³

גם הבית אשר נתגדלו בו רבותיה"ק מרנן העצי חיים ז"ל הדברי יואל ז"ל והבך משה ז"ל, ושם ערכו רבותיה"ק את עבודתם הקדושה, וגם היה טמון שם כתבי הקודש החידושי תורה של ראשי שושילתא קדישא, ובפרט הכתבים של מרן העצי חיים ז"ל על כמה מסכת הש"ס שהו"ל אחר המלחמה בשנת תש"ז כשהגיע לאמריקא הכל מצאו חרוב ונחרב.

מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל מקונן על האבידה הגדולה בהקדמתו על עצי חיים עמ"ס גיטין, וז"ל: "וגם על הבית הגדול והקדוש מקום משכן אבותינו הקדושים שלחו יד, ולא זו בלבד ששפכו חמתם בעצי ואבני הבית, והרסו ולא חמלו, כי אם הבעירו אש בכל הקדוש קדושת עולמים הספרים הקדושים והשחיתו וחבלו את עצי החיים כל כתבי הקדוש הנכתבים והנדפסים מאז, מעשי ידו של קדושת אבינו הגה"ק זצלה"ה", עיי"ש.

הבית החיים בסיגוט קיים כולו וגם האוהל הקדוש ניצב וקיים על מכונו מאז אשר נבנה אחרי פטירת הצדיקים, והאוהל גדול וארוך, ובתוכו שלשה טורי אבן, השורה הראשונה אצל הפתח היא בת שתי מציבות, ושמה משכן כבוד מרן הייטב לב (נסתלק ר' אהרן תרמ"ג), ולימינו ספונה מחברתו הרבנית הצדיקת מרת רחל (בת הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי מנאטשטווא, נסתלקה כ' תשרי תרמ"ט).

הטור השני היא בת שלשה מציבות, הראשון לאחורי הייטב לב הוא מצבת קבורת מרן הקדושת יום טוב (נסתלק כ"ט שבט תרס"ד), ולימינו ספונה מחברתו הרבנית הצדיקת מרת חנה (בת הגה"ק רבי יואל אשכנזי מנאטשטווא, נסתלקה ו' ניסן תרע"ד), ולימינא חנה מונחת הרבנית הצדיקת מרת רחל (בת מרן רביה"ק בעל דברי יואל, ואשת הגה"צ ר' יקותיאל יהודה הי"ד אבד"ק סיגוט, נסתלקה ר"ח ניסן תרצ"א).

ומאחוריהם הוא השורה השלישית ובה ארבעה מילואי אבן, הראשון לאחורי הקדושת יום טוב, היא מקום מנוחת הגה"ק רבי משה יוסף אבד"ק אוהעל (בן מרן הייטב לב, נסתלק כ"ד טבת תרנ"ג), ולימינו הוא משכן כבוד מרן העצי חיים (נסתלק ו' שבט תרפ"ו), ולימינו ספונה מחברתו הרבנית הצדיקת ברכה סימא (בת הר"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט, נסתלקה ה' ניסן תרפ"ו), ולאחר קברה יש הפסק, וסמוך להכותל ממש מונח הגה"צ רבי ברכיה אבד"ק אוהעל (בן הגה"ק רבי משה יוסף, וחתן הגה"ק מהרצ"א מנאטשטווא, נסתלק על אס הדרך בעיר בודאפעסט, ט"ז סיון תרע"ח, והובא לקברות אבותיו בסיגוט).

וסביב האוהל מבחינן ספונים בניהם ובנותיהם של רבותינו הקדושים אשר נסתלקו באבם על פני אבותיהם, בתו הבתולה של מרן הקדושת יום טוב, וגם בניו ובנותיו של מרן העצי חיים, אשר כידוע שהעצי חיים שתה את כוס התרעילה בחיים חיותו, בהלקח ממנו על פניו שתיים עשרה מילדיו צעירים לימים, ובעת הסתלקותו השאיר אחריו תשע מבניו, אשר שבעה מהם עלו על מוקדה בתוך רבבות אלפי ישראל הי"ד.

כמו"כ יש שם אוהל קטן דבוק לאוהל רבותינו הק' ושם מנו"כ של הגאון הגדול בעל ערך ש"י ז"ל דומ"ץ עיר סיגעט, והצדיק הנגיד ר' משה ארי פריינד ז"ל ראה"ק דק"ק סיגעט, אביו של הגה"ק מנאסויד ז"ל.

12

13

כבודו הרם הוא דוד בעצמו, אבל כן הוא שאנוני שמעו ועינינו ראו שמקוויים שם בעונותינו הרבים התמרמרות דוד המלך ע"ה (תהלים פט, טא) שאתי בחיקי כל רבים עמים אשר חרפו אויביך ה' אשר חרפו עקבות משיחך!

ככה הובילו אותנו מחדר החיצון לחדר הפנימי וציוו להעביר המנועלים מקודם, וליך יחף עד המחיצה של ברזל לחדר השלישי, [ואומרים כי שם מונח בארון איה ש"י"ד שלהם פג טמא, וראינו על ארוננו מכסה ארוכה מזהבת], שמשם ואילך לא יניחו לשום בן אדם ליכנס, ועמד שם רבינו נגד הפתח הפונה להיכל אחר הפנימי, והתחיל בעל פה לאמר בלחישת תהלים קפ"טל מזמור לאסף וכו' בלב קרוע ונשבר, ועל ידי המיית בכי בהורדת דמעות נשמע קולו קצת, והשוטר הרשע הזהיר בכל עת והיה כמזכיר שלא להרים קול, ואנחנו עמדנו מרעיד ומשתומם שפתינו נעות וקולינו לא נשמע, עד שבנבלת שפתיו אמר די אחרי עבור כמו עשרה מינוטין, והוכרחנו לעזוב את הבית והר ציון שמשם.

זאת נשיב אל לבנו כי על כל פנים כאשר זכינו להיות קרובים למלכות לעמוד סמוך להיכל קדשם ומנוחת כבודם דיין, ורחמנא אידכר לן קיימיה דדוד מלכא משיחא, במהרה יבא ויגל לבנו, ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו.

10

אכן עד מלחמות ששת ימי האפילה היה מקום קברו של שמואל הנביא בשליטת היורדים, ולא נתנו ליהודים להיכנס לשם, ואז כשגברה יד ממשלת המופרים וכבשו את ירושלים, כבשו גם את מקום המקובל לקבר שמואל הנביא.

11

בבית המדרש אשר רבותיה"ק קבעו שם מקום תפילתם רבות בשנים ה' בעת המלחמה מקום להרשעים להחזיק שם כל כלי משחיתים, וכשצבא רוסלאנד התקרבו לשם לא רצו הדייטשן ימ"ש שהכלים הללו יפול לידיהם, לכן הציתו אש במקדש ושרפו את ההיכל, ועוד זמן רב לאחר מכן כאשר חזרו היהודים לגור בעיר היה הביהמ"ד מפעם לפעם בוער באש המלחמה שעוד לא נכבה לגמרי, מכל הביהמ"ד הזאת לא נשאר כי אם קיר אחד ולא היו יכולים להשתמש עוד כביהמ"ד.

כ'האב געזעהן א בריוו פונעם זיידן ז"ל דער קדושת יו"ט, ס'איז אינטערעסאנט, ער שרייבט פאר איינעם מיט א בקשה, אז ער וועט אים מזכיר זיין אויפן ציון פונעם פאטער, ס'איז אן אינטערעסאנטע זאך...

מוה"ר יחזקאל דוד בערקאוויטש הי"ד יו"ר הנהלת מוסדותינו ברומבא"ג: מ'האט בעפאר דעם נישט געטראפן אזא זאך מ'זאל מזכיר זיין אויפן ציון?
רבינו: יא אוודאי האט מען געזעהן,¹⁴ אבער מ'איז נישט געגאנגען סתם אזוי צום ציון, נאר ביי די יארצייט.¹⁵

14

מראש צורים אראנו גודל מעלת וענין השתחוות על קברי אבות, כן מצינו אצל יוסף הצדיק כאשר עבר על הדרך למצרים על קבר אמו, השתטח והתפלל על קברה, כמסופר בספר הישר, וכן אמרו חז"ל (סוטה ד.) על כלב שהלך לחברון להתפלל על קברי האבות, גם מצינו (פראשית רבה פב, א) שיעקב אבינו קבר את רחל אמינו בדרך אפרת למען יוכלו בני ישראל לבקש רחמים על קברה בעת שיגלו, עיי"ש, ובדברי חז"ל בש"ס ובוה"ק מסופר פעמים אין מספר מאשר השתטחו התנאים והאמוראים על קברות אבותיהם ורבותיהם.

והן מודעת זאת מגודל מעלת וסגולת התפילה על קברי הצדיקים, הלא מובאר בבאר היטב (סימן תקפ"א סק"ו) בשם המהר"ל, שבית הקברות אשר שם מקום מנוחת הצדיקים הוא מקום קדוש וטהור והתפילה נתקבלה שם יותר, עכ"ל.

ובדרשות הר"ן (דחש השמיני) הפליג ביותר לדמות קדושת קברי הצדיקים לקדושת המקדש, וז"ל, אין ספק שראוי שנאמין שכמו שבזמן שביית המקדש קיים, היה המעון ההוא המקודש מקום מוכן לחול שפע הנבואה והחכמה, כן ראוי שיהיו הנביאים והחכמים מוכנים לקבל החכמה והנבואה, שהם עצמם כמו המקדש המקודש, כי הם בעצמם מעון לשכינה, ולא בחייהם בלבד כי גם אחרי מותם, מקומות קברותיהן ראויין להמצא השפע שם בצד מן הצדדים, כי עצמותיהם אשר כבר היו כלים לחול עליהם השפע האלוי, עדיין נשאר בהם מן המעלה והכבוד שייספיק לכיוצא בזה, ומפני זה אמרו חז"ל שראוי להשתטח על קברי הצדיקים ולהתפלל שם, כי התפילה במקום ההוא תהיה רצויה יותר.

15

עי' בס' אלה מסעי, במדור הליכות מלכי בקודש (עמ' כ"ט, אות י"ב) שרבותינו הקדושים לא הרבו לצאת על ציון קברות אבותיהם ורבותיהם רק בימא דהילולא או לצורך בקשת רחמים על דבר מיוחד, וסיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל, שכאשר בא דודו מרן רבינו בעל דברי יואל ז"ל לסיגוט, לא ראהו אף פעם יוצא למקום מנוחת אבותיו חוץ מביום ההילולא, עיי"ש.

ועי' במג"א סי' תקנ"ט שהביא בשם כתבי האר"י שלא לילך על הקברות בפרט מי שלא תיקן פגמי נפשו סכנה גדולה היא, עיי"ש, והאריך בזה מרן רבינו ז"ל בקו' על הגאולה ועל התמורה (סי' ק"ה), עיי"ש בנועם אמריו. ועי"ש (בר"ה וזב"ה, ובר"ה מבואר) גודל הזהירות לבוא לשם אך ורק בתבירו דליבא ובתשובה וכו' ובשמירת עינים ובמחשבה זכה וכו', עיי"ש.

ופע"א תחת אחד השיחים כשידיבר מרן רבינו בעל ברך משה מענין זה, אמר שמי שמרגיש בנפשו שההליכה לקבר הצדיק מעורר לבו לתשובה

ס'איז אן אינטערעסאנטע זאך דער קדושת יו"ט זאל אזוי שרייבן אין א בריוו סתם אזוי.

רי"ד: ס'איז דא די באקאנטע מעשה אז דער ישמח משה האט געשיקט מתפלל זיין אויפן ציון פונעם רבי'ן ר' אלימלך ווען רבי אלעזר ניסן איז נישט געזונט געווען.¹⁶
רבינו: יא, אבער סתם אזוי אז מ'וועט ארויף גיין צום ציון, ער זאל דאס אזוי שרייבן האט מען נישט געהערט, ס'איז אינטערעסאנט.

דאס איז אויך א פלא, דער קדושת יו"ט איז דאך געווען א גרויסער צאנזער חסיד, ממש בלב ובנפש. ער איז געפארן צו די לויז פונעם צאנזער רב, און אינטערוויענעט ווען ער איז געפארן האט ער געזעהן אז מ'קומט שוין צוריק און אז ער האט למעשה פארשפעיטגט די לויז, איז ער שוין נישט אריין געפארן קיין צאנז, ער האט זיך אויסגעדרייט און אהיים געפארן און ער איז מער קיינמאל נישט געווען אין צאנז, ער איז קיינמאל נישט געווען אויפן ציון, ער האט געזאגט אז ער קען נישט אריין פארן אין שטאט ווען דער הייליגער רב איז נישטא... איז ער מער קיינמאל נישט געפארן, אויף די יארצייט אויך נישט, קיינמאל נישט. כאטש ער איז געווען אלע יארן פלאם פייער צאנז...

*

המחנות: דער חתן דא הייסט מרדכי, נאך מיין זיידן ר' מרדכי האניג, דער רבי האט אים אפשר געקענט, ער האט געהאט א גמ"ח אין בארא פארק.

שפיר דמי, אלא שיפושפש במעשיו מקודש וילך להציון בתבירו דלבא ובהתעוררות תשובה, עיי"ש [ועי' עוד בשו"ת דברי יואל (סי' צ"ט אות ד)] בנוגע לאלו הנזהרים לילך על הקברים קודם ר"ה ויהי"פ].

16

תחת אחד השיחים סיפר רבינו עובדא זו כדלהלן: רבי אלעזר ניסן (כו' יחידו של מרן הישגות משה ז"ל) איז נישט געזונט געווען אלס קינד, ער איז געווען זייער מסוכן, און ער איז געווען באוואוסטלאז, האט דער ישמח משה געשיקט א שליח קיין ליעזנסק אויפן ציון פונעם רבי ר' אלימלך - ס'איז נישט געווען אין טאג פון די יארצייט - זיי זאלן מתפלל זיין פאר רבי אלעזר ניסן, און ער האט זיי געזאגט, זיי זאלן קוקן וועלכע שעה זיי זענען דארט, און רבי אלעזר ניסן האט זיך טאקע אויפגעכאפט פונעם באוואוסטלאזן מצב, און האט געזאגט אז ער וועט זיין געזונט, ווייל איינער וואס זעהט אויס אזוי און אזוי - און ער האט פארגעשטעלט זיין צורה, און די וואס האבן געדענקט דעם רבי'ן ר' אלימלך האבן געזאגט אז אוי האט ער טאקע אויסגעזעהן - איז געקומען צו אים, און אים געזאגט אז ער וועט האבן א רפואה. ווען די שלוחים זענען אהיים געקומען, האבן זיי געזאגט וועלכע צייט זיי זענען דארט געווען, און מ'האט געזעהן אז אין די זעלבע צייט וואס זיי זענען געווען אויפן ציון פונעם רבי ר' אלימלך האט זיך רבי אלעזר ניסן אויפגעכאפט. ועי' בקונטרס תהלה למשה (עמוד קב בדפוס החדש משנת תש"פ).

רבינו: יא, איך געדענק אים.

המחות: איז געווען אזוי, אים איז איינגעפאלן אז ער וויל מפרסם זיין א מודעה אז יעדער זאל אריין לייגן זייער געלט און זיין גמ"ח, כדי ער זאל קענען העלפן נייע פארליך חתן כלה זאלן קענען קויפן א דירה, יעדע חתן כלה וועט באקומען פינעף טויזענט דאללער זיי זאלן קענען קויפן א הויז, האט ער געוואלט הסכמות פון רבנים. האט ער זייער געמוטשעט דעם טאטן (רביה"ק הברך משה ז"ל), סוף כל סוף האט ער אים געגעבן אן הסכמה, ער האט טאקע אריינגעלייגט א מודעה אין די וואך וואס דער רבי ז"ל איז נפטר געווארן. ער האט אים שוין געהאט געגעבן דעם בריוו, כ'האב א קאפי דערפון, דער טאטע האט גע'חתמ'ט אויף דעם, אז יעדער זאל אריין לייגן דאס געלט דארט אין די גמ"ח אז מ'זאל קענען געבן...

רבינו: איך געדענק ווען ער האט געהאט דעם גמ"ח נאך בימים ההם, פאר פופציג יאר צוריק, ס'איז געווען אין דריי און פופציג ביהמ"ד (ביחמ"ד הגדול דקהלתינו ברחוב 58 בב"פ).

המחות: די שעות פון די גמ"ח זענען געווען פון צוויי ביינאכט ביז זעקס אינדערפרי.

מוה"ר שמואל הכהן פריעדמאן, משב"ק: דעם מהות'ס טאטע ר' יעקב האט מיט אונז געלערנט אין קעמפ זוממער, יענע יארן, זיי זענען זידיטשויבער אייניקלעך, בארדיטשויבער אייניקלעך.

דער זיידע ר' מרדכי'ס רביצין זי איז געווען א מיוחסת, זי איז פון די לייפער משפחה.... (כתו של הרה"צ רבי לוי יצחק לייפער ז"ל אדמו"ר מנדבורנא - אראד)

רבינו: זידיטשויבער אייניקלעך פון וועמען? פון רבי אייזיקל זידיטשויבער, אדער פונעם עמרת צבי?

המחות: פונעם עמרת צבי.

און מיין מאמע איז א ראטענבערג פון די קאסאני'ער משפחה.

רבינו: יא, די קאסאני'ער זענען אויך אייניקלעך פונעם עמרת צבי.

דער עמרת צבי האט געהאט אן איידעם (הרה"צ ר' יהוסף ראטענבערג ז"ל) דער קאזובער רב.

המחות: און ער (האדמו"ר בעל בני שלשים מקאסאני) איז געווען א בן אחר בן.¹⁷

17

ו"ל ספר צבי לצדיק (עמ' ע"ו): וזכור לטוב חתנו של רבינו (העשרת צבי) הגה"צ ר' יוסף זצ"ל מקאזיווע, שהיה לא רק חתנו כי אם גם תלמיד ותיק של רבינו, והשאר אחריו הרבה חדושי תורה בקבלה שלא נדפסו, אבל

א' הנוכחים: ס'איז די זעלבע קאסאן פון בארא פארק? **רבינו:** דארט ווי דעם עמרת צבי'ס איידעם איז געווען דאס איז נישט קאסאן נאר דאס איז קאזאווע.

קאסאני איז אין אונגארין, און קאזאווע איז מן הסתם ערגעץ אין גאליציע, אין די זידיטשויבער געגענט.

קאסאן האט געהייסן קאסאני, דאס איז נעבן אונגוואר, אין יענע געגענט אין אונגארין.

רש"ה: רבי יוסף האט ער געהייסן?

המחות: יא.

רבינו: דער בני שלשים האט געהייסן נאך אים.

המחות: דער לעצטער רבי אין קאסאני פאר די קריג איז געווען רבי ישראל צבי (בעמח"ס אור מלא עה"ת ומועדים), ער איז נעבעך גע'הרג'ט געווארן. ער איז געווען אן איידעם ביים ראצפערטער רב.

רש"ה: ביי רבי שלום אליעזר'ל פון ראצפערט.

רבינו: דער זיידע רבי שלום אליעזר'ל איז נישט געווען רב אין ראצפערט, דארט איז געווען א רב, רבי שאול ראזענבערג, ער איז געווען רב אין ראצפערט.

מיין פעטער דער באטורער רב (הגה"צ ר' חנני' יו"ט ליפא פ"ב ז"ל אבד"ק נירבאטור, מח"ס לבושי יו"ט) מיין מאמע'ס ברודער, ער איז געווען אן איידעם (ביו"ר לפני המלחמה) ביי דעם קאסאניער רב.

המחות: אלע זענען נעבעך גע'הרג'עט געווארן ביי די קריג (הי"ד).

א' הנוכחים: דער באטורער רב האט שוין געהאט א קינד.

רבינו: אוודא, נישט איינס, דריי קינדער האט ער שוין געהאט.

מוה"ר יואל: קאסאני האט שלום געמאכט צום סוף מיט סיגוט.

א' הנוכחים: וואס איז געווען די מחלוקה?

רבינו: וועגן די שטאט מאדע.¹⁸

18

רבינו מהר"א זצ"ל הציב לו יד ושם בספרו הק' על המ"ר פירוש מהר"א (כ"ר פרשה נ"ט אות ה) שהביא בשמו דבר תורה בפירוש המשנה כיצד מוקדוין לפני הכלה וכו' עפ"י הקבלה, ורבינו הנ"ל מקלס דבריו לשבח ע"ש.

הנה הרה"ק בעל הבני שלשים מקאסאן ז"ל היה אב"ד בעיר טאהש בהיותו חתן הרה"ק רבי מנחם מנחם פייש מנחם זצ"ל, ולאחר פטירתו השאיר את בנו הק' רבי אלימלך שהיה עדיין ילד, וע"כ נתנו ביתיים את הרבנות לחתנו הבני שלשים, ואח"כ נתקבל לרב העיר ניר-מאדע, ושם התחילו אז כבר המשכילים והרעפארמים לחולל חרבנות בתוך העיר, והבני שלשים לחם עמם בעוז וגבורה, וייסד לעצמו ביהמ"ד ששם היה

אבער מ'האט זיך שוין משדך געווען, ר' חיים רובין (האדמו"ר מראפשיץ שליט"א) איז דאך א סיגוטער אייניקל, דאכט'וויז מיר אז ער האט אן איידעם א קאסאניער אייניקל.

שמימט אזוי?

המחות: יא יא, מיין פעטער ר' חיים לייבוש ראטמטענבערג (האדמו"ר מקאסאני-פארשעי שליט"א) האט זיך משדך געווען מיט ר' חיים רובין.

רבינו: יא, כ'האב אזוי געוויסט אז זיי האבן זיך שוין משדך געווען.

אבער כ'האב שוין פריער געזאגט, מיין פעטער דער באטורער רב איז שוין געווען אן איידעם אין קאסאני נאך פאר די קריג.

המחות: אין די ערשטע יארן דאזיג איז אמעריקא האבן די צוויי ברודערס, מ'האט זיי גערופן אזוי, ישראל'יק מיט משולם, זיי האבן זיך געדרייט ביים רבי'ן ז"ל אין וויליאמסבורג, דער רבי האט געפלעגט ווייזן פאר יעדן

מתפלל עם חסידיו, ורק בימים הנוראים היה הולך להתפלל בביהמ"ד במרכזי כמנהג האדמו"רים שהיו רבנים בהעיריות.

ופע"א פרצה מחלוקת גדולה בליל כל נדרי וכפי שמסופר בספר 'עולמו של אבא' (עמוד קעט) ששם מובא עדותו של המחבר שהיה עד להתנגשות בין ראש הקהל לרב, בערב יום הקדוש, הציב ראש הקהל שהיה עשיר וקרוי לשלטון המקומי חיילים הונגרים על יד פתח ביהמ"ס, כדי שיתנו להכנס לרב בלבד, אולם לא לחסידים שיתלוו אליו, כדי לשמוע את הדרשה שלפני "כל נדרי".

כאשר הגיע הרב וראה את חילול השם הזה, נכנס לבית הכנסת, עלה על הדוכן שלפני ארון הקודש, כשהוא לבוש בטלית ובקיטל והכריז, כי דבר מעין זה לא נעשה ולא נשמע בישראל, ולכן הוא גוזר שכל המתפללים יעזבו את בית הכנסת, וסיים את דבריו: "ומי שיתפלל כאן בלילה זה, לא יוציא את שנתו ר"ל! אנשים, נשים ומפ' החלו מיד לעזוב את ביהמ"ס, עד שלא נשאר מנוח ל"כל נדרי".

ואח"כ מוגדל הרדיפות העתיק מושבו לעיר דעברעצין, [ואז שינה את שמו מ'יוסף' ל'יוחסף' שהיה בידו קבלה שהוא מסוגל להשקיט הרדיפות], ואחר שעזב את העיר מאדע נתקבל שם הגה"צ רבי שמואל בראך זצ"ל כאב"ד העיר.

אולם גם כשכבר העתיק את מושבו ועבר לעיר קאסאן, לא נח המחלוקת והמריבה נמשכה במשך שנים, כי הבני שילשים מינה את גיסו הרב מרדכי כשו"ב בעיר מאדע בהיותו עדיין משמש בפועל כרב העיר מאדע, והוא החזיק שהרבנות עדיין תחת מרותו, אך הרב רבי שמואל אסר את השוחט ושחיטתו, ומכאן פרצה המחלוקת הגדולה, והיה דין תורה על ענין הרבנות בעיר פעסט, והרבה מרבני וצדיקי הדור היו מעורבים בתוכה, ואכמ"ל.

אויף די בחורים מיט לאנגע פיאות, אז ס'איז שוין דא אזעלכע בחורים אין אמעריקא...¹⁹

רבינו: יא, זיי האבן געלערנט אין נייטרא, און דער פעטער ז"ל איז געווען אין נייטרא אויף שבועות, אום תש"י, די ערשטע יאר וואס ער איז אהנגעקומען אהער, רבי מיכאל בער (הגה"צ המפורסם רבי חיים מיכאל דוב ווייסמאנדל ז"ל מייסד וראש ישיבת נייטרא בארה"ב) האט אים גערופן אויף שבועות, זיי זענען דעמאלטס געווען בחורים און זיי האבן זיך דארטן געדרייט, זיי זענען געשטאנען אונטער'ן פענסטער זיי האבן געקוקט וואס ער טוט א גאנצע נאכט.²⁰

המחות: ר' ישראל האט געעפנט א מוסד ביי זיך אין די בראנקס 'סאטמאר'ע חדר'.

רבינו: ווען ס'איז געווען א סאטמאר'ע חדר אין בראנקס א שטיק צייט איז עס געווען ביי אים (אח"כ נסעו משם הרבה משפחות יראים וחסידים וקבעו משכנם בברוקלין).

רש"ה: ר' אהרן הערש סאמעט (מחשובי אנ"ש בוומסב"ג ומלמד תשב"ד במוסדות רביה"ק ז"ל רבות בשנים) איז געווען א מלמד דארט.

רבינו: ס'איז געווען דעמאלטס אין איסט-סייד א אידישער ישוב, און אין בראנקס איז נאך אויך געווען א שטארקער אידישער ישוב.

*

ישאל רבינו על אודות זמן החתונה בשעתו"מ

והשיב ר' וואל ביום מ"ז כסלו תשפ"ד הבע"ש

הר"ר אשר ישעי' הורוויץ הי"ד: ר' וואל (אבי הכלה) איז נאך געווען אין סיגוט פאריגע וואך ל"ג בעומר פאר'ן שידוך. ער איז אהיים געקומען צום שידוך, אזא בחור טרעפט מען דאך נאר אין סיגוט...

המחות: ווייל דער חתן איז א סיגוטער אייניקל, פונעם ייטב לב. מיין שווער איז אן אייניקל פונעם משאקעווער.

19

בני כ"ק האדמו"ר רבי פנחס שלום הלוי מקאסאני ז"ל שבת מאייראפע עוד בשנת תר"פ ונולדו ונתגדלו על אדמת אמעריקא, ה"ה האחים הגאון"צ האדמו"רים מקאסאני רבי מנחם ישראל הלוי ראטמטענבערג ז"ל חתן הגה"צ רבי מאיר יוסף רובין ז"ל מקערעסטער, שניהל את חצרו במקום אביו בבראנקס, ואח"כ בארא פארק יצ"ו, נלב"ע בשנת תשס"ג לפ"ק, ואחיו רבי משולם פייש הלוי ראטמטענבערג ז"ל חתן הגה"צ רבי יחיאל מיכל מאסקאוויטש ז"ל משאן, אשר הי' ג"כ רב ביהמ"ד קאסאני בב"פ רבות בשנים, ולסוף ימיו התגורר וניהל את חצרו בארה"ק בבני ברק ת"ו ונלב"ע בשנת תשע"ד לפ"ק.

20

והרבו לספר אח"כ מעבודתו בקודש בלימוד התורה"ק בעיון ויגיעה כל הלילה ובקול נעימות וכו'.

רבינו: פון ארץ ישראל?

המחות: פון דא, רבי יאנקעלע טשאקעווער.²¹

רבינו: יא יא, דאס מיינ איך טאקע, ער האט דאך געוואוינט אין ארץ ישראל.

המחות: מיינ שווער הייסט ר' שלמה פנחס מאלעוויצקי.

רבינו: ר' סיני מאלעוויצק'ס משפחה?

המחות: יא, ער איז א ברודער. זייער טאטע איז געווען אן איידעם ביים טשאקעווער.

רבינו: ער הייסט דאך מיטן נאמען 'סיני' וועגן דעם, 'סיני' איז א זימיגראדער נאמען. זייער פאטער איז געווען אן איידעם ביים טשאקעווער רבי'ן, איז ער דאך א צאנזער אייניקל אויך, א גארליצער אייניקל. איז ער טאקע א סיגוטער אייניקל. א גארליצער אייניקל איז דאך א סיגוטער אייניקל, טאקע א יחסן דער חתן.

מוה"ר יואל: איך האב שוין דארט אין סיגוט כמעט חוקה אויף די הדלקה.

א' הנוכחים: ער האט געמאכט די הדלקה דארט אין סיגוט די לעצטע צוויי יאר, פאריאר איז ער געווען דארט מיט די גאנצע משפחה, דאס יאר איז ער געווען אין ארץ ישראל, און דארט האט ער באשלאסן אז אויף ל"ג בעומר גייט ער נאכאמאל קיין סיגוט.

רבינו: ב"ה אונז האבן מיר אויך געהאט א הדלקה אין קרית יואל.

מוה"ר יואל: [בצחות] פראצענטועל האב מיר אונז געהאט ביי די הדלקה מער שומרי תורה אין סיגוט פון וואס זענען דא דארט, פון די שטאט סיגוט, כ'רעד פון די איינוואוינערס דארטן.....

א' הנוכחים: ס'איז געווען אמאל הדלקות אינדערהיים?
רבינו: כמעט נישט, אין חו"ל איז נישט געווען. ס'איז א ארץ ישראל'דיגע זאך. די גאנצע ל"ג בעומר איז א ארץ ישראל'דיגע זאך, דאס איז אן ארץ ישראל'דיגער יו"ט.

א' הנוכחים: דער רמ"א ברענגט דאך אזוי...

21

הגה"צ רבי יעקב הלברשטאם ז"ל מטשאקאווע, בנו של כ"ק האדמו"ר רבי סיני הלברשטאם ז"ל מזימיגראד בנו של הגה"ק רבי ברוך הלברשטאם מגארליץ בנו של מרן הדברי חיים ז"ל, וחתן מרן הייטב לב ז"ל.

רבי יעקב ז"ל נסע לאר"י עוד לפני המלחמה, והרבה שנים הי' גם באמערקא באיסט סייד נ"י, ומשם עשה את דרכו הרבה פעמים להסתופף בצל קדשו של רביז"ל.

כ"ב ידוע בין אנ"ש שהי' מביא באותן שנים לרביז"ל את האבנט של מרן הגה"ק הדברי חיים ז"ל על ערוב"פ בכל שנה, ורביז"ל הי' רגיל לומר ע"ז בהתרגשות "אבנטו של כהן גדול".

רבינו: יא, מ'האט נישט געזאגט קיין תחנון, און די רבי'ס האבן געמאכט א סעודה, מ'האט געפירט א מיש לכבוד ל"ג בעומר, און דאס איז עס געווען, נישט מער.

א' הנוכחים: אין ראזוואדוב איז געווען ל"ג בעומר א גרויסער יו"ט.

רבינו: וואס מיינסטו איז געווען 'א גרויסער יו"ט'? דער ראזוואדוב'ער רב²² האט געפירט מיש און האט געזאגט אז מ'קען פועל'ן אים ל"ג בעומר..... אז ער האט געהאט א שווערע זאך, א שווערע חוכרה, האט ער עס אוועק געלייגט אויף ל"ג בעומר, אבער נישט מער.

א' הנוכחים: היינט איז שוין ל"ג בעומר צוויי טעג יו"ט, מ'מאכט חתונה ביידע נעכט.

רבינו: אין היינטיגן מצב דארף מען האבן ווי מער ימים טובים אין אידישקייט.

ביי אונז אין קרית יואל איז געווען ב"ה די מסיבה ל"ג בעומר זייער ערליך, זייער שיין. זייער א חשוב'ער ציבור, אן ערליכער ציבור. ס'איז געווען זייער געהויבן.

המחות: מיינע קינדער און נאך אסאך אנדערע בחורים פון בארא פארק זענען געפארן אהין צו די הדלקה אויף קרית יואל.

א' הנוכחים: איך האב געברענגט א האלאקע, כ'האב געמאכט די ערשטע האלאקע אפאר יאר צוריק אין קרית יואל.

רבינו: ווי אזוי הייסטו?

והשיב: איך הייס יצחק פייפער.

רבינו: ר' אברהם שמואל'ס וזהן?

הר"ר יצחק פייפער שליט"א: יא, און כ'בין ר' חיים יאקאב'ס איידעם (מהשוכי אנ"ש שיחי' בוטמב"ג יצ"ו).

ר"ד: ר' אברהם שמואל איז א מתפלל קבוע ביי אונז אין ביחמ"ד אויף וואלעכאומ.

רבינו: איך קען אים גוט, נישט פון היינט.

ר"ד: און ער ר' יצחק איז ראש הכולל דא, ר' יואל האט דא א כולל 'מגן אברהם'.

ער איז דא געווען אויך דער שדכן.

ר"י פייפער: כ'בין געווען א שטיקל שדכן, דער אמת איז, דער שדכן איז געווען די סיעתא דשמיא פונעם מחותן ר' יואל און דער חתן.

רבינו: אלעמאל איז אזוי.....

ר"י פייפער: אמאל זעהט מען עס מער.

22

הגה"ק רבי' משה'לע ראזוואדובער ז"ל בנו של הרה"ק רבי אליעזר'ל דויקובער ז"ל וחתן מרן הגה"ק הייטב לב ז"ל.

רבינו: שדכן איז די ראשי תיבות שלוחא ד'רחמנא כ'ספ נ'זמל.

ר"י פייפער: ס'איז שוין געווען דאס אויך...

ר"ד: מ'פלעגט זאגן ש'קר ד'ובר כ'ספ נ'זמל...²³

רבינו: ניין ניין, דאס האב איך נישט געזאגט, כ'האב געזאגט שלוחא ד'רחמנא...

ר"י פייפער: שדכן איז אויך די ראשי תיבות כ'י ש'ובר ד'לתות נ'חושת.

רבינו: דער בארנב'ער רב זאגט אזוי, דער חמרא טבא.²⁴

ר"י פייפער: ס'איז אלעס ארום געלמ...

מוה"ר יואל שאל להנ"ל: ס'איז געווען דאס ערשטע מאל וואס מ'האט געמאכט האלאקעס אין קרית יואל ווען דו האסט געמאכט דארט די האלאקע, נישט אזוי?

ר"י פייפער: יא דאס ערשטע מאל ווען דער רבי האט געשוירן ב'י די הדלקה.

ר"ד: היי יאר איז שוין געווען באלד הונדערט האלאקע קינדער [בלעיה"ר].

*

מוה"ר יואל: [הראה על המחנות] זיי זענען דעם ייטב לב'ס אייניקלעך, און דעם עמרת צבי'ס אייניקלעך.

ר"ד: דער ייטב לב איז געווען א תלמיד פונעם עמרת צבי?

רבינו: ער רופט אים אהן 'רבינו'. אלעמאל ווער ער ברענגט אים צו אין די ספרים רופט ער אים אדער 'רבינו' אדער 'רבינו הקדוש'.²⁵

23

כתב בתשובת מוה"ר אור ורוע (ס"א) ששדכן הוא גבר בזוי ואין אדם רוצה בה אלא בשכר גדול, כי יש שדכנים דוברי שקרים.

ועי' במאמרי אדמו"ר הזקן בעל התניא בס' מאה שערים (על מאמרי חז"ל עמוד צ) שכתב על הענין ששדכן אומר שקרים, וז"ל: הוואנים הם למעלה מן הטבע והיינו שלא נתלבשו בטבע כלל, ולטעם זה כל השדוכים נגמרים ע"י שקרים שדכן, ולא על פי האמת, שכאשר היה מגיד האמת לא היו מודווגים לעולם, ולמה לא יהיה על פי האמת, כמו מקח וממכר, הרי נאמר כי יקח וכו'. אך הענין לפי שלא נתלבשו הוואנים בטבע, אין סיבת הטבע מקיימת, אדרבה מוקלקת אלא ע"י חיפך הטבע קיימה, עיי"ש.

ועיי' בספר מנחת יוב טוב (עניני נישואין) מביא בשם מרן רביה"ק ז"ל על מה שפירש רש"י בפרשת ויגש (מד יט) אדוני שאל את עבדיו מתחלה בעלילה באת עליו וכו', בתך היינו מבקשים, או אחותנו אתה מבקש. משמע מזה דאם היה רצונו להשתדך עמהם היה נוחא להו שבא בעלילה, כי כן השידוכים שבאים ונגמרים ברמאות ובעלילות.

24

כן מובא בס' מגדיל ישועות מלכו אות ס"ט בשם הרה"ק מבראנוב ז"ל בעל חמרא טבא, בשם אבותיו הקדושים.

ס'איז אזוי, דער ייטב לב איז געבוירן אין דראהביטש, דראהביטש איז נישט ווייט פון זידיטשויב, דארט איז געווען א זידיטשויבער געגענט, אין די גאנצע געגענט איז געווען זידיטשויבער חסידים, כמילא איז דער עמרת צבי געווען דער רבי דארט, וועגן דעם רופט ער אים 'רבינו'.²⁶

דער ייטב לב האט אים געזעהן וועט דער עמרת צבי איז געקומען צום ישמח משה, ער איז געווען אין אוהעל, דער עמרת צבי איז אמאל נישט געזונט געווען, און דריי צדיקים האבן אים אויסגעבעהטן, דאס איז געווען דער ישמח משה, דער ראפשיצער רב, און רבי אורי סטרעליסקער. און דער עמרת צבי איז געקומען געבן א יישר כח, ער איז געקומען זיך באדאנקען פאר'ן ישמח משה, איז ער געקומען צופארן קיין אוהעל. ס'איז געווען דעמאלס אין די ניין טעג, און דער ישמח משה האט געמאכט א פליישיגע סעודה לכבודו.

א' הנרכחים: א סיום, אדער סתם אזוי?

רבינו: אהן א סיום,²⁷ ער האט געגעבן א פליישיגע סעודה לכבודו.²⁸ אבער אויף שבת האט ער אים נישט

25

הגם שאינו ידוע כלל אם נסע לידיטשויב להרה"ק בעל עמרת צבי ז"ל.

26

תחת אחד השיחים האריך מרן רבינו שליט"א בענין זה מוה"ל: כ'האב שוין אסאך אריין געטראכט פון וואו קומט דאס 'רבינו', ס'איז דא עטליכע סברות אין דעם, איין סברא איז, אז עננעם שבת ערב תשעה באב איז דער עמרת צבי אוועק געפארן נישט ווייט פון אוהעל צו זיין דארט אויף שבת, און דער ייטב לב איז מיט געפארן מיט אים אויף שבת, און דארט איז ער געווארן מקושר מיט אים, דאס איז איין סברא.

די צווייטע סברא איז, דער ייטב לב איז געבוירן אין דראהביטש, און דראהביטש איז נישט ווייט פון זידיטשויב, דארט איז די געגנט איז דער עמרת צבי געווען דער רבי, כמילא רופט ער אים אן רבינו. אין ייטב פנים ברענגט ער א תורה בשם זיין פאטער (הה"ק רבי אלעזר ניסן ז"ל) בשם דעם עמרת צבי אויף 'ומותר האדם מן הבהמה אין', אז מ'קען זאגן 'אין'. דאס איז א ווארט פונעם עמרת צבי, און רבי אלעזר ניסן האט עס געהערט פונעם עמרת צבי, און און דער עמרת צבי איז געווען דארט דער רבי איז ער דאך 'רבינו', דאס איז נאך א סברא פארוואס ער רופט אים אן 'רבינו'.

און נאכדעם איז א סברא אז ער איז 'רבינו' דורך זיין ספר עמרת צבי, ער האלט דאך אין איין ברענגען דעם ספר עמרת צבי, און ער שרייבט אזוי 'רבינו בעמרת צבי', אדער 'פירוש רבינו הק' בעמרת צבי', מ'זעהט ווי אזוי ער האט שטארק געקאכט אינעם ספר עמרת צבי, דאס איז גלוי, מ'קוקט אריין אין ייטב לב און אין ייטב פנים, זעהט מען אז ער האלט אים אין איין צוברענגען, מ'קען זיין א תלמיד דורך א ספר אויך".

27

ועי' בס' תהלה למשה (דפוס החדש משנת תש"פ, עמוד רע"א) בהגהות מרובה למטיב, שהפליא להביא שם מקורות נאות בענין סעודה כזו בחודש אב, לכבוד ת"ח צדיק וקדוש, ובפרט כשאנו בשבוע שחל בו ת"ב.

רבי אלעזר ניסן בשם דעם עמרת צבי.³⁰ און ס'איז א שטארקע סברא, ווייל רבי אלעזר ניסן איז געווען רב אין דראהביטש, און עס איז נישט אזוי ווייט פון זידיטשויב, אין דראהביטש איז געווען א זידיטשויבער קלויז, איז מסתבר אז ער איז געווען ביים עמרת צבי.

המחנות: פרייטאג זאגט מען נישט קיין תחנון אין סיגוט אויך וועגן דעם?

רבינו: מ'זאגט מאקע נישט קיין תחנון פרייטאג,³¹ אבער אויב וועגן זידיטשויב, אין זידיטשויב האט מען זונטאג אויך נישט געזאגט,³² און אין סיגוט האט מען יא געזאגט זונטאג תחנון... איז עס לכאורה נישט וועגן זידיטשויב.

אין זידיטשויב האט מען אויך נישט געזאגט קיין תחנון פון ראש חודש אדר ביז נאך שבועות.³³

וידוע ומפורסם מ"ש בזה רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל בדרשה לעניני צניעות בשב"ק פ' שופטים שנת תשכ"ה קודם קריאת התורה, לפרש מאמר הכתוב "ואתה לא נהן נתן לך ה' אלקיך", שהשי"ת נתן לכ"א מישאל מתנה ובה שיוכל לומר "לא כן" [עי' בדברי יואל מהדורא תנינא (פ' שופטים עמ' קל"ד) ששם נדפס דרשה זו].

30 עיי"ש שכ' בזה"ל: "שמעתי מפי אבא מארי זללה"ה משמיה דרבינו הק' מהרצ"ה בעל המחבר ספר עמרת צבי...".

31 עי' בסידור מנהגי רומא (ויניציאה) שא"א תחנון בכל ערב שבת מפני כבוד השבת, וכן נהגו הגה"ק מוידיתשויב ומרן הייטב לב זי"ע וצאצאיו כמוכא בלקוטי מהר"ח (סדר עש"ק דף ד').

ובספר לקט הקמח החדש (פקי"ה) כתב ששמע מהרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זי"ע שבצאנו לא אמרו תחנון ביום ו' עש"ק.

32 ביום ראשון לא אמרו בוידיתשויב תחנון, הוכח בלקוטי מהר"ח (שם). אך יש לציין שבספר דברים נחמדים (מבעל הבני ישישכר על עניני תפילה) כתב דמה שיש נוהגין שלא לומר תחנון ביום ו' וביום א', יש לבטל המנהג ההוא, וכדאמרינן בגמ' (תענית יז:) שבתות ויו"ט דאורייתא ולא צריכין חיזוק עיי"ש.

ויש לציין מה שסיפר האדמו"ר מגאליטא שליט"א למרן רבינו שליט"א תחת אחד השיחים כי בעת למדו בישיבה הק' אצל מרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל ה' אז חזר צעיר לימים והתפלל בישיבה הגדולה של רבינו ז"ל לפני התיבה במשך כל השנה אחר פטירת אביו האדמו"ר מבורשטין זצ"ל בנוסח זידיטשויב, ונסתובבה השיחה שהי' לו אז שאלה שהיוט שהוא נכד זידיטשויב בן אחר בן מהרה"ק מהר"א זי"ע, ולפי מנהג אבותיו אין אומרים תחנון בכל יום א' בשבוע (כמוכא בלקוטי מהר"ח שביים ראשון לא אמרו תחנון בוידיתשויב), ובא התשובה מרביה"ק ז"ל שלא לשנות מנהג המקום ואצלו אומרים תחנון בכל השבוע גם ביום א' (חוץ מיום עש"ק).

33 עי' בהנהגות מהר"א להרה"ק מהר"א מוידיתשויב ז"ל, שכ' שם שהרה"ק העמרת צבי ז"ל, לא אמר תחנון מן אדר ראשון עד כ' סיון.

איינגעלאדענט, ער האט אים נישט געבעטן ער זאל בלייבן אויף שבת, ווען ער וואלט אים ווען געבעטן צו בלייבן אויף שבת וואלט ער ווען געבליבן, אבער ער האט נישט געבעטן.

פארוואס האט ער אים נישט געבעטן? ווייל ס'איז געווען שבת חזון, און זונטאג איז געווען תשעה באב, אין יענעם יאר איז אזוי אויסגעקומען, און דער עמרת צבי האט געהאט א מנהג אז שבת חזון, שבת ערב תשעה באב, האט ער געפירט געהעריג דעם שבת אזוי ווי יעדן שבת, ער האט מאריך געווען מיט שלש סעודות אין די נאכט אריין, א ודאי האט מען נישט געגעסן ביינאכט, אבער דעם שלש סעודות האט ער געפירט געהעריג, און דער ישמח משה האט דאס געוויסט, האט ער געזאגט אז אין אוהעל איז דא אסאך מתנגדים, און אז זיי וועלן זעהן אזא התנהגות, וועט ווערן אן איבערקערעניש אין שטאט אקעגן א חסידישן רבי'ן, האט ער אים נישט איינגעלאדענט אויף שבת, איז ער אוועק געפארן אויף שבת אין א שכינות'דיגן שטעטל, דער ייטב לב איז מיטגעפארן אויף שבת מיטן עמרת צבי, דעמאלטס איז ער געווען דארט ביי אים.

אבער ווען ער איז נאך אמאל געווען ביים עמרת צבי וויים איך נישט, עכ"פ ער רופט אים אבער אהן רבינו.

זיי פאטער רבי אלעזר ניסן (הגה"ק אבד"ק דראהביטש ז"ל אביו של מרן הייטב לב ז"ל) איז לכאורה אויך געווען ביים עמרת צבי, דאס זעט מען ווייל ער ברענגט צו תורות פון אים, ער ברענגט צו דאס ווארט פונעם עמרת צבי אויפן פסוק (קהלת ג יט) 'ומותר האדם מן הבהמה אין',²⁹ איז עס פון

28

ו"ל הישמח משה בהקדמתו על ספה"ק עמרת צבי: המפורסם אין צריך ראיה ה"ה כבוד ידיד ה' וידיד עמו המנוח קדוש עליון איש אלקים קדוש צדיק יסוד עולם מופלג בגולה ובנסתר לו עשר ידות שהיה מקובל גדול מאוד כידוע ומפורסם בקש"ת מהר"ר צבי הירש מוידיתשויב רבן של ישראל והעמיד תלמידים הרבה ונתן לנו ברכה חבוריו הקדושים וקצת נדפס ועשה פירוש על כל חזון ידעתי נאמנה שהיה מלא וגדוש ומלא בחכמה ובינה ודעת בחכמה זו עד להפליא ועם קדושים נאמן ובודאי הוא פירוש נפלא וכו' ואולי הוא מהשלמות התגלות חבורו ההוהה הקדושה על ידו ייתי פורקנא הישראל".

29

הוכח בייטב פנים (מאמר קדישין אות מו) לפרש הכתוב (קהלת ג יט) ומותר האדם מן הבהמה אין', כי עיקר כי עיקר המותר שיש לאדם על הבהמה הוא בחינת אין, כלומר שאם האדם מתאווה וחושק לאיזה תאוה וחפץ לעשותו, בידו לשבור טבעו ולומר אין וימנע מלעשותה, אבל בהמה מה שלבה חפץ ויכולה לעשותו היא עושית, ואין בידה להמנע שלא לעשותה, עכד"ק.

א' הנזכרים: פרייטאג האט מען נישט געזאגט ווייל ס'איז געווען א מארק טאג...?

רבינו: ס'איז דא מערערע טעמים. ס'איז געווען וואס האבן געזאגט ווייל פרייטאג איז געווען א מארק טאג, אבער דאס איז לכאורה געווען נאר א ווערטל.

נאר, דער ייטב לב האט שפעט געדאווענט, און אז ער האט געדאווענט שפעט איז אויסגעקומען אז נאך די הויכע שמונה עשרה איז שוין געווען פרייטאג נאך הצות, במילא האט ער נישט געזאגט קיין תחנון.³⁴ דאס איז בפשטות איינע פון די טעמים.³⁵

רי"ד: מזמור לדוד דריי מאל ביי שלש סעודות קומט אויך פון זידיטשויב?

רבינו: ניי, אין וויזניץ זאגט מען אז ס'קומט פון וויזניץ, אבער דאס קומט נאך לכאורה פון רימנוב.³⁶

די צוויי שיר המעלות וואס מ'זינגט ביי שלש סעודות דאס קומט פון זידיטשויב.

מורה"ר יואל: וואו קומט וויזניץ אריין דא?

רבינו: אין סיגוט איז געווען קאסובער וויזניצער חסידים נאך פאר די צייטן פונעם ייטב לב, און דארט האט מען געזאגט דריי מאל מזמור לדוד, אאך מקומות זאגט מען נאר איין מאל, און אין וויזניץ האט מען געזאגט דריי מאל.³⁷

דער ייטב לב ווען ער איז געקומען קיין סיגוט האט ער אנגענומען אפאר זאכן פון קאסובער און וויזניצער חסידים.

ציילן ספירה נאך עלינו, דאס איז אויך א וויזניצער זאך.

וכן כתב הרה"ק מקאמארנא ז"ל (שלחן השחר, סי' קלא אות כ): יש מנהג קדוש קדום ממנהגי ירושלים הקדומים, שאין אומרים תחנון בכל ימי הספירה וכו'. ובהגהות זר זהב (אות ו) כתב על כך: וכן אנו נוהגין על פי מורי דודי רבינו צבי [בעל העטרת צבי] ואין לשנות וכו'.

ובהקדמת הספר "צבי לצדיק" על תיקוני זוהר, להרה"ק בעל העטרת צבי מוידיתשוב ז"ל, כתב הגה"צ רבי ישעי' אשר זעליג מרגליות זצ"ל: רבינו מהרצ"ה נהג שלא אמר תחנון כל חודש אדר. פ"א נפגש עם הגאון האדיר בעל ישועות יעקב זלה"ה, והשתעשעו יחדיו באהבה בדברי תורה. בסוף טרם התפרדם, שאל הבעל ישועות יעקב את רבינו מהרצ"ה: אשאלכם שיאמר לי טעם מדוע שאינו אומר תחנון בכל החדש אדר, אבל שיאמר לי טעם דוקא בנגלה ולא בנסתר. והשיב לו רבינו מוידיתשוב: הלא מקרא מסייעני, ומפורש בפסוק הוא. הגאון בעל ישועות יעקב היה בקי גדול בתנ"ך, ועל אתר עבר על כל תנ"ך ולא מצא האי פסוקא, עד שבקש מרבינו מהרצ"ה שיאמר לו האי קרא היכא כתיבא. ואמר לו שהוא מקרא כתוב (אסתר ט, כב) והחדש אשר נהפך להם מיוגן לשמחה ומאכל ליום טוב. הגאון הנז' קלטו מאד, ופתח ואמר מה שרבי הירשעל מוידיתשוב רואה בפסוקי תנ"ך אין אנו יכולים לראות, ומוציא הוא לנפשיה יש לו עוד טעמים רבים מסוד ה', ופסקי לי האי פסוקא ואמר קרא אשכח ודרש ליה, ויש לו סמוכין מהאי קרא.

והגה"ק ממונקאטש ז"ל ב'דברי תורה' (מהדורא תליתא, אות כ) כתב: ומה שהיו כמה צדיקים וקדושים שהקילו ביותר באמירת תחנון בכל דהיה ואמתלא שהיה להם כמו הגה"ק וכו' מהרצ"ה מוידיתשוב ז"ל בעל עטרת צבי, הוא כמו שכתבנו כבר (בהמשך מאמרות) במאמר נוסח התפילה (אות לו), משום שכינוי בכנות נפילת אפים במזמור לדוד אליך ה' נפשי אשא, ושהוא סכנה גדולה כמבואר בכתבי האריז"ל, וכן שמעתי מב'ק' אדמו"ר הה"ק משינאווע ז"ל, שהוא רק היה הטעם להצדיק הנז' שהחסיד כמה פעמים מולומר תחנון כנ"ל, מה שאין כן אנו בעניותנו לא שייך זה.

34 כמו"ש הפמ"ג (בסי' רס"ז משב"ז סק"א) ועיי"ש דאפי' אחר מנהג גדולה אחר הצות אין נופלין על פניהם עוד, וכ"כ בספר דרכי חיים ושולם (אות קצ"ב) דבער"ש אם הגיע לתחנון אחר הצות היום, לא אמר עוד תחנון מפני כבוד ש"ק.

35 וע"ע בליקוטי מהר"ח בהנהגות ער"ש שהביא מנהגו של מרן הגה"ק הייטב לב ז"ל כנ"ל, וכתב שם טעמא אחרינא במילתא זו בדרך אפשר.

36

הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע בספרה"ק מנחם ציון (פר אמור) מאריך לבאר שיש מדרגות ושערים שונים לכל יהודי ויהודי להכנס בהם לפום דרגה דיליה ויש שלש אמות שבע כפולות וי"ב מנהיגים וכל זה מרומז על דרגותיו של היהודי בעבודת ה', והוא ממשיך ומכתב ועל כן כאשר חפץ ה' בנו להוציאנו מכור הברזל תועבת מצרים הביאנו אל המדבר מקום פנוי ומוכן לקבלת התורה, והנחילנו שבעה מועדים שהם פסח שבועות ר"ה וי"ח"ב סוכות שמעני עצרת, ושבת הוא הכולל שבהן, וע"כ אנחנו נוהגין לומר בשבת ג"פ מזמור לדוד ה' רועי נגד השלש אמות, וכל מזמור חולקין לארבעה חלקים שיש בין הכל שנים עשר נגד הי"ב פשוטות... ואל יפלא בעיניכם על אמרי בדברים אלו שיש לי טעם כמזם על זה עכ"ל שם והדברים נפלאים.

וראה באגרתו המפורסמת של הרה"ק המראה יחזקאל זצ"ל בספרו שו"ת מראה יחזקאל (סי' קד) מש"כ אודות הרה"ק מרימנוב זצ"ל והנהגותיו ושם הביא את הרעיון הנז' וביארו ע"ש היטב.

וע"ע בספר חקל יצחק להרה"ק מספינקא זצ"ל (פר שמיני) שביאר ענין אמירת "מזמור לדוד" ג' פעמים בס"ג, ע"ש.

37

עיי' בספרה"ק בני יששכר (מאמרי השבתות מאמר א' אות יז) וזל"ש"ק: אומרים בשבת מזמור לדוד ד' רועי לא אחסר והוא ג"כ בכונת האריז"ל ובפרט בסעודה שלישית מנהג הנהג מצדיקי עולם לאומרי, וזכמה מקומות אומרים אותו אז ג' פעמים, ומבאר טעם על אמירת מזמור זו ג' פעמים שהיא על פי מה שהביא הקדוש מהר"ש מאוסטרופאליא זצוק"ל בשם ספר הפליאה... ע"כ אומרים זה הזמר ובפרט בסעודה שלישית המנהג לאומרי ג' פעמים שהוא קרוב לזמן ההזרת רשעים לגיהנם, ואתה תבין הדברים האלה ברצונך, עכ"ל שם.

ועיי' בס' דרכי חיים (מנהגים אות ע"ג) שכן נהג הרה"ק מנחם ציון זי"ע, וכן עיין בס' אוהל מועד מהרה"ק רפ"ח מראזלא זצ"ל שהמנהג בקאמארנא לומר ג' פעמים מזמור לדוד בס"ג, וביו"ט שחל להיות בשבת אומרים פע"א.

ר"י פייפער: די וועלט טוט נישט אזוי?

רבינו: ניין, מ'ציילט ספירה פאר עלינו.³⁸

אין רוב חסידישע שוהלן איז אזוי, אין צאנז האט מען געציילט ספירה פאר עלינו, אין צאנז האט מען נישט געזאגט קיין קדיש נאך ספירה, מ'האט געציילט ספירה און נאכדעם עלינו. און נישט נאר אין צאנז, כ'מין אין די גאנצע חסידישע וועלט ציילט מען ספירה פאר עלינו. און דארט אין וויזניץ האט מען געציילט נאך עלינו.

דער ייטב לב האט אנגענומען נאך א וויזניצער מנהג, אחרון של פסח צו האבן אנדערע כלים פאר די געבראקטס, וואס ער האט נישט געהאט בעפאר, אין סיגוט האט ער עס נישט געהאט.

ר"ד: דאס איז אויך א וויזניצער זאך?

רבינו: יא, אין קאסוב וויזניץ איז אזוי געווען.

ס'איז געווען חסידישע אידן אין סיגוט, וויזניצער חסידים, און זיי האבן געהאט אנדערע כלים, האט ער געזאגט איך וויל נישט די בעלי בתים זאלן זיין פרומער פונעם רב, אזוי האט ער געזאגט. אז די בעלי בתים האבן אזא חומרא מוז עס דער רב אויך האבן. האט ער עס אנגענומען.³⁹

38

בס' המאורי חי"ל (עמ' קנ"ה) מביא שהרה"ק הישיבה משה זי"ע היה נוהג לספור ספירה לפני עלינו, אך הייטב לב כשעבר לגור בעיר סיגעט שינה מנהגו מחמת כי רוב תושבי המקום היו חסידים וויזניץ ומני אז התחיל לספור ספירה אחר עלינו לשבח, ולעומת זה הגה"ק האהבת ישראל כאשר עבר לגור בעיר גרויסווארדיין ששם רוב תושבי המקום היה לספור לפני אמירת עלינו, שינה מנהגו והתחיל לספור לפני תפילת עלינו.

ומן הענין לציון מה שמובא בס' תפילה בהלכתה (פי"ו הערה ל"א) בשם הגאון רבי ישראל יעקב פישער ז"ל חבר הבר"צ דירושתי"ו שפסק שהמתפלל בנוסח אשכנז שאמר בתפילתו עלינו לשבח (מוקדם אחר קדיש התקבל) אינו חייב לאומרו פעם נוספת עם הציבור המתפלל בנוסח ספרד (מאחר אחר התפילה), ובפרט שיכול על כל פנים לכרוע עם הציבור בשעה שאומרים עלינו, משום שדברי המג"א שיש לומר עלינו עם הציבור נאמרו רק למי שאינו עוסק בתפילה באותה שעה, אך אם עוסק בתפילתו רשאי להמשיך ולהתפלל כמנהגו ואינו צריך להפסיק מתפילתו לומר עלינו.

39

ויש לציון דהנה היו צדיקים שהשתמשו בכלים מיוחדים באחרון של פסח, כי אז המנהג לאכול געבראקט"ס, ולא השתמשו בכלים רגילים של ימי הפסח, והוא מפני שהקפידו שיעברו שנים עשר חודש שלימים על הכלים לפני שישתמשו בהם עוד הפעם בפסח הבאה, ובשנה מעוברת לא הקפידו על זה.

וכן כ' בס' דרכי חיים ושלום (אות תקע"ב) ובס' מנהגי קרלין, ובכ' בס' אוהב שלום (הלך המנהגים עמ' ב) שהרה"ק ר"ש מקאמינקא נהג שאף באחרון של פסח לא אכל מצה שרויה משום שהקפידו שיעברו שנים

און צום סוף האט זיך אויסגעשטעלט אזוי, אין סיגוט איז געווען עקסטערע כלים אויף אחרון של פסח און אין וויזניץ איז עס בטל געווארן. נישט היינט דא, נאר נאך אינדערהיים איז עס בטל געווארן, דעם אהבת ישראל'ס צווייטע רביצין זי האט עס נישט געגליכן במילא איז עס בטל געווארן, ס'איז נישטא מער, איז אויסגעקומען אז אין סיגוט איז עס געבליבן און אין וויזניץ נישט.

ר"ד: עלינו האט מען אויך געזאגט אין סיגוט שבת ביי שחרית וועגן וויזניץ, נישט אזוי?

רבינו: יא, אבער דער ייטב לב איז ארויס געגאנגען פון ביחמ"ד.⁴⁰

*

המחות: איך בין (בחדשי הקיץ) אין מחנה בית רחל שוין צוואנציג יאר, זייט מ'האט עס געעפענט. עס מאכט

עשר חודש שלימים על הכלים, אך בפסח שקודם שנת העיבור לא חששו והיו אוכלים שרויה באחרון של פסח. אולם רוב הצדיקים לא הקפידו על זה כלל וכפי שהעיד המעדיני שמואל (סי' ק"ז סכ"ו), ובטעם הדבר על פי מש"כ בשו"ת מהרי"א הלוי (ח"א סי' ל"א) משום זקינו החכם צבי (סי' עה) דגם אם חסר איזה ימים ג"כ מיקרי ישן י"ב חודש, וכבר נתייבש והיו כעפרא בעלמא וכ"כ בברכת הפסח ובסמא דחיי".

אולם היו צדיקים שבכל זאת החמירו על עצמם ושלפני הפסח היו מכשירים את כל כלי הפסח עיי' בס' ילקוט אוהב ישראל (אות מ"ד), ובכ"ה מנהג סקווירא.

40

והטעם של רוב העולם הנוהגים שאין אומרים 'עלינו' אחר תפילת שחרית, הוא עפ"י המבואר בדברי הב"ח (סי' קל"ב) שאמירת עלינו לשבח היא תקנה לומר תפילה ביציאה מבית הכנסת דייקא, ולא אחר גמר התפילה, ולפי"ז מבארים האחרונים את מנהג החתם סופר שלא לומר עלינו לשבח לאחר מנהג בערב שבת, מכיון שלא יוצאים מבית הכנסת עד לאחר ערבית, והיינו גם בדברי המש"ב (שם סק"ח) ש"בבתי כנסיות גדולות שמתפללין תפילת מעריב סמוך למנחה אין אומרים עלינו אחר גמר תפילת מנחה דעלינו שיאמרו אחר תפילת מעריב קאי גם אמנחה", כי מכיון שעלינו לשבח היא תפילה שנתקנה לומר כשיצאים מבית הכנסת, לכן אם מתפללים שתי תפילות בזה אחר זה בלא יציאה מבית הכנסת די לומר עלינו לשבח בסיום התפילה השניה, לפני שיוצאים מבית הכנסת.

וראה בשו"ת קול מבשר (ח"ב סימן לא) שמביא שהיה מריבה בעיר טשערנאוויץ על מנהג וויזניץ, ובה כתב: על דבר הריב אשר נתחווה בבית הכנסת הדבורת "תלמוד תורה" דפ"ק טשערנאוויץ אודות אמירת עלינו לשבח אחר תפילת שחרית של שבת, אשר אנשים אחדים מתי מספר רוצים להנהיג כעת בבית הכנסת הנ"ל לומר עלינו גם בשחרית של שבת, ורוב גדול מהמתפללים שם מתנגדים לזה בכל תוקף, באומרים כי בכל בתי הכנסות שבעירו קרוב לשמונים כן ירבו אין אומרים עלינו בשבת רק במוסף, ודבר זה הסיב מחלוקת עצומה ושני הצדדים הגישו תעצומותיהם לפני בצירוף הבד"צ דפה לשמוע דעת תורה בזה..."

דערווייל איז געקומען דער ברודער רבי משה [מקאריסמשוב] און ער האט מיך אויסגעכאפט די מידה, און איך בין געבליבן ביי גארנישט...
דער טאטע ז"ל פלעגט דאס נאכצואגן אז ער האט דאס געהערט פונעם אויסטילער רב, פון רבי פיניעלע....
הר"י טווערסקי: ביי אונז זאגט מען אזוי: רבי משה האט געהאט גענומען דעם 'גארנישט', און רבי יוחנ'מטשע איז געבליבן מיט די 'גאר גארנישט'.
רבינו: דער טאטע פלעגט צו זאגן אזוי בשמו: ער האט אים אויסגעכאפט און ער איז געבליבן מיט גארנישט.

*

המחותן הראה על ר' יחזקאל דוד בערקאוויטש
ה"ו, ואמר: זיין זיידע'ס ר' יונתן (בנימין) פייערוערקער (מנהל מוסדותינו חק' בבארא פארק רבות בשנים) איז געווען מיין זיידע'ס לענדלארד, ר' מרדכי האניג, זיי האבן געוואוינט אין איין הויז, ווען דער רבי ז"ל איז געקומען איז דער רבי איינמאל איינגעשטאנען דארט.
רבינו: כ'געדענק וואו ער האט געוואוינט, נעבן ביחמ"ד. אינעם אנדערן הויז, א קליין הויז.
המחותן: דער רבי ז"ל איז דארט איינגעשטאנען, די בענקלעך האט מיין זיידע געהאלטן אלס חשיבות, מיין זיידע האט אויך געהאט דאס בענקל אויף וואס דער רבי איז געזיצן.
ביז שינאווער ביחמ"ד איז דער רבי געגאנגן אין די מקוה. מיין טאטע איז מיטגעפארן, ער האט פארציילט אז ער איז אהנגעקומען ביים שינאווער רבי'ן (כ"כ רבי אברהם מנחם מענדל וואגשאהל ז"ל שקבע משכנו ובית מדרשו אה"כ בעיר מאנסי נלכ"ע בקיץ העבר) ביי די צוויי און פערציג'סטע גאס.
א' הנרכיב: וועלכע יאר איז עס געווען?
רבינו: נאך פאר די כ' יארן. ווייל שפעטער איז ער דאך איינגעשטאנען ביי וויינשטאק, אויף די זיבן און פערציג'סטע סטריט, שפעטער איז ער איינגעשטאנען אין די פופצ'טע עוועניו, ביי פיר און פופציג.
ר"ד: אויך ביי וויינשטאק?
רבינו: ביי ר' אהרן וויינשטאק,⁴³ דארט ווי דאס הויז שטייט נאך היינט, פאר דעם האבן זיי געוואוינט אויף די זיבן און פערציג'סטע גאס, איז ער דארט איינגעשטאנען, דאס איז געווען תשכ"ד, אזוי מיין איך.

אסאך אויס דארט זייער שיין דער כולל דארט פאר די אינגעלייט.⁴¹
רבינו: עס געט אריין א ריה של תורה.
המחותן: עס איז זיכער אז ס'האט אן השפעה, זיי לייגן אריין אסאך כוחות צו נעמען דווקא חשובע אינגעלייט.
רבינו: מ'בויעט יעצט ווינטער א נייעם בנין, א גרויסער בנין פאר די מידלעך.
ר"ד: דער מחותן לערנט אויך פאחר שיעורים אויפן טעלעפאן פאר די כולל אינגעלייט....(במסגרת 'יושבי אוהל' המיוחד לאלפי אברכי כוללנו די בכל אתר ואתר).
רבינו: יא, כ'האב געהערט דערוועגן.

*

מוח"ר יואל: [הראה על מחותנו הראשון] דאס איז מיין ערשטער מחותן, ער הייסט ר' יצחק טווערסקי.
הר"ר יצחק טווערסקי שליט"א: איך בין א איידעם ביי ר' שלמה ווייס פון בארא פארק.⁴²
רבינו: נו, וועלכע משערנאבלער אייניקל?
ר"י טווערסקי: מיין זיידע איז געווען רבי יוחנ'מטשע ראחמיסטריווקער פון ירושלים.
רבינו: איר זענט אן אייניקל פון ר' יוחנן. זיין זיידע רבי יוחנן פון ראחמיסטריווקא האט געזאגט, מ'האט געזאגט אז דער פאטער האט אויף אים געזאגט אז ער האט נשמת רבי יוחנן בן זכאי, האט ער געזאגט אזוי, יוחנן הייסט איר, און א בן זכאי בין איך...
ר"ד: איך האב פונקט געהערט א מעשה אז מ'האט צוטיילט די ירושה, ס'איז געווען זיבן חפצים און אכט זוהן, און ביי איינע פון די גורלות האט מען אריין געשריבן 'גארנישט', און דעם צעטל האט רבי יוחנן באקומען, האט ער זיך אהנגערופן 'איך האב באקומען דעם טאט'ס גארנישט', האבן די ברודער'ס געזאגט 'אפשר מושיש מיר זיך...'.
רבינו: איך האב עס געהערט פונעם טאטן ז"ל אזוי דערציילן, ער האט געזאגט אז נאך די פטירה פון טאטן [הרה"ק ר' מאטעלע פון משערנאביל ז"ל] האט מען זיך געוואלט צוטיילן מיטן טאט'ס מידות, האט ער געזאגט אויף זיך, אז ער האט בוחר געווען דעם טאט'ס ענות, ער האט געוואלט נעמען דעם טאט'ס ענות, די מידה, ביז

41

הרבה מהמחנות החשובות במחנה בית רחל יש להם דירה שם כל הזמן ובעליהם שהם אברכים יקרים ת"ח ויראי ה' מומשיכים את לימודם של כל השנה בחיול החולל בביחמ"ד המיוחד להם בתוך המחנה.

42

מחשובי אנ"ש ופני קהלתנו בבארא פארק יצ"ו

43

האחים החשובים הנגידים המפורסמים ר' אהרן ואחיו ר' מענדל וויינשטאק ז"ל בעלי הפירמא "מיעל מארט" היו תמיד מגדולי תומכי מוסדות רביה"ק די בכל אתר ואתר ובפרט בעיר מושבם ב"פ יצ"ו.

מוה"ר יואל: ס'איז דא א געזאגעכט'ס אז דער רבי איז געווען ברוגז אויף בארא פארק, ס'איז דא עפעס אין דעם?

רבינו: ער איז געווען ברוגז אויף בארא פארק ווייל ער איז געווען תש"ח אויף שבת פ' וישלח אין בארא פארק, און ער איז איינגעשטאנען ביי ר' מאיר ריקאווסקי, דעם אנדערן הויז וואו דער טאטע ז"ל האט געוואוינט יארן שפעטער, אויף די פופצן'טע עוועניו, רבי נפתלי'טשע דער באבובער רב (שמואל אה"כ מקום אביו כ"ק בעל דברי שלמה ז"ל) האט געוואוינט אין יענעם הויז, דארט איז געווען א איד ר' מאיר ריקובסקי, ביי אים איז ער איינגעשטאנען.

און געדאווענט האט ער ביי שומרי אמונה, דאס איז ביי פערצן אויף צוויי און פופציג. שפעטער איז געווען דארט א רב איינער הרב וואלבערג (הג"ר חרשל וואלבערג ז"ל). דאס איז געווען פרשת וישלח תש"ח, דעמאלטס האט די יו.ען. באשטעטיגט א מדינה (כי אז הסכימו ה-יו. ען. על הקמת מלכות המינוח של רשעי ישראל בארצינו הקדושה מן הכה אל הפועל כמה חרשים אחיו ביום חמור והנמחר ה' אייר שנת שח"ת עמ"ק), און ער איז עס דארט געווארן געווארן יענעם שבת, צו שלוש סעודות איז ער שוין נישט געקומען, ווייל ער האט זיך אזוי גערגערט אז ער האט באקומען שרעקליכע יסורים און קרעמפן, ער איז ממש קראנק געווארן פון עגמת נפש [של שטנא נצח], און ער האט נישט געקענט פירן קיין שלש סעודות.

א' הנוכחים: איז ער געבליבן ברוגז?

רבינו: ניין, ברוגז איז ער געווען, ווייל דער רב דארט האט אים באגריסט, ער איז ארויף געגאנגען שבת צום ארון הקודש אין ביהמ"ד און ער האט אים באגריסט, 'מיר האבן דא א גרויסן גאסט דעם סאטמארער רבי', ער האט אים אזוי שיין באגריסט, 'און היינט איז א פרייליכער טאג ווייל מ'האט באשלאסן אז מ'גייט מאכן א מדינה, אזוי כחדא מחתא, בנשימה אחת.... און ער האט עס קיינמאל נישט פארגעסן!...

ער איז פארבליבן מיט א שווער הארץ... ווען מ'האט געבויט די הייוועי צווישן וויליאמסבורג און בארא פארק, איז עס געווען גרויסע נייעס, איז איינער געקומען זאגן אז מ'פארט שוין שנעלער, און מ'פארט שוין נאר אכצן מינוט פון וויליאמסבורג קיין בארא פארק, האט דער פעטער ז"ל געזאגט 'אזוי, אכצן מינוט, ס'איז א שיעור חימוץ!...'

המחותן: ער האט געפירט אין ביהמ"ד הגדול קען זיין?

רבינו: אין קהל חסידים האט ער אמאל געפירט, אויך ביי פופצן... דעמאלטס איז ער איינגעשטאנען ביים סארוואשער רב,⁴⁴ אויף פופצן'טע עוועניו ביי דריי און פופציג, און ער האט געפירט דעם שבת אין קהל חסידים. **המחותן:** אויף דעמאלטס דערציילט מיין טאטע אז ס'איז געווען ביי מנחה ערב שבת, און דער רבי האט געדאווענט מנחה, דארט איז געווען עפעס א מעשה מיט די לעקטער...

רבינו: דאס איז געווען אין בית שמואל [ישיבה דאונסדארף], דארט בין איך געווען, דאס געדענק איך, דאס איז געווען אויף די פופציג'סטע גאס, היינט מיין איך איז עס א קלויזענבורגער בנין, צווישן דרייצן און פערצן, און ער האט געפירט מיש אין א זאל דארט אין בעיסמענט, און אינמיטן מיש האט זיך אויסגעלאשן די לעקטער'ס, ס'איז געווארן הושך ואפילה, מ'האט אויסגערופן אז קיינער זאל זיך נישט רירן פון פלאץ, יעדער זאל בלייבן שטיין (מחמת סכנה אם יתחילו לרוץ בחושך), ס'איז געווארן הושך אינמיטן מיש, און נאכדעם האט א גוי אהנגעצינדן די לעקטער, בקיצור ס'איז געווארן צוריק לעכטיג, אבער ס'איז געווען א פחד וואס גייט דא זיין, מ'האט נישט געזעהן וואו ארויס צו גיין, איך בין דארט געווען.

המחותן: מיין טאטע דערציילט מיר אזא מעשה, אז ווען דער רבי ז"ל האט געדאווענט מנחה ערב שבת האט ער אהנגעכאפט דעם עמוד, און ווען ער האט זיך געשאקלט האט זיך די לעקטער מיטגעשאקלט, האט מען אים געזאגט, האט ער זיך געכאפט, אבער נאכדעם ווייטער אפאר מאל אזוי, און ער איז געווען אזוי פארקאכט ביים דאווענען אז ביז א מינוט האט ער פארגעסן אינגאנצן.

רבינו: אה, דאס איז אן אנדערע מעשה, דאס קען זיין אז ס'איז יא געווען דעמאלטס. דאס איז געווען ביים עמוד, דער לעקטער פונעם עמוד.

אבער דאס וואס איך רעד איז אינמיטן מיש געווען מ'האט זיך אויסגעלאשן די לעקטער'ס, דאס איז אויך געווען אין יענע יארן, אין אנהייב פון די כ' יארן.

רש"ה: תש"ב פרשת שמות איז דער רבי ז"ל געווען אין בארא פארק אויף א שבת.

רבינו: דעמאלטס איז ער געווען אין קהל חסידים.

44

הגה"צ ר' חיים מייזליש ז"ל מוה"ס בנין חיים הי' ש"ב של רבינו ז"ל, כי הוא הי' בנו של הגה"צ בעל בנין דוד ז"ל אבד"ק אוהעל חתנו של הגה"ק ר' משה יוסף ט"ב ז"ל אבד"ק אוהעל אחיו של מרן הגה"ק בעל קדושת יו"ט ז"ל.

ר"ד: דער רבי איז געווען דעמאלטס?

רבינו: ניין, אין קהל חסידים בין איך נישט געווען (כי באותן השנים הי' מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל דר עוד בויליאמסבורג), ווען ער איז געווען אין בית שמואל בין איך געווען.

רש"י: בית שמואל איז אונסדארף.

ר"י פייפער: אין בית שמואל איז געווען א ראש ישיבה איינער ביטרספעלד אויך, דעם ייטב לב'ס אן אייניקל. שפעטער האט ער געמאכט א כולל.

רבינו: יא, ר' יקותיאל יודא ביטרספעלד.

ר"י פייפער: א תלמיד פון רבי אהרן קאטלער.

רבינו: יא, כ'האב אים גוט געקענט. ער האט געוואוינט אין בארא פארק.

ר"י פייפער: ער פלעגט מיר אלץ זאגן אז דער רבי ז"ל איז געווען ביי זיין תנאים.

רבינו: ער איז דאך געווען א קרוב, דעם ייטב לב'ס אן אייניקל

רבינו נתנאל בברכת לחיים

ר"ד: ר' יואל איז געווען אין טשענגער אויך, כ'האב אים געפרעגט צי ער איז געגאנגען פון טשענגער אויף סיגוט. **רא"י הורוויץ:** פון סיגוט האב איך אים שוין נישט געלאזט אין ערגעץ גיין מער... כ'האב אים געזאגט וואס דער רבי זאגט אייביג, אז מ'ווערט געהאלפן אויף א פלאץ פארט מען אהיים מיט די ברכה, מ'זעהט ס'זאל נישט אוועק פאלן.

ר"ד: די וואך איז דא א גרויסער עולם אין סאטמאר ביים קרן לדוד. א פאפא נסיעה (בראשות כ"ק אדמו"ר מפאפא שליט"א), דעם קרן לדוד'ס יארצייט איז היינט נאכט (ר"ח סיון).

רא"י הורוויץ: זיי זענען דאך אין אונזער גלילות פון סיגוט, אונז האב מיר זיי ארויס געהאלפן אביסל, מ'האט זיי געשיקט זאכן פון סיגוט וואס זיי האבן געדארפט האבן...

רבינו: ס'איז צוויי שעה פון סיגוט.

וואו שטייען זיי איין דארט?

רא"י: ס'איז דא דארט האטעל, זיי האבן גענומען אויף צוויי פלעצער.

זיי דאווענען אין די קליינע שוהל.

רבינו: דאס איז דאך געווען דעם קרן לדוד'ס שוהל. **רא"י:** יא, דארט האבן זיי געבעטן מ'זאל קענען דאווענען.

ר"ד: די אנדערע שוהל שטייט נישט מיין איך.

רבינו: ס'שטייט יא. ס'איז דא א גרויסע שטאטישע שוהל, און נאכדעם איז דא א קליינע שוהל, די קליינע

שוהל האבן געמאכט אשכנזים וואס זיי זענען אוועק געגאנגען פון די גרויסע שוהל, אין די גרויסע שוהל איז שוין געווען אסאך שוואכע אידן, מאדערענע אידן.

ר"ד: אינעם רבי'נס צייטן איז עס געווען?

רבינו: ניין, אינעם קרן לדוד'ס צייטן. דעמאלטס זענען אוועק געגאנגען די ערליכע אשכנזים, זיי האבן זיך שוין נישט גוט געפינען דארט אין שוהל, האבן זיי געמאכט א שוהל נעבן דעם, מ'האט עס א נאמען געגעבן 'שערי תורה', אזוי האט עס געהייסן, און דארט שטייט א טעוועלע, די טעוועלע שטייט נאך היינט, דער תוכן איז אז מ'האט עס געמאכט תר"פ דאכט'זיך מיר, אז דעמאלטס האט מען געבויעט דעם שוהל, און אז דער אב"ד איז רבי אליעזר דוד, און אז מ'זאל דאווענען דארט נאר נוסח אשכנז, און מ'טאר נישט משנה זיין עד ביאת הגואל, אזוי שטייט אויפגעשריבן אויף די טעוועלע אויף די וואנט דארט. אז מ'דארף דאווענען אשכנז'יש מ'טאר נישט משנה זיין עד ביאת הגואל, אזוי שטייט אויף דעם טאוועל דארט.

פאר מיר איז שוין אויסגעקומען צו זיין דארט. ווער עס קומט קיין סאטמאר, וואו דאווענט מען? דארט דאווענט מען.

ר"ד: ס'איז דאך דא א גרויסער שוהל?

רבינו: דער גרויסער ביהמ"ד איז זייער גרויס פאר ווייניג מענטשן. אזוי איז עס, דארט דאווענט מען.

ר"ד: ס'איז נאך דא א מנין דארט אין שטאט סאטמאר?

רבינו: ניין, די געסט וואס קומען קיין סאטמאר, די עוברים ושבים, מ'דארף דאך ערגעץ אריין קומען, וואו גייט מען דאווענען? גייט מען אהין דאווענען. דעמאלטס ווערט א פראבלעם מיטן דאווענען, ווייל ס'שטייט אז מ'טאר נישט דארט דאווענען נאר נוסח אשכנז.⁴⁵

ר"ד: נו, וואס האט דער רבי געטוהן?

רבינו: כ'געדענק נישט... אבער מ'האט נישט געדאווענט אשכנז'יש. כ'מיין מ'האט געדאווענט אינדרויסן אין פאליש.

א' הנרבהים: דעמאלטס זענען מיר געווען אין די גרויסע שוהל אויך.

רבינו: מ'איז געגאנגען זעהן די גרויסע שוהל, דער פעטער ז"ל האט דאך דארט געזאגט דרשות פאר די

בעיר סאטמאר יצ"ו נשארן רק ב' בתי כנסיות "שוהל" הללו, הגדולה והקטנה, משא"כ די חסידישע בתי מדרשים ובתוכם ביהמ"ד הגדול שנבנה שם ע"י כ"ק רביז"ל שבכולם התפללו נוסח ספרד כולם נחרבו בעוה"ר ע"י הרשעים בימי המלחמה.

בחורים זענען אהנגעקומען קיין סאטמאר אין עירפארט זענען אלע בילדער געווען צוגעדעקט, קיין איין בילד איז נישט געווען אפען פאר די אויגן.

רא"י: זיי האבן אלעס איבער געדעקט, צוויי טאג האט מען געארבעט דערויף, סיי ווען דער רבי איז אריין געקומען און סיי ווען די בחורים זענען אהנגעקומען.

רח"ש: ווען מ'איז ארויס געפארן אויך נישט, קיין איין בילד איז נישט געווען.

נישט אין סאטמאר און נישט אין באניע, א חלק בחורים זענען געקומען און געפארן דורך באניע.

רבינו: אונז זענען מיר אהנגעקומען א יאר פריער מיט א גרויסן פליגער,⁴⁷ די גאנצע שטאט איז זיך צוזאם געלאפן קוקן, די פרעסע האט דאס געוואלט דעקן אלץ א גרויסע נייעס... עס האט נאכנישט געלאנדעט אין סאטמאר אזא גרויסער פליגער, זיי האבן זיך נישט געקענט קיין עצה געבן אויפן ראן-וועי...

רא"י: עס האט געדויערט אפאר חדשים מ'זאל דאס מאשר זיין, צוויי-דריי חדשים, מ'קען יא קומען, מ'קען נישט קומען, הין און צוריק.

ובירך רבינו למוח"ר יואל: לחיים, הצלחה רבה און סייעתא דשמיא אין אלע ענינים, מאכן גוטע געשעפטן, און א"ה התונה מאכן אין א גוטע שעה מיט נחת ושמחה און מיט אלעס גוטן.

ואיחל רבינו להחתן: לחיים חתן, דער אויבערשטער זאל העלפן, זאלסט אויפשטעלן א שיינע לעכטיגע געבענטשטע אידישע שטוב, מיט לעכטיגע אידישע דורות, ברכה והצלחה, מ'זאל הערן גוטע בשורות.

ואיחל רבינו להמחותן: לחיים, אסאך תענוג ונחת, מ'זאל פירן אונטער די חופה בשעה טובה ומוצלחת.

ואיחל רבינו להכלה: מזל טוב, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל גיין אונטער די חופה אין א גוטע שעה, אויפשטעלן א ערליכע לעכטיגע געבענטשטע אידישע הויז, מיט געבענטשע אידישע דורות, א גליקליך לעבן ביז הונדערט און צוואנציג יאר.

המחותן: מיין אידענע שטייט דא ביי די טיר, זי איז א מחנכות אין רבי'נס מוסדות אין בארא פארק.

ובירכה רבינו: האמ"ס גרויס הצלחה און סייעתא דשמיא בחינוך הבנות, און אין אלע ענינים.

בעלי בתים. אבער מ'האט געדאווענט אינעם קליינעם שוהל, אין פאליש, מ'האט געדאווענט אינדרויסן, נישט אינעווייניג.

אבער עכ"פ אזוי שטייט דארט מ'טאר נישט דא דאווענען נאר נוסח אשכנז...

מוח"ר שלמה צבי בר"ד עקשטיין הי"ד: די עסקנים פון פאפא האבן גערופן שתדל'ן ביי אונז אז מ'זאל ערלעדיגן צו עפענען דעם עירפארט היינט צופרי אין סאטמאר - דארט איז שוין אינדערפרי יעצט. זיי פליעהן יעצט ארויס מיט א פריוואטע פליגער, האבן זיי געקאלט צו אונז קען מיר ערלעדיגן. מ'האט עס ערלעדיגט ב"ה.

רבינו: זייער פיין, כ'האב הנאה, מ'דארף פראבירן ארויסצוהעלפן.

רא"י: ס'איז נאך געווען פריה זיבן אזויגער, און זיי האבן שוין געדארפט ארויס פארן.

רבינו: אונז זעמיר אויך אנגעקומען אין די סאטמאר'ע עירפארט דאס פאריגע מאל.

מוח"ר יואל: א באגריף, א סאטמאר'ע עירפארט...

רבינו: כ'וועל דיר דערציילן, ס'איז געווען אמאל א צייט וואס די ראמענישער עירליין 'טארוס' האט געמאכט א סקעדזשלד פלייט גראד פון קענעדי עירפארט קיין סאטמאר.

מוח"ר יואל: יעדן טאג, אדער נאר איינמאל א וואך?

רבינו: ניין, איינמאל א וואך. איז ר' יצחק לעווי (מראה"ק בעיר קרית יואל יצ"ו) אמאל געפארן, און ער האט אוועק געלייגט דאס קארטל 'קענעדי' - סאטמאר'ע....

אזאנס... דאס מוז מען אוועק לייגן...

מוח"ר יואל: ר' אשר ישעי' דארף פלאנען צוריק צו מאכן די פליגער'ס איינמאל א וואך.

רא"י: מיטן אויבערשטן'ס הילף, ער זאגט אז דאס דארף מען פראבירן נאכאמאל צו טוהן, לויט וויפיל מענטשן עס קומען...

מוח"ר חיים שלמה פישער הי"ו, משב"ק: ווען די בחורים זענען געפארן מיטן רבי'ן קיין סיגוט שבת שקלים,⁴⁸ האט דער רבי געבעטן, אויסער אז מ'זאל קומען מיט א פריוואטן טשארטער, אז מ'זאל מסדר זיין זיכער צו מאכן זיי זאלן צודעקן אלע בילדער, ווען די

46

רבינו שליט"א נסע על שב"ק פ' משפטים-שקלים דהאי שתא העעל"ט ערב יומא דהילולא של מרן הקדושו"ט ז"ל, יחד עם מאות בחורי חמד תלמידי ישיבותינו הק' מרחבי איראפע וארה"ק לעשות את השבת המרומם בעיר האבות סיגוט יצ"ו, וגם החזיר עטרה ליושנה בהעמדת ישיבה של מעלה ולהרביץ תורה ויראה באותו מקום קדוש אשר אבותיו הק' נ"ע הרביצו תורה ויראה לאלפי תלמידים רבות בשנים.

47

שב"ק פ' תולדות שנת תשפ"ב לפ"ק נסע רבינו שליט"א לעיר האבות סיגוט לחנך את השוהל-הויף ואת בנין ביהמ"ד המפואר 'עצי התמרים' באותו מקום שעמד שם את ביהמ"ד של רבותינו הק' זע"א.

יצא לאור במהדורה חדשה מורחבת

הספר שיתן לך "געשמאק" בדיני הימים טובים הבעל"ט
 הספר שלא ירד מעל שולחןך במשך כל ירח האיתנים
 הספר שיתן בהירות לכל ת"ח, מגיד שיעור, מז"ץ
 הספר שיהי' לתועלת לכל בעה"ב, אברך, בחור

מדור מיוחד
**דיני חינוך
 קטנים**
 במצוות חודש
 תשרי

ספר
**חוקים
 להורותם**

פסקי דינים
 לחודשי אלול - תשרי

ספיה וחינוך קטנים
 במצוות חודש תשרי

ספר
**חוקים
 להורותם**

פסקי דינים
 לחודשי
 אלול - תשרי

הידעת???

האם אפשר לשלם עליה, זי"ץ-פלא"ץ, כפרות,
 ד' מינים, ממעות מעשר?

האם אפשר לומר תהלים בע"פ?

תמצית הלכות ד' מינים הנוגעים למעשה?

האיך לקיים "כיסוי הדם" כהלכתה בכפרות?

באיזה אופן אפשר לברך ברכת הבשמים
 ביוהכ"פ שלא תהא ברכה לבטלה?

מתי יש לישב בסוכה תחת השלא"ק בעת
 הגשמים?

האיך להחזיק את האתרוג כשבודקים כשרותה?

האם מותר לומר לקטן שילך לישון חוץ לסוכה?

פרק מיוחד בדיני אבילות בחודש תשרי

יצא לאור על ידי

הרב הגאון

רבי יחיאל מיכל אברהם פרידמאן שליט"א

דומ"ץ קה"ל יטב לב ד'סאטמאר בני ברק

N. GREENFIELD INC.

הוצאה לאור והפצת ספרי קודש

1366 39TH STREET BROOKLYN, NY 11218

TEL 718.633.8103 FAX 718.438.2846

4382846@GMAIL.COM

WWW.GREENFIELDJUDAICA.COM

דברות קודש

מאת ב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ע"י הוק-אפ לאנשי שלומינו בעיה"ב לאנדאן יע"א

יום ב' פרשת דברים שנת תשפ"ג לפ"ק

יעדע תקנה האט א מקור

אונז געפינן מיר די וואך אין די סדרה אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל, דאס זענען די דברי תוכחה וואס משה רבינו האט גערעדט צו כלל ישראל. שטייט ווייטער אין פסוק בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת.

דארף מען פארשטיין, משה רבינו האט געזאגט דברי תוכחה, איז צו וואס האט אויסגעפעלט הואיל משה באר את התורה הזאת - מבאר צו זיין די דברי תורה, וואס האט עס א שייכות מיט די דברי תוכחה וואס משה רבינו האט גערעדט פאר כלל ישראל.

נאר עס קען זיין אזוי, רש"י זאגט אז ווען משה רבינו האט צוזאם גענומען גאנץ כלל ישראל און ער האט זיי געזאגט דברי תוכחה, האט משה רבינו נישט געזאגט קיין דברי תוכחה, ער האט געמאכט פארשידענע תקנות חשובות, חשוב'ע תקנות וואס כלל ישראל זאל זיך פירן אויף די תקנות, סיי אנשים נשים וטף. איז דער דרך העולם, בפרט אז עס איז דא קצה המחנה, מען הערט דברי תוכחה אדער מען הערט אז מען וויל איינפירן נייע תקנות, פרעגן זיי, וואו שטייט דאס, מה זה ועל מה זה, ווער זאגט אז עס דארף אזוי צו זיין. וועגן דעם ווען משה רבינו האט אנגעזאגט דברי תוכחה און ער האט איינגעפירט פארשידענע תקנות איז הואיל משה באר את התורה הזאת, האט משה רבינו זיי געוויזן אז אלעס וואס ער

זאגט, יעדע זאך וואס ער זאגט, סיי מוסר סיי וואס ער וויל איינפירן תקנות, אלעס האט א יסוד און א מקור אין די הייליגע תורה.

יעדער חבר אין אונזער קהלה איז מחויב אויסצופירן אלע תקנות

משה רבינו אליינס האט איינגעפירט פארשידענע תקנות. עס שטייט אין ספרים אז די גזירה פון חז"ל אז ווען ראש השנה געפאלט אום שבת אז מען זאל נישט בלאזן קיין שופר וועגן א גזירה פון שמא יעבירנו ד' אמות ברשות הרבים, איז דא וואס זאגן אז די גזירה האט נאך משה רבינו מתקן געווען. משה רבינו האט צאמגענומען גאנץ כלל ישראל, ווי רש"י זאגט כנסם כולם, מתקן צו זיין אזא גרויסע ענין מבטל צו זיין תקיעת שופר ווען ראש השנה געפאלט אום שבת אדער מבטל זיין נטילת לולב ווען סוכות געפאלט אום שבת.

אויף דעם איז געווען אסאך קשיות און משה רבינו האט געדארפט געבן תירוצים און ברענגען אויף דעם א ראיא און א מקור אין די תורה הק'.

איז קען זיין אזוי. די גמרא אין פרק לולב וערבה ברענגט אראפ אז אפילו די בני ארץ ישראל נאכן חורבן בית המקדש האבן נישט גענומען קיין לולב אום שבת וועגן די גזירה פון שמא יעבירנו. די גמרא מאכט א חילוק פון קודם החורבן און לאחר החורבן. איז כידוע ווען משה רבינו וואלט

עבודה, מיינט מען עבודה שבלב, דאס איז תפילה. צו דאווענען אזוי ווי עס דארף צו זיין, אין בית מדרש, און אוודאי דארף מען זען מקפיד צו זיין אז מען זאל דאווענען אין אונזערע בתי מדרשות, די בתי מדרשים פון קהלתינו הקדושה. א חסידישער איד דארף מקפיד צו זיין יעדן טאג צו גיין זיך טובל'ן אין די מקוה פאר מען שטעלט זיך דאווענען, און צו דאווענען אזוי ווי עס דארף צו זיין אויף א קול, מיט א התלהבות מרישא ועד גמירא, פון אנהייב ביז צום סוף, נישט שטיקלעך שטיקלעך, און אן אן הפסק שיחה, סיי אינדערוואכן און סיי שבת און יו"ט.

מען זאל זייער אכטונג געבן, אין די זומער צייט בפרט, צו האבן אפגעהיטענע אויגן און ריינע מחשבות. און דער יסוד פון דעם דארף מען זען מען זאל נישט האבן קיין שייכות מיט די אלע כלים, די טעכנאלאגישע כלים, פארשידענע מינים, עס איז דא גרויסע עס איז דא קליינע, אן א חכמות, וויסן דעם אמת אז מען טאר דאס נישט האבן, און זיך נישט לאזן פארדרייען מיט פארשידענע תירוצים וואס מען ווייסט אליינס אז עס איז נישט אמת.

אנטלויפן פון די קאלטע אידישקייט

מען דארף זעהן אכטונג צו געבן אויף די הייליגקייט פון די שטוב, עס זאל זיין ריין פון אומריינע ליינ מאטריאל, דאס הייסט ביכער, צייטונגען, מאגאזינען, וואס אין רוח חכמים נוחה הימנו. די אלע זאכן פירט אפ, מען ליינט און מען זעט און מען הערט זאכן וואס מען דארף נישט און עס האט א טיפע השפעה אויף יונג און אויף אלט, אנשים נשים וטף. די השפעה איז א שרעקליכע און עס האט שוין זייער אסאך אידישע הייזער צוגרונד געלייגט די אלע כלים, די אלע ליינ מאטריאל האט שוין צוגרונד געלייגט אידישע הייזער. מען האט געמיינט עס איז א קלייניגקייט עס איז גארנישט, עס האט זיך ארויסגעשטעלט א חורבן איום ונורא.

מען דארף זען זייער שטארק אכטונג צו געבן אויף די הייליגקייט און אויף די צניעות פון די ווייב און פון די טעכטער. סיי וואס איז נוגע די האר, אן אשה נשואה א פארהייראטע פרוי דארף זען זיך אפצושערן די האר און חלילה נישט איבערלאזן קיין ביי-האר, און די זעלבע די לאנגע שייטלען, מאדערנע שייטלען, און אפילו ביי מיידלעך לאנגע צולאזטע האר. מקפיד צו זיין אויף די מלבושים - די מלבושי הנשים עס זאל זיין אויף א צניעות'דיגן אופן אין אלע ענינים

אריינגעגאנגען אין ארץ ישראל, אזוי שטייט אין מדרש, און משה רבינו וואלט אויפגעבויעט די בית המקדש וואלט דאס בית המקדש קיינמאל נישט חרוב געווארן, די אויבים וואלטן נישט געקענט צורירן זייערע הענט צו א זאך וואס משה רבינו מיט זיינע הייליגע הענט האט אויפגעבויעט.

קומט אויס אז ווען משה רבינו גייט ווען אריין קיין ארץ ישראל וואלט קיינמאל נישט חרוב געווארן די בית המקדש, וואלט דעמאלטס געווען די הלכה אז די ערשטע טאג סוכות וואס געפאלט אום שבת דארפן נעמען די בני ארץ ישראל די לולב אפילו אום שבת. וועגן דעם סמוך למיתתו ווען משה רבינו האט געזען אז ער גייט שוין נישט אריין קיין ארץ ישראל, האט ער פארשטאנען אז דאס בית המקדש וועט חרוב ווערן, און דעמאלטס האט משה רבינו געמאכט א תקנה אז מען זאל נישט נעמען דעם לולב ווען די ערשטע טאג סוכות געפאלט אום שבת, און אויף דעם איז משה הואיל באר את התורה הזאת לאמר, צו טרעפן א מקור אין די תורה הקדושה.

על כל פנים מען דארף צו וויסן, יעדע זאך וואס מען מאכט האט א מקור אין די הייליגע תורה, און עס איז נישט קיין חק בלי טעם. און דאס איז ענינים וואס מען האט מחדש געווען, עס איז יצא מבית מדרשו פון רבותינו הקדושים, דער פעטער ז"ל בשעתו און דער טאטע ז"ל בשעתו. יעדער איינער וואס איז א חבר אין אונזער הייליגע קהלה אדער ער שיקט די קינדער אין אונזערע הייליגע מוסדות איז מחויב זיך צו פירן און אויסצופירן די אלע תקנות, סיי פון די קהלה און סיי פון די מוסדות, אין יעדע פרט ופרט.

זיין א חסידישער איד!

איז די ערשטע זאך, די יסוד הדברים, מען דארף צו זיין א חסידישער איד, א חסידישער איד בכל פרטיה ודקדוקיה. מיטן אייגענעם התנהגות, אין חינוך הבנים והבנות, קביעות עתים לתורה, און צו דאווענען אין בית מדרש מיט א מנין יעדן טאג, שבת און אינדערוואכן. נישט משנה זיין פון וואס מען האט געזען ביי אונזערע רבי'ס אין קיין שום ענין.

מען דארף צו וויסן אזוי ווי די גמרא זאגט אז די וועלט שטייט אויף תורה, עבודה, גמילות חסדים.

תורה, דארף מען וויסן קביעות עתים לתורה יעדן טאג, עס דארף צו זיין מיט א קביעות גמור, אינדערוואכן און בפרט שבת ויו"ט ווען מען האט מער צייט.

מען דארף זען מחנך צו זיין די קינדער, הן די זין די טעכטער און אויך די בחורים, אין אונזערע מוסדות, נישט זיין קיין חכם און אוועקשיקן אין די פרעמד, דאס האט א געוואלדיגע השפעה.

יעדער טאטע דארף האבן א פארבינדונג מיטן מלמד, מיטן מחנך, אדער די מחנכות פון די טעכטער פון צייט צו צייט, דורכדעם וועט מען זען א ברכה אין די לימודים פון די קינדער און א ברכה אין אלע ענינים. בכלל דארף א איד זיין א מוסיף והולך אין אלע עניני רוחניות, זען צו וואקסן און שטייגן.

דער אויבערשטער זאל העלפן מען זאל האבן הצלחה, אלע חברי הקהלה זאלן מצליח זיין אין אלע ענינים.

קהלה נאה וחסודה

וועל איך מסיים זיין מיינע ווערטער מעין הפתיחה, אין שבח פון אונזער הייליגע קהלה אין לאנדאן, א קהלה נאה וחסודה, עס איז מיוסד אויף תורה און עבודה און גמילות חסדים, און עס פירט זיך אויף א חסידישע וועג אזוי ווי אונזערע הייליגע רבי'ס האבן אונז געלערנט יארן לאנג. בראשם שטייט דער חשוב'ער רב זאל זיין געזונט, וואו עמו דינים חשובים, מורי צדק לדעת את ה', מרביצי תורה, איש על מחנהו ואיש על דגלו, חשוב'ע מלמדים, איבערגעגעבענע מחנכים, עושים מלאכת ה' באמונה, סיי צו תלמידי הישיבה, און סיי וואס פירן די כולל, לומדי הכולל, און אלע וואס געבן זיך אפ מיט חינוך הבנים והבנות. דער אויבערשטער זאל העלפן זיי זאלן אלע האבן גרויס הצלחה און סיעתא דשמיא אויף יעדן טריט און שריט, און דער אויבערשטער זאל העלפן זיי זאלן ניצל ווערן פון יעדע מכשול.

דער אויבערשטער זאל העלפן מען זאל געבענטשט ווערן ממקור הברכות בכל מילי דמיטב, סיי אין גשמייות און סיי אין רוחניות. דער אויבערשטער זאל העלפן יעדער זאל זיין געזונט בבריאות השלימות, פרנסה בהרחבה גדולה, זען ערליכע אידישע דורות, דורות ישרים ומבורכים, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, מתוך נחת, תענוג ונחת דקדושה פון אלע קינדער און אייניקלעך, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן אז מען וועט זוכה זיין צו ביאת גואל צדק, והימים האלו יתהפכו לששון ולשמחה, במהרה בימינו אמן.

פון קאפ ביז פיס; ביים האלז, ביי די ערמל, די לענג, און עס זאל נישט זיין צוגעפאסט צום קערפער, און אויך אויף די זאקן, חלילה נישט האבן קיין דורכזיכטיגע זאקן.

מען דארף וויסן וועגן די הבלי עולם הזה, מען זאל ממאס זיין די אלע גוי'אישע מנהגים, די הילוך החיים פון א גוי ווי אזוי זיי גייען וויאזוי זיי טראכטן וויאזוי זיי פירן זיך דארף זיין פאר'מיאוס'ט ביי אונז בתכלית המיאוס, און צו פאר'מיאוס'ן יעדע ענין וואס האט מאדערניזם. אפילו וואס מען זעט אין אידישע הייזער וואס עס שמעקט מיט מאדערניזם דארף זיין מיאוס און פארעקלט. א איד דארף צו ארבעטן אויף זיך ער זאל פארמאגן א ווארעם הארץ צו תורה און צו מצוות אין אלע ענינים, אנטלויפן פון די קאלטע אידישקייט, באקוועמע אידישקייט, דאס איז סם, עס דארף זיין א ווארעם הארץ מיט א פלאם פייער פארן בורא כל עולמים.

א שאיפה צו שטייגן אין אידישקייט

מען דארף זיין שטארק און האבן א ריינע השקפה וואס איז נוגע ציונות אין אלע אירע פארבן אין אלע אירע מלבושים, נישט האבן קיין שום התפעלות פון קיין שום זאך. מען זאל געדענקען וואס דער פעטער ז"ל האט אראפגעלייגט יסודות, שטארקע יסודות, פעסטע יסודות, אויף די ריינע השקפה און פון דעם טאר מען זיך נישט אוועקפירן א כל שהיא.

א איד דארף צו זען ער זאל האבן א שאיפה, ער זאל שטרעבן ארויפצוגיין א מדריגה און א העכערע מדריגה, וועלן זיין בעסער ווי איד בין, זען אין אלע ענינים צו שטייגן אין אידישקייט און נישט זיין צופרידן מיט וואס מען איז שוין.

צו דעם פעלט זיך אויס צו זיין אנגעבינדן אין א חבורה פון תלמידי חכמים, 'ראי ה', חסידים ואנשי מעשה. אז מען חבר'ט זיך, מען זיצט צוזאמען מיט ערליכע חסידישע אידן האט דאס א גרויסע השפעה און מען גייט מיט, מען ווערט מיטגעשלעפט. און די זעלבע אנטלויפן פון די פראסטע חברה, פון די וואס מען רופט עס די מחנה מגושמים, נישט האבן קיין שייכות מיט זיי ווייל דאס שלעפט אראפ, און א איד דארף צו זיין מעלין בקודש ולא מורדין.

מען דארף זייער שטארק אכטונג געבן אויף די חינוך פון די זין און פון די טעכטער, אויף די וועג על דרך התורה המסורה לנו פון אונזערע רבי'ס אן א שום שינוי כל שהוא.

כי לו נאה כי לו יא"ה

מהדרי ציון וירושלים. בברכה מרובה מלוא הפניים. נברך את מע"כ ידידינו הנכבד בכפליים. באותות ידידות והכרת טובה. מריחוק מקום ומקירוב הלב ברגשי הערכה וחובה. וענתה זאת השירה. להביע מיטב דגשותינו ממעמקי הלב פנימה. קדם האי גברא דבא ויקרא

איש ירושלים, עינו ולבו כל הימים לימן בני ציון הזקנים, עם אלוך אברהם בנה ירושלים ומחוק בריחו שערינו, אליו ירדשן כל הימים במטי מין אברהם דאשן למקראי קודש, רב חילו ופועל דיו תעצה, וד' בדך בכל את אברהם וני כהנא שלוחא דידן ושלוחא דרחמנא, ומצאת את לבנו נאמן ושמת שמו אברהם מענה פיו אלינו הוא תמיד, בכל קראינו אליו לבו פתוח כאולם כאהלה של אברהם

יום ולילה לא ישבות למען קדילות דק' יטב לב בדחבי תבל מלא רוח חכמה יהושע דכחן שדעתו יפה כי סמך אודן ידו עליו, אי"ש אשר רוח בו וצו את יהושע ויפקידה המלך, מלכי רב רבנן, על כל ביתו לא ימיש מתוך האהלה משדתו יהושע שליח עושה שליחתו של מלך בתוככי ירושלים כי הוא ינחילנו את הארץ יהושע עז בידו וגבורה בימיו, למען קרן הבנין פעיה"ק כי הוא יעבוד לפני העם יהושע

א"ש ירושלים את בניצבין ומצודתך פרוסה על ירושלים
הרה"ח מוה"ד

אברהם יהושע הכהן גלאנץ ה"ו

מראשי וועד קרן הבנין דקהלתינו ומוסדותינו הק'

רוממות קל בגרונו, לדגל שהשמחה במעונו
אידוסי בנו הבה"ח יחיאל שלמה נ"ו
מאירות שבחבורה ביני עמודי דגיסא במתיבתא רבתי קרית יואל
עב"ג בת ידינו החשוב
מוה"ד חיים אלימלך יאקאב ה"ו
עסקן נמרץ דכוללנו המפוארה פעיה"ק ת"ו

ידא רעוא מלפני אבינו שבשמים, שיזכה מע"כ לדוות רב נוח דקדושה מכל יוצ"ח, ותזכה בכפליים, אורך ימים ושנות חיים, ברב חסד"א, רב דוג"א, רב חז"א ורב נדור"א, דורות ישרים יחזה עיניך כולכם אהובים וברורים, כי שכן הוא לך חלף עבודתך דכבדים, למען ערת ישרים, עדי נוכח לקבל פני מלכא משיחא ומלכינו רבינו הגדול שליט"א בראשיתו בב"א.

המברכים בברכת ציון וירושלים
וועד קרן הבנין

בהאי עידן חדוותא
נבוא שערינו בתורה
אשר הוא הגבר עומד
בראש כל פעולות
הקודש לבנות בית גדול
לד' ולתורתו בתוככי
עיה"ק ירושלים ת"ו,
ובמיוחד עמד לעזרינו
בעת צר, ויהוש"ע הוא
העומד בשער, מאז
אשר הצית ד' בציון
וקהלתינו הק' נשארה
ללא קודת גג, פעל
ועשה ימים כלילות
להעמיד בניני הקהילה
והמוסדות בית מדרש,
ומוסדות החינוך
לתלמידי המוסדות,
מקום תורה ובית
אולפנא רבתי לתלמידי
כוללנו, להעמידם על
תילה בניה, ורק אודות
פעלותיו הכבדים זכינו
להגיע עד הלום.

קהל יטב לב ד'סאטמאר

נתימדה עיי רבני הנדק

מחריי טיב זעקללה

כני ברק

ידיד

ביק מרן אדמו"ר הנדק שליט"א

קול דנה דשועה באהל צדיקים

סימן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן

קול צהלה ורינה, שפתותינו תרננה
נברך לאלוקינו, שהשמוחה במעונינו, עת הזמיר הגיע בגבולינו
ובהדרת קודש ובאותות כבוד ואהבה, נשגר כזה ברכת מזל טוב"א,
אל מול פני הדרת גאון מאורינו ומאליפנו, המסור מרחוק מקום
וקירוב הלב למענינו, שר התורה והיראה, לוחם מלחמת ה' בעוז
ובגבורה, משריש בלבבות רבבות אלפי ישראל מסוף העולם ועד סופו
השיטה הברורה, מלדיב לבבות בני ישראל בדברים אהובים,
היוורות זיקים ושביבים, חסידא ופרישא, בוצינא קדישא, נהורא נפישא

נבד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל הולדת נכדיו שיחיו למזל טוב

שמחת הולדת הבן אצל נכדו

הרב אשר אנשיל אשכנזי שליט"א, מאנטשעסטער

בן חדב"ג הגה"צ רבי חנוך העניך אשכנזי שליט"א

רב ביהמ"ד אבני צדק בקרית יואל יע"א

ושמחת הולדת הבת אצל נכדו

הרב אלעזר טייטלבוים שליט"א, לאנדאן

בן בנו הגה"צ רב ור"מ דקהילתנו וויליאמסבורג שליט"א

ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, זיכהו הש"ת לנהל את עדת מו
מנה, מתוך נחת והרחבת הדעת, על מי מנוחות ינהלינו ובמעגלי צדק
ינחנו, ויזכה לרוות רוב נחת קדושה מכל יו"ח במדה גדושה, מתוך
בריות גופא ונהורא מעליא, עדי נוכה במהרה לרגלי מבשר צדק
משמיע ישועה, ומלכינו מרן שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

המברכים בקידה חמש מאות

הנהלת הקהילה

ובכן צדיקים ידאו וישמחו
וישרים יעלוזו וחסידים ברינה וגילו